Autori români de azi
Colecție coordonată de Alex. Ştefănescu

Coperta de Adrian Socaciu

Culegere şi tehnoredactare computerizată:
Liana Elena Alexandru

Tel. 2108145 Fax. 3121002
ISBN 973-98088-9-1

Titus Popovici

CARTIERUL PRIMĂVERII

Cap sau pajură

roman

Difficile est non satyram scribere

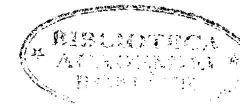
Juvenalus

Editura MAŞINA DE SCRIS

Carte tipărită cu sprijinul financiar al Fundației SOROS pentru o Societate Deschisă

Titus Popovici, postum

29 noiembrie 1994. Scriitorul Titus Popovici moare într-un absurd şi învăluit în mister accident de circulaţie, undeva în apropiere de Tulcea, unde îşi programase o partidă de vânătoare. Avea 64 de ani (născut la 16 mai 1930, la Oradea) şi dorea cu o intensitate rău prevestitoare să scrie o cronică balzaciană a lumii prin care a trecut. A lăsat în urmă câteva cărţi scrise în tinereţe (*Povestiri*, 1955, romanul *Străinul*, 1955, romanul *Setea*, 1958, nuvela *Moartea lui Ipu*, 1970, câteva piese de teatru – *Pasacaglia, Mircea, Propilee şi orhidee* ş.a.) remarcate la vremea lor ca preludiu la o operă de prozator vastă şi solidă.

N-a fost să fie aşa, pentru că, practic, scriitorul a tăcut după 1958, când a apărut romanul *Setea*. De ce nu mai scrie Titus Popovici? – s-au întrebat mulţi. Scriitorul n-a răspuns, cu adevărat, la întrebare decât după 1989: „(...) cărţile în care să fi spus, pe măsura priceperii, talentului şi puterii de concepţie, ce cred **eu** despre societatea, Istoria şi oamenii în mijlocul cărora aveam responsabilitatea de-a trăi şi de-a mă mişca, nu puteau *apărea*". Titus Popovici a continuat deci să tacă, a preferat să producă scenarii de film, s-a retras tot mai mult din lume, s-a transformat într-o fiinţă enigmatică şi însingurată care dispărea din când în când pentru lungi partide de vânătoare şi pescuit. Şi totuşi, aparenţele se păstrau, Titus Popovici părând mai degrabă un scriitor care a reuşit să stabilească relaţii cordiale, relaxante, cu mediile politice şi culturale. A fost ales membru corespondent al Academiei şi membru în Comitetul Central al P.C.R. Putea fi considerat, şi a fost considerat, drept unul dintre scriitorii în care Partidul Comunist avea încredere. Tocmai de aceea apariţia romanului *Cartierul Primăverii. Cap sau pajură* va constitui o surpriză. Surpriza constă în caracterul violent anticomunist al cărţii. Se poate presupune că autorul a vrut să participe şi el, în felul lui, ca scriitor, la Revoluţia din decembrie '89, producând o revoluţie în propria-i biografie şi alegând aceleaşi mijloace şi aceleaşi scopuri ca manifestanţii din decembrie '89. Ca şi aceştia Titus Popovici distruge, în romanul său, lozinci şi cărţi de propagandă, arde drapele roşii, sfâşie portretele care au fost icoanele epocii sau desenează mustăţi, scoate ochii, pune peruci caraghioase personajelor, altădată sacrosancte, din conducerea partidului. La această revoluţie pe cont propriu autorul nu se prezintă cu o floare în mână, ca manifestanţii din

decembrie '89, ci cu poftă uriaşă de distrugere. Dacă cei care au avut de suferit ani grei de puşcărie, deportări, persecuţii sunt mai îngăduitori faţă de vechiul sistem, Titus Popovici e neiertător, probabil tocmai pentru că nu a avut curajul să conteste la timp şi deschis ceea ce începuse să deteste. Nemulţumirile, revoltele, umilinţele s-au acumulat în timp în fiinţa sa, transformându-se într-un fel de acid sub presiune de care a încercat să se elibereze, pentru a se salva şi pentru a distruge sursa care a alimentat acest depozit periculos.

Inteligenţa artistică a autorului îl face să fie conştient că a scris o carte care îl reprezintă mai bine pe cetăţeanul Titus Popovici decât pe scriitorul Titus Popovici. Pentru ca scriitorul să mai poată exista, cetăţeanul trebuia să se spovedească şi o face nu smerit şi iertător ca orice creştin, ci încrâncenat, vrând să plătească totul în sistemul ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte pe care-l consideră, probabil, cel mai indicat pentru a spulbera iluziile despre o societate clădită ea însăşi prin violenţă şi distrugere. În cuprinsul cărţii, autorul aduce de mai multe ori în discuţie teoria lui Lenin şi Stalin conform căreia dictatura proletariatului se instaurează prin violenţă, ca lege supremă, şi insistă să sublinieze monstruozitatea acestui paradox al politicii comuniste: o societate nouă, care se proclamă ca una a dreptăţii şi egalităţii, se impune prin violenţă şi distrugere.

Energia demistificatoare a lui Titus Popovici l-a condus, în scris, spre satiră, o satiră cu contururile îngroşate, adesea peste limitele permise. Scriitorul însuşi nu agreează o astfel de satiră despre care ştie bine că poate să-i compromită romanul, ca roman, dar îşi asumă riscul pentru că de astă dată îl interesează mai mult ce spune decât cum spune şi chiar afirmă că lumea de care se ocupă îi oferă un material de observaţie care nu poate fi tratat decât cu mijloacele satirei virulente: „Esenţa acestei noi clase am vrut eu s-o surprind în acest capitol. Crezi că se poate scrie despre **ei** în registru tragic?" Satira nu este deci un scop în sine, ci doar mijlocul, cel mai indicat, crede autorul, pentru a evoca un timp blestemat de Istorie. Scriitorul trăieşte cu o asemenea intensitate momentul evocării, încât reuşeşte să imprime romanului o curgere impetuoasă, având forţa unui fenomen natural care mătură totul în cale. Odată lectura încheiată, satira, sarcasmele, caricatura rămân undeva în urmă, ca un simplu decor ce dispare de pe scenă la încheierea spectacolului. Neliniştile, amărăciunea, dramatismul trăirilor autorului persistă însă, se transferă şi se amplifică în conştiinţa cititorului.

Romanul *Cartierul Primăverii* merită o atenţie specială. Autorul lui este unul dintre cei foarte puţini care, în ultimii ani, au avut tăria de a-şi face, fie şi mai târziu decât trebuia, un sever examen de conştiinţă ale cărui concluzii

mărturisite încap în câteva cuvinte „viaţa mea a cam fost un eşec".

Într-unul dintre cele trei texte pe care le reproducem în continuare şi pe care le considerăm importante pentru o mai bună înţelegere a personalităţii lui Titus Popovici, romancierul anunţa că vrea să scrie o carte „balzaciană" despre „cum a fost cu putinţă". Chiar dacă n-a mai avut timp pentru acest proiect, *Cartierul Primăverii* este, cu prisosinţă, o carte despre „cum a fost cu putinţă". Pentru această carte unii îl vor stima mai mult, alţii vor fi nemulţumiţi. Noi toţi însă vom fi din nou tulburaţi datorită întrebărilor esenţiale pe care le lansează cartea. Aceste întrebări interesează, în modul cel mai grav, societatea românească de azi, dar societatea românească de azi amână răspunsul. Încă! Poate datorită acestei întârzieri nu-şi găseşte liniştea. Şi nici drumul.

Domniţa Ştefănescu

CÂTEVA CUVINTE LĂMURITOARE *

Până de curând, timp de mulţi ani, a trebuit să găsesc un răspuns necompromiţător unei întrebări care mi se punea, frecvent, pe un ton curios, ori trist, ori compătimitor, ori ironic, ori provocator-inchizitorial (etc. etc. etc.): *Când scrii o carte?* Am găsit, cred, un răspuns lapidar care, nu rareori, îmi îndepărta grabnic interlocutorul: *Vrei să spui când* ***public*** *o carte?* Deoarece scriitorul care voiam **eu** să fiu nu putea publica nici o pagină de literatură care să treacă peste anul 1945–46. Ar fi însemnat să mint, cu bună ştiinţă, şi nu eram în stare. Nu din virtute, nu din „eroism", nu din rigoare etică excesivă! Mă aflu la vârsta când „eroii" de după furtuni îmi produc ilaritate. Pur şi simplu nu puteam: mă refuza hârtia. (Ceea ce, după cum se vede, înseamnă că am încercat.) Şi astfel, cum cărţi din categoria artei pure nu ştiu să scriu, cărţi „cu pile" (în care cititorul după descifrarea a 50 de pagini căznite află că nu se găseşte brânză Telemea) nu mă amuzau; iar cărţile în care să fi spus, pe măsura priceperii, talentului şi puterii de concepţie, ce cred **eu** despre societatea, Istoria şi oamenii în mijlocul cărora aveam responsabilitatea de-a trăi şi de-a mă mişca, nu puteau *apărea*. Şi astfel, dacă în momente de exasperare m-a bântuit, uneori-rareori, gândul emigrării, el nu s-a materializat pentru că n-aş fi putut trăi în altă parte, indiferent ce avantaje, ipotetice, mi-ar fi adus această deţărare. Aşadar... am scris scenarii de film, multe. Unele bune, altele slabe, uneori necesare – cred eu şi astăzi – alteori gratuite. Şi am scris şi cărţi de literatură. Acum pot să le public, ceea ce am şi început să fac. *Cartea de la Gura Zlata* este una dintre ele: jurnalul unei singurătăţi voite, cronică a unei patimi, vânătoarea şi pescuitul, care m-au ajutat să suport – fie şi prin scurte evadări din contingent – mizeria morală care era aerul cotidian al scriitorului (de tipul meu, adaug cu grăbire, să nu mâhnesc pe cineva prin generalizări abuzive) atunci când avea cruda tărie de-a fi sincer cu el însuşi.

O carte pe care am scris-o cu plăcere, în vremuri neplăcute.

Dacă va fi citită, tot cu plăcere, în vremurile acestea foarte grele, dar necesare fiecăruia dintre noi şi tuturor, mă voi împărtăşi la rândul meu de bucuria scriitorilor care **publică.**

Titus Popovici,

* Mărturisirea datează din perioada (anul 1990) în care Titus Popovici pregătea apariţia volumului *Cartea de la Gura Zlata* (n. ed.).

București, 4 ianuarie 1990

Dragă Sergiu, *

(...) Eu nu sunt nici Ioan Grigorescu, nici Păunescu să mă reped acum în faţă. N-am făcut-o înainte, ba dimpotrivă. În momentul actual, în mod obiectiv, numele meu este asociat cu *iepoca* respectivă. Dacă se va face vreodată o disociere, bine. Dacă nu... asta este. Nu mai sunt un om tânăr, viaţa mea – pe toate planurile – a cam fost un eşec: anii ce-mi rămân vreau să-i consacru scrierii unei cărţi, balzaciene dacă vrei, despre „cum a fost cu putinţă". S-ar putea ca o asemenea carte să nu intereseze pe nimeni. Şi asta face parte din destin. (...)

Cu drag,
Titus Popovici

București, 27 martie 1990

Domnule Preşedinte, **

Îmi cer scuze că vă răpesc din timpul Dvs. atât de încărcat. La alegerile ce au avut loc ieri, 26 martie a.c., la secţia de proză, am avut plăcuta şi – de ce să nu recunosc – neaşteptata surpriză de-a întruni adeziunea unui număr de colegi şi de-a figura astfel pe lista celor eligibili pentru viitorul Consiliu al Uniunii, alături de luminoasele figuri ale d-lor N. Breban şi O. Paler.

Cu toată această încurajatoare dovadă de apreciere, vă rog, domnule preşedinte, să luaţi act de hotărârea mea irevocabilă de-a mă *recuza*.

N-am avut niciodată vocaţia de-a mă reprezenta decât pe mine însumi, cu probabilele calităţi şi certele defecte, proprii de altfel naturii umane.

Sper să vă mai amintiţi că la penultima Conferinţă m-am recuzat din calitatea de membru al Biroului, *în favoarea Dvs.* ca semn de neadeziune la metoda prin care, secretarul de atunci al C.C., Cornel Burtică, pe care sunt surprins că nu-l văd printre „eroii" Revoluţiei, impunea Consiliului *ales* un Birou *numit*.

De asemenea în cei opt sau nouă ani ce au trecut de la ultima Conferinţă

* Fragment dintr-o scrisoare adresată lui Sergiu Nicolaescu (n. ed.).
** Scrisoare adresată preşedintelui Uniunii Scriitorilor din România, Mircea Dinescu (n. ed.).

– deşi o hotărâre a C.C. conferea scriitorilor membri ai acestui organ al puterii, chiar dacă n-au fost aleşi sau poate tocmai pentru că n-au fost aleşi dreptul şi obligaţia de-a participa cu vot deliberativ la lucrările Cosiliului nu am participat *la nici o şedinţă*. nevoind prin simpla mea prezenţă să par de acord cu călcarea în picioare a Statutului Uniunii Scriitorilor.

În sfârşit, pe scurt, motivul principal al acestei recuzări: din motive istorice, „cronica" epică pe care am început-o cu romanele *Străinul* şi *Setea* s-a oprit la anul 1946, înainte de „alegerile" din martie. A merge mai departe ar fi însemnat să mint. Ţinând mai presus de orice la statutul de scriitor *profesionist* m-am refugiat în cinema, refuzând orice muncă de răspundere în domeniul culturii, ori în altul – şi vă rog să mă credeţi, d-le preşedinte, că au fost destule presiuni. E drept, am figurat ca „scriitor" în fostul C.C. şi n-am avut tăria să mă eliberez din acest post de figurant. (Urmând pateticele îndemnuri ale domnului O. Paler de-a ne cufunda în noi înşine, îndemnuri pe care domnia sa le urmează cu pilduitoare străduinţă, poate şi acesta este încă un motiv al recuzării mele.)

La 60 de ani mă tem că timpul care mi-a mai rămas în faţă e prea scurt ca să-mi pot realiza planurile literare, să dau formă finală miilor de pagini scrise în acest răstimp.

Doresc să rămân un simplu membru al Uniunii noastre, atâta timp cât ea, prin organele ei alese, va reprezenta interesele profesionale ale fiecăruia. În acelaşi timp, în încheiere, îmi permit domnule preşedinte să vă fac cunoscută îngrijorarea mea faţă de „politica" unora care, pe de o parte, se răspândesc în presă în articole pline de raskolnikoviană sfâşiere interioară, iar pe de alta, practică o bătălie pentru putere cu o încrâncenare echivalentă cu a fostului Dulea.

Sper ca noua conducere a Uniunii să izbutească abolirea vechiului şi nefericitului spirit de clan, de marginalizare a unor legi, de arogare a „dreptului" indiscutabil de-a stabili valoarea şi non-valoarea, în afara singurului criteriu valabil într-o lume a competiţiei: *cititorul* şi critica onestă.

Mă tem că sunt prea mulţi care au urât dictatura numai pentru că n-au putut fi ei înşişi dictatori.

Cu veche preţuire,
Titus Popovici

Capitolul întâi

UN DESTIN BURGHEZ, PLICTISITOR

Prin urmare, pentru înfăptuirea socialismului este nevoie de revoluţia socialistă.

I. V. Stalin

Cariera politică, singura de oarecare importanţă în secolul nostru, pare să ilustreze cu strălucire, în cazul domnului Costache Bălănuţă, teza marxistă conform căreia „tipicul este esenţa fenomenului într-o epocă dată".

Provenit din pătura amorfă a micii burghezii rurale care – după cum tot acelaşi marxism ne învaţă – azi urmează proletariatul, mâine se sperie de greutăţile revoluţiei, se lasă cuprinsă de panică după prima înfrângere, cade într-o stare de nervozitate, se zbate, scânceşte, fuge dintr-o tabără într-alta – tânărul Costache Bălănuţă se vădea a deveni un bărbat frumos cu oase late, grele, păr negru, des, bine implantat pe o frunte fără riduri, sprâncene groase, ochi neastâmpăraţi şi mai ales viguroase apetituri trupeşti, denotând neînstrăinarea de talpa ţării, la fel ca formele plebee „dă, pă, dăla" păstrate în pronunţare nu din dorinţa de popularitate ieftină, ci ca o plăcere copilărească de-a umbla desculţ. După studii liceale remarcabile s-a bucurat de o bursă acordată de un potentat local, suferind de ficat şi de complexe intelectuale; a urmat studii nedefinite la universităţi diverse din Liège, Charlottenburg sau Torino. Aureolat de prestigiul acestor instituţiuni apusene a cucerit cu uşurinţă şi o diplomă de avocat la Facultatea de Drept din Capitala ţării sale natale („Fie pâinea cât de rea, tot mai bine-n ţara mea") şi s-a avântat pe terenul mişcător al politicii, singura activitate putând asigura unui intelectual din ţările mici şi presupuse bogate acele satisfacţii superioare fără care viaţa nu merită a fi trăită. În acest domeniu, (Napoleon, cu aroganţa conferită de victoriile de la Marengo, Austerlitz sau Friedland, spunea: *„La politique c'est de la merde en bouteille"*, aforism de closet machiat de apologeţi în *„La politique c'est la destinée moderne"**), consecvenţa este dovada sigură a unei totale lipse de vocaţie. Domnul Bălănuţă însă a trecut

* „Politica este căcat în sticlă" şi „Politica este destinul modern".

cu sinceritate prin majoritatea formațiunilor politice care se succedau la cârma țării, într-un ritm rapid, condamnat de lipsa lui de experiență la judecăți pe cât de simpliste pe atât de radicale. Aceste transhumanțe ar putea părea „oportunism", „fripturism" sau, mai grav, „trădare". Dar politica fiind arta și mai ales știința posibilului, asemenea judecăți de valoare, aplicate ei, sunt nerelevante. Însăși Istoria patriei ne oferă exemple de uimitoare și profitabile schimbări de atitudine, „întoarceri de pelerină" și, ca să ne exprimăm trivial, dar pe înțelesul cititorului setos nu de considerații găunoase, rostite pe un ton prezumțios, ci de imagini semnificative, vom cita – cu modificările pudice de rigoare – două distihuri pline de miez:

Uite-așa cum ne vedeți,
Noi i-am „posedat" pe nemți!
Tot așa, acuși-acuși
Poseda-i-vom și pe ruși!

Probabil, asemenea deznodăminte fericite au creat în conștiința sau în subconștientul colectiv ideea că „pentru noi românii" până la urmă totul iese bine, într-un fel, cumva, convingere nu tocmai de natură să contribuie la fermitatea moravurilor, mai ales politice, la acea încrâncenare și propensiune spre eroismul romantic ce asigură supraviețuirea și, oricât de ciudat ar părea, propășirea unor țări mai mici, mai nefericite, mai nefavorizate de Destin – noțiune vagă și dubioasă, respinsă de orice om cu spirit științific.

Toate aceste digresiuni (dovada unei triste anemieri a forței epice) n-au decât menirea să-l facă pe cititorul de azi, pătruns de fermitatea unor crezuri ce pun valorile morale pe primul plan, să realizeze că în lumea în care evolua cariera politică a domnului Costache Bălănuță trecerea dintr-un partid într-altul, de la o convingere fermă la alta, tot atât de fermă, nu constituia un lucru infamant. Pentru autor, fost marxist-leninist consecvent, nici atât. Lui îi este de fapt mai ușor să înțeleagă că domnul Costache Bălănuță, prin aceste tribulații, milita pentru libertate, căci libertatea este înțelegerea necesității. Ai înțeles-o? Ești un sclav, oricât te-ai îndopa zilnic cu icre negre și *paté de fois gras*.

În cariera politică, libertatea interioară nu e de ajuns. Ea trebuie fecundată de lipsa grijii zilnice de mâine, astfel încât întreaga capacitate spirituală a *zoon-politikonului* să poată fi pusă, zi și noapte, în slujba intereselor majore ale Patriei, iar în cazul politicienilor numiți „revoluționari de profesie", ale Umanității. Or, cu toate veniturile garantate de profesiunea de avocat, exercitată printre picături, domnul Costache Bălănuță nu era un om bogat. Dimpotrivă. Se impunea, așadar, o căsătorie compensatorie. Alegerea a fost ușoară, cum ușoară este orice acțiune nestânjenită de prejudecăți ori ipocrizii

puritane. Cunoscutul moșier, industriaș și bancher Iovănescu-Șobolanul avea o singură fiică. Cum? – se va întreba cititorul, – această unică moștenitoare l-a acceptat pe Costache Bălănuță, bărbat impunător, dar totuși cu un *pedigree* mai degrabă modest? Da, pentru că Ioana-Marilena, în pofida numelui, era de o urâțenie atât de totală, încât cel mai avid vânător de zestre se simțea dezarmat tocmai în elanurile necesare, cel puțin în noaptea nunții, pentru a dovedi Ioanei-Marilena că n-a fost luată pentru avere, ci pentru întregul armonios alcătuit de sufletul și trupul ei. Domnul Costache Bălănuță s-a simțit capabil de această demonstrație. Și a fost. Mai mult, lucru de necrezut, luminând însă misterios meandrele sufletului uman – chiar în cazul unei ființe dedicate politicii – nu a înșelat-o prea des și în orice caz numai pasager. Nu a avut ce regreta. Așa cum se întâmplă în cazul femeilor foarte urâte, inteligența, umorul, tactul, ba chiar o anumită bunătate, o înțelegere superioară a celorlalți, un surâzător scepticism compensau dizgrația fizică. Iar recunoștința pentru domnul Costache Bălănuță care a dezvirginat-o în „poziția misionarului" și fără să închidă ochii a fost copleșitoare și mult benefică pentru cariera lui, până când... Dar să nu anticipăm, cum spuneau prozatorii secolului trecut, meșterii noștri, contestați din invidie neputincioasă, dar admirați și imitați în secret. Exact la nouă luni, în clinica doctorului Radu Siseanu cu care domnul Bălănuță avea să se întâlnească mulți ani după aceea la Canal – dar, iarăși: să nu anticipăm! Să nu anticipăm! – li s-a născut o fetiță. Un boț de carne roșu, hidos ca toți nou-născuții, cu ochi crucişi ca toți nou-născuții. Domnul Costache Bălănuță a spus că este un îngeraș adorabil, dar privind obrazul mamei, lățit asemenea unei pete de bălegar uscat pe perna de dantele de Bruxelles, un fel de premoniție înspăimântătoare i-a încleștat stomacul. Nu se înșela. Peste puțină vreme și, după aceea, cu fiecare an care trecea, cei doi părinți trebuiau să recunoască, potopiți de un sentiment acut de neputință, că Ioana-Costa era, și mai ales va deveni, mult mai urâtă decât mama ei, dacă acest lucru era posibil. Nu vom încerca o schiță de portret; ea depășește atât de modestele noastre mijloace; vom spune doar că ori de câte ori, la micul dejun sau la cină, ochii domnului Costache Bălănuță cădeau asupra fiicei sale, trebuia să-și înăbușe cu șervetul de damasc șuvoiul amar și gălbui care-i umplea gura, deoarece avea senzația că ochii globuloși și incolori ai fiicei sale vor cădea din orbite, ca două ouă, amestecându-se cu ochiurile din farfurie.

Mama a luat teribila inițiativă a unei discuții.

— Trebuie să facem ceva! a spus pe neașteptate și din pricina emoției era mai respingătoare ca oricând.

— În legătură cu ce, dragă?

Ea îl privi cu recunoştinţă şi spuse brutal:

— E slută ca moartea!

Dacă ar fi aprobat-o, ea ar fi considerat asta un reproş mârlănesc şi căsnicia lor, atât de izbutită, ar fi primit o gravă zguduire. Ştia asta, deci trebuia să găsească puterea să mintă.

— A moştenit splendoarea sufletului tău...

— Îţi mulţumesc, iubitul *mieu*, şopti femeia, lipindu-şi buzele vineţii de mâna lui cu piele albă, fină, pufoasă, dar eu ştiu şi ştii şi tu că în viaţa ei nu va răsări niciodată un om atât de minunat cum eşti tu, care să-i dăruiască bucuriile sfinte ale vieţii de femeie. Niciodată. *Elle est condamnée à la solitude. Ou à la folie. Il faut faire quelque chose**.

Domnul Costache Bălănuţă începu să plângă.

Era ceva cu desăvârşire neaşteptat şi-l făcea atât de caraghios (semăna cu un şef de gară scos dintr-o latrină) încât doamna Ioana-Marilena pufni pe nas, ca o pisică, se înduioşă şi se porni să-l mângâie matern, apoi apăsat, descoperind cu tulburare iniţiative de pensionară de bordel. Având în vedere natura viguroasă şi neselectivă a domnului Costache Bălănuţă, aceste *caresses* nu întârziară să-şi facă efectul şi, cu riscul de-a fi surprinşi de vreo servitoare, de un client sau de vreun prieten de partid venit pentru o discuţie amicală, se înlănţuiră acolo, pe canapea şi mai apoi pe covor, cu o frenezie care semăna cu un viol reciproc, în timp ce lacrimile curgeau fără încetare din ochii roşii ai bărbatului. Un gând subit şi nebunesc decuplă elanul domnului Bălănuţă; parcă voia ca din această dezlănţuire, ca o prelungă mătanie ispăşitoare, să se zămislească alt copil de o îngerească frumuseţe şi acest moment să coincidă cu moartea subită a Ioanei Costa.

Probabil printr-unul din tainicele circuite ale naturii feminine, doamna Ioana-Marilena simţi ura împotriva ei – principala vinovată pentru dizgraţia fiicei lor – adunându-se ritmic în canalele seminale ale soţului ei şi, în ultima secundă, ucigându-şi propriul orgasm, îl împinse cu pumnii în piept, aruncându-l de deasupra ei şi silindu-l să se răspândească pe covor, precum biblicul Onan. „Porcule! Porcule, spuse ea gâfâind, acum te cunosc, o să te bată Dumnezeu!"

Din acest moment povestirea noastră ar putea urma o altă cale, mult mai agreabilă atât autorului cât şi cititorilor, mai aducătoare de faimă literară şi de venituri substanţiale. Dar, printr-o fatalitate căreia ne supunem docil, politica este tema mărturisită şi asumată a acestei povestiri. Autorul a crezut prea multă vreme că toate sentimentele umane îşi pot găsi expresia lor deplină

* E condamnată la singurătate. Sau la nebunie. Trebuie să facem ceva.

în această arie a existenţei, ca să nu simtă nevoia de-a se autodepăşi tardiv.

Aşadar, despre doamna Ioana-Marilena Bălănuţă vom mai spune doar că din momentul acestei copulaţii conjugale întrerupte caracterul ei se transformă cu desăvârşire. Deveni vulgară, proastă, cicălitoare şi curând muri, lăsându-l pe domnul Costache Bălănuţă să se ocupe singur de destinul fiicei sale, a cărei urâţenie promitea să devină atât de desăvârşită,încât nu mai dădea loc la comentarii. Politica îi oferi o soluţie.

În momentul când rămase văduv şi fiica sa Ioana-Costa trebuia să înfrunte, chiar la un institut select pentru domnişoare, cumplita răutate a celor de vârsta ei, domnul Bălănuţă milita în conducerea unui partid cu îndelungă şi controversată tradiţie istorică, sprijinit de burghezia naţională (atâta câtă era) şi având ambiţia de-a ridica această clasă la rangul, prestigiul şi puterea pe care o aveau în Franţa *„les deus cents familles"*. Spre acest sfârşit, în programul partidului figura la loc de frunte: **A clădi industria românească şi comerţul român! Ele trebuie să se bucure de o atenţie şi de o apărare speciale**.

Din această idee diriguitoare s-a născut un slogan (unii îl atribuiau chiar domnului Costache Bălănuţă aflat în *acel* moment în acel *partid)* foarte popular, cu toate aluziile scabroase cu care încercau să-l minimalizeze şi să-l compromită adversarii, mergând până la mimarea unor gesturi obscene: **„Prin noi înşine!"**

Acest program întru realizarea căruia trudea cu obişnuita energie domnul Costache Bălănuţă (cu puţin timp înainte, în Comitetul Dirigent al partidului rival susţinea că „trebuie să rămânem ceea ce suntem: o ţară eminamente agrară") îi oferi şi soluţia în cazul fiicei sale. Pentru a se afirma ca fiinţă umană şi a nu ajunge, de tânără, pensionara unor instituţii cu profil psihiatric, Ioana-Costa trebuia să devină *altceva* decât femeia-păpuşă, receptacol seminal ori figurantă în consilii de binefacere: o femeie de ştiinţă, de industrie, cariere exclusiv bărbăteşti pe atunci şi să urmeze în acest scop studii de profil în ţările care înţeleseseră demult avantagiile incomensurabile ale propăşirii în această sferă de activitate umană, de unde curg ca dintr-un corn al abundenţei pluguri şi tunuri, motoare de avion şi satâre, picioare de pod şi furculiţe, broaşte Yalle, arbori cotiţi şi baionete, locomotive, piroane, seceri, bisturie, *pipe-lines*, şuruburi, într-un cuvânt, tot ce se poate imagina metalic pentru îndestularea oamenilor, făcându-i să poarte – statistic vorbind – tone şi tone de fier pe creştet de locuitor.

Temperament placid – numai fiinţele frumoase la trup şi la suflet se revoltă împotriva unui destin dinainte croit – Ioana-Costa acceptă să se consacre industriei, dar spre surprinderea, un moment îngrijorată, a domnului

Costache Bălănuță, alergic la opoziții când nu se afla dânsul în ele, manifestă o singură pretenție: nu voia să studieze în Germania! „De ce?" o întrebă tatăl ei care, ca orice român ce luptase la Mărășești, nutrea un secret sentiment de admirație față de foștii adversari teutoni.

— *Because I hate the Nazis!**

Domnul Costache Bălănuță, aflându-se un timp în anturajul lui Titulescu, făcuse, la maturitate, efortul de-a învăța limba perfidului Albion și o vorbea cu un accent înfiorător, dar înțelese și se cruci:

— *For Christ's sake, my pet, but what do you know about the Nazis to can say that you hate them?***

Ioana-Costa nu răspunse. Il privea cu asemenea ochi încât domnul Costache Bălănuță își înăbuși, *in extremis*, un icnet și dădu repede din cap, de câteva ori, în semn că acceptă orice.

Și astfel Ioana-Costa, prevăzută cu toate cele necesare, în afară de sfaturile materne, inutile de altfel, pocitania ei desăvârșită fiindu-i cea mai zăvorâtă centură de castitate, a fost încredințată solicitudinii unui prieten de partid, consilier la London, bărbat mărunt, complexat, bețiv solemn cu ochi bolnavi și ros de ambiții nemăsurate, care o înscrise la Oxford, la „Brasenose College" și o dădu îndată uitării... Cum s-a adaptat tânăra și foarte urâta fată acelui mediu de băieți sportivi, homosexuali și orientați spre extrema stângă, nu vom ști niciodată, deoarece epistolele pe care le scria tatălui ei cu regularitate de metronom – obicei tipic britanic – nu se refereau la nimic personal (an other british way life). La o cercetare mai atentă, aceste scrisori erau un poem de dragoste închinat Tatălui, singurul bărbat ce-i fusese hărăzit de soartă, dar domnul Costache Bălănuță nu avea nici timp, nici disponibilități să descifreze asemenea sentimente sfinte și obscure, mai ales că scrisorile păreau că urmăresc să-l ajute în cariera lui politică, încercând să-i dezvăluie, cât mai pe înțeles, tainele mentalității britanice, ale acelui conservatorism de substanță, caracteristic până și puținilor comuniști existenți, înconjurați în perioada antebelică de amuzamentul cu care englezul privește orice excentricitate. Iată o scrisoare despre sacrosanctul Parlament britanic:

„Papa, sper să te intereseze: în Anglia sunt două camere, una electivă, a Comunelor, ca la noi, alta, Camera Lorzilor (ceva în genul Senatului nostru, dar la modul serios), compusă în cea mai mare parte din „pairi" ereditari, episcopi și câțiva judecători. (Lords of Appeal) Camera Lorzilor

* Deoarece îi urăsc pe naziști.

** Pentru numele lui Christos, odorul meu, dar ce știi tu despre naziști, să poți spune că îi urăști?

n-are puterea să respingă o lege, poate doar să întârzie aplicarea ei, de unde s-ar putea deduce că e inutilă. La Camera Comunelor e mai interesant. Ți-ar plăcea. E o sală rectangulară cu două estrade pe care sunt bănci de piele, față în față. În fund un fotoliu înalt, al Speakerului. În fața lui o masă lungă pe care stă Buzduganul și desparte banca Miniștrilor de cea a liderilor opoziției. Mi s-a spus că pe această masă Gladstone dădea atât de tare cu pumnul încât hârtiile zburau în toate părțile și Disraeli le strângea cu un surâs ironic. Închipuie-ți: Parlamentul englez n-are tribună! Fiecare vorbește de la locul lui, asta se pare că retează din avântul oratoric. Când Mr. Churchill a debutat în Parlament, elocința lui avea un singur defect: era perfectă. „A fost admirabil, Mr. Churchill, i-a spus un bătrân parlamentar hârșit, dar Camera ar fi ***mișcată*** *(conmoved) dacă din când în când ați izbuti să ezitați puțin!" Un membru s-a plâns într-o zi Speakerului de zgomotul din cameră și a spus că are dreptul de a fi ascultat. „Nu, domnule, i-a răspuns acesta, dumneavoastră aveți dreptul să vorbiți, iar Camera are dreptul să judece dacă dorește sau nu să vă asculte!"*

Regulile sunt foarte stricte: e interzis să citești discursul, e interzis unui Membru care vorbește din primul rând să traverseze un covor îngust, pentru că pe vremuri Membrii Parlamentului purtau spade și era mai bine să fie menținuți pe locurile lor. Este interzis să rostești numele unui Membru. Trebuie să spui: Foarte Onorabilul Membru din, să zicem, Sussex, dacă acesta este un Ministru în funcțiune sau Onorabilul și Viteazul Membru din, să zicem, Shropshire, dacă e vorba de un fost ofițer; Onorabilul și Învățatul Membru din, să zicem, Yorkshire, dacă respectivul este intelectual, categorie privită în Parlament cu oarecare indulgență. Iar dacă Membrul la care se referă vorbitorul face parte din același partid cu vorbitorul, acesta i se adresează „Onorabilul Meu Prieten", ceea ce mi se pare foarte frumos".

...„Nu mă văd, comentă domnul Costache Bălănuță acest pasagiu, spunându-i „The Right Honorable Member" lui Costică Argetoianu, nici „The Honorable and Gallant Member" generalului Ilcuș, și cu atât mai puțin „The Honorable and Learned Member" lui Virgil Potârcă!"

„Dacă vreun Membru în timpul unui discurs încalcă vreuna din aceste reguli, strigătul Speakerului: „ORDER! ORDER!" trezește imediat Camera. Discuțiile și interpelările mi s-au părut fascinante. Un Membru, domnul Archibald Tyrell (Honorable and Gallant) a întrebat: «Văd că în bugetul unei anumite case de la numărul 10 din Downing Street (e vorba de locuința primului ministru) e prevăzută suma de trei guinee și 18 shillingi anual, pentru întreținerea unei pisici. Întreb: sunt șoareci la Downing Street?

Atunci pisica își va agonisi singură hrana! Nu sunt șoareci la Downing Street? Atunci de ce trebuie pisică? Dacă primul ministru dorește un animal de casă (a pet) să și-l întrețină singur!» Mi s-a părut admirabil!"

„Și mie, a comentat din nou domnul Costică Bălănuță – raportând ca tot românul lucrurile la situația din țara lui, ceea ce dovedește că era un patriot – și mie mi s-ar părea admirabil să pun o asemenea întrebare lui Nicolae Iorga! (prim ministru în acel timp)."

„*Seara, când Speakerul declară ședința ridicată, ușierii strigă de răsună bolțile: «WHO GOES HOME?»**. *Aceasta pentru că în vechea Londră era cam primejdios să te întorci singur acasă. Strigătul avea ca scop să ajute la formarea de grupuri. Desigur, azi a devenit inutil, dar mi-a spus cineva, «Camerei îi place să-l mai audă.»"*

„Slavă Domnului, se gândi domnul Costache Bălănuță, în Bucureștiul nostru un Deputat poate merge singur unde vrea, la Capșa, la Crucea de Piatră, chiar și acasă. Și așa va fi întotdeauna. Suntem latini. Suflete candrii. Lătrăm dar nu mușcăm."

Se hotărî să-i răspundă pe larg Ioanei-Costa, însă treburile publice îl copleșeau. O altă scrisoare printre multele care-i soseau, ca unui amant, avu o influență surprinzătoare asupra orientării carierei sale politice în acel moment. Iată ce-i scria Ioana-Costa despre Monarhia Britanică:

„*Papa, am găsit într-o carte a lui Sir Maurice Amos* (Cine dracu' o fi și ăsta? se întrebă, puțin iritat, domnul Costache Bălănuță.) *ceva minunat și adevărat despre Regalitate: «Să presupunem că Națiunea ar fi o societate anonimă. Ea este administrată de un Consiliu: acesta este Parlamentul. Regele este fostul proprietar al afacerii, care a rămas președintele Consiliului de Administrație. Pentru că – în timp – ți-a cedat aproape toate acțiunile, nu mai are dreptul să voteze, dar rămâne consilierul cel mai apreciat. Totul se face în numele său». Dar mă vei întreba, Papa, ce avantagii sunt dacă păstrezi vechiul proprietar? Ele sunt numeroase. În primul rând Monarhia este o formă de guvernământ lesne de priceput. Mulțimile au o tendință naturală să-și pună speranțele într-un om, într-o persoană. Chiar și în democrațiile radicale, cum e cea franceză, opinia publică se atașează de un individ, de unde în zilele noastre popularitatea unor nulități ca Léon Blum, Daladier, Raynaud. Ca să nu mai vorbim de regimurile totalitare: Stalin, Mussolini, Hitler sunt divinizați. Cuvintele «Libertate, Egalitate, Fraternitate» sunt prea abstracte pentru omul de rând. El poate să le aplaude, cum aplaudă un urs domesticit o fanfară sau o poezie lacrimogenă, dar sunt străine naturii sale"*...

„Am să-i scriu să-și vadă de studiile industriale!" își spuse, destul de contrariat, domnul Costache Bălănuță. Atâta ar mai trebui, să-și descopere, nenorocita, ambiții politice. Dar nu-i scrise. Aceste considerații absolut puerile despre monarhie urmară un curs sinuos în gândirea lui politică și-l făcură să se apropie de Rege, față de care nutrise sentimente ostile, ca și ceilalți șefi de partide, de altfel, pentru că își simțeau primejduită autoritatea de veleitățile anticonstituționale ale „Voievodului Culturii", cum îi plăcea să i se spună și i se și spunea. Această ultimă schimbare la față a domnului Costache Bălănuță îi atrase o ură tenace, porecle jignitoare și o desconsiderare unanimă. Toți ar fi fost desigur uimiți din cale-afară să afle că noile sale convingeri erau de inspirație britanică prin intermediul unei tinere femei de o incomensurabilă urâțenie. În virtutea unui curent misterios, Ioana-Costa încetă să-l mai întrețină cu aspecte ale vieții politice din Anglia. Începu să-i descrie Londra, cu amănunte pitorești, picante, dovedind un ascuțit simț de observație; îi prezentă locuri și monumente celebre: *Statuia lui Achille* din Hyde Park, comandată de Doamnele Angliei în cinstea Ducelui de Wellington, învingătorul lui Napoleon, doamne care au avut surpriza să descopere că au împodobit Londra cu primul nud de bărbat, ceea ce le-a indignat și le-a excitat în același timp. „Și pe tine, sărmana mea fetiță, sunt convins de asta" comentă necăjit și resemnat domnul Bălănuță, trecând cu o ciudată iritare peste descrierea antichităților babiloniene și ale mumiilor din *British Museum*, ori a indignării patriotice a fiicei sale văzând că pe reproducerea în mărime naturală a Columnei lui Traian de la *Royal Albert Hall*, dacii erau numiți „Barbarians", deși se pare că erau mai civilizați decât cuceritorii lor romani, păcat că nu cunoșteau scrisul și n-au prea lăsat urme, iar când *„plină de revoltă am spus toate acestea unui domn foarte distins el mi-a răspuns «Indeed?»"** Când ajunse la pasajul în care Ioana-Costa îi descria vizita ei prelungită la Tate Gallery, se îngrijoră de-a binelea: *„O, papa, iubitul meu, aș fi dat oricât să fii cu mine în fața portretului Lady-ei Hamilton al lui Romey, să admirăm împreună pielea ei de piersică, încât îți vine să-i simți puful dulce cu buzele arse."*

„Nenorocita! O fi devenit lesbiană", se gândi domnul Costache Bălănuță, apoi își spuse că, în definitiv, și asta ar fi o soluție pentru destinul mizerabil al corpului ei, dar uite că în loc să-și vadă de studiile industriale, umblă pe străzi ca o femeie pierdută, bate muzeele fără să-și dea seama că în fața splendorilor în ulei, acuarelă ori pastel urâțenia ei devine și mai izbitoare. Îi

* Cine merge acasă?

* Într-adevăr?

scrise o scrisoare în acest sens, chinuindu-se să-şi găsească cuvintele, mai abitir decât la un Răspuns la Mesaj: n-ar fi vrut s-o rănească.

Din acel moment scrisorile Ioanei-Costa s-au referit (să fi fost un dureros reproş ascuns?) numai la probleme tehnice, limbă chinezească şi *terra incognita* pentru domnul Costache Bălănuţă, cu toată opţiunea lui pentru PRIN NOI ÎNŞINE! adică pentru propăşirea industriei.

„Am rezolvat, cu ajutorul lui Sir Arnold, o problemă tehnică, sunt sigură că te va interesa şi pe tine. Efortul unitar maxim, atât pe partea tensionată cât şi pe cea comprimată este totdeauna la racordarea piciorului spre coroană. Valoarea întâlnită în unele tratate germane $a=\frac{\sqrt{3}}{Q}=1,76$ *nu se completează cu cele deduse experimental”...*

„Slavă Domnului”, se închină domnul Costache Bălănuţă şi din clipa aceea nu mai deschise scrisorile fiicei sale; era debordat de alte griji; nori negri se adunau; normele tradiţionale ale politicii se transformau brusc în nisip şi se scurgeau printre degete; bărbaţi de stat, prefecţi de poliţie erau împuşcaţi în plină zi, iar asasinii, după achitare, erau purtaţi în triumf, ca generalii romani victorioşi.

Nu avem intenţia să facem o expunere, fie şi sumară, a evenimentelor care au dat acelor ani savoarea lor particulară. Ele sunt atât de cunoscute de toată lumea, încât probabil de aceea este necesară, la interval de câteva decenii, o revizuire radicală a relatării lor şi a concluziilor practice imediate ce se cer a fi trase pentru viitorul luminos al naţiunii. Scopul acestei povestiri fiind să puncteze evoluţia carierei domnului Costache Bălănuţă, care va cunoaşte, la sfârşit, o atât de fantastică încoronare, deoarece Istoria este... dar ce nu este oare Istoria?

Din Înalt Ordin, domnul Costache Bălănuţă se întâlni într-o staţiune balneară, pustie din cauza ploilor din anul acela, cu unul dintre reprezentanţii cei mai activi ai generaţiei tinere, vijelioase şi Naţionale, un student la Litere cu nume polonez sau macedonean, Bogordonovskycz sau Carapetrache; slab, aşa cum îi şade bine unui revoltat, cu obrazul triunghiular devorat de doi ochi învăpăiaţi şi umezi, păr vâlvoi, suman de şiac, căciulă haiducească şi cizme foarte scâlciate. Domnul Costache Bălănuţă primise din partea Factorului Constituţional (care tocmai se pregătea asiduu să abroge Constituţia, sau mai bine zis s-o aplice în Spiritul şi Litera ei, aşa cum o şi înţelege încercatul nostru popor când spune despre tradiţionalele 25 la cur „i s-a aplicat constituţia”) misiunea să convingă cu mijloace apropriate conducerea respectivei Mişcări că singurul Conducător care-i va putea materializa idealurile naţional-revoluţionare, având la dispoziţie în acest scop puterile constituite ale Statului era numai Majestatea Sa.

Pentru a fi cât mai convingător şi cunoscând dintr-o susţinută observare a naturii umane că revoluţionarii – de orice extremă – sunt în general famelici şi stătuţi, Costache Bălănuţă comandă în odaia sa de la Hotelul-pensiune „Sirena” o cină copioasă, constând din cărnuri în sânge şi vinuri capitoase şi dădu ordin ca Lili cea „cu sâni ca de piatră” să se parfumeze, iar Sily „cu ochii sprinţari” să nu se spele, gusturile în materie erotică fiind tot atât de variate ca opţiunile ce se oferă omului dedicat politicii, această formă modernă a Destinului. Tânărul interlocutor nu se atinse de mâncare şi domnul Bălănuţă, din delicateţe şi tact politic, trebui să privească, înghiţind în sec, cum se sleieşte un „Chateaubriand” cât o bucă de fecioară. Invitatul rămase indiferent şi când Lili şi Sily, chemate printr-o apăsare cu vârful pantofului pe un buton ascuns sub covor, veniră în grabă şi se fâţâiră, atât cât le permitea deontologia profesională, şi aruncă asupra domnului Costache Bălănuţă, în schimb, o privire atât de învăpăiată, încât acesta se întrebă, cu un fior involuntar, dacă va trebui să-şi pună la bătaie turul pe altarul intereselor Neamului; dar nu, revoluţionarul nu făcea parte din numeroasa tagmă a uraniştilor. Privind înăuntrul său, se porni nestăvilit într-o diatribă împotriva jidanilor care mănâncă naţiunea, stârnit de observaţia întâmplătoare a domnului Bălănuţă că „Antisemitismul este, orice s-ar zice, o formă de sălbăticie”.

— Da? Aşa? răcni tânărul, apoi sălbatici au fost, spunând că jidovii sunt o ciumă: Cicero, Seneca, Tacitus, Mahomed, Luther, Giordano Bruno, Friedrich cel Mare, Voltaire, Iosif al II-lea, Napoleon, Goethe, Herder, Kant, Fichte, Schopenhauer, Fournier, Feuerbach, Richard Wagner, Bismark, Rudolf Virchow, Düring şi până şi Karl Marx al dumneavoastră?

— Al meu? Păcatele mele... spuse speriat şi păşunist domnul Bălănuţă. Eu n-am nimic nici cu Marx, nici cu ovreii. Eu sunt...

— Ce eşti? întrebă deodată tânărul, cu un surâs care-i dezveli dinţii ascuţiţi. Ce eşti? Am să-ţi spun eu: pe de-o parte sluga trusturilor gen Auschnitt-Kauffman-Blank, marionetă în saloane cu bridge şi rumba, în schimbul unui palat în Bucureşti şi a unei ferme voievodale la ţară, totul în sos de demagogie şi ochiade către cei umili, pupături în bot cu beţivii satelor transformaţi în agenţi electorali, gâlgâieli servile la Loja Masonică şi pe urmă împuşti muncitorii şi schingiuieşti studenţii care au vrut să ridice un dig ţăranilor din Vişani, pentru a le salva ogoarele de prăpădul apelor! Impui cu ghiotura legi de „proteguirea industriei naţionale”, adică a lui Auschnitt şi Margulius, aducând la sapă de lemn ţărănimea, care va trebui să plătească înzecit tabla, cuiele, sârma, plugul şi uneltele decât dacă ar fi aduse din Germania; fluturi pe la toate răspântiile demagogia reformelor imposibile;

inunzi țara cu ziare care în fiece rând ascund o minciună și la fiecare pagină o înșelătorie și o crimă națională, căci orice cultură, din clipa când alunecă în civilizație își semnează prin aceasta însăși sentința de moarte! Ești, domnule Bălănuță, un călău sau – dacă preferi – un ajutor de călău și vrei să te credem doar un biet căcănar?

„Doamne-Dumnezeule, își spuse domnul Costache Bălănuță, așa mă vede tineretul pe mine, care mi-aș da viața pentru binele și fericirea lui?"

— Ai zâmbit?

— N-am zâmbit, sărac de mine!

— Ba, ai zâmbit! Vom desființa zeflemeaua lichelei publice și scepticismul invalizilor intelectuali! Amatorii de diversiuni în viața publică să se retragă în vizuini, cât mai degrabă...

— Poate n-am izbutit eu să mă fac înțeles, dragul meu...

— Țara Românească are nevoie în aceste vremuri de oameni tragici și *sintetici*. De oameni noi!

Domnul Bălănuță avu imaginea unei eprubete uriașe în care acest tânăr Carapetrache sau Bogordonovskycz, cu mânecile suflecate, amesteca gălețí de spermă cu borcane de ovule spre zămislirea – *in vitro* – a omului nou, cântând totodată imnuri de slavă morții, cea mai sfântă nuntă dintre nunți; se sili din răsputeri să nu zâmbească; dobitocul putea fi înarmat. Freud spune undeva că pistolul este substitutul penisului și tânărul, după cum reacționase în fața sânilor lui Lili și a pulpelor lui Sily, părea să aibă neapărată nevoie de un substitut.

— Dragă domnule... Cel ce mă trimite nu numai că observă cu interes deplasarea Europei spre dreapta, dar El însuși, nu de azi de ieri, simte o înclinație tot mai puternică în această direcție.

— „Stânga" și „dreapta"? Unde sunt? Pe ce naiv mai poate induce în eroare terminologia presei jidănite din strada Sărindar, ori cuvântările histrionilor democrați? Când însăși revoluția rusă se naționalizează intens... nu vă spune nimic soarta lui Troțki-Bronstein, a lui Zinoviev-Apfelbaum și a lui Kamenev-Rosenfeld?... iar revoluția fascistă se *socializează*... n-ați înțeles nimic din programul antiplutocratic al Führerului și Ducelui?... Ce rost mai au etichetele perimate?

„Nu se poate vorbi cu ei. Sunt autiști", își spunea domnul Bălănuță invadat de o spaimă nouă, neîncercată în cele mai ascuțite ciocniri din Parlament, ori în timpul „pertractărilor" între partide, când viitorul lui imediat depindea de sesizarea unei nuanțe, cu o clipă mai repede. „Se ascultă numai pe ei și cu ei înșiși nu pot fi în conflict. Asta e forța lor". Se simți cuprins de o disperată invidie, ridicol și demodat în costumul lui bine croit, la două rânduri, cu guler tare și cravată sobră în dungi argintii-negre. Poate ar fi trebuit să insiste, dar nu se simțea în stare, năpădit de oboseală și tristețe, ca într-o sală de așteptare. Se ridică, dându-și seama că luând el inițiativa întreruperii tratativelor își recunoaște înfrângerea și așa ceva nu se trece cu vederea în politică. Tânărul Bogordonovskycz sau Carapetrache trăsese în fața lui platoul cu cărnuri sleite și devora cu dinții hulpavi, sănătoși, invincibili, fără să-i arunce o privire, ca unui obiect.

Îl revăzu sau i se păru că-l revede, nu mult timp după aceea, într-o piață, ciuruit de gloanțe, năclăit de sânge negru – închegat – cu un roi de muște verzui, bâzâind prin părul zburlit cu șuvițe fremătând în vânticelul de seară. Factorul Constituțional aplicase constituția, hotărând împușcarea și expunerea în locuri publice a câtorva sute de fruntași ai Mișcării Naționale. Soluție iluzorie, întrucât cea mai mare eroare pe care o poate face un șef de stat, încoronat sau nu, este crearea de martiri, și împotriva martirilor orice mijloc de represiune are efect de bumerang și astfel, la puțin timp după ce dăduse ordin ca în fiecare oraș mai însemnat al țării să fie zvârlite în piețe cadavrele ciuruite și năclăite de sânge a cel puțin trei-patru exponenți ai năzuințelor național-creștin-răzbunătoare, Factorul Constituțional, Voievodul Culturii, Marele Străjer luă drumul pribegiei, urmărit cu focuri de mitralieră, culcat pe podeaua vagonului și acoperind cu însuși trupul Său corpul plinuț al amantei Sale, o roșcată cu ochi verzi, din voluptuoasa spiță a Esterei, Rahilei și Noemiei.

În timp ce Ioana-Costa continua să-l țină la curent cu progresele ei în domeniul numai în aparență arid al industriei *(„Cu aceste observații ale lui Sir Oswald, rostogolirea impusă roții melcate se exprimă prin:*

$$D_p^2 dr = 6{,}22\frac{197\cos^2 a}{t'c_v^5} \text{ sau } \frac{Mt10^7}{yK}$$

sper că am fost clară și ai înțeles"), domnul Costache Bălănuță trecu foarte aproape pe lângă o moarte violentă: ridicat în toiul nopții, în timpul unei Revoluții, numită după înfrângerea ei „rebeliune", așa cum se întâmplă totdeauna cu mișcările avortate, fu îngrămădit, împreună cu alți oameni politici ai trecutului, într-o odaie la Prefectura Poliției, unde mirosea a fum rece de țigară, sudoare de subțiori și urină stătută, și numai intervenția hotărâtă a unor militari îl salvă de la o execuție sumară, în așteptarea căreia domnul Costache Bălănuță rosti aceste cuvinte ciudate: „Merităm. Merităm cu vârf și îndesat". Ceilalți confrați de primejdie mortală erau însă atât de înfricoșați încât nu auziră; altfel, ar fi căzut pe gânduri.

După miraculoasa salvare, domnul Costache Bălănuță, probabil în

virtutea principiului atât de național „facerea de bine – f..... de mamă", începu să manifeste, chiar și în public, o opoziție crâncenă și ireductibilă față de Militarul ce-și asumase conducerea țării și căruia îi spunea „câinele roșu", cu mânia vindicativă a omului politic nebăgat în seamă. Apoi trecu în extrema cealaltă, numindu-l, chiar și în particular „salvatorul Patriei", „omul Destinului". Pur și simplu, domnul Costache Bălănuță traversa ceea ce s-ar putea numi o criză politică de conștiință. Poate explicația acestor oscilații maxime să constea în faptul că domnul Bălănuță începea să-și dea seama cu spaimă, disperare și un acut sentiment de neputință, că era un *mediocru*; evenimentele treceau pe lângă el și el nu avea nici puterea, nici inspirația, nici norocul să le poată influența în vreun fel oarecare. Chiar arestarea și trimiterea lui în lagăr, ca opozant, se datorau până la urmă altcuiva, unui Poet întârziat-romantic, bucurându-se de un succes răsunător în toate straturile societății, începând de la Curte, unde se șoptea că ar fi avut mai ales izbânzi de altă natură decât cea literară, până în umilele mahalale; acolo versurile sale rotondente erau cântate pe acompaniament de țambal și în sfârâit de momițe mici.

Domnul Bălănuță se găsea într-o după-amiază, cu Maestrul, la Capșa. Însuși faptul că el, om politic, se afișa cu un scriitor, speță prin definiție neserioasă, avidă de bani nemunciți, indiscretă, bârfitoare, versatilă, ne dă dovada unui „laissez-faire" condamnabil din partea unui om politic. În timp ce-și sorbeau cafelele tăcând (prestanța pur exterioară a domnului Bălănuță îl inhiba oarecum pe volubilul Autor), un general intră, privind în jur prin monoclul încrustat în arcada stângă și, nevăzând nici un loc liber, se îndreptă spre masa lor. De ce? Nu știm. Încă o intervenție a Destinului sau a acelor Legi necunoscute încă, dar de existența cărora n-avem dreptul să ne îndoim și care, pentru materialiștii consecvenți, determină mersul istoriei.

Generalul german salută lejer și spuse într-o franceză fără cusur:

— Ces Messieurs permettent? *

Domnul Bălănuță își și ridicase imperceptibil șezutul de pe scaun și se pregătea să arboreze un surâs cam slugarnic, când scriitorul, histrionul, palavragiul, arghirofilul scriitor spuse cu o voce de stentor, făcând toți ochii din cafenea să se întoarcă spre masa lor:

— Non, monsieur! C'est notre espace vital! **

Generalul german zâmbi politicos și rece, salută, făcu stânga împrejur și plecă, în timp ce un murmur de spaimă plină de admirație se ridică spre cei

* Domnii permit?

** Nu, domnule! Acesta este spațiul nostru vital!

doi, ca un fum de tămâie sonor. E drept că în același timp toți se grăbeau să-și plătească consumațiile și să plece, ca să nu se poată spune că au fost martorii acestui grav accident.

Pesemne generalul german nu era un om atât de subțire pe cât părea și orgoliul lui teutonic suferise deoarece, în urma plângerii sale, domnul Bălănuță și Poetul au fost ridicați încă în noaptea aceea, îmbarcați într-un taxi sub supravegherea a doi domni foarte amabili din Corpul Detectivilor și transportați într-un lagăr unde, în devălmășie și dezordine balcanică, se ciocneau unii de alții pe aleile largi dintre barăcile de tip militar, mirosind încă răcoritor a rășină de brad, mari industriași, fruntași comuniști, zvoniști și sectanți, boieri de stânga (din „Asociația prietenilor U.R.S.S.") și proletari fasciști din „Corpul muncitoresc legionar", un adevărat eșantion al unității naționale, în toată diversitatea ei.

Nici asupra scurtei perioade de câteva luni abia, petrecută de domnul Costache Bălănuță în lagăr, nu vom insista: o întreagă literatură s-a trudit să acrediteze ideea că reprezentanții Rezistenței naționale antifasciste (mai târziu s-a adăugat și „antiimperialiste") au suferit chinuri de nedescris într-un fel de auschwitz danubian. Nu-i vom contrazice. Vom spune doar că în acel lagăr nefiind o „dolce vita", nu era nici pe departe o „amara vita", și vom da un singur exemplu, povestit autorului de către un supraviețuitor ajuns în cercurile fericite ale puterii: miercurea și vinerea se dădea mâncare de post întrucât, chiar în război, preceptele dietetice creștine erau respectate, cu sfințenie am zice, dacă nu ni s-ar părea jocul de cuvinte prea ieftin. Comuniștii, adepți neabătuți ai doctrinei materialist-dialectice, au protestat vehement, arătând hotărâți că filozofia care determină felul lor de viață îi dispensa, ba mai mult, le interzicea asemenea mortificații alimentare, obscurantiste. Comandantul lagărului (prefera acest post, infamant oarecum, dobândirii titlului de „cavaler al Ordinului Mihai Viteazul" undeva în stepele rusești) le îndeplini deziderатul, găsindu-l perfect justificat, mai ales după bătălia de la Stalingrad, și astfel, miercurea și vinerea, „agitatorii bolșevici" găseau cu satisfacție ideologică în zeama lor lungă zgârciuri și bucățele de carne ațoasă, în timp ce dușmanii lor de clasă, deținuți și ei, trebuiau să se mulțumească numai cu ochiuri pe spanac, cartofi franțuzești ori mazăre – nefurajeră – soté.

Timpul trecea destul de greu în barăcile marilor burghezi antifasciști, ocupați cu interminabile partide de poker, câștigate în general de volubilul Poet. Acesta – se spunea cu amuzament, fiind vorba de o tagmă atât de neserioasă – era dăruit nu numai cu îndemânarea verbului ci și cu a degetelor. Dar cu toate substanțialele câștiguri care i se îngăduiau – în fond o formă

delicată de mecenat – Poetul se găsea într-o permanentă jenă financiară. Când domnul Bălănuţă încercă, aluziv, să dezlege acest mister, Poetul, natură deschisă şi netenebroasă, îi răspunse imediat:

— Trimit „dincolo" toate câştigurile.

— „Dincolo", unde?

Poetul făcu un semn discret cu capul lui mare cât o baniţă spre partea cealaltă a Lagărului, separată de zona lumii bune printr-un simbolic gard de sârmă ghimpată ruginită.

— La comunişti? şopti domnul Bălănuţă, fulgerat de sentimentul că e pe cale se se ramolească, dacă n-a înţeles înaintea acestui scrib zgomotos că indivizii pe care-i vedea plimbându-se, în partea cealaltă, pe aleile dintre barăci, cu aerele unor oameni ce deţin secrete vitale, vor juca un rol important în cazul în care Stalin ar fi câştigat războiul, ceea ce chiar pentru un optimist incurabil era un lucru aproape evident.

— Nu numai că le trimit bani şi alimente, continuă Poetul, vizibil încântat de buimăceala admirativă pe care o citea pe faţa uşor slăbită şi cu atât mai distinsă a domnului Costache Bălănuţă, dar am început să pun pe versuri, pe versuri *clasice*, domnule, „Capitalul" de Karl Marx! Ia ascultă ici-şa! Şi dându-şi pe spate capul mare, cu păr creţ şi des ca o blăniţă de miel, rosti cu voce vibrantă:

Căci rata plusvalorii, acelui se cuvine
Ce-n mâna sa unealta de fabrică o ţine!
De rodul muncii sale el este-nstrăinat,
Pe seama lui devine burjuiul om bogat!

— Bine, dar dacă-mi aduc bine aminte, parcă ai pus pe versuri, tot *clasice*, şi *Cărticica Şefului de Cuib*...

Poetul îl privi cu indulgenţă:

— Dom'le, şi pătlăgica mai întâi e verde şi p-ormă se face roşie! Şi, în definitiv, indiferent de conţinut, forma lor, recunoaşte!, era impecabilă:

Chiar de greşit e drumul, pe el păşind uniţi
Din iaduri, spre lumină, cântând o să răzbiţi!

În noaptea aceea, domnul Costache Bălănuţă nu dormi. Nu din pricina sforăiturilor Poetului, ci a tumultului din propriul său creier. Îşi dădea seama de ce nu izbutise, într-o lungă carieră, să devină măcar pentru câteva zile vioara întâi. Trebuia totdeauna să se anine la cheremul cuiva, al soţiei, al diverşilor şefi de partide, al Regelui... Nu era capabil să îmbrăţişeze, cu o privire de vultur plutind deasupra genunilor, întregul ansamblu al politicii şi să se arunce, tot ca un vultur, asupra prăzii, s-o înhaţe în gheare, să-şi desfăşoare aripile puternice şi s-o ducă în cuibul său. Iată, de pildă,

comuniştii. Ce ştia despre ei? Mai nimic, lucruri comune: agenţii Moscovei, atentatul cu bombă al lui Max Goldstein la Senat, scoaterea lor în afara legii. Era şi normal; care Stat de pe suprafaţa pământului acordă drepturi politice unei formaţiuni afirmând deschis, ba chiar cu insolentă mândrie, că se supune necondiţionat dispoziţiilor unui Centru aflat în afara graniţelor ţării? Fuseseră mişcările ceferiste din `33 – atunci era în opoziţie – dar acolo luaseră parte şi legionarii, ba chiar se pare că alcătuiseră grupurile cele mai active. Şi comuniştii şi legionarii îşi revendicau un erou, un tânăr împuşcat în timp ce trăgea sirena, să ridice cartierul la revoluţie. Curând, domnul Bălănuţă află de la un prieten, subsecretar de Stat la Interne, că tânărul fusese doar agent provocator şi că în această calitate inavuabilă trăsese sirena; dar pentru a-şi face curaj se îmbătase tun şi prelungise semnalul peste timpul indicat, iar un jandarm, beat şi el, îl împuşcase. (Mult mai târziu, după marile răsturnări sociale, numele său fu dat unor fabrici, gospodării agricole colective, ba chiar unei importante staţiuni de pe litoral, până într-o zi, când veni indicaţia superioară ca acest nume să dispară de peste tot şi dispăru.)

Domnul Costache Bălănuţă avea o repulsie organică faţă de gesturile aşa-zis eroice, spectaculoase şi mai întotdeauna suspecte. Asta nu scuza însă ignorarea comuniştilor, oricât de puţini erau şi oricât erau folosiţi ca sperietoare, pentru că nu se ştia niciodată. Cunoştea vreunul? A, da, parcă era ăla, cum îi zicea? Băiatul unui scriitoraş şi deputat liberal, îi uitase numele; un tânăr altfel frumos, înalt, cu ochi albaştri şi „acşent dulşe" moldovenesc, dar ăsta nu putea fi luat în serios, fiind băiat de familie bună. Voia, desigur, să facă un pic pe excentricul, să-i fie mai copios răsplătită darea pe brazdă. Veşnica parabolă a Fiului Risipitor. În fond, toate erau de mult scrise în Cartea Cărţilor, dar un om politic, aducând la tribuna Parlamentului argumente din Biblie, nu şi-ar mai fi putut şterge stigmatul ridicolului de pe firma politică. Poate tocmai pentru că în sinea lui era atât de nesigur, domnul Costache Bălănuţă căuta adeseori întărirea sufletească ori, dimpotrivă, stârnirea neliniştii (aşa cum faci cu un dinte bolnav, zgândărindu-l) cu precădere în Apocalipsa lui Ioan unde, iată, chiar despre aceşti indivizi cărora comandantul Lagărului le îngăduise să mănânce de frupt în zilele de post se spunea la Capul 20 al versetelor 7 şi 8: *„Când se vor împlini cei o mie de ani, Satana va fi dezlegat şi va ieşi din temniţa lui ca să înşele Neamurile, cari sunt în cele patru colţuri ale Pământului, pe Gog şi pe Magog, ca să-i adune pentru război. Numărul lor va fi ca nisipul Mării"*.

Deocamdată, erau foarte puţini. Mareşalul îi adunase cam pe toţi în acest

Lagăr, de unde se vedea o „statuie" ca un fel de mădular cu noduri, afacere veroasă a unui prim-ministru cu un oltean de-al lui, un şmecher bărbos, care-i năucise pe snobii de la Paris, vânzându-le pietre şlefuite de ape, adunate din albiile Jiului, în chip de esenţe ale lucrurilor. Se puteau ele compara cu statuile ostaşului român-erou împodobind satele patriei? Infanterişti cu casca pe cap, în mantale cu poalele ridicate, pornind la atac cu strigăte de „Ura!" (se auzeau parcă răsunând din piatră), de jurai că sunt vii, iar Patria, în chip de Mamă bună şi iubitoare, întindea deasupra capetelor lor cununi de laur.

Oare comuniştilor le va fi plăcând stâlpul acela gâtuit din loc în loc, vizibil şi din Lagăr şi căruia oltenii îi spuneau cu umor „sula lui Guţă"? Şi în clipa aceea domnul Bălănuţă întrezări posibilitatea unui contact cu cei aflaţi dincolo de pârlitul gard de sârmă ghimpată, pe sub care putea trece oricine, ridicând doar un pic firul cel mai de jos. Această statuie ar fi putut constitui cel mai bun prilej de intrare în materie: iată, deşi om politic de centru, totdeauna de centru, el, Costache Bălănuţă nu a fost niciodată de acord cu risipirea banilor publici pentru opere „de artă" făcute pentru delectarea snobilor, cum era această coloană sfidătoare a suferinţelor luptătorilor din Lagăr. Cu aceste sume s-ar fi putut construi locuinţe pentru lucrători, cămine pentru copiii abandonaţi de mamele proletare pe treptele bisericilor, ori – şi la urma urmei de ce nu? – nişte localuri de distracţie decentă, cu bere ieftină.

Cu infinite precauţii şi spasmuri de pudoare, solicită Poetului să-i mijlocească luarea de contact cu unul din conducătorii celor de „dincolo". Poetul, izbucnind într-un hohot spumos de râs, îi spuse că nimic nu era mai uşor; de altfel, şi alţi oameni politici aflaţi în Lagăr luaseră demult tot cu ajutorul lui, al Poetului, această iniţiativă; era în bune relaţii cu „şeful", tovarăşul Vasile Roşioriidăvede, un om nemaipomenit, figură mare, „o să-ţi placă coane Costache, sunteţi făcuţi din acelaşi aluat, numai că..."

— Numai că „ce"?

— Numai că *ăla* ştie ce vrea!

— Şi *ce* anume vrea domnul Roşioriidăvede?

— Ai să afli, dacă te va socoti demn să-ţi spună...

Întâlnirea avu loc peste câtva timp, într-o noapte şi, în cinstea ei, domnul Costache Bălănuţă nu-şi puse cravată. Poetul îl conduse până la gardul despărţitor unde un ostaş, în schimbul unui pac de tutun, ridică sârma şi dezgăţă turul pantalonilor domnului Bălănuţă prins într-un ghimpe ruginit. „Dincolo" îl aştepta un bărbat slăbănog, cu o şapcă adânc trasă pe ochi.

— Domnul Costache Bălănuţă? întrebă el. Vă rog să spuneţi parola.

— Păi, dacă ştiţi cine sunt şi pesemne sunteţi aici să mă conduceţi unde

sunt aşteptat, la ce mai trebuie parolă?

Omul cu şapcă îl privi cu un fel de milă de neînţeles.

— Pentru că aşa se obişnuieşte la orice „iafcă".

Domnul Bălănuţă nu mai întrebă ce-o fi „iafca", spuse parola ce i se indicase „Zoia", însoţitorul răspunse „Korceaghin" şi-i făcu semn să-l urmeze. „Acolo" în întuneric se putea ghici o forfotă, se auzeau şoapte aţâţate, deşi după ora stingerii era interzisă ieşirea din baracă. Ici şi colo lucea jarul ţigărilor ostaşilor, păzitori ai strictei îndepliniri a regulamentelor. „Aşteptaţi aici", spuse omul cu şapcă, în faţa unei barăci unde stăteau de pază doi tineri, tot cu şepci. Şoptiră ceva, poate alte parole, cu toate că, desigur, se cunoşteau între ei, apoi unul, o umbră sfioasă, îl luă în primire. Îl duse pe un coridor despărţitor din scânduri proaspete de brad, se opri în faţa unei uşi, îi spuse domnului Bălănuţă să depărteze mâinile şi picioarele; îl pipăi cu degete experte şi şopti:

„Aşteaptă, bă, tovule", bătu în uşă, înclinându-se uşor în faţa ei. Se auzi un glas plăcut, de bariton: „Da, intră".

— Poftiţi, vă rog, spuse tânărul brusc politicos, ca şi cum aprobarea primită dinăuntru îl ridicase pe domnul Bălănuţă în faţa ochilor săi.

Era o încăpere mare, cu scânduri văruite; o masă lungă luminată puternic de două lămpi de petrol noi-nouţe; un pat aşternut milităreşte, bănci şi un scaun cu spătar. Uimit, domnul Bălănuţă desluşi pe spătar secera şi ciocanul. Un bărbat înalt, bine legat, mirosind puternic a parfum de liliac, îi veni în întâmpinare, râzând cu dinţi sănătoşi şi foarte albi. Spuse în treacăt: „Da, avem mulţi băieţi de talant în robia fascistă". Mirarea domnului Bălănuţă era justificată: cum, aici în gura lupului, „ei" îşi expuneau atât de imprudent semnele infamante ale credinţei lor? Ceva înăuntrul său îi şopti că e mai bine să nu formuleze această mirare. Bărbatul înalt şi spătos nu se prezentă: domnul Bălănuţă ştia însă că era *şeful*. Totul în mişcările lui o adeverea.

— Sunteţi înainte sau *după* cină? întrebă gazda.

— După, răspunse domnul Bălănuţă.

— Atunci, Puiu, ia dă tu nişte coniac şi fă-ne două cafele. Cum să fie, cu zahăr sau fără? se interesă el grijuliu.

— Potrivit, răspunse, din ce în ce mai uluit, domnul Bălănuţă.

Într-un colţ mai întunecos se aprinse o spirtieră luminând într-un violet mistic faţa unui tânăr cu păr negru, buclat, şi buze groase, răsfrânte.

— Băi Puiu, pă tine mă-ta te-a făcut cu v'un ovrei, spuse tovarăşul Roşioriidăvede, cu duioşie. Tânărul râse gâlgâit, iar domnul Bălănuţă observă cum îi joacă nervos sub piele oasele fălcilor puternice. Scrâşnea din dinţi, neauzit.

Când cafeaua aburindă, cafea veritabilă, şi paharele cu coniac, coniac Segarcea!, fură aşezate în faţa lor de tânărul mărunţel de stat şi foarte pripit, cu un şervet alb pe braţul stâng, ca un steag de armistiţiu, tovarăşul Roşioriidăvede se întoarse spre domnul Bălănuţă cu acelaşi zâmbet fermecător:

— Vă ţâţâie curul, ai?

— Nu, răspunse mecanic, aproape milităreşte, domnul Bălănuţă.

— Păi, atunci ce cătaţi aici?

Era clar că discuţia nu mai putea avea, în chip de intrare în materie, consideraţii asupra „sulei lui Guţă". După cum se purta celălalt, arogant, sigur de sine, dominator, ar fi trebuit să se ridice, plin de demnitate, să spună ceva tăios, ori sarcastic sau condescendent. Dar n-o făcu. Încropi ceva despre tânărul de familie bună, comunist, pe care avusese ocazia să-l cunoască într-o împrejurare, fiul scriitorului şi deputatului, dar se opri la vederea expresiei de ură ivită pe faţa, altfel frumoasă, a tovarăşului Roşioriidăvede, care-i tăie vorba cu asprime şi-i spuse răstit că el, tovarăşul Roşioriidăvede, ştie că „dumnealor" aşteaptă deschiderea celui de-al doilea front în Balcani şi sosirea anglo-americanilor aici, înaintea ruşilor; cunoaşte şi unele tratative duse la Cairo de prinţul Ştirbei, spre acest sfârşit, dar... (Domnul Costache Bălănuţă simţea că arborează expresia unui perfect imbecil: de unde cunoştea acest dulgher, ciocănar sau pantofar, lucruri de care el, de mai multe ori ministru şi permanent ministeriabil, habar nu avea?) dar... urmă serios tovarăşul Roşioriidăvede, „aceste speranţe sunt *deşarte*".

— Nici măcar „probabile"?

— Nici!

— Aş putea să aflu şi eu, fie cât de succint, argumentele dumneavoastră?

— Unul singur: în fruntea Armatei Roşii se află Stalin. Şi făcu repede semnul atât de cunoscut, cu degetul mare vârât între arătător şi mijlociu.

În colţul întunecat, la auzul acestui nume, tânărul cu păr cârlionţat şi buze groase, răsfrânte, luase poziţia de drepţi, ţinându-şi degetele pe cusătura pantalonului strâmt, care-i evidenţia şezutul mare.

— Ce faci, bă, puţică, tragi cu urechea, furi meserie? Ia mai toarnă-ne tu câte un coniac.

Mâna tânărului buclat nu tremura. Numai oasele feţei îi jucau sub piele, mărunt. Scrâşnea.

— Şi voi... voi cum vedeţi viitorul apropiat? se întoarse spre domnul Bălănuţă, deodată familiar şi destins, *şeful* celor ce, după toate probabilităţile, vor juca un rol important la venirea ruşilor.

— Păi... Domnul Bălănuţă se simţi în deficit de idei, în orice caz dintre acelea care puteau fi înţelese de acest om, stăpânul certitudinii că trupele ruseşti erau la Iaşi. Dar în realitate – îşi dădea seama acum, cu nelinişte – nu se gândise niciodată prea profund *ce* şi *cum* va fi după război: asta era treaba teoreticienilor şi filozofilor politici şi, slavă Domnului, trăiam într-o ţară în care tot al doilea om era teoretician şi filozof politic. Toate se vor aşeza pe făgaşul lor firesc, partidele îşi vor relua existenţa, parlamentul îşi va relua lucrările...

— Parlamentul... începu el cu oarecare solemnitate şi emoţie, dar tovarăşul Roşioriidăvede nu-l lăsă să continue; părea nemulţumit de ceva.

— Parlamentul? A hotărî o dată la câţiva ani care membru al clasei dominante să reprezinte, adică să calce în picioare şi să reprime poporul, asta este esenţa parlamentarismului dumneavoastră, de care clasa muncitoare nu are nevoie!

— Şi atunci? Ce puneţi în loc?

— Dictatura proletariatului, îi şopti, confidenţial, celălalt.

Domnul Costache Bălănuţă mai încercase o dată această senzaţie de-a se afla, fiind orb, în faţa unui zid negru, noaptea. Era cu câţiva ani înainte, într-o pensiune montană, discutând cu un tânăr naţionalist fanatic; ştia că, în cel mai bun caz, interlocutorul său nu-l aude, îl consideră o cantitate neglijabilă, o non-persoană. Încercă totuşi, cu un zâmbet penibil şi umil:

— Cred că lumea s-a săturat de orice fel de dictatură. Orişicât, cu toate păcatele ei, pe care le cunosc şi le recunosc, democraţia rămâne...

— Dictatura proletariatului este forma cea mai superioară a democraţiei! („Bunule şi Înduratule Dumnezeu! se gândi înfricoşat Costache Bălănuţă, ce ne va mai fi dat să trăim?" Şi în clipa aceea, scurtă, e drept, dori din toată puterea fiinţei sale, direct ameninţate, ca dementul Hitler să aibă într-adevăr arme secrete, înfricoşătoare, să câştige războiul şi să zdrobească această hidră roşie în faţa căreia până şi cuvintele îşi pierdeau rostul şi sensul!)

— ... cea mai superioară, întrucât este dictatura celor mulţi, a *majorităţii*.

— Dar bine, domnule Roşioriidăvede, mai încercă domnul Bălănuţă să se împotrivească, fără prea mult elan, din moment ce sunteţi majoritate, de ce mai e nevoie de dictatură?

— He, he, asta-i o întrebare de sărac cu duhul!... şi începu să enumere argumente, împestriţându-le cu epitete jignitoare. Ştia că interlocutorul său (el zicea „interlocuitor") n-avea de unde să bănuiască măcar că, în timpul facerii vorbirii, el se gândeşte cu totul la altceva: de pildă, că labagiul ăla de Ilie umblă să-i submineze autoritatea în Lagăr, că Weisenblatt se cam dă la Puiu şi acesta nu pare nepăsător. Frazele pe care le rostea, curgător, subliniindu-le sensurile cu mişcări tăioase ale braţului, le învăţase cuvânt

cu cuvânt din gura unor intelectuali, cei mai mulți evrei. Aceștia, la rândul lor, le înregistraseră „mot-à-mot" la Școala Leninistă de la Moscova sau noaptea, la lumina unui bec chior într-o cameră igrasioasă la Hotelul „Liusk", ascultând cu inima ticăind cum se oprește liftul și cum tropăie pe coridoare cizmele NKVD-iștilor veniți înaintea zorilor să aresteze noi troțkiști, buhariniști ori naționaliști ucrainieni sau buriat-mongoli. Întorși în țară, cu acte false, scriau aceste ukazuri – ei le ziceau „teze" – cu litere microscopice pe hârtie de țigară și le introduceau în închisori, unde și tovarășul Roșioriidăvede și le însușise, iar mai apoi le predase la rândul lor altora, când începuse să urce în ierarhie, devenind un învățăcel–instructor.

— Avem nevoie de dictatura *noastră*, ca de aer, pentru a sfărâma împotrivirea burgheziei, pentru a inspira frică reacționarilor, pentru a menține autoritatea proletariatului, pentru ca acesta să poată *reprima* prin violență pe adversarii săi.

Domnului Bălănuță îi venea să plângă: nu știa de ce. Se găsea în fața unei rele credințe atât de monumentale ca și cum, în Parlament, vecinul său l-ar fi acuzat că i-a furat portofelul sau că i-a făcut propuneri rușinoase.

— Bine... dar ce se întâmplă dacă noi, adversarii, cum ne numiți, dorim să colaborăm, astfel ca mult visata egalitate să fie instaurată?...

— He, he, râse iarăși cu bonomie tovarășul Roșioriidăvede, *acuma*, la spartul târgului vă treziți că vreți egalitate? Păi, nenicule, esploatatorul nu poate fi egal cu cel esploatat, căci esploatatorii în decursul unui șir lung de generații s-au distanțat de popor prin studii și prin condițiile unei vieți bogate, iar cei esploatați trăiesc în întuneric, în ignoranță, sunt înfricoșați și dezbinați.

Fără să vrea, domnul Costache Bălănuță începu să-și clatine capul în ritmul egal, monoton al cuvintelor tovarășului Roșioriidăvede, ritm nepotrivit cu patima lor necruțătoare, neabătută. Schiță, totuși, o ultimă încercare:

— Bine, dar de ce trebuie să ne reprimați? Parcă ați rostit aceste cuvinte sau mi s-a părut?

— Sigur că le-am rostit! Noi nu ascundem faptul că vrem instaurarea comunismului. Trecerea de la capitalism la comunism cuprinde o întreagă epocă istorică. Atâta timp cât această epocă nu s-a terminat, esploatatorii vor nutri în mod inevitabil speranța restaurării („ce bine e să le spui, legate unele de altele, vorbe ale Marelui Lenin și în timpul ăsta să te poți gândi la tot ce vrei tu!"), iar această *speranță* se va transforma în *încercări* de restaurare și atunci vă veți arunca în luptă cu o energie înzecită, cu o patimă turbată, cu o ură însutită pentru recâștigarea „raiului" care v-a fost luat, pentru familiile voastre care trăiau atât de bine, iar acum sunt nevoite să muncească, sub „conducerea" prostimii! *Care pă care!* Asta e răspunsul.

— Înțeleg că sunt condamnat, spuse domnul Costache Bălănuță și era pe cale să-și plece fruntea, anticipat, când tovarășul Roșioriidăvede făcu un gest simplu, dar atât de nepotrivit cu gravitatea nemiloasă, apocaliptică a discursului, încât domnul Bălănuță se cutremură de o spaimă obscură. *Tovarășul Roșioriidăvede îi făcu cu ochiul.* „Holgoș!" spuse el și se ridică, dându-i de înțeles că discuția lor se isprăvise.

„Trebuie să fie un tic", încercă să se liniștească domnul Bălănuță curând după eliberarea lui din lagăr, în urma unei intervenții superioare, și nopți la rând, în apartamentul lui pustiu, în Capitala tulburată de alarme aeriene, se chinui să dea o interpretare favorabilă destinului său prefigurat de această ochiadă, cu atât mai trivială cu cât venea din expunerea plină de cruzime a unui program care, pentru domnul Bălănuță și cei de-o seamă cu el, nu putea însemna decât un glonte în ceafă, ori deportarea, cu lanțuri grele la picioare, *pohod na Sibir.*

Problema viitorului personal, identificat cu ce al țării, frământa pe toată lumea, deci și pe aceea numită de tovarășul Roșioriidăvede „a esploatatorilor și a micilor burghezi târâtori în coada lor".

La Capșa se discuta deschis, deoarece aceeași preocupată spaimă se citea și în ochii agenților de siguranță, bine cunoscuți de altfel; în fața unui șvarț ce se răcea aceștia trăgeau cu urechea într-o doară, să poată sintetiza într-o scurtă notă informativă „starea de spirit" a intelectualității politice, artistice și literare. Astfel, un caricaturist famelic, îmbogățit peste noapte de pe urma unui distih inspirat, tipărit cu litere negre, lugubre, pe milioane de afișe verzi-căcănii, reprezentând o siluetă în zeghe vărgată, trudind cu greu cu un imens târnăcop: **„Cine limbă lungă are, cinci ani va tăia la sare"**, spuse că învingătorii, fiind inteligenți – dovadă că învingeau, numai proștii pierd – nu se putea să vâre pe toată lumea, de-a valma, în aceeași oală. Unii au colaborat mai mult, alții mai puțin, unii din tot sufletul, alții cu jumătate de gură, cei mai mulți obligați de grijile familiale: copii, neveste, părinți bătrâni și neputincioși. Câțiva n-au știut ce fac, cei mai deștepți, sub masca impenetrabilă a „colaborării", au subminat dictatura cât au putut, aducând servicii inestimabile cauzei libertății și democrației.

— Se va face o selecție! conchise caricaturistul, fost famelic, și strigătul acesta salvator fu preluat de toată cafeneaua, ca o lozincă: „Se va face o selecție! Se va face o selecție!?"

— Da! Se va face! se auzi răsunând ca un clopot de aramă vocea Poetului, eliberat și el între timp. „Se va face o selecție... dar la Tobolsk!"

Se lăsă o tăcere de cavou. Unul dintre agenții de siguranță izbucni într-un râs căpresc, înecându-se cu drojdia șvarțului.

În toată această perioadă, de apropiere a furtunii – ca să folosim o imagine uzată – domnul Costache Bălănuță nu se gândi decât foarte rar și în treacăt la fiica lui, Ioana-Costa. Știa doar că supraviețuise bombardamentelor asupra Londrei, că lucra undeva în Scoția. Îi era suficient. Londra sau Scoția, sub amenințarea „Stukas"-urilor și „Heinkel"-urilor i se părea o oază liniștită față de zonele zbuciumate în care era el silit să viețuiască. Nu împărtășea optimismul imbecil și naivitatea opacă a celorlalți politicieni („Lasă, până la urmă o să iasă bine, ne *descurcăm* noi"), pe el îl zguduiseră definitiv nu atât ideile, puține dar fixe, ale tovarășului Roșioriidăvede ci patosul lor care-i sugera mereu un râu nămolos, dezlănțuit, cărând cu el arbori, cadavre și așezăminte dar, mai presus de toate, clipirea aceea șmecherească din ochiul stâng, zicându-i parcă „sanchi", înspăimântătoare pentru că era gratuită. Sau nu era?

La fel ca în timpul studenției sale laborioase, se încuie în cameră, numai că nu era mansarda monahală de la Liège, Charlottenburg sau Torino, ci un solid apartament la Șosea, cu o frumoasă tapițerie de Aubusson, tablouri de Grigorescu, Petrașcu și Kimon Loghi, mobilă florentină și tomuri juridice legate în marochin, toate împreună născând nu certitudine, ci groază că ar putea fi confiscate și pângărite de bandele proletare. Aici, cu perdelele de catifea trase în toiul zilei, începu să citească tot ce-i putuse aduna un anticar ambulant, domnul Stănescu, despre comunism, stafia care se pregătea să umble motorizată prin Europa. (În treacăt fie spus, domnul Stănescu se simți dator să informeze Siguranța Statului despre preocupările ideologice ale domnului Costache Bălănuță.) Vraful de cărți devorate cu o nesățioasă febrilitate îl năuci: cele mai multe erau împotriva sovietelor într-un mod atât de vădit, de grosolan exagerat, încât deveneau, *ipso facto*, incredibile. Vorbeau despre colectivizarea din anii '30 care ar fi făcut milioane de victime. („*Haida-de! Câteva zeci de mii acolo, treacă-meargă: pentru propagandă, hai să spunem o sută-două de mii, are maica Rusie de unde, dar chiar milioane?*"); despre Stalin, care omora cu sânge rece pe toți foștii conducători ai revoluției roșii, după ce aceștia recunoșteau public toate abjecțiile posibile, bătându-se cu pumnii în piept, ca Raskolnikov, și strigând că sunt vipere lubrice, corcituri de vulpi cu porci, agenți ai Țarului din cea mai fragedă pruncie („Bine, bine, dar dacă erau *complet* nevinovați de ce nu clamau acest lucru, ca Ioana d'Arc, ca Danton, ca Dreyfuss?"); despre savanți, medici, scriitori, ingineri, economiști, istorici, inventatori, agronomi, actori, veterani, învățători care crăpau tăind lemne în taiga și scormonind subsolul înghețat, undeva în pustiurile Siberiei („*Ei, nici chiar așa*, à d'autres! *Cum adică, un Stat, realist până la cinism, ca Sovietele, își îngăduia fantezia să descalifice intelectuali-profesioniști, deportându-i de florile mărului, după ce pentru formarea lor fuseseră necesari ani și ani de studii și cheltuieli suportate de Stat?*")

Cărțile și articolele lăudătorilor Primei Țări a Socialismului Biruitor, nume răsunătoare ca Henri Barbusse, George Bernard Shaw, soții Webb, Lion Feuchtwanger erau tot atât de neconvingătoare, dar într-un sens opus: Colectivizarea? Dansând *gopak* și cântând pe mai multe voci *Kalinka, Kalinka moia*, țăranii ruși, ucraineni ori cazaci își dădeau „la comun" pământurile și vitele, radiind de fericire că scapă în sfârșit de povara nefastă a proprietății private, care-i îndobitocea, nelăsându-le timp să se adape la izvorul culturii, artei și științei... Procesele politice? Numai o minte bolnavă și-ar fi putut imagina că ele erau prefabricate. Se desfășurau în public, în prezența diplomaților și a presei străine; o simplă retractare ar fi dat peste cap tot eșafodajul, dacă ar fi existat un eșafodaj. Prin urmare... Cât despre așa-zisele lagăre de muncă forțată, ele se dovedeau a fi adevărate ateliere de îndreptare a naturii umane, căzută în greșeală la un moment sau altul al existenței. Distinșii vizitatori își putuseră da seama de acest lucru *de visu*: vizitaseră fără nici un fel de îngrădire unul dintre aceste șantiere, nu de ispășire, ci de înviere; stătuseră de vorbă cu așa-zișii „exterminați". Resurecția Omului — ce frumos sună acest cuvânt! –, visată de Tolstoi și cântată de Gorki, era atât de deplină, încât cei mai mulți refuzau să părăsească șantierul după expirarea pedepsei, rugau să fie trimiși pe alte șantiere mai îndepărtate și erau destule pe întinsul nesfârșit al patriei libere! Chiar un scriitoraș român tuberculos vizitase țara vecină, în tumultuoase prefaceri, și la întoarcere scrisese cu neabătută admirație o carte, *URSS azi*. După aceea căzuse în misticism și se dusese să moară într-o sfântă mânăstire.

Nu! Relatările contradictorii asupra fenomenului erau insuficiente; domnul Bălănuță voia să afle cu *adevărat* ce era comunismul, esența lui, adică ceea ce era principial, ceea ce îl caracteriza, latura lui mai importantă, procesele tainice care se desfășurau în adâncul său. Știa, nu trăise doar degeaba, că esența lucrurilor era întotdeauna ascunsă, nu putea fi cunoscută prin simplă observație, cu antenele bunului simț și ale brumei de cunoștințe pe care le putea aduna omul politic, ci trebuia să-i fie *revelată*. Era necesar ca cineva, un membru al Sectei, dar de alt calibru intelectual decât tovarășul Roșioriidăvede, să-l inițieze. Dar... inițierea presupune un *legământ* și natura pragmatică a domnului Costache Bălănuță îl făcea reticent față de asemenea obediențe mistice: în materie de ierarhii transcendentale, nu recunoștea – și chiar asta de la distanță – decât pe cele, atât de liniștitoare în tradiționalismul lor mirosind a pivniță cu vargă la butoi, ale bisericii ortodoxe autocefale.

Din acest motiv – deşi legionarii îl credeau de rangul 33 – nu era mason. E drept, nici nu i se propusese, nu fusese *căutat*. De data aceasta se decise să facă el primul pas. Şi astfel frământatul nostru erou îl întâlni neîntâmplător, într-o staţiune montană unde avea domiciliu obligatoriu, pe fiul scriitorului amuzant şi deputatului liberal, intelectualul comunist Coriolan Andrei.

— L-am cunoscut pe tatăl dumitale, conu Sandu, intră în materie, la modul burghez, domnul Costache Bălănuţă.

În curticica în pantă a exilului său, Coriolan Andrei încerca să extirpe tortoţeii, cânepa dracului sau flocii lui Aghiuţă, care-i ameninţau firava recoltă de trifoi. Ridică spre el privirea obosită a ochilor albaştri şi surâse trist: „Ai venit şi dumneata să te pui bine cu mine, Coane Costache?"

„Şi ăsta, se revoltă domnul Costache Bălănuţă, în sinea lui, şi ăsta crede că am venit la *ei* ca la Mecca?"

— Nu cred că o să-ţi folosească, continuă neglijent celălalt. Domnul Bălănuţă ridică sprâncenele bogate şi foarte negre: nu înţelegea acest tip de ironie.

– Închipuie-ţi că aş fi tatăl dumitale... L-am cunoscut şi l-am iubit, a fost un democrat veritabil. Imaginează-ţi că eu sunt el şi te întreb: Cum va arăta viitoarea societate pe care comunismul pretinde că o va crea?

— Tata era convins că ştie, spuse Coriolan Andrei. Îl pusese dracu să facă o vizită în URSS cu un grup de intelectuali de stânga. După ce s-a întors, m-a renegat şi m-a dezmoştenit.

Domnul Costache Bălănuţă era din ce în ce mai nedumerit, şi în vremea din urmă nedumeririle lui se traduceau printr-o nelinişte sufocantă în coşul pieptului. Din tonul lui Coriolan Andrei, se putea înţelege că el ar da dreptate tatălui său. Preferă să se prefacă a nu înţelege.

— Nu mi-ai răspuns la întrebare, tinere prieten: cum va arăta noua societate, pentru care ţi-ai părăsit lumea în care te-ai născut şi înfrunţi primejdii?

Ochii lui Coriolan Andrei sclipiră cu un fel de mândrie virilă şi vocea lui, deşi caldă, apropiată, deveni uşor poruncitoare:

— Comunismul va însemna saltul din domeniul necesităţii în domeniul libertăţii, în sensul că omul de astăzi, atât de plin de contradicţii, atât de lipsit de armonie, atât de deformat de grija zilei de mâine, a bucăţii de pâine şi a necesităţii de-a fi pe placul „puternicilor zilei", va croi drum unei noi rase, mai fericite, libere.

Domnul Costache Bălănuţă avea iarăşi – ca în discuţia cu legionarul împuşcat curând după aceea – impresia unei rele credinţe patetice. Coriolan Andrei continuă, familiar, ca şi cum ar fi vorbit de lucruri înţelese de la sine:

— Omul mediu, nenorocitul *uomo qualunque*, va atinge talia unui Aristotel, a unui Goethe, a unui Marx... Şi atunci deasupra acestui nivel general se vor înălţa noi piscuri intelectuale.

— Şi cu piscurile acestea ce va fi? nu se putu abţine să întrebe, serios, domnul Bălănuţă.

— Ele vor plăti oalele sparte, surâse Coriolan Andrei, ceea ce-l făcu pe domnul Bălănuţă să sughită. „Comunismul va fi întronat orice s-ar întâmpla", adăugă Andrei domol.

— Şi cum se va realiza această atât de atrăgătoare utopie?

— Prin dictatura proletariatului.

Domnul Costache Bălănuţă nu mai putu răbda şi, pentru că avu impresia că simte oarecare mişcare în curtea vecină, lângă gard, începu să strige din răsputeri, în franţuzeşte:

— *Et vous, un intellectuel d'après ce qu'on m'a dit, vous, fils d'intellectuel, qui acceptez en souriant de payer les pots cassés, vous êtes, tout de même, capable d'affronter la mort au nom de ces sophismes abérrants? Pour qui? Pour quoi?*

— *Par fidélité*, spuse zâmbind mereu, agasant, Coriolan Andrei.

— *Fidélité? Envers qui?*

— *Envers moi-même* * .

Nu înţelegea. Se enervă, apoi îşi dădu seama că celălalt vorbeşte în dodii pentru că n-are încredere în el, nu-l consideră demn de a-i împărtăşi acele adevăruri esenţiale, nude, dezghiocate din coaja de fum a retoricii, care constituie mult dorita esenţă. Se ridică să plece.

Coriolan Andrei, conducându-l spre portiţa de lemn pe jumătate putrezită, îi puse deodată mâna pe umăr şi, aplecându-se spre el, pentru că era mai înalt, îi spuse ca unui copil:

— Haide-hai, nu-i cazul să deznădăjduieşti... Dacă şi la noi va fi comunism, asta se va desăvârşi sub steagul lui I.V.Stalin şi I.L.Caragiale.

La câteva zile după această discuţie ambiguă (la Siguranţa Generală un inspector se chinuia înjurând s-o descifreze din relatarea frustă şi fistichie a

* — Şi dumneata, un intelectual după câte mi s-a spus, dumneata, fiul unui intelectual, care accepţi surâzând să plăteşti oalele sparte, eşti, cu toate acestea, capabil de a înfrunta moartea în numele acestor sofisme aberante? Pentru cine? Pentru ce?

— Din fidelitate.

— Fidelitate? Faţă de cine?

— Faţă de mine însumi.

vecinului, nea Gogu, care trăsese cu urechea de dincolo de gard, precum îi era misia) – în timp ce domnul Costache Bălănuţă îşi lega cravata în faţa oglinzii, năvăli peste el servitoarea, Viţa, într-o cămăşuţă scurtă, dezvelindu-i genunchii rotunzi, aşa cum se smulsese din braţele păroase ale sergentului de stradă, şi, înainte ca domnul Bălănuţă să apuce să-i tragă o pereche de palme, începu să strige ca o apucată: „Conaşu! Conaşu! E pace! Tocmai vorbeşte la radiu maiestatea! E pace!" Domnul Costache Bălănuţă deschise şi el aparatul, un Phillips cu cinci lămpi, şi prin pânza roz-verzuie a difuzorului răsună glasul Regelui, cu elocuţiunea şi aşa dificilă, mult îngreunată de data asta din pricina emoţiei explicabile, deoarece anunţa Marea Veste.

În afară de faptul că domnul Costache Bălănuţă se simţi pe neaşteptate inundat de o poftă carnală imperioasă, o poftă „de cărare", şi aceasta se citi pe faţa lui, de altfel neobişnuit de distinsă – păr alb, des, sprâncene negre-corb, ochi dominatori – iar Viţa, speriată, o luă la fugă cu cămaşa săltând pe bucile albe şi tari, nu vom insista asupra Evenimentului, întrucât îl presupunem cunoscut în liniile lui mari, deşi în cursul anilor, în fluctuaţiile capricioase ale ştiinţei istoriei el s-a numit pe rând „Eliberarea ţării noastre de către glorioasa Armată Sovietică", („*Stalin şi poporul rus Libertatea ne-a adus!*"), „Actul de la 23 August", „Insurecţia de la 23 August", „Revoluţia naţională şi socială de eliberare antifascistă şi antiimperialistă" şi desigur s-ar fi ajuns să fie atribuit, integral (plan, realizare, consolidare) „celui mai iubit fiu al poporului şi totodată părintele lui, Eroului între eroii neamului, ctitorul de geniu al României moderne, maiestuoasă personalitate exponenţială", dacă, după 45 de ani – în decembrie 1989 – un alt Eveniment n-ar fi relegat ziua de 23 August 1944 într-un con de umbră şi chiar de jenă, ca pe o faptă reprobabilă, deşi este un fapt aproape unanim recunoscut că acea lovitură de palat, a cărei cumplită răspundere şi-o luase un monarh abia ieşit din adolescenţă, scurtase cu cel puţin o jumătate de an durata războiului, ca să nu riscăm şi noi afirmaţia că poate-i determinase în mod radical şi sfârşitul, în favoarea coaliţiei Democraţiei cu Comunismul, dar, din păcate, cuvinţelul „dacă" este exclus din actul contemplării Istoriei spre extragerea de învăţăminte nefolositoare, astfel că este oţios să ne întrebăm, după atâta timp, cum ar fi arătat Soarta Lumii şi obrazul ei pe hartă, „dacă", având răgazul unei rezistenţe de şase luni în Carpaţi, Germania ar fi realizat, înainte de echipa de la Los Alamos USA, „Arma", bomba atomică.

Nu vom descrie cu pretenţii artistice „de oglindire" nici bombardamentele germane asupra Capitalei, inutile din punct de vedere militar şi păgubitoare din punct de vedere propagandistic, nici foşgăiala, la drept vorbind cam penibilă, din cercurile politice tradiţionale în zilele premergătoare intrării în Capitala deja eliberată a „glorioasei Armate Roşii eliberatoare", ale cărei tancuri T-34, cu ciorchine de infanterişti prăfuiţi şi zâmbăreţi căţăraţi pe turele, îşi croiau loc cu greu, în zuruit de şenile şi gaze albastre de eşapament, prin mulţimea care striga, aplauda şi făcea salutul moştenit de la defuncta Republică Spaniolă şi de la „el Frente Popular", pumnul stâng ridicat, speranţă, fraternitate şi sfidare; nu vom consemna nici zvonurile care au început să circule imediat despre „davai ceas!", violuri, parfumuri băute cu delicii, parcă ar fi fost cele mai fine lichioruri, pastă de dinţi unsă pe pâine în chip de anchois, spălarea pe obraz în bideuri (întrebuinţarea lor reală părea a fi fost necunoscută noilor veniţi), toate acestea fiind doar epifenomene, fără legătură cu *esenţa* căutată cu atâta sârguinţă de domnul Costache Bălănuţă. Asupra acestei tainice şi atât de râvnite esenţe, un colţ de cortină i se ridicase într-o seară când, înfruntând primejdiile reale ale unei expediţii nocturne prin Capitală (automobilul îi fusese confiscat pentru nevoile armatei şi ruginea undeva la Kursk, Viazma ori Tiraspol), făcu o vizită unei cunoscute şi foarte frumoase actriţe, în culmea gloriei şi împlinirii ei ca femeie. Odată, la Mare, în „la belle Epoque" îi acordase favorurile ei într-un mod atât de original, încât rămaseră prieteni şi după aceea, lucru foarte rar. Într-unul din puţinele localuri selecte, cu terasă parcă plutind deasupra valurilor fosforescente, vedeta cu trup sănătos şi bronzat trimitea apeluri senzuale prin rochia albă de „crêpe-de Chine" şi părea să se plictisească de moarte la o masă, în compania unui industriaş în vârstă, moţăind cu nasul într-o cupă de „Veuve-Cliquot". Domnul Bălănuţă, într-un elan subit, cu desăvârşire neindicat în public, se apropie ţinând ca pe o făclioară o orhidee şi spuse galant: „Doamnă, vă admir!" „Pe mine să nu mă admiri, pe mine să mă f..." răspunse actriţa cu minunata ei voce de contra-alto care, în nemuritoarea feerie *Înşir'te Mărgărite* îi zguduia până şi pe intelectualii elitişti şi, lăsându-l „ţuţ" pe industriaşul somnolent, îl luă de braţ, posesivă, şi părăsind localul în admiraţia invidioasă a tuturor bărbaţilor înfierbântaţi de aerul iodat. Făcură nebunii toată noaptea. În timpul războiului şi ocupaţiei – noi am fost totdeauna ocupaţi de aliaţii noştri – superba femeie numără printre adoratorii ei cei mai asidui pe generalul de cavalerie Joachim von Queuille (hughenotă, familia lui părăsise Franţa după revocarea Edictului de la Nantes, iar el fusese executat în urma complotului împotriva lui Hitler). Cât timp durau jocurile lor galante, slujnica (şi camerista actriţei) îl călărea cu pricepere şi ardenţă pe caporalul Karl-Friedrich Hauser, ordonanţa generalului, al cărui tată, fost lider al KPD, (Kommunistische Partei Deutschlands) era acum *kapo* la Dachau şi mânuia cravaşa pe spatele foştilor tovarăşi de partid cu aceeaşi pricepere ca şi cu câţiva ani înainte citatele din Karl Marx şi Friedrich

Engels. După Eveniment, slujnica o părăsi pe indulgenta ei stăpână, nu înainte de-a o demasca în „Scânteia" („târfa naziştilor nu-mi dădea să mănânc, mă ţinea în zdrenţe şi în frig. Cât timp scenele noastre naţionale vor fi pângărite de...") şi se căsători cu un revoluţionar de profesie de mare viitor.

În salonul-budoar al divinei femei, şedea un colonel sovietic, aşezat cu o dezinvoltură neproletară pe o bergeră Louis XV. Spre deosebire de majoritatea ofiţerilor sovietici superiori, uniforma stătea impecabil mulată pe pieptul lat, ornat de ordine şi medalii, foarte importante după mărimea şi strălucirea lor. Faţa lui era fină, rasată, purta „pince-nez" şi craniul complet ras, ca o bilă de fildeş, îi dădea un aer fascinant, de coborâtor dintr-o rasă necunoscută. Actriţa făcu prezentările:

— *Mikhail Vladimirovich parle un français stupéfiant pour un...*

— *...bolchévique avec le couteau entre les dents*, continuă cu o vibrantă voce colonelul, înclinându-se uşor, flexibil, nonşalant. „*Non, Madame, au contraire, ce sont les roumains qui parlent un français admirable, d'un pureté qui fait honneur à leurs nobles origines latines* *.

O măsuţă aurită părea gata să se prăbuşească sub povara savuroasă a cutiilor cu icre negre, de Manciuria, brânzeturi turkmene, heringi de Azov, sticle cu vodcă „Petrovskaia" şi „Iubileynaia", ţigări cu cartonul lung şi curând domnul Costache Bălănuţă se simţi cuprins de o asemenea euforie încât regreta că nu s-a născut undeva, pe malurile Niprului, cel ce suspină şi se zbate, ori în sat la Dikanka. Ar fi vrut să sufere în ocnele Siberiei pentru cei mulţi şi asupriţi, era în stare să ceară revolverul Nagant al colonelului şi să joace „roulette russe"; se sărută pe gură, de trei ori, cu Mihail Vladimirovici; spuse că la un simplu gest al tulburătoarei femei se aruncă pe geam, ori merge în pielea goală până la Piteşti, şi, ca dovadă de netăgăduit a acestei expansiuni slave, începu să-i dea sfaturi politice ofiţerului sovietic care bea vodca din pahare de apă, fără ca o picătură de sudoare să apară pe craniul său şlefuit:

— *J'ai toujours soutenu que la Russie c'est l'allié naturel de mon pauvre petit pays! D'autant plus les Soviets, que j'aime et que j'admire! Mais comme tous les petits peuples, nous sommes susceptibles, pointilleux... Il faut faire un geste, Mikhail Vladimirovitch! Faites-le! Conquérez notre sympathie!*

* — Mihail Vladimirovici vorbeşte o franceză stupefiantă pentru un...

— ... bolşevic cu cuţitul între dinţi. Nu, doamnă, din contră, românii sunt aceia care vorbesc o franceză admirabilă, de o puritate care face cinste nobilelor lor origini latine.

— *Par exemple, monsieur?*

— *Rendez-nous la Bessarabie et la Bucovine! Que comptent pour l'immensité de votre Empire... pardon, de votre glorieuse Union, exemple lumineux pour le monde entier, ces deux provinces microscopiques? Rendez-nous-les! Faites ce geste magnifique et vous vous aurez acquis pour les siècles à venir notre sympathie et notre reconnaissance!*

Colonelul rus îl privi ca pe o broască cu păr.

— *Quelle est votre population, monsieur?*

— *Environ dix-neuf millions, mon cher Mikhail Vladimirovitch...*

— *Alors, mon ami, c'est un problème de transport dans l'Asie et non de la conquête des sympathies et des reconnaissances dont nous foutons éperdument!* * . Magnifica femeie, revigorată de amestecul de vodcă şi şampanie „Pol'no suhoye" îşi făcea vânt cu poala rochiei de seară, dezvelind coapsele sculpturale. Izbucni într-un hohot gutural de râs şi strigă: „*Que c'est drôle! Que c'est amusant! Que c'est joli!*" **

Domnul Costache Bălănuţă se trezi dintr-o dată din celesta stare de iubire, dăruire şi încredere. Nu mai scoase un cuvânt şi curând plecă spre casă, tot pe jos, având norocul rar să nu întâlnească vreo patrulă rusească, salvându-şi astfel, pentru un timp, ceasul de aur cu lanţ şi breloc.

La nici trei zile după aceea, în locuinţa venerabilă a unei prinţese septuagenare – pe care o vom mai regăsi, lipăind desculţă prin noroaiele Bărăganului, dar să nu anticipăm, să nu anticipăm! – domnul Costache Bălănuţă, nespus de flatat şi cu moralul ridicat în urma acestei invitaţii, urma să întâlnească în prezenţa şefilor partidelor tradiţionale pe colonelul

* — Eu am susţinut totdeauna că Rusia este aliatul natural al sărmanei mele ţărişoare! Cu atât mai mult Sovietele, pe care le iubesc şi le admir! Dar ca toate popoarele mici, noi suntem susceptibili, exigenţi... Trebuie făcut un gest, Mihail Vladimirovici! Faceţi-l! Cuceriţi simpatia noastră!

— De exemplu, domnule?

— Redaţi-ne Basarabia şi Bucovina! Ce contează pentru imensitatea Imperiului vostru..., scuze, a glorioasei voastre Uniuni, exemplu luminos pentru întreaga lume, aceste două provincii microscopice? Redaţi-ni-le! Faceţi acest gest magnific şi vă veţi fi dobândit pentru secolele următoare simpatia şi recunoştinţa noastră!

— Ce populaţie aveţi, domnule?

— Aproximativ nouăsprezece milioane, dragul meu Mihail Vladimirovici...

— Atunci, prietene, asta e o problemă de transport în Asia şi nu de cucerirea unor simpatii ori recunoştinţe de care ni se fâlfâie!

** Cât e de nostim! Cât e de amuzant! Cât e de drăguţ!

Gustavus F. Hamilton din US Army, membru în Comisia Aliată de Control. Toți, însuflețiți de mari speranțe, îl creditau cu misiuni secrete, cu puteri discreționare izvorând firesc din forța uriașă a Marii Țări Libere, pe care erau convinși că o reprezenta într-o acțiune specială de informare la fața locului, în vederea intervenției eliberatoare, supoziții ce l-ar fi uluit pe tânărul fabricant de bere sau praf de ouă din Minnesota ori Wyoming, care, desigur, nu le-ar fi înțeles. Colonelul, înalt, cu ochelari cu ramă de bagă, având o înfățișare de student întârziat pe un *campus* după închiderea cursurilor, mișcându-se degajat într-o uniformă comodă (domnului Bălănuță i se păru dezmățată), veni cu întârziere, bătu pe umăr, clătinându-i pe picioare, politicieni venerabili cu numele înscrise în analele neamului, puse picioarele pe masă, le cântă la pian „Chatanooga-Chou-Chou", răspunse prin monosilabe și, cu predilecție, prin *„fuck it"* la întrebările grave și neliniștile cu privire la soarta viitoare a țării, la garanțiile Statelor Unite că libertatea, democrația și proprietatea vor fi apărate de magnifica aviație care făcuse praf și pulbere Ploieștiul în câteva minute. Plecă tot atât de vesel și de zgomotos cum venise, după ce o sărută în creștetul ei argintiu pe bătrâna prințesă și-i spuse *„bye-bye, grannie"* și în tăcerea covârșitoare toți se întoarseră spre cel mai în vârstă și mai proeminent dintre ei, chiar și domnul Costache Bălănuță, deși Marele Om Politic, fala Ardealului, îi purta o dușmănie tenace și rece din clipa când se „vânduse" Regelui anterior. Bătrânul domn, a cărui distincție resemnată impunea chiar și adversarilor săi cei mai neînduplecați, spuse încet:

— Tocmai prin faptul că nu ne-a spus nemic, ne-a spus foarte multe. Rămâne ca fiecare să le contemple îndelung și să le aprecieze după competența sa.

*

La câteva zile urmă bomba: domnul Costache Bălănuță ținu în sala ARO un discurs fulminant, mărturisindu-și cu accente dramatice opțiunea definitivă pentru extrema stângă și își atrase, pentru totdeauna, inamiciția ireductibilă a foștilor săi prieteni ori adversari politici. Esența discursului său se putea reduce la asertiunea emblematică: **„Cu fața spre răsărit!"**. Un cunoscut epigramist, neîntrecut cunoscător de vinuri, o trecu imediat în zona nemuririi: *„Cu fața spre Răsărit/ Și cu curul dezvelit/ Și-i ușor acum de spus/ Ce-om primi dinspre Apus"*. Mai târziu domnul Costache Bălănuță îl întâlni pe epigramist la Gherla... dar să nu anticipăm; să nu anticipăm!, și râseră amândoi, în mohorala împuțită a celulei.

Domnul Bălănuță mai făcu un gest; acesta trecu însă neobservat: îi *ordonă* fiicei sale Ioana-Costa să se întoarcă imediat în țară, pe de o parte pentru a

demonstra sinceritatea totală a noii sale opțiuni, pe de alta ca să contribuie la reconstruirea, democratizarea și propășirea țării. Și Ioana-Costa, mai urâtă ca oricând, sosi, după o călătorie aventuroasă, într-o Capitală sfâșiată de ciocniri, din ce în ce mai violente, între cei ce credeau că merită să-și riște viața ca să se întoarcă bunele, frumoasele vremuri de altădată, cu amestecul lor parfumat de patriarhalism oriental și de modernism agresiv, cu romanțele atât de mișcătoare „Du-mă acasă măi tramvai/ Du-mă, du-mă, ce mai stai?" și între alții, toată ziua pe stradă, în mase compacte, strigând *„Jos!"*, *„Moarte lor, moarte lor, moarte lor, fasciștilor!"* și cântând: *„Înfruntând furtuni/ Spargem munții-n pumni!/ Lupta noastră nu s-a sfârșit/ Pân' la unul o să piară/ Dușmanii poporului!"* și ar fi sfâșiat în bucăți pe cel ce ar fi îndrăznit să le spună că nu vor fi în stare să construiască o lume nouă, a dreptății, adevărului și bunăstării pentru cei mulți.

Ultima surpriză a lumii politice, împotriva căreia se desfășurau aceste manifestații monstre, fu intrarea cu surle și tobe a domnului Costache Bălănuță în „guvernul de largă concentrare democratică", ca Ministru secretar de stat al unui foarte important departament, și, din acest moment, putem afirma fără teama de-a fi contraziși că el deveni personajul cel mai odios în rândurile foștilor săi prieteni. Aceștia îi puneau în cârcă toate nenorocirile ce se abăteau sau urmau să se abată asupra lor. Nu protocolul secret între Churchill și Stalin, nu aranjamentul de la Yalta, nu infiltrarea sovieticilor, direct sau prin interpuși în toate posturile cheie ale administrației de stat, nu lipsa de scrupule (de scrupule așa-zis umaniste, bineînțeles) a comuniștilor aplicând pentru prima dată în Istorie, pe scară mondială, principiul iezuit „scopul scuză mijloacele", nebănuind că peste mulți ani aveau să afle, cu stupoare, că *„mijloacele pot să distrugă scopul"*, dar să nu anticipăm, să nu anticipăm!... nu acestea erau cauzele nefericirilor adunate ca niște nori de furtună, grei de grindini distrugătoare, asupra sus-numitei burghezii, atât de firavă, de naivă și de vulnerabilă în realitate, ci „trădarea lui Costache". Comuniștii? În primul rând ei erau puțini și fără nici o priză în țară. În al doilea rând, cel puțin erau adversari declarați, nedeghizați, deci loiali (așa credeau oamenii politici crescuți în spiritul lui Brătianu și Rosetti, al lui Carp și Maiorescu, al lui Stere și Gherea, al părintelui Vasile Lucaci și al lui Iuliu Maniu), cu ei știai pe ce teren te afli (așa își imaginau respectivii oameni politici), în schimb „Costache trădătorul"? Pentru el nici o pedeapsă nu era prea mare, nici o tortură prea rafinată!

În acest timp, domnul Costache Bălănuță își făcea, cu ceea ce știa el că este probitate, datoria în cadrul importantului său Minister, unde, bineînțeles – era doar un lucru normal! – își adusese prietenii, clienții, tinerele și tinerii

recomandați de persoane cărora le era obligat: făcea adică tot ce s-a făcut și se va face într-o viață politică normală și era sincer mâhnit când la ședințele Guvernului se vedea acuzat, mai cu seamă de Coriolan Andrei, că umple ministerul cu jigodii, sabotori și incompetenți. Simțea că fiul fostului său coleg de parlament era pornit împotriva lui și nu putea înțelege de ce: făceau parte amândoi din aceeași clasă, și amândoi înțeleseseră, la o oarecare distanță unul de altul, comandamentele vremurilor noi, și mai cu seamă cu tovarășul Vasile Vasiliu-Roșioriidăvede se înțelegea, colabora excelent: îl sfătuia cum să se îmbrace, cum să-și înnoade cravata albă la fracul de ceremonie, cum să mănânce elegant și observa cu mândrie pedagogică și bucurie umană că noul său coleg îndeplinea toate aceste ritualuri ale vieții civilizate, nu dintr-o obligație impusă de istorie, deci nesuferită, ci dimpotrivă, găsea în ele o plăcere reală, sinceră. Numai tânărul cu păr cârlionțat și buze groase, răsfrânte, se rebifa, îl privea cu fruntea plecată ca un bouraș gata să împungă și odată îi spuse răstit și bâlbâindu-se:

— Ia-i-a-ia-ma-mai lasă-mă! Strămoșii noștri daci nu se-mbrăca în fraci!

Deci, pentru Excelența Sa, domnul Ministru secretar de stat, Costache Bălănuță, părea că totul intrase pe făgașul normal al vieții: sărmanul nu cunoștea nemuritorul adagiu dialectic: „un lucru este și nu este în același timp". Înainte de a-l părăsi pentru multă vreme și a ne apleca asupra cursului vieții fiicei sale, domnișoara – de pe acum bătrână – Ioana-Costa, vom mai povesti o singură întâmplare: asupra ei domnul Costache Bălănuță avu răgazul să se aplece de nenumărate ori în anii din urmă, în care nopțile erau foarte lungi.

Era, împreună cu cei cărora le devenise „tovarăș de drum", la o vânătoare – deoarece trebuie spus că acești oameni, vânați ani la rând de copoii Siguranței, se dăruiră acestui sport cu o pasiune nesățioasă. Domnul Bălănuță a crezut că e de datoria lui să le explice că un fazan doborât, „La zbor! Numai la zbor!" cu o pușcă „*side by side*" ieșită din atelierul lui James Purdey, se deosebește radical de un alt fazan abătut dintr-un banal „*Krupp, drei Kugeln*", armă bună, dar de serie; că un „*Westley Richards*" e superior unei „*Beretta*" și că ursului și mistrețului li se cade un glonț 375 expediat dintr-un *dublu-express* „*Holland & Holland*". La asemenea escapade cinegetice, cel mai pătimaș, până la uitarea de sine, era tânărul cu păr negru-cârlionțat și buze groase, răsfrânte: spumega literalmente (sau cum zicea el, *literalimente*) dacă nu scria la răboj cel mai mare număr de piese; trântea arma la pământ dacă se întâmpla să nu nimerească, se stropșea la organizatori (oameni care vânaseră cu regii țării, cu boieri adevărați, cu diplomați, ofițeri superiori, „grands fusils" din străinătăți, și în special cu

cei mai pricepuți în acest ancestral domeniu, țăranii braconieri), amenința, pleca, revenea până când întâlnea privirea batjocoritoare a tovarășului Roșioriidăvede și se potolea îndată, ca trezit dintr-un delir pasager.

– Ăsta are suflet dă călău, spunea tovarășul Roșioriidăvede. El, de obicei, slobozea două-trei focuri, i se puneau la răboj zece piese, se declara mulțumit, uitându-se ironic la zeloșii organizatori și se trăgea la umbră, unde i se aducea un vin roșu, de buturugă, în sticle verzi, astupate cu cocean, dar totodată gustări dintre cele mai fine: mușchiuleț de mistreț, brânzeturi de mai multe feluri, icre, sardele, ficat de gâscă, nisetru marinat, ghiudem de Dobrogea, păstrăv la hârzob, prepeliță în aspic, batog de morun, sălămior de urs, chiftele de biban, paté de sitari din care gusta, criticând ca un fin gurmand cea mai mică inadvertență în preparare sau asezonare. În schimb, tânărul cu păr cârlionțat și buze groase, răsfrânte, se retrăgea la o parte, parcă temător ca nu cumva vreunul mai puternic să-i răpească bucățica din fată, și mânca cu degetele, îndesând în gură cu un fel de febrilitate, până la punctul sufocației, brânză telemea, ceapă, roșii și usturoi.

— Peizan ai să mori, Puiu! îi striga tovarășul Roșioriidăvede...

Tânărul zâmbea larg, cu dinți foarte frumoși, dar oasele mari ale fălcilor îi jucau sub piele. „Vă pla-place să glumiți!"

— Îmi place să mănânc bine, bă. Mâncarea e un lucru foarte important.

— Drumul fericirii trece prin stomac, surâse amabil domnul Bălănuță.

— Asta-i dăla tine? îl întrebă cu respect tovarășul Roșioriidăvede.

— Nu. A spus-o un rege francez.

Celălălt se posomorî: „Regii, regii... Totdeauna regii, mereu regii..."

Rămase un timp gânditor, sorbi din vinul căpșunică, apoi privindu-l pe Bălănuță într-un fel ciudat, ca și cum îl vedea pentru prima oară, îi spuse: „Bă, eu prin stomac am ajuns la comunism. De aia vă tot spun: faceți cum știți și dați poporului dă mâncare. Poporul sătul e cuminte ca o muiere regulată bine, nu pârțâit cum faci tu, Puiu, ci temeinic, muncitorește!"

— Eram mulți copii, începu Roșioriidăvede domol. Se vedea că-i place să povestească. Tata asta știa: să facă ce face, să *nu* găsească de lucru și să toarne la copii. Mama ne ținea cu acu' și cu spălatu' dă rufe, vai ș-amar, numai ea știa cum. Totul era cu porția, tu n-ai dă unde să știi asta, bă Costache, tu te-ai născut sătul, bă, sătulu' nu crede flămândului.

— Vă cred, domnule Roșioriidăvede, vă cred.

— Acuma te treziși să ne credeți? Acuma sunt sătul, ciugulesc doar. Dacă aș fi flămând aș hali, asta-i diferența. Atunci în copilărie aș fi băgat în mine, ca-n groapă, tot timpul. Da' cum îți spusei, totul era pă porție. Mâncai

tu mai mult, flămânzea fra-tu sau surioara. Toți egali în fața mizeriei. Și într-o zi, eram mai lihnit ca dă obicei, m-am lipit de mama, știam că mă iubește cel mai mult, aveam ochii negri-negri ca ai haimanalei de taic'miu și am scâncit: „Muică, zic, dă-mi o bucată de pâine". Și atunci, bă Costache, am auzit cel mai frumos lucru din lume, bă, uite la mine care am ochii plini de lacrimi și azi; atunci mama a spus cu o voce ca o zână din povești: „Nu se poate, Lică-mic, *acuma pâinea doarme*". Și d-aia am intrat în luptă, bă, și-am să lupt până la ultima suflare, ca pâinea să nu mai doarmă niciodată pentru copiii acestei țări!

Domnul Costache Bălănuță se simți din cale-afară de mișcat și în același timp vinovat personal pentru că tovarășul Roșioriidăvede cunoscuse aceste lipsuri din fragedă pruncie. „Hai, mă! strigă atunci puternicul bărbat, ia mai faceți voi o goană, mai dați cu durda, că ăluia micu' îi curg balele! Ăsta când trage într-un iepure își închipuie că trage în mine! Lăsați-mă cu prietenul meu Costache, să duc cu el muncă de lămurire! Holgoș! (Îi plăcea acest cuvânt unguresc, prins de la un tovarăș de celulă, „halgass" – adică „taci", și din intonație îi dădea o mulțime de sensuri: sanchi, fă-te că nu pricepi, păzea! ce vorbești? sau gata! discuția s-a încheiat!).

— A doua întâmplare, tot cu mâncarea, m-a dus către Partid. Zic Partid cu „P" mare, pentru că e unul singur. Ale voastre, chestii-socoteli, șahăr-mahăr. Eram în pușcărie pentru prima oară, pă fo doi ani-trei. Dacă nu luam în seamă lipsa de muieri... aoleu, ce mai băteam caporalu'!... n-o duceam rău. Eram între tovarăși, studiam legile societății inventate de Marx și Engels și aprofundate dă Lenin și *tovarășul* Stalin, mâncare aveam. Ne venea dă afară, trimitea familiile, trimitea Ajutoru' Roșu, mă-nțelegi. Indiferent dă unde venea împărțeam totul, frățește, la milimetru, ca ața. Pă urmă ne întorceam cu spatele și alegeam porțiile, așa ca nici unul să nu se simtă cât de cât înșelat. Și deodată vine, mă-nțelegi, o dispoziție superioară de la *partid:* la închisori, zice, s-a instaurat o atmosferă anarhistă, egalitarist mic-burgheză. Trebuie să se mănânce în funcție dă funcție! râse el, plăcându-i jocul de cuvinte. Holgoș!

— Nu înțeleg.

— Adică în mod cu adevărat socialist: dă la fiecare după capacități, fiecăruia după munca depusă. Nu pot pune pă același plan *un cadru*, un responsabil, cu un simplu membru, chiar dacă ăla a umflat mai mulți ani la proces, ca să nu vorbim dă unu' care are manifestații fracționiste. Uite, ca să înțelegi și tu, îți povestesc un ezemplu: era la un moment dat cu noi unu' Tudor Tudor. Muncitor, bă, proletar, nu intelectual, nu ovrei. Băiat bun, avusese o comportare corespunzătoare în fața Siguranței, da' nivel politic

la el cât la o vrabie. Când vede el că secretarul pă colectiv... nu eram încă eu... primește trei felii dă pâine albă și o sută dă grame dă unt, începe să facă gură că „unde-i egalitatea și spiritul tovărășesc", că dă aia a încasat el bătăi și schingiuiri ca să se ridice o nouă burghezie, una roșie, și așa mai departe. Am primit sarcina să-l lămuresc. „Holgoș, bă Tudorele, i-am spus, nu te ridica împotriva Partidului!" „Ăsta nu-i partid, zice nenorocitul, asta-i o bandă, bă! Cum, bă Lică, se spetește nevasta, poate se și regulează cu băcanu' din colț să-mi trimită pachet, să rezist, că am doi copii mici și eu să mă uit cum îl halește Ioșca și să aprob că asta și nu alta-i solidaritatea proletară? Vă f... muma-n c...!" Nu m-a ascultat, a continuat să facă agitație, a fost pus în discuție, s-a cocoșat, l-am esclus din colectiv. A trebuit să-și ia boarfele, să se mute la subsol, la dreptu' comun. Ăia i-a furat tot în prima noapte, l-a coțăit, i-a confiscat și porția dăla cazan. După trei săptămâni a murit. Cu toată devierea lui, l-am înmormântat ca *tovarăș*.

— Glumiți, domnule Roșioriidăvede, încercă să râdă domnul Bălănuță.

— Du-te dracu'! Vezi cum sunteți voi? Dintr-o estremă într-alta. Ori esploatare sângeroasă, dă trebuie să-și mintă mamele copiii flămânzi, ori egalitarism mic-burghez, anarhic, dă toți devine o apă ș-un pământ și atunci unde mai e rolul conducător al Partidului? Holgoș!

— Și vreți să mă convingeți că dumneavoastră *puteați* sta în celulă cu un tovarăș și să mâncați pâine albă cu unt, privindu-l în ochi, iar el pâine neagră, goală?

— Tu ai să mori, bă Costache, și n-ai să pricepi ce-i aia centralismul democratic!

Costache Bălănuță simți cum i se face cămașa de gheață pe omoplați. Se uită la celălalt, sperând împotriva evidenței că glumește și că va recurge din nou la gestul acela așa de omenesc și de național, să facă cu ochiul. Dar nu. Roșioriidăvede era grav, sumbru și atât de convins de justețea principiilor sale, încât domnul Bălănuță, lăsând la o parte orice fel de prudență, spuse rar, apăsând pe fiecare cuvânt:

— În orice caz *eu* n-aș fi în stare să mănânc bunătăți și să privesc cum companionul meu de idealuri și de suferință înghite în sec.

— Asta rămâne de văzut, se înveseli tovarășul Roșioriidăvede, și-i făcu semn să mai ia ceva din bunătățile întinse pe fața de masă de damasc așternută pe iarba pălită de toamnă. „Aide, bă, nu te sfii. Aici este egalitate, așa cum îți place ție."

La puțină vreme după aceea, domnul Costache Bălănuță dispăru din circulație. Erau timpuri când nimeni nu insista prea mult asupra acestor eclipse. În treacăt, prin parcuri pustii, prin biserici cu două-trei babe care

băteau mătănii gemând, ori în săli goale de cinema, se spunea la ureche că domnul Bălănuță a fost arestat, torturat și a murit de moarte de martir în beciurile poliției secrete comuniste; că e ascuns în munții Vrancei ori Făgărașului (acolo luptau cete de partizani) și le este sfetnic politic sau că a izbutit să fugă în străinătate unde, în chip de eminență cenușie a emigrației sfâșiată de disensiuni, pregătește curânda restaurație, deoarece, chiar dacă n-avea un pic de caracter, era un cap politic cu infinite resurse.

Cam răsuflat, spuse prietenul meu Criticul, privindu-mă fără amenitate. Politicieni burghezi, oportuniști și de a doua mână ai mai descris în prima ta carte, *Străinul*... Se vede că nu auziseși acolo, la Oradea, de Camus... Inadecvarea vocii auctoriale, tendința de-a desființa prin grotesc unele personaje, comentariul ironic, le puneam atunci pe seama tinereții. Acum s-a agravat.

— Bine, zic cu acel nod acru în gât, ca atunci când mă simt în pielea goală, dar e un roman satiric.

— Cu atât mai mult, răspunse Criticul Și mai e ceva: o să te înjure deopotrivă *stânga* și *dreapta*.

— Poate că merit.

— Nu „poate". Sigur.

Capitolul al doilea

O LISTĂ DE OBIECTE

A sări din tine și peste tine este ocupația caprelor sălbatice.

I.V. Stalin

Anii, numiți cu stimă, silă ori slugărnicie, „gloriosul deceniu", treceau, neputincioși să adauge sau să scadă ceva din urâțenia – îndrăznim să spunem metafizică – a domnișoarei Ioana-Costa Bălănuță.

Ea a fost singura persoană pe care dispariția tatălui ei n-a uimit-o și n-a neliniștit-o. În Anglia, în timpul războiului, atâția dintre cunoscuții ei plecau în misiuni *over the Channel.** sau chiar *over the seas.** și nimeni nu se arăta preocupat sau îngrijorat de soarta lor. Unii nu se mai întorceau, iar alții apăreau după un timp, degajați, ca de la o partidă de pescuit somoni pe râul Tweed, și ar fi fost cât se poate de *unfair** să-i întrebi unde fuseseră: la o asemenea greșeală de tact se răspundea printr-un zâmbet stânjenit și o discuție despre starea vremii, *this unbelievable weather.** Probabil și tatăl ei, domnul Costache Bălănuță, primise o astfel de misiune, deși războiul se terminase oficial. Dar cine putea ști dacă Mr. Hitler, *this unmannered corporal**, era mort cu adevărat? Într-o ultimă – la propriu și la figurat – scrisoare, prietena ei, Lady Emmet, *baroness of Amberley*, îi spunea că Sir Arnold afirmase pozitiv că *the bastard** se ascunde undeva în *pampas* sau în *jungle* pregătind – ce te puteai aștepta de la un *bloody bastard?* ** – o *bloody revenge.*** Era așadar necesar ca împotriva lui să fie mobilizați toți gentlemenii care i se opuseseră pe vremea când *the bloody painter*** era în culmea puterii, cu atât mai mult acum când, fără îndoială, se găseau toți pe listele lui negre. Desigur, având în vedere un asemenea fel de-a judeca timpurile și evenimentele, domnișoara Bălănuță ar putea părea cretină, dar nu era; ea aplica timpurilor și evenimentelor inocența unei judecăți logice, iar cunoștințele, prietenii și rudele, așteptându-și, cu inimile fibrilând, iminenta

---

* peste Canal... *peste mări... *nesportiv... *această vreme incredibilă... *acest caporal nemanierat... *ticălosul...

** ticălosul... **sângeroasă revanșă... **sângerosul zugrav.

arestare, o scuzau: urâţenia ei o exilase într-o lume fără contingenţe cu cea reală şi ar fi fost o crimă s-o smulgă din ea. Iar dacă vreun ipotetic cunoscător al marxismului, făcând parte din lumea ei, i-ar fi vorbit despre lupta de clasă care nu numai că nu se stingea, dar se ascuţea ceas de ceas, clipă de clipă, justificând astfel pedepsirea, chiar şi preventivă, a celor vinovaţi de-a nu fi văzut lumina zilei în sânul proletariatului, Ioana-Costa ar fi răspuns că o asemenea concepţie este echivalentă rasismului nazist, nimeni neputând fi judecat şi cu atât mai puţin condamnat pe simplul criteriu al originii etnice ori sociale, ci numai ca individ, pentru faptele sale dovedite, şi după ce i s-ar fi atras atenţia, în momentul arestării, că tot ceea ce va declara de acum înainte poate fi folosit împotriva sa. Dar din rândurile exploatatorilor nu se puteau naşte marxişti, şi chiar dacă *per absurdum* s-ar fi născut, citind ei în operele lui V.I. Lenin că *„dictatura proletariatului nu înseamnă nimic altceva decât puterea de stat, nelimitată prin nimic, de nici o lege, neîngrădită absolut de nici o regulă, sprijinindu-se nemijlocit numai pe violenţă“*, ar fi ridicat din umeri, la fel cu atâţia evrei germani, care găsind în *Mein Kampf* expunerea sinceră şi făţişă a „soluţiei finale“, şi-au spus că e o chestiune de propagandă electorală până la obţinerea puterii; apoi lucrurile urmau să reintre în normal, întrucât era de neconceput în plin secol XX o reîntoarcere la vremurile obscure şi iraţionale ale barbariei. În acelaşi spirit al unei logici umaniste, deci încrezătoare şi naivă, a considerat domnişoara Bălănuţă şi reţinerea ei *by the Authority* câteva zile, în condiţii cât se poate de civilizate, precum şi faptul că fusese rugată, la modul cel mai urban cu putinţă, să înşire pe hârtie, fără nici un fel de preocupare stilistică, tot ce făcuse timp de câţiva ani în Marea Britanie; să numească – specificând şi adresele lor de acasă – pe toţi cei cu care avusese de-a face, fie şi în treacăt, muncă ţinând oarecum de formaţia ei ştiinţifică şi de care se achită cu o acurateţe ce făcea cinste profesorilor ei de la „Brasenose College“. Scrisese, cuprinsă de un fel de sârguinţă genuină: nu avea ce să-şi reproşeze. Contribuise la efortul de război al coaliţiei democratice proiectând diverse piese componente ale tunurilor, tancurilor şi avioanelor care, până la urmă, zdrobiseră pe Mr. Hitler, acest *bloody windbag*, şi probabil memoriul cerut era necesar să i se poată atribui o distincţie naţională, ceva în genul lui D.S.O. (*Distinguished Service Order*). Îndată ce isprăvi monumentala lucrare, un domn distins, cu capul ras ca o bilă de biliard, purtând pince-nez şi vorbind o impecabilă franceză, o conduse de-a lungul unui coridor, îi sărută mâna şi o scoase în stradă, unde o izbi lumina violentă şi căldura necruţătoare ale unei zile toride. Aerul vibra şi mirosea a pepene putred. Cum nu mai cunoştea oraşul şi, întâmplător, n-avea la ea bani nici măcar

pentru tramvai, rătăci multă vreme cu tălpile groase ale pantofilor sport, înfundându-se cu un clefăit indecent în asfaltul moale şi, într-un târziu, *totally exhausted*,* ajunse acasă, în frumoasa lor vilă de la Şosea, o clădire „în stil românesc de rit spaniol“, cum se exprimase un invidios. Găsi poarta de fier forjat încuiată şi sună multă vreme, cuprinsă de o vagă şi inexplicabilă senzaţie de disconfort. În sfârşit, bocănind cu tocurile cizmelor „bürger“ pe dalele de gresie ce şerpuiau multicolor printre tufele de magnolia în floare, apăru un civil nemaipomenit de înalt, într-o manta de piele neagră, cu toată căldura după-amiezii, şi-i spuse să se care, dar cât mai iute, întrucât casa fusese rechiziţionată.

— De cine? întrebă, neînţelegând, domnişoara Bălănuţă.

— De către clasa noastră muncitoare.

— Şi eu... Eu unde să mă duc?

— În pula mea, spuse omul cu manta de piele şi zâmbi.

Şocul şi îndelungile suferinţe trupeşti şi sufleteşti declanşate de acest cuvânt de origine pur latină ar fi putut fi, desigur, dacă nu eradicate definitiv, cel puţin sensibil atenuate de un tratament psihanalitic care ar fi explicat – aducând obsesiile la nivelul banal al conştientului – că pădurea de falusuri în erecţie, de dimensiuni enorme, vibrând stacojiu şi năpustindu-se fără odihnă asupra bietei fete bătrâne, ameninţând, cu vocea plictisită a omului în manta de piele că-i vor pătrunde în toate orificiile şi i le vor expanda, erau doar banala expresie a unei totale frustrări, datând încă din primele săptămâni ale existenţei ei lipsită de dragostea atotbiruitoare, chimvalul liniştirii şi fericirii, dacă... dacă domnişoara Bălănuţă ar fi găsit în fiinţa ei, măcinată de ruşinea că aceste viziuni îi produceau un orgasm atât de violent încât se învecina cu durerea, curajul să se adreseze unui practician, dar mai ales *dacă* freudismul n-ar fi început să fie demascat ca un curent idealist, duşmănos omului, reacţionar, care în scopuri bine determinate considera conştientul (adică acea parte a naturii umane care realizase Revoluţia din Octombrie, electrificarea, planurile cincinale, colectivizarea agriculturii şi zdrobise orice opoziţie) subordonat „subconştientului“, al cărui conţinut ar fi, chipurile, o pulsaţie numită „libido“, termen obscen pentru atracţia sexuală.

Şi astfel Frica, nelimitată, cosmică, o frică permanentă, monotonă şi insidioasă asemenea ploilor putrede ale toamnei, ori izbucnind pe neaşteptate ca o tornadă mugindă, deveni starea naturală a domnişoarei Bălănuţă, contribuind, dacă lucrul acesta ar mai fi fost cu putinţă, la accentuarea urâţeniei sale.

---

* extenuată

Asociații ale epocii: a Răspândirii Științei în Mase, a Vânătorilor și Pescarilor Progresiști, a Nevăzătorilor „Optimiști", a Foștilor Deținuți Politici („puțini am fost, mulți am rămas" vorba unuia dintre ei, poet suprarealist), a Crescătorilor de albine, de viermi de mătase, de câini de rasă, a Cântăreților amatori de oboi, a Jucătorilor veterani de oină, sau o filieră a vreunui sindicat progresist, vreo secție a unei Case de Cultură a armenilor sau ucrainienilor, cu director, contabili, casieri... Aceștia nu prea deranjau: se mulțumeau să vină la chenzină și să-și ridice lefurile, delicat numite „retribuții" și-și vedeau de alte treburi mai lucrative sau mai recreative.

Celelalte odăi fură repartizate, după lupte eroice între pretendenți, unui milițian tânăr cu nevastă, fostă florăreasă, acum soră medicală specializată în avorturi la domiciliu, unui funcționar destul de în vârstă sau numai părând astfel, om timid purtând veșnic vara și iarna un pardesiu de gabardină soios, unui poet: acesta se îmbăta zilnic și voma copios pe scările interioare de nuc venerabil, iar la două săptămâni după ce luă Premiul de Stat, se spânzură cu cureaua de la pantaloni în podul vast cât un hangar de aviație; unui muncitor burlac care bătea toată noaptea cu ciocanul în pereți, altor câțiva, plecând și venind ca fantomele, unor studente cu tarif de 25 de lei numărul, iar cele trei femei se înghesuiră într-o odăiță la mansardă, trei metri pe patru, unde încăpuse doar un pat cât o corabie, cu baldachin atârnând zdrențuit, negru de fum și paf, sub o coroană nobiliară. Aceeași coroană sclipea stins din aurul oxidat pe fundul unei oale de noapte, în care-și făceau nevoile toate trei, deoarece nu se încumetau să coboare, mai ales noaptea, până la fosta *salle de bain*, acum un fel de debara unde zăceau primusuri arse, biciclete ruginite, cratițe găurite, mormane de zdrențe și ziare, iar canalizarea era defectă.

La început reușiră să supraviețuiască din lecțiile de engleză predate de domnișoara Bălănuță unor copii din lumea lor oprimată, dar însuflețită de speranță. „Trebuie să avem pe cineva care să vorbească limba *lor* când americanii vor ajunge aici, adică foarte curând, te rog să mă crezi, am auzit aseară la «Vocea Americii»... Noi cu franceza noastră, *quelle triste inutilité, que d'espoirs déçus...* * poate o să dăm la rândul nostru lecții copiilor eliberatorilor, dacă vor vrea să citească pe Verlaine în original"... Dar, foarte curând, elevii încetară să mai vină, și domnișoarei Bălănuță îi fu dat să audă, fără voia ei, explicația:

— *Ma chère Felicité*, spunea în șoaptă, jenată până la lacrimi, mama unuia dintre elevi, *le petit ne veut plus venir... Il dit que la pauvre Ioana-Costa*

* ce tristă inutilitate, ce de speranțe decepționate...

Ar mai fi de adăugat, înainte de a părăsi terenul nesigur și fetid al investigațiilor în psihologia abisală, că accentele cele mai violente de Frică, cu corolarul lor dulce-dureros, o apucau pe biata domnișoară Bălănuță numai atunci când i se întâmpla ceva *normal*, ceva firesc, când i se adresa un gest de politețe elementară, un zâmbet, o privire înțelegătoare, ori i se făcea un serviciu banal, i se acorda puțină atenție, adică unul din acele gesturi pe care oamenii și le fac unul altuia când nu sunt exclusiv preocupați de constituirea unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră și de realizarea marilor deziderate istorice de dreptate, fericire și adevăr pentru toți, adică atunci când trăiesc și se comportă *normal*.

Rămasă orfană, fără adăpost și năucită de numirea pe șleau a membrului viril, se târî cu mari eforturi până pe o stradă liniștită, unde mătușile ei din partea mamei, Eulalia și Felicité, aveau o casă mare, vetustă, cu ziduri groase ca de culă și o marchiză verde-aurie, cam spartă, și vitralii cu praful cimentat de mulți ani pe ele, întrucât bătrânele doamne nu suportau prezența nimănui să le ajute. Un nuc uriaș, monstru somnolent în nopțile cu lună, acoperea o curte care din pricina veșnicei umbre părea misterioasă și plină de nelămurite amenințări.

– *Mais bien sûr, chère enfant*, spuseră cele două doamne, niște păpuși cu fețe roz și păr de argint, *on se débrouillera ensemble, cela ne durera pas, la France ne le permettra pas, ne sommes-nous pas sa soeur cadette?* *

Casa se golea într-un ritm nebunesc, cele două doamne neînțelegând *„s'accrocher à des objets et manquer des choses, les plus élémentaires"* ** și astfel tablouri, covoare, mobilă, bijuterii, lămpi, veselă, tacâmuri, iar mai târziu tot felul de lucruri stranii din alt veac, rochii cu turnură, „boa"-uri vaporoase, pălării cu pene de struț și de egretă, hangere ruginite, evantaiuri, narghilele, țilindre „haut-de-forme" în opt ape, botine de lac și „peu de Suède" cu nasturi de fildeș, albume de fotografii învechite, legate în piele de Cordoba, colivii baroce de canari și papagali, corsete cu balene și foarfeci aurite pentru decalotat oul fiert luară drumul Consignațiilor proaspăt înființate, la prețuri derizorii, iar când într-adevăr nu mai rămăsese nimic de vândut, nici măcar sticle goale, apărură reprezentanții noilor autorități (tante Eulalia se încăpățâna să-i creadă ruși) și rechiziționară această hardughie, care acum, goală, părea scheletul înnegrit de vreme al unui dinozaur eșuat printre blocuri.

În sufrageria cât o gară afumată își instală sediul una dintre nenumăratele

* Dar bineînțeles, dragă copilă, ne vom descurca împreună, asta nu va dura, Franța nu o va permite, nu suntem noi sora ei mai mică?

** să se agațe de obiecte și să se lipsească de lucrurile cele mai elementare

*est tellement moche que ça lui donne la jaunisse.**

— *Oui, je comprends*, oftase tante Felicité. *Que deviendrons-nous, mon Dieu, que deviendrons-nous?* **

Astfel cele trei femei începură să rabde, la propriu, de foame. Zăceau toată ziua întinse pe patul cu așternuturile cenușii din pricina neprimenirii și vorbeau, ca deținuții aflați în greva foamei, de feluri de mâncare dintre cele mai sofisticate: *crêpes au saint-pery, terine de pâté aux cardes, caneton aux pêches, clafoutis aux poires, feilleté d'escargots nappé de sauce champagne, fond d'artichaute écaillé de truffes, mousse de bécasse, gratin de langoustines, perdreau à la goutte de sang, beignets de brandade, magret d'agneau forestière, sole poellée aux courgettes, gratin au ris de veau bressane, raviolis aux cèpes* și cădeau într-o letargie rău mirositoare în timp ce domnișoara Bălănuță visa mormane de penisuri la frigare și fudulii cât dovlecii pârpălindu-se pe grătare imense, ca niște grilajuri de închisoare. Peste această mizerie fiziologică se adăuga alta, mai gravă. Milițianul, pe numele său *tovarășul sergent major Trandafir Cozmârlă*, își pusese în gând, nu se știe de ce, să le gonească și din mizera lor cămăruță: punea copiii să tropăie toată ziua pe coridorul întunecos de la mansardă și să strige: „Afară hoaște' splotatoare! Lipitori bășinoase! Curve bătrâne cu p... de scândură!" Venea el însuși, după terminarea serviciului și se interesa, cu o voce de tunet: „N-ați crăpat încă, scârbe-mpuțite?"; amenința pe ceilalți locatari că, dacă aude că vreunul îndrăznește să vină în ajutorul acestor rămășițe putrede ale coaliției burghezo-moșierești, o să umble el la dosarul respectivului, aflat la Circă și o să vadă ce se ascunde acolo, de l-a cuprins mila față de cei ce au tras în popor la 1907, în Piața Teatrului la 13 Decembrie 1918 și la Grivița în '33!

Dar, așa cum ne este cunoscut din Biblie (cele șapte vaci slabe și cele șapte grase) precum și din cercetări mai moderne asupra legii seriilor, nimic nu durează la infinit, totul este numai mișcare și nimic altceva și astfel, pe neașteptate, soarta celor trei femei cunoscu o schimbare radicală. Să vedem aici o intenție impenetrabilă a Providenței sau acțiunea acelor forțe materiale, încă nedepistate, al căror tenebros mecanism guvernează existențele umane? Lăsăm această cestiune deocamdată nerezolvată și vom informa cititorul doar că într-o zi, la ușa odăiței de la mansardă unde agonizau Eulalia, Felicité și domnișoara Ioana-Costa Bălănuță se auzi o bătaie respectuoasă, mai mult, plină de afecțiune. „*Entrez*", spuse una dintre ele și în pragul ușii își făcu

* — Draga mea Felicité, copilul nu mai vrea să vină... Zice că sărmana Ioana-Costa este atât de slută, încât îi dă gălbinare.

** — Da, înțeleg. Ce vom deveni, Dumnezeule, ce vom deveni?

apariția același *tovarăș sergent major* Trandafir Cozmârlă, în uniformă nouă, cu tinichelele de pe umăr frecate cu praf de cretă și Sidol, urmat de soția lui Persida, născută Bolboacă, purtând în brațe ca pe un copil nou născut o oală mare, fumegândă, din care se răspândea aroma îmbătătoare a unei iahnii de fasole cu costiță de porc afumată. În timp ce sărmanele femei hăpăiau într-un mod într-adevăr dezgustător, *tovarășul sergent major* Trandafir Cozmârlă le vorbea în șoaptă, făcând tot felul de schime misterioase spre tavan, pereți și podele: „Să nu creadă dânsele că purtarea lui a izvorât din răutate sau, doamne ferește, din ură de clasă, întrucât nici el nu e orb sau tâmpit să nu-și dea seama că porcăria asta nu mai poate dura! El însuși, ca organ de stat, orișicât, câtuși de puțin, contează extrem de mult, are normă săptămânală de oameni pe care trebuie să-i aresteze, cu motiv sau fără, dar motive se găsește oricând, și să-i trimită la Canal unde e lipsă de brațe de muncă, mor bandiții pe capete... pe urmă, poate stimatele dudui nu știe, dar în Coreea Macaltur îi bate pe comuniști de-i zvântă și din Coreea până la noi drumul e scurt astăzi, cu mijloacele moderne. El s-a comportat cu ele atât de aspru, dar sever, tomnai ca să nu-și demaște adevăratele sentimente, sincere, tovărășești și i-a împiedicat pe ceilalți locatari, niște pârliți și niște turnători, să le ajute, pentru că atunci când se va schimba vremurile, chestie de zile, ăia să nu se împăuneze și să profite, întrucât toți sunt niște jagardele penale și de aceea le roagă respectuos să nu răspundă la avansurile acestora, iar dacă au nevoie de ceva, de orice, să i se adreseze numai lui, direct sau prin soție și copii, crescuți în frica lui Dumnezeu, căci români suntem și nici el, *tovarășul sergent major Cozmârlă*, deși era un băiat sărman pe atunci, n-a uitat vremurile bune de altădată, să dea Cel de sus și toți sfinții Săi să le apucăm din nou cât mai repede, că altfel pierim cu toții, s-a suit scroafa-n copac, ce poți să te aștepți de la niște oameni fără școală, pușcăriași, care zice că a fost pe bază politică, aiurea, știe el că era niște pungași și puturoși, care nu voia să muncească, și dacă nu cădea peste noi Rușii, pupa ei rahat, să ierte doamnele, nu puterea-n țară, da' las' că vine ea și vremea noastră și eu, cu mâna mea, îi atârn de câți copaci a mai rămas pe bulevarde și în parcuri, că și pe ăștia îi taie, tăia-le-ar Atotputernicul firul zilelor!"

Doamnele nu înțeleseră nimic din această perorație a cărei esență am încercat s-o redăm, folosind stilul indirect și cenzurând expresiile ce ne-au șocat și pe noi, scriitor destul de libertin, altfel; sătule, adormiseră, și familia Cozmârlă se retrase pe vârful picioarelor, după ce copiii spuseră în cor „săru-mâna", și ăl mai mic primise un dupac după ceafă pentru că nu zisese destul de tare.

Peste puţine zile Destinul sau legile încă ascunse ale materiei – început şi sfârşit, scop în sine, infinit sătul – se manifestaseră iarăşi: unul din principalii consilieri tehnici ai unei mari fabrici naţionalizate, provenit evident din rândurile claselor exploatatoare, dar tolerat ca „tovarăş de drum" – până în clipa când nemaifiind nevoie de el, va fi declarat sabotor, judecat într-un răsunător proces public şi îngropat într-o puşcărie – îşi aduse aminte de domnişoara Bălănuţă şi de strălucitele ei studii industrial-economice de la „Brasenose College", remarcate la vremea lor de somităţi ca Sir Arnold şi Sir Joshua. O descoperi. Cum? Simplu: *organele* începeau să ţină evidenţa minuţioasă a populaţiei şi să consemneze, cu ajutorul cercetătorilor numiţi cu modestie „responsabili de bloc sau cartier", ce făcea respectiva populaţie, ce gândea, ce vorbea şi ce mânca. În timp ce domnişoara Bălănuţă tremura toată, strângându-şi convulsiv coapsele sub fusta de twed de la „Harris", consilierul tehnic, provenit din rândurile claselor exploatatoare, îi propuse s-o angajeze. Având în vedere vigilenţa în plină efervescenţă a noilor stăpâni (directorul-general era un fost frizer cu îndelung stagiu în ilegalitate, puşcării şi lagăre, de unde o justificată intransigenţă revoluţionară) – nu-i putea garanta pe schemă decât postul şi salariul de „femeie de serviciu"; în schimb îi oferea să lucreze ca „cercetător principal", astfel ca talentul şi cunoştinţele ei să se dezvolte şi să se poată manifesta fructuos. Leafa de măturătoare de zoaie, împreună cu primele ce se adăugau cu ocazia noilor sărbători se urcau uneori chiar până la 329,75 de lei şi astfel cele trei femei scăpară de grija zilei de mâine, desigur fără excese. Mâncând un litru şi jumătate de lapte, trei ouă, trei borcane de iaurt şi o pâine jumătate pe zi, reuşiră chiar să facă unele economii care, la rândul lor, alcătuiau baza unui mic capital fructificat de talentul ieşit din comun al Eulaliei la bridge. Partenerii imuabili erau un fost comerciant – acceptarea lui constituia o derogare, desigur, dar omul mai avea ceva bani – un avocat radiat din barou, care mai ciupea ceva prin Sala Paşilor Pierduţi, şi o fostă moşiereasă: aceasta dădea bani cu camătă. Jucau în fiecare joi şi Eulalia rotunjea venitul lunar cu câte o sută, chiar două, rezolvând strictul necesar de proteine.

La Marea Intreprindere, domnişoara Bălănuţă fu instalată într-o mică debara igrasioasă, plină de făraşe, cârpe şi găleţi; i se aduse aici o planşetă, şi la lumina unui bec chior începu să-şi „aducă" aportul la construirea unei lumi mai bune şi mai drepte pe planeta noastră, în Marea Intreprindere, botezată periodic cu numele unor lideri comunişti internaţionali şi rebotezată când aceştia erau ciclic demascaţi ca agenţi ai Gestapoului, executaţi ca trădători, fracţionişti, iude Ti-topoare, ori, pur şi simplu, când cădeau în uitare. Aceste schimbări onomastice n-o afectau pe domnişoara Bălănuţă în munca ei de înaltă specialitate, ale cărei roade le culegeau alţii, mai vrednici, în general noii ingineri proveniţi din sânul clasei muncitoare, clasa hegemon, după ce absolveau liceul într-un an şi politehnica în doi. „Iată ce valori răsar din rândul proletariatului!" se spunea cu mândrie în frecventele ocazii când aceşti *homines novi* erau decoraţi cu „Ordinul Muncii", „Steaua Republicii" sau chiar cu înaltul titlu de „Erou al Muncii Socialiste", pentru idei, soluţii şi inovaţii pornite din debaraua femeii de serviciu. Mai târziu, în noua lor calitate, strălucit şi concret ilustrată de tehnocraţi de tip nou, erau promovaţi directori-generali, miniştri-adjuncţi, miniştri plini, vicepreşedinţi, primvicepreşedinţi, viceprimvicepreşedinţi şi chiar *prim*preşedinţi.

Domnişoara Bălănuţă era la rândul ei fericită: nimeni n-o băga în seamă, nimeni nu-i spunea o vorbă de laudă sau mulţumire, ca s-o arunce în valurile Fricii născătoare de voluptăţi dureroase; se scula foarte devreme, deoarece trebuia să schimbe câteva tramvaie şi să facă o bună bucată de drum pe jos pentru a ajunge la timp, adică *prima*, la Marea Intreprindere, care, în momentul când se desfăşoară această povestire, purta, pentru puţin timp încă, numele unui conducător al Marelui hural de la Ulan Bator, iar deasupra porţii înalte, de fier, se arcuia o lozincă imensă: **Trăiască prietenia de veacuri între poporul român şi poporul frate mongol!**

O singură dată pe lună, nu atunci când credeţi dumneavoastră, trecea prin chinurile iadului, deoarece directorul-general, fostul frizer combatant pentru dreptate socială, făcea o condiţie *fără-de-care-nu*, din participarea tuturor salariaţilor indiferent de locul pe care-l ocupau în Întreprindere, la învăţământul politic. În această împrejurare, domnişoara Bălănuţă se făcea cât mai mică, se ghemuia, voind parcă să-şi ascundă capul în fusta ei de twed, ca într-un nisip protector. Cu toate acestea, într-o zi, instructorul de la raion, un fost chelner remarcat la alegerile din '46, când rupea afişele partidelor istorice într-un ritm imposibil de atins de către ceilalţi, întinse spre ea un deget imperativ şi spuse: „Am dori să auzim şi părerea tovarăşei noastre femei de serviciu, despre trecerea schimbărilor cantitative în schimbări calitative!"

Atunci domnişoara Bălănuţă se ridică în picioare, dreaptă, şi cu vocea ei muzicală – avea o voce cu inflexiuni de *viola da gamba* şi articula cu claritate şi distincţie neafectată fiecare cuvânt – rosti într-o tăcere aproape religioasă:

— ... este una dintre cele mai importante şi mai generale legi ale dezvoltării naturii, societăţii şi gândirii omeneşti. O caracterizare profundă, cu frecvente accente de geniu, a fost dată acestei legi a dialecticii de către *domnul* Stalin. „În opoziţie cu metafizica, spune dânsul, dialectica priveşte procesul de dezvoltare nu ca pe un simplu proces de creştere, în care schimbările

cantitative nu duc la schimbări calitative, ci ca pe o dezvoltare care trece de la schimbări cantitative neînsemnate şi imperceptibile, la schimbări vizibile, la schimbări radicale, la schimbări calitative care nu survin în mod treptat, ci în mod brusc, efectuându-se salturi de la o stare la alta, nu survin în mod întâmplător, ci după legi necesare, survin în urma acumulării schimbărilor cantitative, imperceptibile şi treptate".

Este greu, dacă nu imposibil de descris impresia făcută de aceste cuvinte. Instructorul, fostul chelner, clătinându-se ca beat, bâigui ceva despre „marele aport adus de tovarăşul Stalin", ridică înainte de vreme şedinţa de învăţământ politic şi niciodată de atunci încolo domnişoara Bălănuţă n-a mai fost solicitată să-şi spună punctul de vedere în problemele ideologice interesând în cel mai înalt grad colectivul Marii Întreprinderi, cum ar fi: „bază şi structură într-o etapă dată", „negarea fundamentată ştiinţific a religiei", „biologia miciurinistă, etapă nouă, superioară", „cosmopolitismul, ideologie burgheză, reacţionară", cibernetica, pseudoştiinţă retrogradă", „fenomenologia – reprezentare idealistă denaturată", „legea dezvoltării planice, fundamentată în mod genial de tovarăşul Stalin" sau „Weissmanism-Morganismul, orientare în slujba imperialismului american agresiv".

Ziua în care începe... în sfârşit! Slavă Domnului! acţiunea povestirii noastre, era o frumoasă zi de vară a anului 19.. şi oraşul stropit de cu noapte mirosea frumos, vegetal. (Încă se mai găseau resurse pentru toaleta lichidă a Urbei; mai târziu operaţia fu abandonată, fiind lăsată, în mod planificat, pe seama ploilor destul de abundente în această zonă a Europei.) Domnişoara Ioana-Costa Bălănuţă, în fusta ei nemuritoare de la „Harris", de pe Bond Street, purtând geamantănaşul cumpărat cu 20 de lire de la „Harris", de care nu se despărţea niciodată, urcă în tramvaiul 14, destul de aglomerat, unde-l întâlni, ca în fiecare zi, pe colocatarul lor, funcţionarul timid, veşnic înveşmântat într-un pardesiu soios de gabardină. Îl chema Domnul Filodor Pancu, şi dimineaţa, când era aglomeraţie, trăia cel mai fericit moment al zilei: putea să se lipească strâns, strâns de tot, de câte o călătoare cu şolduri masive şi fese ca nişte pâini de casă, şi ajutat de clătinările ample ale tramvaiului să juiseze îmbelşugat. Avea în aceste clipe supreme o expresie atât de smerită, încât domnişoara Bălănuţă era convinsă că se roagă.

Pe urmă, după o scurtă aşteptare, se urca în tramvaiul 8 sau 17 când 23 B era în reparaţie, unde-l întâlnea invariabil, înainte ca acesta să se spânzure, pe poetul alcoolic, vecin cu ele la mansardă. Se întreba dacă tânărul buhăit cunoaşte premonitorul sonet LXVI al lui Shakespeare:

... And art made tongue-tied by authority,
And folly, doctor like, controlling skill,

And simple truth miscall'd simplicity... *

Ajunse ca de obicei înainte de ora începerii activităţii la poarta Marii Intreprinderi care, mai recent, purta numele unui revoluţionar din Asia Mică; portarul, nea Gicu, îi făcu cu ochiul şi-i spuse: „tot prima, tot prima", ea zâmbi sfios, de parcă şi-ar fi cerut iertare; tropăi mărunţel cu pantofii ei nepieritori de la „Botswell"s" pe coridoarele pustii şi se instală în debaraua cu mături, cârpe şi găleţi, în faţa planşetei, apucându-se imediat de lucru, deoarece Marea Intreprindere la a cărei poartă se proclama frăţia de veacuri între poporul român şi cel mongol, venezuelean sau congolez trecea printr-una din crizele ei permanente, despre care, anticipând-o, poetul paşoptist (Alt poet? Nu mai scăpăm de ei?) scrisese: „Trăescu inu durere ca'n elementulu mieu."

În rezumat, situaţia era următoarea:

Prin agentura lor occidentală, Organele izbutiseră să aducă în ţară motorul unui tanc, ultimul tip, cu care se reînarma în secret Bundeswehrul. Nu schiţele sumare, nu planurile detaliate, nu câteva părţi componente: motorul întreg. Cum? – va întreba cititorul, sperând că din acest punct povestirea se va angaja pe un făgaş captivant. Răspunsul: habar n-avem. Dacă ne-am cunoaşte interesele şi am avea un dram de talent, am scrie un roman ca lumea, am lăsa faptele să vorbească de la sine şi n-am interveni tot timpul, ca unul care se simte cu musca pe căciulă. Dar nişte ipoteze tot putem face: s-ar fi putut ca, dispunând de sume substanţiale în dolari aflaţi – zice presa – în permanentă criză şi devaluare, agentul român pătruns în inima NATO să fi mituit o sumedenie de servanţi ai modelului de tanc respectiv şi aceştia, fiecare, să fi sustras câte o piesă diferită, aşa cum fac muncitorii din toate ţările socialiste ca să-şi repare canalizarea, broaştele uşilor sau motocicletele; s-ar putea de asemenea ca serviciile de contraspionaj NATO, plătite de cinicii producători ai motorului de tanc respectiv, să-l fi plasat „la cheie" agentului nostru, cu gândul ca, mai târziu, Patria să fie nevoită să cumpere piese de schimb de la acelaşi concern industrial lipsit de scrupule. N-ar fi exclus ca lucrătorul Organelor noastre, tovarăşul Radu sau tovarăşul Florea, cum îi botezau invariabil autorii de romane autohtone de spionaj, în paginile cărora băieţii noştri dejucau în joacă toate comploturile CIA, MI5, Mossad-ului sau Gestapoului reînviat, să-l fi găsit undeva pe câmp, sau să-l fi pescuit din valurile Mării Nordului, în timpul unei expediţii subacvatice, sau...

* ...Şi arăta cu limba legată de autorităţi,
Şi nebunia, în chip de doctor, controlând priceperea,
Şi simplul adevăr schimonosit în sărăcie cu duhul...

Oricum, motorul, ultimul răcnet al tehnologiei războinice, ajunse intact la Marea Intreprindere și fu instalat, cu precauțiunile ce se pot imagina, în secția *specială*, a cărei existență n-o bănuia nimeni, și unde, în aceeași zi, sosi precipitat un tânăr general mărunt, pripit, bâlbâit, cu buze groase răsfrânte și un chipiu cât un cozonac tras peste părul creț; se învârti în jurul motorului pus pe soclu ca o statuie și spuse că el trebuie adaptat tancului în serviciu la ora aceea în oastea română, o mașină sovietică veche, celebră în timpul celui de-al doilea război mondial, T34. Directorul, bărbat tânăr, chel, absolvent al Facultății Muncitorești, unde se vede că, totuși, prinsese câte ceva, declară că lucrul e cu neputință, întrucât acest motor occidental „high tech", are transmisie hidraulică, iar cel rusesc mecanică, de unde diferența de amplasament, de dimensiuni, fiabilitate și rezistență. Generalul se încruntă. Ministrul de resort, având intuiția că acest „numărul doi", cum i se spunea în cercurile intime, are un viitor strălucit pe linie de partid și de stat, păși în față și spuse cu o voce de aramă că „vom face totul!" și își luă angajamentul că în șase luni va prezenta *tovarășului* prototipul; un vice prim-ministru, scos din fire de tupeul acestui băgăreț, interveni morocănos: „Ce șase luni? Trei!" și ceru ca, din acest moment, să se întocmească un program de lucru pe zile și ore, acesta să-i fie înaintat de patru ori pe săptămână, ca la rândul lui să-l poată înainta *tovarășului*. Înainte de-a părăsi supărat Marea Întreprindere, tânărul general dădu ordin ca directorul, provenit din rândurile clasei muncitoare, dar nedemn de ea, să fie trimis la munca de jos, întrucât nu manifestă îndeajuns spirit *revol'ționar*. În zilele, lunile și anii următori, chiar după ce ideea contopirii sexual-metalice a unui motor occidental cu o carcasă sovietică fu dată uitării, delegații mai mult sau mai puțin oficiale au fost trimise în Nigeria, Thailanda și Honduras, țări cu care începeam să întreținem relații bazate pe neamestecul în treburile interne și avantajul reciproc, și unde tancuri cu asemenea motor fuseseră cumpărate și le mânca rugina în jungle sau deșerturi nisipoase; câteva fabrici din Botoșani, Sighet și Constanța își modificară profilul pentru a produce piese de schimb; un adjunct al Ministerului Turismului și un contraamiral se mutară în Marea Întreprindere, dormind acolo, și urmăreau concret „pe teren" producția, deși nu aveau nici o legătură cu blindatele terestre, dar fuseseră găsiți singurii disponibili în momentul acela, iar domnișoara Ioana-Costa Bălănuță, în debaraua ei de femeie de serviciu, primi însărcinarea să rezolve această problemă tehnologică, vitală pentru apărarea păcii între popoare. Se apucă de lucru cu placiditatea și eficiența ei obișnuită, dar între timp tânărul general, „numărul doi", fusese numit la Ministerul Agriculturii și dădu indicația ca din motorul tanc furat să se facă două: unul de tractor și unul de batoză;

domnișoara Bălănuță trecu la operațiile de planșetă necesare, în așteptarea promovării tânărului cu păr buclat și buze răsfrânte într-un alt sector, în beneficiul căruia urma să fie modificat motorul de tanc al Bundeswehrului, procurat prin mijloace specifice de Organele noastre specializate. (Acest periplu ierarhic era menit să-l pregătească pe tânărul revoluționar de profesie cu elocință năvalnică, deși dificilă, pentru momentul când, ajuns în fruntea ierarhiei și piramidei, să poată conduce nemijlocit orice domeniu de activitate, în vederea înaintării pe noi culmi de progres și civilizație, spre visul de aur al omenirii, comunismul! se grăbește autorul să intervină, ca musca în lapte.)

În fond, pentru Ioana-Costa e o zi ca oricare alta... dar nu! La orele nouă și șapte minute cineva bătu în ușa debaralei și spuse cu intonația gravă pe care o capătă, chiar fără voie, vocea aducătorului de vești rele:

— Tovarășa Bălănuță! La *cadre!*

Numele acestei instituții, a cărei importanță de prim rang fusese proclamată cu lapidaritate genială de însuși I. V. Stalin, Marele Dascăl și Conducător („Cadrele hotărăsc totul"), producea tuturor, chiar celor cu originea socială cea mai sănătoasă cu putință, cea muncitorească, o groază perfect justificată, deoarece, vulgar spus, pâinea și mai ales cuțitul se găseau în mâna alcătuitorilor și tălmăcitorilor Dosarului personal, acest chivot al puterii, mult mai important *în sine* decât ceea ce reflecta, adică viața unui om în totalitatea ei, pentru că se presupunea, nu fără temei, că în acele hârtii închise între coperți de carton și la care nu aveau acces decât foarte puținii aleși *the happy few* *, se afla consemnat totul, până și modul de a face dragoste al subiectului. Acesta, astfel *cunoscut* – în sensul biblic – nu mai era chiar atât de primejdios, ca orice ființă ce nu reușește să ascundă nimic, nu e în stare să mai păstreze pentru *ea* însăși ceva al *ei*.

Cei „chemați la cadre" puteau fi lesne recunoscuți după paloarea verzuie a feței, după mersul clătinat și ezitant și mai ales după privirea bovină a ochilor, părând că cer ajutor cuiva aflat deasupra noastră, când se știe foarte bine că cerul e gol.

O, uimire! La auzul convocării, domnișoara Bălănuță se ridică pe neașteptate din fața planșetei, sprintenă, cu o mișcare elegantă și sportivă; luă geamantănașul de piele de la „Harris" și fața ei se schimbă, iluminată în mod straniu și inexplicabil de o undă de frumusețe. Zâmbind, cu umerii drepți, păși pe coridor și cei ce o vedeau, nerecunoscând-o, o salutau înclinându-se ușor și, după ce bătu la ușă, intră în sanctuarul tovarășului Oțelaru, șeful cadrelor pe întreaga Mare Întreprindere. La teroarea inspirată

* puținii fericiți.

firesc de funcția lui se adăuga o alta, mai directă, izvorâtă din persoana și personalitatea sa: fost croitor, era totdeauna elegant, purta batistă albă în buzunarul de la piept..., cravată! O manifestare considerată burgheză, ostilă, provocatoare în acele timpuri. (Mai târziu, conform misterioaselor principii ale dialecticii, a *nu* purta cravată deveni dovadă de sfidare burgheză, anarhistă și evident mai ostilă.) Dar dacă tovarășul Oțelaru vedea pe cineva, vreun inginer de modă veche îndeosebi, purtând acest însemn vestimentar, îl poftea „la cadre" și cu o voce cântătoare, scandând parcă hexametri și privindu-l fix, cu ochi negri, umezi și lucioși începea: „Tovarășe N...! E de datoria mea să-ți atrag atenția că, începând cu momentul istoric al Naționalizării principalelor mijloace de producție, la 11 Iunie 1948, această Uzină se află în mâinile noastre, ale muncitorilor. Noi, muncitorii, înțelegem de a face totul pentru a fi respectată etica și *estetica* noastră proletară, chiar în materie de îmbrăcăminte. A purta cravată, astăzi, nu este oare o sfidare? Da, este o sfidare, avem tot dreptul de a o caracteriza astfel. Este bine, este just să sfidăm principiile clasei celei mai înaintate? Nu, nu este bine. Nu, nu este just..."

Faptul că aceste cuvinte, pline de sumbre perspective, erau rostite ca o litanie dulceagă de un om ce *purta* cravată, în timp ce condamna politic pe alții, pentru același lucru, producea în mintea celui interpelat o asemenea confuzie și angoasă încât ar fi smuls-o de la gât, cu mișcări spasmodice, ca și cum ar fi fost o cobră, și, dacă privirea tristă a tovarășului Oțelaru nu l-ar fi ținut în frâu, ar fi călcat-o în picioare și s-ar fi urinat pe ea.

Tovarășul Oțelaru schimbase trei soții: pe una o internase la balamuc, pe alta o demascase ca reacționară, ultima se aruncase înaintea trenului și gurile rele spuneau, în mare taină, că el însuși ar fi împins-o sub roți, iar acum trăia în concubinaj cu o tânără durdulie al cărei viitor de activistă îl pregătea, citindu-i în fiecare seară înainte de îmbrățișări pătimașe un paragraf din *Revoluția proletară și renegatul Kautsky*. Dar dacă vreunul dintre cei în a căror viață se putea citi ca într-o carte deschisă avea nenorocul să nu se înțeleagă cu soția și, de comun acord, să hotărască a-și reface viața, fiecare, tovarășul Oțelaru îl convoca, îl privea cu nemărginită tristețe și milă și-i spunea:

— Tovarășe M...! Familia este o formă de organizare a vieții în comun a oamenilor de ambe sexe. În timpurile străvechi raporturile sexuale dintre oameni aveau un caracter anarhic. Fiecare femeie aparținea oricărui bărbat și fiecare bărbat oricărei femei... Eu nu pot să cred că dumneata vrei să ne întoarcem la vremurile primitive... Dacă da, te rog să-mi spui, ca să discutăm pe această bază și poate nu aici. Mai departe. Trecerea la păstorit și diviziunea crescândă a muncii au dat naștere proprietății private. Familia monogamă, bazată pe proprietatea privată, a transformat femeia într-o sclavă a

bărbatului, în raporturile sexuale dintre oameni rolul principal jucându-l calculul material grosolan și nu atracția firească a unuia către celălalt. Mai departe. Numai în rândurile poporului muncitor – și noi, până azi, te-am considerat ca făcând parte din aceste rânduri –, a putut să se dezvolte pe baza unor relații *deosebite*, a comunității ideologice între ambii soți, ajutorul reciproc tovărășesc, adevărata dragoste de tip nou, care a devenit baza unei forme de familie nouă, superioară... Și dumneata vrei să nimicești această formă nouă, superioară, să te întorci în comuna primitivă, la raporturi sexuale anarhice? De ce? Pentru că nu-ți convine soția? Dar dacă mâine n-o să-ți mai convină femeia în general, femeia care a pășit pe calea unei activități energice în domeniul producției și culturii? Atunci ce o să faci? O să te dedai homosexualismului, perversiune specifică claselor exploatatoare, plictisite de căile naturale prin care se poate exprima iubirea? Față de cei care practică o viață sexuală burgheză noi avem *alte* metode, cu aceștia noi discutăm în *altă parte* etc. etc. etc.

Și omul, năucit de acest torent de cuvinte, îi explica soției, cu care nu mai avea nimic în comun, în ce încurcătură fără ieșire au intrat și hotărau, tot de comun acord și fără ranchiună, să-și trăiască fiecare viața lui cu cine vrea, să recunoască amândoi copiii fiecăruia, făcuți cu altul sau cu alta, dar *să nu se știe nimic*, acesta fiind unul din comandamentele superioare ale eticii și echității. „Bine, dar viața personală a tovarășului Oțelaru?" ar fi putut să întrebe cineva, disperat, căruia nu-i mai păsa că se poate trezi pe drumuri. Viața personală a șefului cadrelor din Marea Întreprindere nu putea fi adusă ca argument într-o discuție. Trecutul tovarășului Oțelaru îl păzea de asemenea tentative răuvoitoare. Stătuse vreo zece ani la închisoare, unii spuneau că pentru spionaj în favoarea unei mari țări vecine și prietene, alții că participase la plănuirea unui atentat împotriva primului ministru liberal sau țărănist, alții că, trimis ca ucenic să ducă un frac în casa unui mare demnitar, furase o grămadă de bani, bijuterii și argintărie și le predase partidului, aflat în lipsă, în această acțiune fiind însuflețit de pilda tinereții minunate a tovarășului Stalin care, pe vremea când jefuia bănci la Tiflis, se numea Koba. Oricum, tovarășul Oțelaru se știa, și mai ales era știut, invulnerabil – și de pe această poziție principială își permitea să vulnereze în stânga și în dreapta, după cum omul asupra căruia își fixase întâmplător privirea ochilor negri, de o fixitate halucinantă, îi făcuse o impresie bună sau nu.

În biroul sobru, aproape monahal – portretele conducătorilor și clasicilor putând fi considerate icoane de tip nou – intră cu pieptul împins înainte și cu un zâmbet liniștit, senin și împăcat pe buze, domnișoara Ioana-Costa Bălănuță.

Tovarășul Oțelaru se ridică repede, prea repede, cu un zâmbet larg, întinzându-și până la rupere gura mică, plină, roșie – și nimeni, niciodată,

nu-l văzuse zâmbind! – veni cu paşi grăbiţi în întâmpinarea ei, îi luă mâna ţinând-o strâns între palmele lui fierbinţi, uşor umede, apoi se aplecă şi i-o sărută, însoţind nemaivăzuta faptă şi cu vorba:

— Sărut mâinile, sărut mânuşiţele, mult stimată şi iubită *domnişoară* Bălănuţă!

Într-un spasm, degetele ei cu unghiile neîngrijite se strânseră ca o gheară de şoim rănit, şi tovarăşul Oţelaru văzu cum faţa păru să i se spargă în bucăţi, ca să se recompună într-o mască primitivă, jalnică. Tovarăşul Oţelaru îi împinse repede, cu pricepere, un fotoliu larg, comod, îi puse la spate o pernă, producţie artizanală, având brodat pe ea chipul Eroului Uniunii Sovietice, Aleksandr Matrosov, şi aplecându-se asupra ei, parcă ar fi vrut s-o sărute pe gură, întrebă:

— Ce mai faceţi, drăguţă domnişoară Bălănuţă?

Ea îşi apăsă mâinile pe pântecul scobit, se chirci ca şi cum ar fi vrut să stăvilească o naştere intempestivă apoi, adunându-şi puterile, rosti răspicat:

— Ca fiecare om al muncii, fără deosebire de naţionalitate, mă străduiesc să-mi aduc aportul la construirea socialismului, în scumpa noastră patrie, Republica...

— Ha, ha, ha, bună! râse puternic tovarăşul Oţelaru. Humor englezesc de cea mai bună calitate! Auzi, „ca fiecare om al muncii!"... Parcă nu ştim noi cum „îşi aduc aportul" oamenii muncii, vorba proverbului, timpul trece, leafa merge, noi cu drag muncim! Foarte bună!... Deveni serios, aproape patetic. Desigur, această tristă constatare nu vi se aplică dumneavoastră, mult stimată şi iubită domnişoară Bălănuţă. Dumneavoastră sunteţi excepţia care confirmă regula.

Trecu în dosul biroului său, îşi împreună mâinile ca pentru rugăciune şi, pe un ton plin de respect, cântă:

— V-am rugat să aveţi bunăvoinţa de-a vă deranja până la noi, la secţia de cadre, ca să vă întreb ce părere aveţi dumneavoastră despre modul cum se desfăşoară activitatea în întreprinderea noastră?

Păru să nu observe că domnişoara Bălănuţă era scuturată ca de friguri şi-şi desfăcea şi încrucişa picioarele fără încetare. Cu un efort dramatic, încercă să stăvilească torentele de voluptate sfâşietoare şi spuse clar:

— Minunat! Sub conducerea partidului de avangardă al clasei muncitoare, a organizaţiei de tineret nemijlocit condus şi îndrumat de partid şi a sindicatului, cureaua de transmisiune între partid şi masele de oameni ai muncii, însufleţiţi de nobilele idealuri ale socialismului şi comunismului, oamenii muncii, fără deosebire de naţionalitate, îndeplinesc şi depăşesc planul de stat unic, chezăşie a bunăstării şi fericirii, dovedind încă o dată că atunci

când clasa muncitoare şi-a rupt lanţurile, alungând pe exploatatori, ea este capabilă să schimbe faţa lumii...

— Aiurea, spuse tovarăşul Oţelaru.

— *I beg your pardon?*... bâigui domnişoara Bălănuţă.

— Sau, cum zice poporul nostru în împrejurări asemănătoare, rahat cu perje! Partidul?... se strâmbă ca şi cum l-ar fi apucat o durere de dinţi. Şi-a deschis el porţile tuturor nechemaţilor? Da, le-a deschis. Au fost consultaţi tovarăşii cu stagiu în ilegalitate? Nişte ţărănuşi, picaţi la oraş, năuciţi, pe care ne străduim să-i dresăm. Se văd rezultatele? Nu, nu se văd... Cât despre sindicate... haloimăs! Organizarea inutilului! Pe cine apără? Pe faţa domnişoarei Bălănuţă se putea citi o indignare virtuoasă, ca şi cum ar fi fost jignită în cele mai sfinte idealuri. Tovarăşul Oţelaru se aplecă spre ea, complice:

— Analizând situaţia lumii contemporane, în toată complexitatea ei, am ajuns la unele concluzii personale. Marx ne învaţă că o societate se află în ultimul stadiu de descompunere şi apare necesitatea *obiectivă* de a fi răsturnată în momentul când relaţiile de producţie se opun dezvoltării mijloacelor de producţie, devin o frână. Ei bine, în ultimii 40 de ani de la Marea Revoluţie din Octombrie (spuse aceste cuvinte cu o solemnitate înlăcrimată) *unde* s-au dezvoltat mijloacele de producţie? *Unde* s-au făcut cele mai mari descoperiri ale secolului nostru, care au revoluţionat totul: energia atomică, automatizarea? La *noi* sau la *ei*? La *noi*, unde cercetarea este, în cele mai multe cazuri, determinată de un voluntarism neghiob, ori la *ei*, unde cibernetica...

— Cibernetica, începu să urle domnişoara Bălănuţă este o pseudoştiinţă reacţionară apărută în SUA după cel de-al doilea război mondial şi care a căpătat o largă răspândire şi în celelalte ţări capitaliste. Este o formă a mecanicismului contemporan, care identifică activitatea creierului cu cea a maşinii de calculat, iar viaţa socială cu sistemul electrocomunicaţiilor! Prin esenţa sa, cibernetica este îndreptată ca o armă împotriva dialecticii materialiste şi exprimă în mod pregnant una din principalele trăsături ale concepţiei burgheze despre lume, inumanitatea, tendinţa de-a transforma oamenii muncii într-o anexă a maşinii, într-o unealtă de producţie şi o unealtă de război. Aţâţătorii la război mondial folosesc cibernetica în murdarele lor scopuri practice de înfăptuire a planurilor agresive, de război!

— Aiurea, spuse tovarăşul Oţelaru.

Urmă o pauză lungă. Domnişoara Bălănuţă îndrepta spre şeful cadrelor ochi de câine bătut, iar el o privea zâmbind părinteşte. În sfârşit se ridică solemn şi, înclinându-se adânc, îi întinse mâna peste sticla groasă a biroului:

— Mult stimată şi iubită domnişoară Bălănuţă, permiteţi-mi să vă felicit

cu deosebită stimă şi profundă consideraţie pentru numirea domniei voastre în postul de inginer-şef al Marii noastre Întreprinderi! Sub luminoasa dumneavoastră conducere, sperăm că va începe, în sfârşit, să producă ceea ce se cere pe piaţă şi nu ceea ce i se impune din birou. Să trăiţi!

Domnişoara Bălănuţă se prăbuşi leşinată.

Când se trezi, tovarăşul Oţelaru era tot cu mâna întinsă. În ea ţinea decizia de numire, o hârtie cu o singură semnătură stângace.

— Dar... înainte de-a vă lua în primire funcţia de mare răspundere, va trebui să... şi luând-o delicat de umeri o conduse până la geamul ce dădea spre intrarea Direcţiei. Acolo staţiona o maşină neagră, lucioasă, cu perdelele trase şi lângă portieră, cu privirile ridicate spre ei, şoferul, un maior din trupele MAI.

Domnişoara Bălănuţă zâmbi iarăşi, fermecător, se ridică pe tocurile scâlciate ale pantofilor ei de la „Botswell's" şi-l sărută pe obraz.

— Mulţumesc că mi-aţi... Cum se spune asta? *Goldened the pill**. Sunteţi un om bun, domnule Oţelaru, indiferent ce vorbesc cei ce nu vă cunosc. *Thank you again... „Farewell: my blessing season this in thee"**... Şi luându-şi geamantănaşul din piele de porc, cu încuietori de aur, de la „Harrods" porni spre ieşire, zâmbind mereu. Îi fu dat din nou să se cutremure de plăceri, dar vag; pentru că era epuizată, când maiorul din MAI în loc s-o înşface, încremeni în poziţie de drepţi, cu mâinile la viziera caschetei albastre, îi deschise portiera „Cadillac"-ului, o ajută să se aşeze cât mai comod pe pernele mirosind a „cuir de Rusie" şi a ţigări „Camel" cu iz de miere, trase perdelele astfel încât să nu se vadă de afară înăuntru, dar nici dinăuntru în afară, se instală el însuşi la volan şi o întrebă: „Permiteţi să pornim?"

- *Yes, major*, spuse ea. *Go ahead.*

Există lucruri pe care oamenii le ţin secrete până şi faţă de ei înşişi, dintr-un sentiment mult mai complicat decât ruşinea, remuşcările sau regretul şi în timp ce, izolată de lumea murdară din afară, domnişoara Bălănuţă plutea, închisă parcă într-o capsulă spaţială spre o destinaţie necunoscută, îşi aminti, dori să-şi amintească, avu puterea să-şi amintească şi chiar cu o anumită stoică detaşare că şi ea, fiinţa ştearsă, angajată pe post de femeie de serviciu, dar lucrând totodată la proiectarea tancurilor amfibie şi a tunurilor fără recul era, cum spun eufemistic pudicii englezi, o „honourable correspondent" adică vulgar, pe româneşte, o *turnătoare*.

Lucrurile se petrecuseră astfel: Ioana-Costa plutea încă în euforia de-a fi

* Aurit pastila. Mulţumesc din nou... „Rămas bun: binecuvântarea mea pentru dumneavoastră."

fost angajată la Marea Întreprindere. Avea din ce să trăiască, problema îmbrăcămintei şi încălţămintei nu se punea: lucrurile aduse din Anglia erau de o trăinicie care sfida secolele. Nu nutrea nici un fel de dorinţă, nu-şi făcea nici un plan, nu pizmuia pe nimeni, întrunea – adică – toate condiţiile fericirii şi ar fi făcut *orice* ca să n-o piardă.

- Chiar orice? o întrebă tânărul frumos şi neobişnuit de elegant pentru acele vremuri, după ce o abordase într-o zi pe străduţa prost pavată, mărginită de tei strâmbi şi bolnavi pe care locuia.

— Da, răspunse ea, privindu-l în ochi. Orice.

— În cazul acesta discuţia noastră este mult facilitată. Ne interesează *totul.*

— Dar eu nu intru cu nimeni în contact la Întreprindere. Mă conformez, pentru a nu-i face greutăţi, dorinţei exprese a domnului Leordeanu, care a fost atât de amabil să-mi ofere această bucată de pâine...

— O, dar nu ne interesează ce este, ce face sau ce spune nimeni din personalul Marii Întreprinderi. Ştim. Ne interesează lumea dumneavoastră.

— Ea se reduce la mine, la mătuşile mele... şi la o partidă de bridge pe săptămână.

— Exact. O *reuniune*, deci. Dorim să ştim în amănunt ce se petrece la astfel de reuniuni. Notele va trebui să le semnaţi cu un pseudonim. Îl lăsăm la latitudinea dumneavoastră.

— Lady Macbeth, spuse automat domnişoara Bălănuţă.

— He, he, râse tânărul. Cunoaştem. *„But screw your courage to the sticking-place, and we'll not faill"**, recită el din Shakespeare, cu un accent pasabil.

Şi astfel, domnişoara Bălănuţă scrise prima ei:

NOTĂ INFORMATIVĂ

„În ziua de 18 septembrie a.c. între orele 18 şi 21 p.m. în camera de la mansarda imobilului situat la nr. 5, pe strada Pietăţii, a avut loc o partidă de bridge între doamna Felicité Brumărescu (Nord), domnul Georges Holbanu (Sud), Dl. avocat Victor Xenopol (Est) şi Dna Maria Soutzu-Dumbrăveni (Vest). Parteneri Dna Soutzu (V) cu As, Rigă, 2 de pică, 6, 5, 4 de cupă, Damă, 10, 8, 5, 4 de carro şi As şi Valet de treflă şi Dl Victor Xenopol (E) cu Valet, 6 de pică, 3 de cupă, As, Valet, 9, 6, 3 de carro şi Damă, 6, 4, de treflă. Vestul joacă 3 sans atouts antamând o pică mică. Valetul mortului este acoperit de Dama

* Dar foloseşte-ţi curajul la locul potrivit şi nu vom da greş.

sudului. Declarantul a refuzat prima levată, sudul rejoacă pică. Vestul ia şi trebuie să joace Valetul de treflă. Nordul ia şi joacă cupă. Asul mortului face levata, Vestul reintră în mână la treflă şi încearcă impas la carro. Eşecul său rămâne fără incidenţă asupra contractului, căci mâna Nordului era: 10, 8, 7, 5 de pică; 10, 8, 7 de cupă; 2 de carro; Rigă, 10, 8, 3 de treflă. Se poate constata că declarantul ar fi căzut adoptând o linie de joc mai puţin aplicată şi că, pe de altă parte, linia de joc aleasă asigură contractul împotriva oricărei poziţii a marilor onoruri, cu condiţia ca lunga de pică să fie la Nord. Cheia jocului a constat în a lăsa mâna Regelui de treflă înainte de-a conceda Regele de carro. S-a servit pâine prăjită şi suc de soc făcut în casă, cu zaharină.

Lady Macbeth

— Foarte bine, spuse tânărul elegant la prima lor întâlnire într-un apartament de două camere de pe strada Rosetti, pus la dispoziţia Organelor de locatar, un doctor la spitalul 9, mai târziu specialist în tratarea celor ce pretindeau sindicate independente, artă pentru artă ori libertatea credinţelor religioase. Foarte bine. Continuaţi.

— Am ajuns, spuse maiorul din MAI, deschizându-i portiera şi ducând iarăşi mâna la viziera caschetei albastre. Permiteţi-mi să vă conduc.

Erau în parcul unei vile înecată în verdeaţă agăţătoare, pe un peron acoperit cu gravier mărunt. Se auzea cântecul delicat al unor păsărele. Intrară într-un hall; în penumbră se ghiceau torsuri şi capete de marmoră; urcară o scară monumentală, cam teatrală; maiorul se opri în faţa unei uşi înalte de mahon, o deschise şi spuse: „Vă rog să intraţi", apoi închise discret uşa în urma ei.

Încăperea era foarte „british": fotolii şi canapele mari, adânci, de piele uşor patinată, pe rafturile bibliotecii luceau stins titlurile aurite ale unor tomuri groase; perdelele grele de catifea erau trase şi o lampă cu abat-jour răspândea o lumină molcomă. Îndată peretele păru că se deschide (era o uşă mascată în tapiţerie) şi un domn mărunt, cu figură de japonez, ochelari şi mustăcioară tunsă scurt, veni spre ea, îi sărută mâna şi se scuză că o făcuse să aştepte.

— E prea devreme pentru un reconfortant tare, spuse domnul care se prezentase „Naş". Poate un sherry?

— *A drop* *, şopti domnişoara Bălănuţă.

Domnul Naş îi oferi băutura exact în paharul făcut pentru ea, obiect delicat în formă de tulpină; aruncă în treacăt o privire asupra geamantănaşului

* O picătură

foarte nepotrivit în acest decor, cu toate că venea de la „Harrod's", râse stins, înecat: „Mereu ne bănuiţi de gânduri rele, domnişoară Bălănuţă".

— Nu, spuse ea, dar într-o zi va trebui, totuşi, să vă faceţi datoria de clasă.

Sorbi uşor din „jerez"-ul sec atâta cât trebuia şi zâmbi: „Se pare că ziua a sosit. Prima ei oră e foarte agreabilă".

— Vă înşelaţi, spuse domnul Naş şi o felicită călduros, în cuvinte alese şi foarte potrivite, pentru numirea ei în funcţia de inginer-şef. O sfătui să nu-şi facă deocamdată cărţi de vizită deoarece („Încă e un secret, nu-i aşa?") denumirea Marii Intreprinderi urma să se schimbe, primind numele unui ilegalist român, mort recent de o ciroză hepatică.

— I se spunea „Cap-dă -lemn" şi nu s-a trezit din beţie de la 23 August până la catafalc, zâmbi domnul Naş, cu gura într-o parte. „Dar a fost cumnatul lui..." şi rosti alt nume din vârful piramidei, numele „numărului doi", care însă nu-i spunea nimic domnişoarei Bălănuţă. Ea aştepta mereu să apară, în sfârşit, gardianul cu faţa bestială, zăngănind din chei, să-i pună lanţurile şi s-o azvârle într-o „oubliette", aşa cum cerea consecvenţa dictaturii proletariatului, care trebuia să reprime pe exploatatori până într-a şaptea spiţă, în numele adevăratului umanism.

— Ne-am permis să vă convocăm, dacă-mi iertaţi termenul, pentru a vă ruga să... şi scoase câteva file de hârtie albă.

Domnişoara Bălănuţă înţelese imediat că i se mai dă un răgaz. Îşi dădu însă seama că, pentru a-l merita, nu mai era suficient să relateze desfăşurarea partidelor de bridge, ci va trebui... Se gândi repede: da, între un „patru pici" şi o „contra", domnul Xenopol spusese ceva despre iminenta debarcare aeriană a domnului general Eisenhower; doamna Soutzu afirmase că tot ce se găseşte în prăvăliile comuniste este infect; iar tanti Eulalia nu voia să înţeleagă cu nici un chip că toţi oamenii purtând o uniformă nu erau ruşi.

— Vă rugăm să ne înşiraţi, până în cel mai mic amănunt, tot, absolut tot ce se găsea în vila dumneavoastră de la şosea, până azi dimineaţă sediul Ambasadei Republicii Democrate Coreene.

— Şi unde i-aţi aruncat pe bieţii oameni?, întrebă domnişoara Bălănuţă, având imaginea unor asiatici subalimentaţi cronic şi înghesuiţi ca viermii în mansarda unei foste case boiereşti, pe cale de-a cădea în paragină. Domnul Naş nu mai râse. Făcu „ţţţţ" nemulţumit şi o ameninţă cu degetul, ca pe un copil nu prea bine crescut.

— Tot! Tot, domnişoară Bălănuţă, până la ultimul bibelou, până la ultima carpetă. E urgent.

— *Nu*, spuse atunci domnişoara Bălănuţă. *Nu voi face acest lucru.*

Din dosul ochelarilor pupilele de gheaţă arătau că răbdarea domnului

Naş este pe cale să se risipească şi că-i sunt cunoscute metode foarte expeditive pentru a obţine ceea ce dorea. Totuşi ceva nou, ceva în mod absurd neîmblânzit în ţinuta şi expresia acestei fete bătrâne, despre care ştia *totul* în afară de ce anume conţinea vila lor de la şosea, îl făcu să o întrebe cu blândeţe neprefăcută:

— Pot să aflu motivul acestui refuz nejustificat?

— Desigur, spuse ea, voioasă. Pentru că nu ştiu de ce vă trebuie această listă.

Vocea domnului Naş plesni, ascuţită, cu o poantă involuntară de accent străin:

— De când aţi căpătat îndrăzneala de-a pune *dumneavoastră* întrebări?

— De când nu mai mi-e frică. Nu ştiţi cât este de *delicios* ca dintr-o dată să nu-ţi mai fie frică.

— Şi aş putea afla când s-a petrecut acest fenomen?

— Da, desigur. Astăzi. Când m-aţi luat. Când s-a terminat, în sfârşit, aşteptarea nesuferită.

Domnul Naş trase concluzia că Ioana-Costa e nebună. Începu să-i vorbească în consecinţă:

— Draga mea domnişoară Bălănuţă, sunteţi tulburată. Înţeleg. Promovarea dumneavoastră bine meritată la care, vă divulg un mic secret agreabil, am contribuit din plin şi *noi*... Aducerea aici... Poate modul cam brusc în care v-am comunicat rugămintea noastră...

— O, nu, totul a fost perfect.

— Atunci? Vă mărturisesc că nu înţeleg.

— Domnule Naş... în limba rusă asta înseamnă „al nostru", nu?, dumneavoastră doriţi ceva de la mine. Iar eu, la rândul meu, doresc să ştiu de ce vă trebuie acest lucru. Este ceea ce în limbaj adecvat se numeşte un contract sinalagmatic.

— 'tu-ţi dumnezeii mă-tii de putoare!

Întinzându-se, ca scăpat dintr-un arc, peste strălucitorul birou, tovarăşul Naş o plesni cu dosul palmei peste gură. Purta o chevalieră groasă şi buza domnişoarei Bălănuţă pocni ca o mură prea coaptă. „Ia te uită! Pocitania face nazuri?"

Domnişoara Bălănuţă surâdea însângerat când el sună nervos şi un ins foarte înalt, cu ochii saşii, intră, făcu doi paşi enormi şi o înhăţă săltând-o ca pe un pui de găină bleagă din moalele fotoliu. Cu un gest reflex ea îşi culese geamantănaşul de la Harrod's", dar tovarăşul Naş i-l zbură din mână cu un şut expert. Încuietoarea de aur cedă şi pe mocheta groasă, zmeurie, se răspândiră două perechi de chiloţi milanezi, mov, două perechi de ciorapi de aţă surii, două prosoape pluşate, roz, periuţă de dinţi, pastă ieftină, un pachet de vată.

— O lăsaţi să intre aici la mine, neperchezitionată? Dar dacă avea o grenadă? Du-o jos!

Ridică un receptor şi urlă: „Până *într-o lună* doresc să am lista pe biroul meu! S-a înţeles?"

— Da, tovarăşe general-maior! răsună răspunsul, astfel ca domnişoara Bălănuţă să-l poată auzi clar.

Cu mişcări pricepute, saşiul îi puse o pereche de ochelari negri cu rame de metal tăioase, îi ordonă să ţină mâinile la spate şi îndată cătuşele se închiseră cu un ţăcănit sec, muşcându-i încheieturile osoase şi, proptindu-i între omoplaţi palma cât o lopată, o împinse în peretele care se desfăcu automat şi domnişoara Bălănuţă se rostogoli pe nişte trepte înguste şi abrupte. Apoi saşiul (sau altcineva) o smuci de pe jos şi o conduse de-a lungul unui coridor unde răsunau ţipete, implorări şi imprecaţii; la un moment dat i se strigă pe neaşteptate: „Stai! Faţa la perete!" şi domnişoara Bălănuţă cu nasul în zidul nebănuit de neted simţi mirosul celui care fusese proptit acolo înaintea ei: era sigură cu fusese un bărbat. O uşă de fier se deschise scârţâind lugubru, observă din reflex domnişoara Bălănuţă, şi se trezi azvârlită pe o podea de ciment mirosind a urină străină. Nu i se scoaseră nici ochelarii negri, nici cătuşele, şi foarte curând pierdu noţiunea timpului. Auzi tot felul de zgomote şi, mai târziu, pe cele pe care le presupunea a fi ale dimineţii: uşi metalice deschizându-se, voci raportând efectivele celulelor (sub eleganta vilă trebuia deci să fie o închisoare improvizată), ciorăitul zamei lungi în gamele, pe urmă uşa celulei ei se deschise şi o voce plăcută de bariton spuse cu indignare: „Cum? Aici aţi adus-o pe domnişoara Bălănuţă? Analfabeţilor! Vă mătur pe toţi!" Fu ridicată cu infinite precauţii, dusă afară, aproape pe braţe, i se scoaseră cătuşele şi ochelarii şi văzu un nesfârşit coridor, dar nu zări nici o uşă. Un domn destul de tânăr, cu ochi mari, căprui şi tâmplele încărunţite, se înclină în faţa ei, spuse un nume care se termina în „canu", o luă de braţ şi o conduse, ca şi cum ar fi fost la plimbare la şosea, de-a lungul nesfârşitului coridor, o ajută să urce nişte trepte de mozaic, dădu la o parte o perdea şi intrară într-un birou foarte sobru, semănând a cabinet medical. Îi oferi cafea, sandviciuri, ţigări, îşi ceru scuze pentru imbecilitatea subalternilor care o maltrataseră („nişte dobitoci veniţi de la ţară, cărora li s-a dat sentimentul puterii, dar nu şi al răspunderii"), îi sugeră că domnul Naş ar fi un sadic, să se ferească de el pe viitor şi, în sfârşit, o rugă să înşire în amănunt, în amănunte infinitezimale chiar, tot ce conţinuse vila lor de la şosea, până acum câteva zile sediul ambasadei unei ţări asiatice, „care numai

într-o milogeală o ține, ne stoarce împrumuturi nerambursabile și este condusă de un paranoic".

— Nu, spuse cu aceeași voce blândă, egală, domnișoara Bălănuță. Nu, până nu îmi spuneți *de ce*. E dreptul meu, nu? Dreptul meu să știu.

— Da, este dreptul dumneavoastră, și eu vă înțeleg și vă aprob domnișoară Bălănuță, dar sunt la mijloc *rațiuni de stat*.

— În ce mă privește, sunt *rațiuni personale*.

— Domnișoară Bălănuță, vă las să vă mai gândiți. *Noi* avem timp.

— Și *eu*, răspunse domnișoara Bălănuță, opunând singularul pluralului.

— Cum doriți, se înclină „canu" și ieși, pășind elastic...

Domnișoara Bălănuță rămase pe scaunul cu spătarul foarte drept, privind cum geamul se întunecă treptat, cum sclipește undeva o stea verzuie și melancolică, cum razele tăioase și nițel teatrale ale lunii inundă încăperea, făcând apoi loc zorilor scămoși și, o dată cu ei, se aprinse un bec orbitor și intrară patru tineri, o încadrară și începură s-o mitralieze, plimbându-se în jurul ei, cu mâinile la spate:

— Unde era așezată masa florentină?

— Ce cărți erau pe raftul din stânga, sus, al bibliotecii?

— Covorul din dormitor era Tebriz sau Buhara?

— Câte piese avea serviciul de masă?

— Când ai fost recrutată de Intelligence Service?

— La 14 octombrie 1939, răspunse ea fără să clipească, deși un bec orbitor îi bătea în ochi. Toți râseră cu simpatie, ca de o glumă bună, și continuară întrebările: cum era pardosită camera de baie, cu faianță ori cu majolică, ce dimensiuni avea tabloul lui Petrașcu și ce reprezenta el, o bisericuță dobrogeană în ruină, ori un colț de pădure cu raze de soare sorbite de frunziș; ce arme de vânătoare avusese tatăl ei, Purdey și Holland & Holland, Vestley Richards ori Harrison, „cine-ți era legătura superioară la M5? „Sir Arnold", răspundea ea mândră, și ei, exasperați, n-o mai întrebau de celălalt nume; n-o lăsau să doarmă, formă de tortură cunoscută și de strămoșii noștri romani, „tormenta vigilium", lucru pe care cei patru tineri anchetatori îl ignorau cu desăvârșire; mâncarea, acceptabilă, i se aducea la intervale regulate dimineața, la prânz și seara, totul fără rost, deoarece domnișoara Bălănuță le dezvăluise fără nici o reticență tot ce era în legătură cu relațiile ei la Intelligence Service (ei n-o credeau, nu erau așa de tâmpiți englezii să folosească o asemenea hahaleră; se lăuda scoaba) și le oferea un zâmbet de sfinx atunci când se interesau cu insistență din ce în ce mai amenințătoare de mobile, covoare și tablouri; cariera lor depindea de un rezultat total și rapid; li se spusese clar că trebuie să obțină inventarul complet

al vilei Bălănuță de la șosea, până recent sediul Ambasadei R.P.D. Coreene.

Tovarășul Naș, sau cum îl va fi chemat în realitate, venea în fiecare zi, de mai multe ori, își pironea asupra ei ochișorii oblici și întreba cu o voce monotonă, cântătoare: „Colaborează?" iar la răspunsul lor negativ și reglementar clătina din cap ca un om cuprins de o nedumerire dureroasă, ca un om profund jignit. El cedă primul sau poate făcea și asta parte din „metodă" și într-o zi, după ce-i dădu afară pe tinerii anchetatori cu fălcile încleștate de repetarea acelorași întrebări, luă mâinile domnișoarei Bălănuță, le acoperi de sărutări și cu lacrimi adevărate o rugă să nu mai facă greutăți Patriei, prin refuzul ei cu totul inexplicabil.

— Dar este perfect explicabil, spuse domnișoara Bălănuță, din moment ce vă încăpățânați să nu-mi spuneți *de ce* vă trebuie.

Domnul Naș redeveni tovarășul Naș, îi dădu un dupac după ceafă, o potopi cu înjurături triviale, dădu ordin să fie „imediat dusă jos" și, după ce i se puseră iar ochelarii negri, se trezi din nou împinsă fără menajamente pe niște trepte inegale, într-o încăpere unde mirosea a cartofi încolțiți și a șobolan ud; o voce groasă de femeie cu mustăți îi porunci să se așeze jos, cu genunchii la gură și să-și cuprindă picioarele cu brațele. Mâinile îi fură legate cu o sfoară groasă, cu noduri, i se trecu o rangă sub genunchi și cu o mișcare bruscă o ridicară în aer de capetele rangii, aceasta fu așezată pe două capre și astfel cu fusta de tweed de la „Harris" în cap și fundul în aer primi câteva lovituri de vână de bou; ele-i produseră numaidecât o plăcere ca în visele cele mai deșănțate, de pe vremea când trăia în libertate și era devorată de Frica Absolută, de care fără să știe și fără să vrea o eliberau plesnind-o, e drept nu prea tare, peste fesele neașteptat de rotunde. Când voluptatea deveni de nesuportat, leșină și se trezi peste mult timp sau peste puțin, în pielea goală, pe o canapea de pluș într-o garsonieră încălzită, cu pereții acoperiți de oglinzi care-i trimiteau imaginea trupului ei dezgolit și privindu-l astfel multiplicat domnișoara Bălănuță descoperi cu înfiorare virginală că nu era respingător, așa cum și-l bănuia când bărbații își întorceau jenați ochii, dimpotrivă; pielea albă și foarte mătăsoasă nu avea încrețiturile, lăbărțările și culoarea mucedă a feței; mușchii erau prelungi și elastici, genunchii rotunzi, iar șoldurile sugerau curbura tristă și înduioșătoare a maternității neîmplinite. Numai mâinile și labele – adică ceea ce puteau vedea și alții – erau mari, osoase, țărănești.

Ușa capitonată se deschise fără zgomot și tovarășul Naș intră, urmat de un monstru. Era un bărbat în zeghe soioasă și ruptă de ocnaș, cu lanțuri grele la picioarele desculțe, cu unghiile crescute peste măsură, negre, intrate în carne. Obrazul îi era mâncat de o barbă putredă și de o parte și de alta a

nasului zdrobit ochii mici şi injectaţi clipeau des, orbiţi de lumina dulce din garsonieră. Când o văzu albă şi ghemuită într-un colţ al canapelei îşi linse buzele cu o limbă vânătă.

— Ioana-Costa, spuse blând ca un bunicuţ tovarăşul Naş, rezistenţa dumneavoastră este eroică, daţi-mi voie să v-o spun. Sunt mândru că v-am cunoscut. Nici tovarăşii în ilegalitate nu făceau atâtea nazuri în faţa zbirilor Siguranţei, vă rog să mă credeţi, vă vorbesc în cunoştinţă de cauză, le-am văzut dosarele, am lucrat la „curăţirea" lor. Admiraţia mea e nemărginită, nu şi răbdarea mea, mai ales că acţionez în virtutea unor ordine şi în numele unor interese superioare de Stat. Am spus, sper că aţi remarcat, draga mea, *numai* interese de Stat nu şi de Partid. Şi, pentru satisfacerea acestor interese mi s-a dat dezlegarea *de a face totul*. Această brută pe care v-am adus-o e un *vieţaş*. Pardon, nu cunoaşteţi jargonul nostru. Condamnat pe viaţă. Cioban fiind, îşi poseda oile, caprele, vacile... Când avea ocazia, viola femei sau bărbaţi cu grave urmări pentru aceştia, întrucât natura l-a înzestrat cu dimensiuni monstruoase. Aveţi de ales: ori ne daţi lista, ori vă las cu el. Aşa-i că-ţi place muierea, Bicaşule? „Îhî", mormăi înlănţuitul.

— Dacă-mi spui de ce îţi trebuie această listă, ţi-o dau, repetă domnişoara Bălănuţă şi se lăsă moale pe spate, cu tâmplele zvâcnind.

Tovarăşul Naş păru că se va repezi, scrăşnind din dinţi, s-o violeze el însuşi, atât de neprefăcute erau furia şi deznădejdea de pe figura lui de samurai decăzut în rândurile micii burghezii. Totuşi se stăpâni, ridică din umeri, dorind să pară fatalist, şi ieşi din garsonieră.

Domnişoara Bălănuţă îşi aminti paragraful referitor la viol din Regulamentul WAF din timpul războiului, unde, după ce se înşirau, ilustrate schematic, toate formele de respingere şi descurajare a agresorului (the rapist), se încheia cu sfatul înţelept: „*if all this proceedings prouve to be unefficient, then RELAX & JOY*"* şi pentru că juisarea cerea femeii, aşa îşi imagina, o totală prăbuşire fericită în sine însăşi, închise ochii. Auzi zdrăngănitul lanţurilor grele apropiindu-se, apoi bufnetul greu, ca de bolovani, ai genunchilor pe parchet şi o voce scăzută, caldă, care-i răscoli pântecul plat de fecioară bătrână: „Nu-ţi fie teamă, tu, Zâna Zorilor... Nu-ţi face baciu nimica-nimicuţa".

— *I'm yours*, şopti ea. *Take me, please, please, please...*

— Îl auzi cum se retrage înspăimântat, îi cuprinse gâtul de taur şi simţi cu toată fiinţa ei atât de năpăstuită şi atât de liberă acum, cât de graţioasă

* „Dacă toate aceste procedee se dovedesc ineficiente, atunci relaxează-te şi bucură-te."

era curbura braţului ei alb, strângând spre ea acest munte de carne dură, fără putere. Cel pe care tovarăşul Naş, mărunţelul călău impotent, îl numise Bicaşul, se lăsă adus spre ea, umil şi timid ca un adolescent şi când degetele ei atavic abile îi prinseră, fără s-o poată cuprinde, bărbăţia lui ciobănească în uriaşă sculare, şopti: „Doamnă, nu mă ruşina"...

— Sunt fată-fecioară, spuse ea. *Please be kind to me...*

Când Naş şi ceilalţi ofiţeri-anchetatori năvăliră în garsonieră era prea târziu: Ioana-Costa nu mai era domnişoară şi, ţinându-l strâns înlănţuit pe Bicaşul cu braţele şi cu picioarele, culegea cu buze tremurânde lacrimile de pe faţa hirsută a celui pe care-l numea cu o voce alintată *my dearest one*.

Lovindu-l cu pumnii, înhăţându-l de păr, îl smulseră din îmbrăţişarea ei recunoscătoare, îl scoaseră afară în zuruit de lanţuri, şuturi şi înjurături. Tovarăşul Naş, copleşit de o disperare neprefăcută, îi dădu batista albă din buzunarul de la piept să se şteargă de sângele feciorelnic de pe coapse; îi aduse fusta ei de tweed de la „Harris" şi scampoloul de la „Blunt's", o ajută să se îmbrace cu delicateţi de nurse diplomate, dar ferindu-se s-o privească. În clipa când ea spuse *„Vă dau lista dar cu o condiţie sine qua non"*, Naş, palid ca un mort, dădu să cadă în genunchi, iar ceilalţi care-şi văzură cariera periclitată, dacă nu distrusă definitiv, începură să râdă mânzeşte şi să se încline ca nişte chelneri.

— Orice, orice, orice, şopti Naş sau cum îl chema, cu buze de lemn.

Ioana-Costa deschise gura, un val de sânge proaspăt îi îmbujoră faţa; ezită.

— Orice! răcni generalul Naş, atât de tare, încât ceilalţi luară poziţie de drepţi.

— Doresc, se alintă ea, ca acest bărbat să fie graţiat şi eliberat. Până îşi va completa educaţia şi îşi va lua locul cuvenit în societate, noile mele venituri de *chief engineer* ne vor ajunge. Vom petrece *the honeymoon** la o mânăstire din Moldova. Ador atmosfera de reculegere ce domneşte acolo, în foşnetele eterne ale cetinilor de brazi, peste care lunecă blând luna, în timp ce sufletele se contopesc.

Naş tăcea, cu ochi de oaie. Meandrele, de altfel virgine, ale psihologiei abisale îi erau străine deoarece, materialist convins, se conducea în tratarea celor pe care-i ancheta (numai cazuri într-adevăr speciale) după teoriile marelui I.P. Pavlov şi provoca reflexul dorit al subiectului prin mijloace ştiinţific stabilite şi istoriceşte verificate: foamea, nesomnul, bătaia şi nu ştia că uneori fiinţa umană descoperă, spre propria ei surprindere şi încântare,

* luna de miere.

norme-unicat, care-i ajută să supraviețuiască sau să poată muri împăcată cu sine.

Nu ştia nici că domnişoara Bălănuță, viitoarea doamnă Bicaşu, asistase în calitate de consilier tehnic la destule cazuri de anchetare a spionilor germani şi ştia perfect că ancheta ei, cu toate mijloacele sonore, luminoase şi chimice care trebuiau să sugereze unei ființe debilitate de frică trecerea unui mare număr de zile şi nopți, nu durase în realitate decât 36 de ore, „cam mult, cam mult", i se spuse cu reproş lui Naş când, mereu modest şi şters ca un contabil din Kioto, predase acolo unde trebuia teancul de pagini cuprinzând tot inventarul vilei Bălănuță de la şosea, până alaltăieri sediul Ambasadei R.P.D. Coreene.

— Dar Ioana-Costa? Ce s-a întâmplat mai departe cu Ioana-Costa? va întreba cititorul cu gustul deformat de o educație dogmatică, aşteptându-se ca fiecare destin cuprins în filele unei cărți, ca şi propriul său destin, să aibă un început, o dezvoltare şi un sfârşit şi, dacă se poate, acesta să fie un *happy end*, căci prin oricâte am trece rămânem totuşi copii, râvnind să adormim cu zâmbetul pe buze.

La această legitimă întrebare, autorul, dacă vrea să fie cinstit (noțiune cât se poate de relativă, ca să nu spunem discutabilă), răspunde că nu ştie şi că *„nici nu-l interesează"*.

Pentru că el, autorul, nu e numai onest ca meseriaş, e şi cinic ca om, ceea ce se pare că ar fi acelaşi lucru.

Când în sfârşit ai un filon, îl părăseşti, spuse Criticul tot mai nemulțumit. Dintr-un asemenea personaj un scriitor adevărat...

— Ştiu, poate face orice. În asta constă facilitatea. De pildă, de ce să nu ne imaginăm că în pacea tainicei lumini de la Mânăstirea Văratec, Ioana-Costa devine un nou „Pygmalion"... „Pygmalioană" parcă nu prea merge... Face din Bicaşu, din fiara codrilor, un adevărat gentleman, îl învață să poarte numai haine de flanel cenuşiu şi pantofi negri. Îşi dă repede seama că sub înfățişarea lui rebarbativă se ascund comori de inteligență nativă, moştenită de la înaintaşii traci; Bicaşu asimilează cu o uşurință uimitoare cunoştințele ei tehnico-ştiințifice şi în curând o depăşeşte; ia toate examenele în joacă, publică lucrări de mare valoare în țară şi străinătate. Conducerea partidului hotărăşte să-i dea pe mână cel mai important combinat sau şantier al țării, dar pentru a putea ocupa acest post trebuie să devină membru de partid. Originea socială a soției constituie o piedică de netrecut. Ea, ființă sublimă, se retrage. Îşi ascunde durerea într-o mânăstire, căci s-a obişnuit cu viața de acolo, sau se aruncă sub roțile trenului în gară la Filiaşi, sau reia legăturile cu Intelligence Service şi sabotează marea construcție socialistă, dar se poate şi invers, adică Bicaşu să refuze cu indignare părăsirea femeii căreia îi datorează totul. O ia cu el, la bătrâna lui stână părăsită din munții Retezat, îşi încropesc o turmă de mioare, vând brânză Telemea şi sunt pe cale să-şi cumpere un „ARO", când apare o grupă de partizani anticomunişti care aşteaptă din 1948 venirea americanilor...

Dar mult mai bine este ca Ioana-Costa, simțind că ardoarea titanică a soțului ei începe să scadă la pat, se duce la doctorul Agripa Ionescu, îşi face un „lifting" facial, şi devine cea mai frumoasă şi mai remarcată femeie din țară. Bicaşu e atât de inhibat de splendoarea ei radioasă, încât ajunge impotent. Se retrage din viața ei. Înainte de vizita în Marea Britanie, la invitația Majestății Sale, Regina Elisabeta a II-a, tovarăşa academician doctor inginer Elena Ceauşescu o roagă pe Ioana-Costa Bălănuță să-i dea câteva lecții de comportament în „high life". Într-o seară, în timp ce studiază amândouă cum se ține ceaşca de ceai, fără să ridici degetul mic ca pe o țepuşă, apare tovarăşul Nicolae Ceauşescu, Secretar General al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Preşedintele Republicii Socialiste România, Comandantul Suprem al Forțelor Armate şi, văzând-o pe Ioana-Costa, se îndrăgosteşte de ea. Învingându-şi timiditatea înnăscută, îi declară dragoste şi îi propune să fugă împreună. Sau, mai bine, s-o omoare pe „Coana Leana", ceea ce şi fac, otrăvind-o cu proprii ei polimeri. Se căsătoresc. Ea îl sfătuieşte să dea mai multă căldură iarna, nițică mâncare, un program mai distractiv la TV şi paşapoarte, să vadă tolomacii cum e „acolo" şi să nu mai râvnească. De dragul chipului ei încântător el îi satisface dorința; şi au trăit împreună până la adânci bătrâneți, au avut mulți copii şi s-au încoronat la Alba-Iulia...

— Bine, bine, spune Criticul, care n-a scos un zâmbet. Eşti de o prezumție intolerabilă. Acest lucru răzbate din „tonul povestitorului..."

— Asta am şi vrut.

— O să-ți pară rău! „Je veux dans la satire un ésprit de candeur" a zis Boileau...

— Mi se rupe de acest A.A. Jdanov al clasicismului franțuzesc. Cât despre candoare, am jertfit-o cu elan pe altarul făuririi unei lumi mai bune şi mai drepte pe planeta noastră!

Capitolul al treilea

ELI, ELI, LAMA SABAHTANI!

Bolşevicii, marxişti nu cred în „destin". Însăşi noţiunea de destin, noţiunea de Schicksal este o prejudecată, o absurditate.

I.V. Stalin

Din cei peste două milioane de locuitori ai frumoasei Metropole moderne de pe malul Dâmboviţei, cea cu apă atât de dulce, nu credem că s-ar putea aduna o duzină în stare să răspundă cu precizie sau chiar cu uşoare ezitări pardonabile cine a fost Edgar Quinet, al cărui nume îl poartă o stradă unde, în anii când se petrece această povestire, se află o mare Consignaţie, mult mai cunoscută locuitorilor decât suspomenitul Edgar Quinet (1803–1875), profesor la Collège de France, francmason, revoluţionar, dascălul spiritual al republicii laice, autor al lucrării capitale *Revoluţiile din Italia*, având o atitudine plină de simpatie faţă de tinerii români studenţi la Paris, ale căror reverii naţionale le-a încurajat, de unde recunoştinţa stradală.

Se spune că într-o neagră noapte, doi miliţieni făcându-şi rondul au găsit un cadavru pe această stradă. Au început să întocmească legiuitul proces-verbal, dar când au ajuns la numele prietenului de nădejde al sărmanei noastre ţărişoare, litera „Q" le-a ridicat dificultăţi de netrecut, atât în scriere cât şi în pronunţare. „Hai să-l tragem dracului pe Academiei, că aia începe barem cu o literă de-a noastră, românească", a soluţionat dilema unul dintre ei, în spirit creator şi naţionalist.

În această Consignaţie, veritabilă peşteră a lui Ali Baba, veneau zilnic jalnicele rămăşiţe ale fostelor clase exploatatoare, reprezentanţii încă în libertate ai monstruoasei coaliţii, ca să-şi lichideze comorile adunate din sudoarea poporului muncitor de la oraşe şi sate, şi astfel domni şi doamne în vârstă, purtând cu o trufie încă neîngenunchiată veşminte ponosite din stofe scumpe, stăteau la cozi interminabile să vândă un bibelou de Sèvres şi să-şi poată permite apoi o bere la ora aperitivului, un pastel de Luchian pentru o porţie de şalău „à la meunière" la Capşa, ori o lampă Gallé, ciobită, ca să-şi ia un bilet la un film sovietic despre komandirul roşu Kotovski, colhoznici

fericiţi, ori deviatori demascaţi, căci serile, anticamera albastră a morţii, trebuiau umplute cu ceva în aşteptarea sosirii iminente a americanilor.

Respectiva Consignaţie centrală exercita o atracţie ieşită din comun asupra unor cumpărători, puţini la număr, e drept, făcând parte din fericita categorie a celor ce puteau mărturisi, cu fruntea sus şi bătându-se în pieptul constelat de ordine şi medalii, sursa veniturilor care le permiteau să-şi mobileze casele repartizate, în urma izgonirii vechilor proprietari, cu diverse mobile „Louis", „Bidermayer", florentine ori Chippendale, să-şi orneze pereţii cu Grigoreşti, Luchieni, Palazi, Petraşci, ba chiar cu câte o eboşă de Cézanne ori Matisse, rătăcită pe aceste meleaguri tracice, să-şi ţină hainele ori aşternuturile în vreun „secrétaire" Directoire ori Empire, să păstreze tutun „Matroz" în pântecoase oale olandeze de Delft şi să-l fumeze în venerabile pipe de spumă de mare, culotate de fruntaşi conservatori ai secolului trecut. Aceasta îi făcea să se simtă veri îndepărtaţi cu Ghiculeştii, Brâncovenii, Rosetteştii şi Cantacuzinii, în timp ce scriau *Cum s-a dumirit moş Tăgârţă*, pictau mari compoziţii *Judecarea chiaburului în faţa ţăranilor săraci* ori declamau la recepţii conducătorilor iubiţi: *Partidul e-n toate! În cele ce sunt/ Şi-n cele ce mâine vor râde în soare.* Atracţia exercitată de renumita Consignaţie se datora, nu în ultimul rând, prezenţei în fruntea acestei instituţii, capitalistă în formă – socialistă deja în conţinut – a unui responsabil tânăr, frumuşel, cu ochi albaştri, trăsături greceşti, o barbă scurtă care inspira, paradoxal, încredere chiar şi „organelor", deoarece cine ar fi îndrăznit să-şi îngăduie această derogare de la spelbia obligatorie a urmaşilor lui Marx–Engels–Lenin, dacă nu unul dintre „ai noştri", tovarăşul Ninel Aurăreanu, veşnic elegant, mereu surâzător, totdeauna răbduriu, în vârstă de treizeci şi ceva de ani şi în căutarea disperată a propriei identităţi.

Noaptea, în chilioara sa de ermit din Văcăreşti – probabil o reacţie masochistă la opulenţa egipţiacă în mijlocul căreia îşi petrecea partea luminoasă a zilei, îi răsărea în faţa ochilor arşi de o insomnie cronică, faţa brusc golită de sânge a bunicului său, Nathan Goldman, când la întristarea bătrânului rabin că nu e în stare sau nu vrea să spună cum se cuvine Kol Nidra: *„Să fie iertate greşelile întregii adunări a fiilor lui Israel, precum şi ale străinului ce locuieşte în mijlocul lor, căci tot poporul a păcătuit fără voie"*, rugăciune cu care se deschidea Yom Kipurul, sărbătoarea Ispăşirii, tânărul Ninel i-a răspuns bătând din picior:

— Am să-mi fac chip cioplit, am să mă închin la idoli!

Bătrânul spuse doar „O! Mole Kahamin!", Dumnezeule al milei! se culcă pe canapeaua de pluş galben-murdar prin care ieşeau arcurile precum coastele unei cămile pierite în deşert şi se întoarse cu faţa la perete, neputincios să

înfrângă nici printr-un înțelept *pilpul*, nici printr-o straşnică bătaie la cur încăpățânarea acestui țânc, neajuns încă la vârsta *Bar-Mițvei*, încăpățânare moştenită de la unicul său fiu Benjamin, pe care făcuse greşeala să-l trimită la Presburg, să învețe ingineria, şi unde acesta devenise comunist.

„Nu se putea altfel", îi explicase Benjamin tatălui său, rabinul, îngrijorat pentru că îl iubea, – nu puteai deveni altceva într-o universitate de limbă germană din oraşul slovac Brno (fost Pozsony, pe când făcea parte din Ungaria), unde jumătate din studenți erau nazişti, membrii în S.A. şi chiar S.S., iar cealaltă jumătate slavi, unguri, evrei, rase inferioare, care nu puteau opune arogantului: *Die Strasse frei den braunen Batallionen* decât *Wir kämpfen und sterben für dich. Freiheit!* * sau şi mai bine, în toate limbile, *Hai la lupta cea mare*.

Rabi Nathan ar fi vrut să răspundă: Se poate opune şi „Anul viitor la Ierusalim" dar fața trasă, ascuțită, oglindind suferință, speranță şi nestrămutată hotărâre, ochii verzi, strălucind de o sfântă mânie, ai unicului său fiu, Benjamin, a cărui naştere costase viața iubitei sale Deborah, îl împiedicară să exercite asupra sângelui din sângele său, nebiruitul şi imemorialul *„cal v'choman"*, metoda talmudică de raționament, care consta în a demonstra că dacă un argument e convingător, un argument similar, dar cu mai multă greutate, e şi mai convingător.

Şi astfel, în timp ce Ninel (de ce *Ninel?* de ce acest nume străin şi emasculat? Cititorul, citindu-l însă invers, va înțelege) îşi rupea turul nădragilor, îşi julea genunchii şi îşi spărgea capul între goii şi ovreiaşii din cartierul Gai, tatăl său, Benjamin, proaspăt absolvent *magna cum laude* al Politehnicii din Presburg, se întoarse în țară şi primi sarcina să organizeze celule comuniste în Capitală, între intelectualii ținuți deoparte de o politică de partid, până atunci sectară, şi fusese arestat, în urma unui denunț, bineînțeles. Torturat profesional, adică fără patimă, dar eficient, la Siguranța Generală, nu scosese o vorbă, nu recunoscuse nimic, chiar atunci când i-au fost arătate mărturisirile scrise ale tovarăşilor săi şi mai ales la confruntarea cu dânşii; îl eliberară din „lipsă de probe" până la proces. Comisarul anchetator, transilvănean şi el, nu se putuse abține să-l felicite.

— Domnule Crişan, – acesta era numele sub care Benjamin Goldman fusese arestat – dacă toți comuniştii ar fi ca dumneata, n-aş mai mânca multă vreme pita statului român. Din păcate, numai legionarii sunt, nu chiar toți, evident, dar majoritatea. Însă nu le poți deveni şef, din motive de bucățică lipsă.

* Stradă liberă batalioanelor brune; Luptăm şi murim pentru tine, libertate!

Benjamin era decis să aştepte procesul şi să se transforme din acuzat în acuzator. Bătrânul rabin Nathan, căzându-i în genunchi, îl imploră să plece din țară. Comunitatea, în nesfârşita ei indulgență față de iudeii eretici (îi fusese destul greşeala cu predicatorul iluminat din Nazareth), îi oferea suma necesară. Benjamin opuse un refuz categoric. Nu putu însă opune acelaşi refuz, când legătura lui superioară de partid, tovarăşul Salca, îi trasă sarcina să plece în Franța, unde să adune „supt conducerea partidului" pe toți emigranții români.

Ceea ce argumentările subtile, disociative, *pilpulice* ale bătrânului Nathan – inclusiv suma substanțială în valută forte – nu reuşiră să clintească o clipă măcar în conştiința de revoluționar a lui Benjamin Goldman, numit acum „pour le bien de la cause" Horia Crişan, izbuti în cinci minute tovarăşul Salca (nume conspirativ pentru Costică Constantinescu), un individ întunecat, cu fruntea de un deget care, după ce dezertase de la Mărăşeşti, împreună cu ruşii de pe flancul drept, intrase în Armata Roşie şi îl văzuse cu ochii săi mici şi veşnic bănuitori pe însuşi Vladimir Ilici Lenin, la Smolnîi. Tovarăşul Salca, în afară de sarcina de onoare, nu-i oferea nimic, urmând ca deplasamentul în Franța să se facă prin mijloace revoluționare, adică fără acte de identitate, fără bilet şi, mai ales, fără bani, fondurile valutare alocate de Komintern spre declanşarea cu un ceas mai devreme a Revoluției Mondiale fiind folosite pentru necesitățile conducătorilor Partidului român, un ucrainean şi un polonez, împuşcați mai apoi, în pivnițele Lubiankăi pentru diverse devieri de stânga şi de dreapta, una mai rea decât cealaltă. Dar înainte de-a le veni sorocul să-şi primească porția de plumb în ceafă, ei, responsabilii cu Revoluția, trebuiau să trăiască în asemenea fel încât să nu atragă atenția Siguranței prin îmbrăcăminte zdrențăroasă, mutre famelice, buzunare goale.

Relatarea activității lui Horia Crişan în sânul emigrației române în Franța şi foarte curând în Spania, pentru „pan, paz y libertad", în cadrul unităților „Djakovici", „Mátyas Rákosi" ori „Ana Pauker" nu intră în limitele stricte ale acestui capitol, consacrat frământărilor, căutărilor sterile şi aventurilor nemaipomenite ale fiului său NINEL, *le bien nommé à rebours* * . Vom spune doar că, fiind de formație ştiințifică, inginer, Horia Crişan a fost numit comandant la baterie într-un divizion francez, „Petöfi", comandat de un polonez cunoscut sub numele de Byron şi astfel într-o seară, în fața Madridului, la Majadajonda, *el teniente Joria Crichán* a fost chemat la postul de comandă al polonezului (ofițer superior în Armata Roşie) şi acesta

* bine numitul pe dos.

i-a comunicat, în limba germană, că în tranşeele din faţa lor sosise, după informaţii foarte sigure, un grup de şapte fascişti români, veniţi cu mare tamtam să lupte pentru „España una, España grande" în rândurile celebrului *Tercio*, Legiunea Străină Spaniolă. Încă în aceeaşi noapte, *el teniente* îl trimise la postul înaintat de observaţie pe *el sorgento* Nicu Pop, originar din Sibiu. (În timpul satisfacerii serviciului militar pocnise în mutră, stâlcindu-i-o definitiv, pe un locotenent sadic şi pederast care, dorindu-l, îl şicana din cale-afară şi, ca să scape de tribunalul militar, îşi luase lumea în cap; muncise un timp ca miner la Borinage, pe urmă ca terasier în jurul Parisului şi venise *voluntario de la Libertad* în Spania, pentru că-l admira pe Horia Crişan: acesta reuşise să-i explice *das Kapital* pe înţelesul lui.) Înainte de a răsări aurora, Nicu Pop transmise coordonatele intrândului de unde auzise vorbindu-se româneşte şi peste zece minute un ciocan de foc se abătu asupra tranşeii omorând pe loc doi dintre legionarii români, cei mai cunoscuţi. Întâmplare sau calcul? Legile probabilităţii balistice nu ne pot lămuri.

Când drama spaniolă luă sfârşit, după ce „los internationales" trecură în Franţa printre şirurile de soldaţi senegalezi înşiraţi de-o parte şi de alta a drumului, cântând, fiecare pe limba lui, melodia devenită populară: „Suflecată pân'la brâu, ducea-ducea rufele la râu", Horia Crişan fu internat în lagărul de la Argelès-sur-Mer şi trăi un timp într-un bordei săpat în nisip, împreună cu un sârb fără mâini şi un ungur fără picioare, aflaţi într-o patetică simbioză: ciungul îl ducea pe olog în spate, acesta-i dădea mâncarea în gură, îi aprindea ţigara şi îi descheia pantalonii la nevoie. Erau în custodia politică a partidului comunist francez, şi conducerea acestuia transmisese cuvântul de ordine, că, având în vedere interesele generale ale mişcării muncitoreşti internaţionale, trebuie să stea cuminţi în lagăr, aşteptând dispoziţii ulterioare, şi că orice evadare va fi considerată un act provocator şi făptuitorul tratat ca atare. Liderii politici şi gradele militare superioare fuseseră scoşi din lagăr prin grija Ambasadei Sovietice de la Paris, 2, Rue Grenelle, prevăzuţi cu paşapoarte dintre acelea imortalizate de Vladimir Maiakovski, înainte de-a se sinucide: „Priviţi! Invidiaţi-mă! Sunt cetăţean al Uniunii Sovietice!" şi plecară fără să-şi mai ia rămas bun de la tovarăşii lor: păstrarea secretului de partid impune uneori asemenea sacrificii. Ce se întâmpla, în conştiinţa, până atunci atât de disciplinată politic a lui Horia Crişan, nu s-a putut desluşi ulterior. Fapt este că într-o zi evadă, străbătu, nu se ştie cum, o Europă în dârdora pregătirilor de război, şi căzu acasă, la bătrânul său tată Nathan, într-o noapte când rabinul se considera, mai mult ca oricând, „mneni neoni memaas", adică lipsit de orice calităţi în faţa primejdiilor ce ameninţau poporul ales.

Ninel, trezit din somn, privea topit pe acest străin de dorul căruia plângea de atâtea ori noaptea, după ce mamă-sa îl părăsise şi se recăsătorise cu un doctor, plecând cu el în Venezuela. Asculta fraze din care nu înţelegea decât sforţările bunicului cu barbă albă de a-şi apăra *kovod-ul*, dignitatea gândirii, faţă de argumentele tăioase ale bărbatului cu înfăţişarea de militar şi ochi mari, verzi, de poet. În zori, tatăl său plecă şi Ninel nu-l mai văzu niciodată.

Într-o dimineaţă de noiembrie sau decembrie a anului 1940, bunicul său îl trezi din somn şi-i spuse cu o voce uscată că Amaniţii şi Filistenii au dat morţii pe Nicolae Iorga şi pe tatăl lui, Benjamin Goldman. După care îşi puse *kittel-ul* şi rosti rugăciunea morţilor.

Ninel Goldman n-ar fi fost nepotul rabinului Nathan dacă n-ar fi simţit nevoia aproape fizică de-a cunoaşte imediat ideile în numele cărora era convins că tatăl său stătuse drept, zvelt, cu veşnicul lui surâs ironic pe buze în faţa plutonului de execuţie, dar mai ales dorinţa să şi le însuşească, integral, cu o fervoare răzbunătoare. Părăsi fotbalul, coapsele subţiri şi încăpăţânat încrucişate ale Ghizelei, fiica schahterului, sinagoga şi yarmulka şi începu să adune de la anticarii prieteni ai bunicului său cărţi hărtănite şi fără coperţi, răsfoite de mâini nerăbdătoare de-a instaura, cu un ceas mai devreme, dreptatea socială, şi din ele află că adevăratul Iahvé este Istoria, iar mânia aparent capricioasă şi atât de greu de înţeles cu care-şi pedepsea poporul ales se numeşte lupta de clasă, sortită din veşnicie să devină tot mai înverşunată, tot mai necruţătoare, armă nepreţuită pentru instaurarea fericirii şi abolirea definitivă a contradicţiilor dintre om şi om, om şi societate, om şi natură; că religia, opiu pentru popor, slujeşte nemijlocit la perpetuarea exploatării; pricepu că lacheii şi întreţinuţii burgheziei au zugrăvit socialismul ca pe o cazarmă monotonă oficială, cenuşie, plină de osândiţi la o muncă fără sfârşit, istovitoare şi plicticoasă, la foame moderată şi mizerie lustruită, când lucrurile stăteau tocmai invers, aşa cum în mod simbolic era cazul şi cu numele său NINEL. Toate acestea îi deveniră însă clare, luminoase şi mai ales indiscutabile, după ce printr-unul din acele hazarduri determinante pentru viaţa unui om, avu norocul să-şi poată procura, în franţuzeşte, o carte a Omului cel mai uman, intelectualul în tunică simplă de ostaş şi cu mustaţă groasă de ţăran, discipol credincios şi cel mai apropiat tovarăş al lui V.I. Lenin care – omonimul său inversat Ninel şi-o mărturisea cu vinovăţii de apostat – era cam prolix, dacă nu chiar de-a binelea obscur. Ce legătură putea avea cu dorinţa lui de răzbunare fraze ca acestea: *„Desigur opoziţia dintre materie şi conştiinţă nu capătă semnificaţie absolută decât în limitele gnoseologiei fundamentale, aceea de-a şti ce anume trebuie considerat primordial şi ce anume secundar, căci dincolo de aceste limite relativitatea*

acestei opoziții este neîndoielnică, separându-se printr-un abis de netrecut de interpretarea ontologică", frază pe care n-ar fi scris-o niciodată conducătorul și învățătorul partidului comunist al poporului sovietic, al tuturor popoarelor lumii, Iosif Vissarionovici Stalin, căci el nu se adresa unor elite talmudiste ci tuturor, de la marele savant la umilul măturător de stradă, vorbind, în același timp, fiecăruia pe limba lui! În scrierea lui, chiar trădată de traducerea franceză, – limbă săracă, osificată, incapabilă să reflecte profunzimile limpezi ale Omului care cu pieptul și cu gândirea sa stăvilea năvala hoardelor lui Hitler – totul devenea clar, propozițiunile simple cădeau ca un cuțit de ghilotină peste elucubrațiile capitularde ale unor Troțki, Kamenev, Zinoviev, evrei din nefericire, ceea ce-i produse o vremelnică tulburare și contribui, poate, la adoptarea cu ani după aceea a numelui de Aurăreanu.

Un fiu al cărui părinte căzuse ciuruit de gloanțe cu numele lui pe buze (Ninel era sigur că astfel murise tatăl său) nu era oare fericit să știe că n-a rămas orfan, că undeva la Kremlin cineva veghează asupra lui, un Om între oameni, înțelegător și bun, întruparea cea mai desăvârșită a cinstei și sincerității politice, nemaivăzută până atunci în Istorie: *„Va fi de ajuns ca bolșevicii să se rupă de mase și să-și piardă legăturile cu ele, va fi de ajuns ca ei să se acopere de rugina birocratismului, pentru ca să-și piardă orice forță și să devină o nimica toată!"* Puteai să-ți imaginezi leaderul unui partid burghez spunând asemenea lucruri, având curajul să invoce, premonitoriu, pe eroul mitologiei grecești Anteu, cel învins de Hercule în urma erorii de-a se fi desprins de pământ? Nu, nu puteai.

Iubirea față de părintele omenirii trebuia împărtășită, ea nu putea rămâne solitară, sterilă, și astfel în jurul lui Ninel Goldman se formă un grup de elevi, contestatari ai Universului, printre ei agitându-se verbios și autorul acestor pagini strepezit-amărui. Tocmai când unul dintre ei, ajuns mai târziu lector de marxism-leninism la o școală superioară de partid, dezvălui directorului liceului existența acestui grup subversiv (cufundat cu sârg cvasi-religios în studierea cărții *L'ABC du Communisme* a lui N.I. Buharin, fără să aibă habar că acesta fusese o „viperă lubrică", o „corcitură de vulpe cu porc" – cum atât de plastic îl caracterizase procurorul A.I. Vîșinski – și fusese împușcat în 1938, după ce într-un proces răsunător și public recunoscuse cu despletiri dostoievskiene cele mai aberante acuzații) în momentul când tinerii, doritori să schimbe lumea din temelii, se aflau în fața iminentei primejdii de-a face cunoștință cu vâna de bou și regimul celular, interveni fericitul Eveniment numit pe rând „eliberarea țării de către glorioasa Armată Roșie", „insurecția națională", „revoluția națională și socială de

eliberare antifascistă și antiimperialistă". Unui cizmar locuind în aceeași curte cu Goldmanii, Szabó István, i se născuseră doi gemeni tocmai în această fericită zi de August a anului 1944 și el îi boteză Lenin și Stalin spre înfricoșarea respectuoasă a funcționarului de la primărie. Dar peste câteva zile, două divizii ungare și o mare unitate „Waffen SS" ocupară orașul de pe Mureș, slab apărat de o linie rară de rezerviști prost înarmați și cizmarul fu denunțat ca fanatic comunist, lucru cam greu de negat având în vedere opțiunile sale onomastice. Țipetele lui Lenin și Stalin și ale mamei lor lehuze nu înmuiară sufletele împietrite ale jandarmilor unguri cu pene de cocoș la pălărie, nici chiar după ce nefericitul cizmar, snopit în bătăi, denunță la rândul lui câțiva vecini care ascundeau niște tineri evrei în așteptarea trupelor sovietice eliberatoare. Szabó fu împușcat în Cetate, tinerii evrei – Ninel Goldman se afla printre ei – fură scoși cu lovituri de pat de pușcă și teacă de sabie din ascunzișurile lor naive (cămări de lemn, pivnițe, poduri) și închiși lângă gara de triaj undeva spre Micălaca, într-un țarc împrejmuit cu rulouri de sârmă ghimpată. Bătrânul Nathan refuzase pe cei ce-i oferiseră adăpost și îi așteptase pe Amaleciți și Filisteni în sinagogă, împreună cu un grup de credincioși. Fură îmbarcați în trenuri de marfă îndreptate cu prioritate spre Dachau, Auschwitz și Bergen-Belsen de unde nu s-au mai întors. E drept că erau oameni în vârstă.

În aceste câteva zile de ocupație străină, Ninel, deși înfricoșat mai mult de absurditatea unui destin istoric decât de iminența morții (era prea tânăr și prea pătruns de noua lui credință ca să-și poată imagina propria dispariție), își îmbărbăta tovarășii de captivitate flămânzi, murdari și nedormiți sub cerul liber, spunându-le la cinci minute că oștirile lui Stalin sunt aproape: de altfel se auzea dinspre sud-est mârâitul îndepărtat și încurajator al artileriei, „regina războiului" cum o numise Marele Strateg: le jura că vor trăi într-o lume nouă, eliberată de frică, de minciună, de pogromuri, de nedreptăți, iar ei cu ochii dilatați de foame și disperare îl priveau ca pe un descreierat.

A cincea zi, în fața țarcului unde zăceau printre excrementele lor lichide și sanghinolente se opri o motocicletă *Zundapp*, condusă de un *gyorslevente*, premilitar maghiar, uriaș, deși nu avea mai mult de cincisprezece ani, și din ataș coborî un căpitan, *százados*, mărunt, subțire, cu o față ascetică, întristată parcă și mai mult de o mustăcioară blondă. Purta monoclu, firesc. Spuse ceva *gyorsleventului* și acesta, convins că știe românește, răcni cu o voce spartă de emoție: *„Incolonarul!"* Ninel Goldman începu să cânte Internaționala în ungurește, ca să înțeleagă și bestia fascistă și să se termine totul mai repede: *Föl, föl, ti rabyaik a földnek!*. Căpitanul maghiar nu-și desfăcu tocul pistolului din piele de lac: făcu doar ochii mari, monoclul îi căzu de sub

arcadă, dar reuşi să-l prindă şi spuse sec: *„Az istenit magának, marha! Akora állat hogy eke elé hell befogni!“* * şi Ninel înţelese că nu-l va executa. Înjurătura fusese blândă, moale, exprimând o milă scârbită pentru eroismul său de puţoi. Se încolonară cu chiu cu vai; li se spuse că dacă *unul singur* o şterge, ceilalţi vor fi imediat împuşcaţi şi Ninel, fără voia lui, aruncă priviri ameninţătoare să vadă care ar putea fi provocatorul capabil să pună în primejdie viaţa tuturor printr-un gest deplasat. Pe străzi lăturalnice fură duşi la grădinile de la marginea oraşului, unde *honvezii* îşi săpaseră tranşee, stăteau în ele ghemuiţi pe vine şi rodeau morcovi, cotoare de varză şi caralabe. Ceva mai departe, într-o râpă nisipoasă pe malul Mureşului, un preot catolic făcea slujbă în faţa unui şir de morţi aşezaţi pe marginea unei gropi comune. Era o zi tristă şi aurie de început de toamnă şi vocea tremurată a preotului făcea parcă să pâlpâie abia simţit frunzele plopilor: *Circum dederunt me doloris mortis, gemitus inferni circum dederunt me* (Pronunţa „ţircum“ şi „ghemitus“.).

Trăgând cu coada ochiului, căci îi venea greu să se uite într-acolo, Ninel observă că morţii fuseseră dezbrăcaţi la piele. Uniformele şi rufăria lor însângerată erau adunate într-un morman păzit de o santinelă. După ce slujba se isprăvi şi preotul strigă cu alt glas, de la marginea gropii: *„Kész vagyok szádos UR“*, sunt gata Domnule Căpitan, acesta se răsti la uriaşul *gyorslevente*, care, la rândul lui urlă ceva pe româneşte, dar nu pricepură nimic. Atunci Ninel făcu un pas înainte şi spuse că ei toţi înţeleg şi vorbesc perfect ungureşte, întrucât în acest oraş trăiesc împreună de veacuri atât români cât şi...

— *Halja maga marha, olyát rugok a fenekébe hogy leveri a gönczölszekér bakján üllö hanvédot aki miután leesett háromszor kerüli meg a falu végén allö pléhkrisztust miellöt az anya pecsáyába kerül!“* ** Asta s-o traduci, *te szaros,* dacă zici că ştii ungureşte. Şi altădată să nu mai vorbeşti neîntrebat! Dă-i drumul *gyorslevente!*

Cu eforturi cumplite matahala le explică: trebuiau să aşeze morţii în groapă, fără să-i scuture, cu respect şi delicateţe, să-i acopere binişor cu pământ şi cu nisip, apoi să îmbrace uniformele lor însângerate; din acest moment sunt mobilizaţi într-un detaşament de muncă şi trebuie să

---

* Dumnezeul dumitale, vită! Eşti un asemenea animal că ai trebui pus la jug".

** Auzi dumneata, vită, îţi trag una cu piciorul în cur de îl dai jos pe ostaşul care şade pe capra Carului Mare, şi după ce a căzut de acolo înconjoară de trei ori cristosul de tinichea de la marginea satului înainte să ajungă în p... mă-sii!

mulţumească Blândului Iisus şi Preacuratei Fecioare Maria că domnul százados Vités Pusztay Elemér i-a scos din mâna nemţilor întrucât aceştia voiau să-i spânzure încă de ieri seară de felinarele de pe strada Szent István, fostă până recent Regina Maria, deoarece un SS s-a înecat în Mureş, fiind pesemne beat; dar se putea tot aşa de bine presupune că fusese împins în apă. Humor secuiesc; tânărul Biró Balász era din Cămăraş. Lui Ninel Goldman îi căzuse o uniformă de *káplár* cu o gaură mică în buzunarul stâng de la piept şi una mare, sfâşiată, în spate, pe unde ieşise glonţul; bocancii în schimb erau foarte buni, aproape noi, păcat că amândoi erau pentru piciorul stâng; mai primi o capelă cu urme de creier cleios, o lopată Linemann şi una cu coada lungă şi astfel echipat începu plimbarea lui şi a celorlalţi, prin Europa spre Vest. Mergeau însoţiţi permanent de bubuitul tunurilor, erau bombardaţi şi mitraliaţi de avioane cu stea roşie pe fuselaj şi pe aripi şi Ninel, culcat prin şanţuri, în canale cu apă murdară ori prin tufe de scaieţi mirosind a ţap în călduri îşi spunea că pilotul care-l împroaşcă cu gloanţele de mare calibru din văzduhul urlător îi este un frate scump şi-i dorea să secere cât mai multe vieţi fasciste, chiar dacă printre ele, printr-un misterios capriciu al dialecticii, diriguitoarea celor văzute şi nevăzute, s-ar fi aflat şi el, victimă expiatorie tot atât de nevinovată precum Isac.

Nu erau trataţi rău. Mâncau aceeaşi mâncare cu *honvezii* cu care mărşăluiau amestecaţi. În schimb, la fiecare popas, în timp ce soldaţii se prăbuşeau sleiţi, care pe unde apuca, ei, cei din „detaşamentul militar special de muncă“ trebuiau să sape adăposturi tranşee, bordei de comandă, după acelaşi plan unic, indiferent de configuraţia terenului. În zori, când erau gata sau aproape gata, venea ordinul de retragere şi porneau de-a valma, iar *Zundapp-ul* condus cu măiestrie de uriaşul *gyorslevente* le dădea târcoale, ca un câine ciobănesc de pustă, cu mai puţină eficienţă însă; *honvezii* dezertau pe capete. *Százados*-ul nu-i maltrata, el avea ce avea cu tânărul premilitar Biró Balász şi-l pocnea peste gură cu palma înmănuşată cu orice prilej, dar mai ales fără prilej, întrebându-l: *„Igaz hogy maga marha“* *, la care uriaşul încremenit cu degetul mare pe vipuşca pantalonului bufant, răspundea răcnind: *„Alázatossan jellentem: marha vogyok!“* *

În mod ciudat, palmele acestea îl dureau pe Ninel Goldman mai mult decât dacă i-ar fi fost plesnite lui pe obraji. *„La dignité c'est le contraire de l'humilliation“*, îl învăţase iubitul său Malraux, luptător în Spania ca şi tatăl său care nu se putea să nu-l fi cunoscut. Încercă în clipele de răgaz să se apropie de atleticul *gyorslevente*, dar acesta-l privi duşmănos şi-i spuse

---

* „E adevărat că dumneata eşti o vită?“. „Cu respect raportez: sunt o vită!"

să se ducă în gaura mă-sii când Ninel îl întrebă cum poate să suporte palmele acestui *százados* degenerat; cu un singur pumn l-ar fi întins lat. „Dar voi, voi de ce nu ștergeți putina? De ce vă târâți ca oile la tăiere?" Biró Balász nu era capabil să separe esențialul de neesențial: era un idealist-vulgar, privea lucrurile în sine și pentru sine, *„an sich und für sich"*. Unde să se fi dus fără acte, îmbrăcat în uniforme militare pătate de sânge? Tovarășul Stalin spusese că un comunist trebuie să aibă creierul rece și inima fierbinte și nu invers, dar cu toate astea Ninel nu se putea elibera de sentimentul chinuitor că e un laș, că găsește argumente și justificări fricii de-a întreprinde ceva, orice, numai să nu mai meargă în turmă, tropăind, să zâmbească umil când *százados*-ul, privind tranșeele proaspăt săpate, arunca un „destul de bine!". În timpul marșurilor epuizante, la limita rezistenței omenești, săpând tranșee inutile, sau când îmbrățișa pământul reavăn, mocirlos sau plin de balegi uscate, sub rafalele avioanelor cu stea roșie, Ninel Goldman nu știa – și dacă ar fi știut ar fi respins cu indignare asemenea consolări mizerabile că aceste senzații, sentimente și concluzii erau de mult săpate cu litere indescifrabile într-o carte pe care, avid de răspunsuri neaflate, o buchisea cu o încăpățânare aparent fără rost bunicul său Nathan și unde acesta citea cu lacrimile amare ale revoluției: *„Se va ierta întregii adunări a copiilor lui Israel, precum și străinului ce locuiește în mijlocul lor, căci tot poporul a păcătuit fără voie"*.

Într-o zi din primăvara anului 1945, după ce grupul de tineri evrei, vreo 27 (nouă muriseră de dizenterie), săpaseră tranșee pentru cei 12 *honvezi*, ultimii apărători ai orașului Székesféhérvár, căpitanul *Vitéz Pusztay Elemér* demobiliză pe neașteptate toată trupa de sub comanda lui. Îl chemă pe *gyorsleventele* Biró Balász și-i prinse de piept propria lui decorație de război, apoi se întoarse spre Ninel Goldman, căruia, asimilându-i numele, îi spuse *„kedves Aranyos"* și îi ordonă ca din acel moment să se considere liber, el și ceilalți coreligionari ai săi, să meargă unde vor, să facă ce vor, să devină ce vor, întrucât totul s-a sfârșit. Pe cei doisprezece *honvezi* rămași credincioși jurământului militar îi înșiră pe două rânduri, verifică alinierea, le ordonă să rupă rândurile fără să le țină discursul ce, poate, s-ar fi cuvenit și ei se răspândiră ca niște prepelițe spre casele din apropiere să-și schimbe la iuțeală și în pierdere efectele militare, pentru orice zdrențe civile. Întorcându-se spre uriașul *gyorslevente* Biró Balász, mereu cu degetul mare lipit de vipușca pantalonului, cu pieptul pe care strălucea înalta decorație scos în afară, îi spuse încet: *„Maga is szabad, marha"*. Și dumneata ești liber, vită. Tânărul îl salută impecabil și aplecându-se fulgerător scoase un cuțit din carâmbul înalt al bocancului, făcu un pas de front înainte și i-l înfipse în inimă.

Căpitanul căzu, încercând să-și prindă monoclul din aer. Dădu de câteva ori din picioare înainte de-a încremeni și Ninel văzu că cizmele de lac, lustruite lună de motociclistul-ordonanță, nu mai aveau talpă deloc, iar obielele erau putrede. Biró Balász se întoarse spre grupul lor, le făcu cu ochiul, le spuse *„lófasz a segetekbe"*, traduse în felul lui „calu' pulului în curul voastră", sări pe motocicleta *Zundapp* și porni spre răsărit, spre casă.

Se treziră dintr-o dată liberi. Priviră în jur cu ochi de nou născuți; pusta cenușie se întindea la nesfârșit sub cerul cenușiu; ici colo mici ferme cu acoperișuri arse răsăreau dintre salcâmi cu crengi negre și mai departe, într-o ciupercă de fum gros, se ghicea un orășel arzând. Ninel Goldman spuse: „Într-acolo trebuie să ne îndreptăm!" și cel mai bun prieten al său, Iancsi Schwartz începu să strige: „Da' cine ești tu să ne spui încotro să ne îndreptăm?" Ceilalți, arătând ca niște sperietori în uniformele lor unguerești sfârtecate de gloanțe și pline de pete de sânge uscat, începură și ei să urle scoși din fire: „Chiar așa, cine ești tu să ne spui încotro să mergem?" Ninel Goldman, cunoscând aprecierile lui Marx despre evrei, se mulțumi să ridice din umeri și porni peste câmpia desfundată spre orășelul ivindu-se când și când din pălălăile de fum. După ce clefăi multă vreme prin noroiul pustei cu bocancii lui pentru piciorul stâng, care căscau acum guri de știucă, întoarse capul; toți îl urmau, înjurându-l. Pe neașteptate câmpia plată se prăbuși într-o râpă și toți se rostogoliră, pe urmele lui Ninel, până în fundul ei. Părea să fie albia secată a unui râu mort și cum ducea spre orășel, îi urmă cursul.

Atunci, ca din senin, spre centrul cenușiu al unei primăveri mohorâte se înălță ca un șoim de argint glasul unui tenor: *Za rekoi ceriomukha kalîsetsia"*...

— Oștile Lui! șopti Ninel Goldman și i se muiară genunchii. Peste câteva clipe aveau să vadă, în sfârșit, Armata Roșie, legendara *Krassnaia Armiia* făurită și călită de I.V. Stalin în anii războiului civil, cu toată perfidia lui L.D. Troțki, comandantul ei suprem în acea vreme, care, cum demonstrase tovarășul Stalin, era un trădător, o Iudă. Se auzea tot mai aproape tropotul cailor prin pietrișul râpei, scurtele sunete de fier pe fier, când săbiile se loveau de scărițe și vocile dumnezeiești... nu, nu mergea, era o blasfemie, vocile *staliniste* ale călăreților sovietici: *„Mne ne jal' c'to ia taboi pakinuta... Jal' c'to liudi mnogo gavariat..."* În sfârșit, apărură: erau ca în legendă, călărind nepăsători, ușor aplecați spre stânga, să poată smulge îndată sabia din teacă, cu moțul blond răsucit fluturând pe frunte, iar pe *kubanka* lor de astrahan strălucea ca un luceafăr steaua roșie în cinci colțuri, așa cum urma

să strălucească pe cele cinci continente, curând. În frunte călărea un *sotnic* roşu, clătinându-se în şa. Când văzu jalnicul grup în uniforme pătate de sânge uscat, cu ochii râzători plini de lacrimi, trase de hăţuri, calul necheză uşor, nemulţumit; călăreţii îşi luară automatele de pe umăr cu un gest vădind o lungă obişnuinţă. Sotnicul avea epoleţi de aur, spre uimirea lui Ninel care ştia că acesta era însemnul distinctiv al ofiţerimii banditeşti-albe a lui Kaledin, Kolceak şi Denikin. Îşi ridică splendidul cal în două picioare şi spuse cu o voce plictisită:

— *Aha, vengherskie ofiţerî!*

Era iarăşi unul dintre acele momente – perfect explicabile prin metoda materialist-dialectică: o contradicţie neantagonică, neprevenită la timp, poate deveni antagonică – şi astfel Ninel Goldman care învăţase niţel ruseşte, era doar limba lui Lenin şi Stalin, făcu un pas înainte cu mâinile ridicate, nu a sumisiune ci a urare de pace şi, râzând fericit cu toţi dinţii săi albi, neatinşi de mizerie, strigă:

— *Niet tavarişci! Mî ne vengherskie ofiţerî! Mî jidî!*

Komandirul roşu se întoarse în şa spre ceilalţi, cu o mişcare elegantă şi pufnind pe nas, ca un lynx, spuse *„Ribeata, etî jidî!"* şi-n clipa următoare Ninel Goldman şi grupul de tineri intelectuali de stânga din oraşul de pe Mureş se treziră înconjuraţi de călăreţii aplecaţi dezinvolt în şa, care-i croiau cu nagaicele peste ochi, peste cefe, peste umeri, scurt şi cu pricepere, chiuind asurzitor. Plesnit mai rău decât ceilalţi, pentru că nu se ferea, se băga singur sub boturile înspumate ale cailor, voia să prindă cu orice preţ privirea acestor urmaşi roşii ai lui Pugaciov şi Stenka Razin, Ninel Goldman striga cât putea de tare: *„Tavarişci! Ia jid!"* şi văzând că nu are nici un efect, începu să zbiere ascuţit, cu o sfâşietoare nerăbdare, în timp ce lacrimile, mucii şi sângele îi curgeau pe faţă: *„Ia kommunist!"*

În acele momente nu-şi putea aminti alt principiu al dialecticii, că un lucru se transformă în contrariul său în anumite împrejurări şi n-avea nici răgazul să-şi explice, întâi lui şi apoi celorlalţi, de ce această afirmaţie patetică a crezului său politic dezlănţui şi mai mult furia în acelaşi timp cu hohotele de râs ale călăreţilor roşii: începură să chiuie şi să urle mai tare, să le dea târcoale mai repezi şi să-i şfichiuie mai abitir cu nagaicele plumbuite. În sfârşit se plictisiră, mai ales că biciuiţii nu le opuneau decât nişte chiţcăituri de copii neajutoraţi şi o fugă în cerc, din ce în ce mai nesigură şi căznită, îşi strunirä caii; *sotnicul* comandă ceva, se înşiruiră şi dispărură dincolo de râpă, de unde se auzi multă vreme cântecul lor trist, profund, bărbătesc: *„Rivela buria, grom gremel"*.

Ninel Goldman cu obrazul despicat până la os îşi dădu seama că trebuie, cu orice preţ, să explice cele întâmplate:

— Prieteni, tovarăşi! începu el cu buzele umflate şi plesnite, dacă acum am intra în panică, *ca menşevicii*, ar însemna că ne dezicem de crezul nostru revoluţionar. Trebuie să înţelegem! Tovarăşul Stalin ne arată clar că nu totdeauna conştiinţa ţine pas cu realităţile socialiste. Cine explică altfel cele întâmplate cu noi este, fie că vrea sau nu, un aliat obiectiv al fascismului!

Nu termină bine aceste cuvinte că toţi se năpustiră asupra lui, cu ultimele puteri, îl trântiră în argilă, îl călcară în picioare, se lăsară cu genunchii pe pieptul lui, cărându-i pumni în faţa stâlcită. Înainte de a-l omorî de-a binelea, unul dintre ei, un fost grăsunel de 14 ani, Kálmán von Andrény (străbunicul său începuse ca traficant de puf, *tollas zsidó* şi sfârşise ca bancher la Budapesta înnobilat de Maria Theresia) începu să ţipe: *„Idioten! Verfluchte Juden! Genug!"* şi ei se opriră, privindu-se uluiţi cu ochii ieşiţi din orbite, apoi o luară la fugă şi numai micul Kálmán îl ajută pe Ninel să se ridice, îi şterse sângele de pe obraz cu obiala din bocancul drept şi-i spuse că el trebuie să ajungă acasă, să facă o baie şi să bea o ceaşcă de cafea cu lapte şi cozonac. Ninel Goldman plângea. Nu de durere, ci pentru că nu înţelegea nimic, iar Kálmán von Andrény nu-l înţelegea pe el, de ce plânge: scăpaseră cu viaţă, puteau să se întoarcă acasă, războiul se sfârşise şi erau liberi, le-o spusese şi *százados*-ul înainte de a fi fost înjunghiat: liberi să creadă ce vor, să spună ce vor, să spere în ce vor, să-şi caute fericirea cum vor şi unde vor, dar ca să ajungă undeva trebuiau să treacă prin Székesfehérvár; acolo vor găsi un mijloc de transport, mai ales că micul Kali îi şopti că izbutise – prin ce minuni de abilitate şi viclenie? – să ascundă doi taleri de aur în poponeţul său scofâlcit.

Prin orăşelul pe trei sferturi distrus de ultimele lupte ale celui de-al doilea război mondial, se scurgeau acum şiruri zdrenţăroase, purulente şi păduchioase de supravieţuitori ai lagărelor de exterminare, schelete în zdrenţe vărgate, soldaţi unguri piliţi jucând în praf şi plesnindu-se peste tureacul cizmelor scâlciate, foşti SS care-şi rupseseră literele runice de pe petliţele negre, cazaci de-ai lui Vlasov în uniforme germane, ţărani refugiaţi din calea frontului, întorcându-se năuci spre casele lor părăsite şi devastate, ţigani cu ochi imenşi şi oase împungându-le pielea murdară, magmă amestecată îmbulzindu-se spre viaţa ei dinainte, îngropată sub dărâmături.

Dar... în piaţa orăşelului Székesfehérvár se instalase o comisie militară specială sovietică, formată din patru „starşeileitenanţi" beţi şi stropiţi cu parfum din cap până-n picioare, purtând câte două şi trei ceasuri la încheietura mâinii. Li se comunicase de la eşalonul superior că efectivul planificat de

prizonieri ai Diviziei de Gardă nu fusese completat până în momentul capitulării necondiţionate a inamicului şi, conform acestui ordin, tinerii ofiţeri, tolăniţi în fotoliile confortabile ale episcopiei catolice din localitate, alegeau prizonieri de război, la întâmplare, din râul uman ce se scurgea prin faţa lor şchiopătând, scuipând sânge sau defecându-se lichid. Nu-şi mai încăpeau în piele: rămăseseră vii în mod cu totul inexplicabil din lupte grele unde mii de infanterişti erau trimişi să astupe câte un cuib german de mitralieră singuratic, deoarece nu fusese timp să vină artileria; scăpaseră din anchetele „Smerş"-ului, serviciul de contraspionaj al Armatei Roşii care vedea spioni şi diversionişti în fiecare ostaş sau ofiţer întors nevătămat dintr-un atac frontal; erau – în sfârşit – stăpâni, *barini*, pe viaţa, rachiul şi muierile învinşilor şi astfel, tolăniţi în fotoliile cu steme nobiliare pe spătarul înalt şi sculptat, priveau ca printr-o ceaţă roză curgerea turmei compacte de supravieţuitori din cealaltă tabără şi întinzând mâna şi glumind alegeau „prizonieri de război", completând astfel numărul de trofee umane, repartizat planic de Marele Cartier General fiecărei unităţi victorioase.

Întrucât natura, existenţa, lumea materială, într-un cuvânt, este factorul primordial, iar conştiinţa, gândirea şi corolarul imediat al acesteia, logica, factorul secund, derivat, autorului i se pare normal ca Ninel Goldman şi lângă el un rescapat de la Auschwitz, murind pe picioare, să fi fost arătaţi cu degetul, scoşi din rânduri de nişte ostaşi ciuvaşi, kirkizi sau ceceni şi duşi între baionete la şcoala din Székesfehérvár, unde se găseau deja vreo două-trei mii de asemenea „voennoplennîie" îngrămădiţi în clasele pe pereţii cărora mai atârnau încă portretele oficiale ale Regentului Horthy şi ale dictatorului Szálassy. Noii veniţi fură înghesuiţi pe scara de ciment dintre cele două etaje. Timpul de detenţie al fiecăruia se putea deduce după grămăjoara de căcat propriu pe care era nevoit să şadă, urina, conform legilor fizicii lichidelor scurgându-se în jos, şi după gradul de nepăsare blegoasă. După câteva zile de şezut ghemuit pe scările împuţite, când ţi se oferă să te poţi *întinde* câteva minute pe balustrada lată a scării, în schimbul inelului conjugal, a unui medalion sau a ceva bani scăpaţi nu se ştie cum din nenumăratele percheziţii prin care ai trecut şi eşti asigurat că doi găligani, un *Kapo* de la Dachau şi un hoţ de cai din Allföld, care puseseră stăpânire pe această balustradă, te vor ţine bine, unul de cap şi celălalt de picioare, ca să nu te rostogoleşti de acolo, nu accepţi recunoscător şi nu le mulţumeşti celor doi stăpâni ai scării pentru gentileţea lor atât de rară în aceste vremuri nebune?

Ninel Goldman însă nu avea nici inel, nici medalion, nici un napoleon ascuns în anus, aşa că rămase – cât timp? – n-a ştiut-o niciodată, – încovrigat pe treptele împuţite până când toţi fură scoşi, în strigătele guturale, afară pe pusta potopită de un soare orbitor. Se înşirară pe un singur rând, nesfârşit, clătinându-se şi o doctoriţă-maior, cu sâni de piatră întinzându-i tunica apretată, le ordonă printr-un interpret slovac să-şi lase jos pantalonii cu o mână şi cu cealaltă să-şi ridice poala cămăşii şi cu o crenguţă de salcâm le scormoni părul pubian, să vadă dacă nu au păduchi. Apoi apăru un ofiţer superior şi arătându-le cu un gest scurt, energic, un arbore cojit de schije la vreo 200 de metri, ordonă ca bolnavii *foarte grav* să alerge până acolo. Planificarea prevedea, în spirit umanist, şi un număr de bolnavi grav, netransportabili. Aceştia urmau să fie internaţi într-un spital de campanie, până la completa însănătoşire. Cum o vizită medicală individuală a miilor de prizonieri era cu neputinţă, s-a ajuns în mod firesc la soluţia cursei spre acel pom, unde un sanitar îi număra pe primii *grav bolnavi,* cei mai iuţi de picior, îi îmbarca într-un camion şi-i preda la cel mai apropiat spital.

Ingenioasa soluţie era cunoscută. Cei care pricepeau ceva ruseşte nu aşteptară traducerea fantezistă a slovacului, ci o luară la fugă lovindu-se, călcându-se în picioare, fiecare încercând să-l înhaţe pe cel dinaintea lui şi să-l tragă din cale, să ajungă el primul la pom şi de aici la spital. Acolo, conform acelei planificări unice, trebuia să fie ajutat să se întremeze, chiar dacă era sănătos tun. De la spital, în orice caz, se putea fugi mai uşor decât din convoiul hărăzit Orientului Îndepărtat. Ninel Goldman, s-a mai spus, ştia destul de curăţel ruseşte, dar ar fi considerat o ticăloşie s-o rupă la fugă spre arborele jupuit de schije pentru că nu se simţea *grav bolnav.*

Prin urmare se trezi aliniat într-o coloană cu destinaţia Magadan, Kolîma sau Vorkuta, alături de un chelner ceh care nu înţelegea nimic şi de un ucrainean vlasovist care înţelegea totul, dar nu-i mai păsa. În timp ce coloana foarte subţire a „prizonierilor de război" se târa spre Nord, păzită în cap şi în coadă de câte un călăreţ mongol beat, alături de ei, frecându-se de ei, aproape amestecându-se cu ei, se scurgea în sens opus, spre libertate, fluviul compact şi fremătător al celorlalţi, foşti *honvezi,* SS-işti, burjui, preoţi, ţigani, evrei, muieri desmăţate, copii cu pleoapele mâncate de muşte, asupra cărora nu se aţintise degetul selectiv al vreunuia din tinerii ofiţeri sovietici în piaţa mare din Székesfehérvár. Sleit cu desăvârşire de foame, sete, diaree şi nesomn, Ninel Goldman nu mai era în stare să-şi dea seama că un singur pas hotărât la dreapta l-ar fi trecut în mulţimea anonimă şi viermuitoare a celor ce plecau acasă. În creierul lui înceţoşat stăruia convingerea că orice gest individualist, izvorât din egoism mic-burghez, punea în primejdie soarta „colectivului" din care nu cunoştea pe nimeni, dar se simţea răspunzător. Şi atunci avu halucinaţia care, mult mai târziu şi după alte peripeţii, făcu din el şi pentru totdeauna un pragmatic: auzi brusc vocea tatălui său, ordonându-i: *„ şterge-o!*

evadează!..." Dar cum? Se decise să se înalțe în aer și să rămână acolo, tupilat în vreun nor, până va trece călărețul -gardian care încheia coloana. Dar dacă acesta, ridicând întâmplător ochii îl va vedea și-l va doborî ca pe un fazan? Era mai bine să-și sape repede-repede o groapă îngustă și adâncă, să se ghemuiască în ea și să lase pe ceilalți să treacă peste el. Halucinații ale foamei. Pe urmă nu mai știu nimic, decât că e destul să vrea și poate să facă orice. Dacă în nenumăratele sale biografii ulterioare ar fi scris sincer tot ce și-amintea din aceste zile, luni sau ani (dar el scria: „Îmi datorez viața, ca atâția alții, ca noi toți, glorioasei Armate Sovietice eliberatoare"), n-ar fi putut stabili momentul când, trecând un pod, sărise peste balustrada putredă în apa mocirloasă și, repede, într-un pâlc de trestii. Santinela călare dormea în șaua de lemn, după ce borâse copios pe pieptii rubăștii, peste ordine și medalii, și nu văzu nimic. Mai târziu, constatând că nu are efectivul complet, înhăță un fost partizan sârb de-al lui Tito și, după ce-i dădu vreo două paturi de pușcă în gură, să nu se mai obrăznicească, îl vârî în rândurile prizonierilor de război, urmând să reconstruiască ceea ce distruseseră naziștii pe pământul sovietic.

Ninel Goldman se trezi noaptea, ud, amorțit și plin de lipitori. Porni blociorând în susul apei. Nu-i trecea de brâu. Citise undeva că prin apă dulăii nu pot lua mirosul fugarului și în amețeala lui se considera destul de important ca pe urmele lui să fie trimiși câini lupi sovietici, dresați anume ca să prindă pe tinerii evrei îmbrăcați în uniforme militare ungurești, scoase de pe morți, găurite și pline de sânge uscat. Când socoti că a pus destulă distanță între el și Siberia, ieși pe un drumeag ce părea de argint în zorii lăptoși și cu simțurile ascuțite până la durere desluși un scârțâit prelung de osii neunse. Se pregătea s-o ia la fugă, deși știa că după câțiva pași s-ar fi prăbușit definitiv, când auzi o voce singuratică și tărăgănată, răfuindu-se cu destinul: *„Când s-o împărțit norocu'i Fost-am io trimăs la lucru La unii le-o dat cu caru' Mie mi-o dat cu păharu'* " Și strigând din răsputeri „Sunt român! Sunt român!", alergă împleticindu-se până acolo. Era o coloană hipo-tractată de Vânători de Munte care se întorcea din Tatra. Îl luară cu ei și la primul popas sanitarul îl puse să arunce uniforma de *honved,* se miră de dungile vinete și paralele de pe spatele lui. „Bestiile fasciste!" scrâșni Ninel Goldman. Primi o uniformă românească găurită de glonț și pătată de sânge uscat și un sergent mic și negricios, cu numele ciudat de Șapefrați, îl trecu în subzistență. Locotenentul, decorat cu „Mihai Viteazul", acceptă istoria voit încurcată a lui Ninel, nu din delicatețe, ci din oboseală și indiferență, și astfel, dormind cu oasele bătucite în hurducăturile căruței

militare, făcu drumul spre casă, unde nu-l aștepta nimeni. Uneori urla în somn, „Ia jid! Ia kommunist!" dar ostașii din căruță erau sleiți de cinci ani de război; sforăiau și gemeau mai departe. O singură dată, într-o noapte cu cer înstelat – se apropia vara – Ninel se deșteptă din somnia lui cleioasă și fu cât pe ce să se amestece în discuțiile soldaților, dar o frică rușinoasă și nedemnă îl opri, într-atâta îl marcase pățania cu urmașii „Armatei de cavalerie" a lui Budionîi, atât de romantic descrisă de subtilul prozator sovietic Isaak Babel, împușcat ca spion prin 1941, tot la Lubianka, piața Dzerdjinski.

Vânătorii de Munte vorbeau de reforma agrară făgăduită de comuniști. Își făceau planuri amănunțite cum vor munci bucata de pământ, ce vor semăna, cum vor aștepta să se scumpească grânele și abia atunci vor începe să le scoată pe piață. Nu era prea frumos lucru, dar aveau nevoie de mulți bănei să-și repare acoperișurile caselor, să desfunde fântâna, să cumpere o vițelușă pentru lapte și, mai târziu, cu ajutorul lui Dumnezeu, un căluț. Dacă o să aibă pământ, cât de puțin, toate vor intra pe făgașul lor.

— Fuseși careva în Rusia? se auzi vocea sergentului Șaptefrați.

— Eu! zise unul.

— Și taci?

— Tac, ce p... mamii să fac?

— Păi, să le spui tolomacilor ăstora că și „acolo" la început *tavarișii* a dat pământ țăranilor și p-ormă l-a luatără înapoi, de i-a înválmășit în colhoz.

Toți începură să râdă.

— Don' sergent, lăsați-vă, bre, de cioace! Cum, doamne apără, să-mi dea mie pământ și apoi să vină să mi-l ia *tot ăia care mi l-a dat?* Alții, poate, nu zic, *da' tot ăia?* Aiurea! își împinse unul în lumina focului fața lată, bărboasă.

— În primu' rând și primu' rând, pământu' ăsta nu ni-l dă comuniștii, ni-l dă domnu' *doptor*... auzi, mă? *Doptor!* Pătru Groza care are și el moșie la Băcaia în Inidoara și știe ce-i aia pământ! sări altul, cu logică de ardelean.

— S'tețiproști, zise sergentul Șaptefrați și scuipă în foc. Păcat, bă, că ăia care știe cum stă lucrurile a rămas să îngrașe pământu' în Caucaz, la Nalcik!

Fură cât pe ce să se încaiere și Ninel, ghemuit sub un maldăr de mantale, avu științifica revelație că sursa tuturor relelor este *proprietatea*. Până și atitudinea cazacilor roșii în problema națională, atât de clar și de limpede lămurită de tovarășul Stalin, își avea rădăcina tot în nefericitul simț de proprietate: cine știe ce activist de partid, de origine evreiască pe deasupra, nu avusese destul tact bolșevic, se lăsase amețit de succese și nemulțumise

câţiva proletari agricoli în glorioasa perioadă a înfiinţării colhozurilor, care au asigurat agriculturii sovietice primul loc în lume, au aprovizionat în timpul războiului, cu toate pierderile teritoriale temporare, invincibila Armată Roşie, *nepobedimmaia*, şi populaţia din spatele frontului, iar de acum înainte va hrăni, în spirit tovărăşesc, stalinist, întreaga Europă înfometată. Se puteau obţine asemenea rezultate magnifice pe nişte minuscule loturi individuale, lucrate cu o vacă costelivă ori cu o mârţoagă de cal? nu, nu se puteau obţine. Făcând aceste raţionamente, din păcate nu atât de limpezi pentru toată lumea, Ninel simţea ogoindu-se, cât de cât, rana sufletească lăsată de nagaicele eliberatorilor. N-avea însă rost să încerce să-i lămurească pe aceşti ostaşi, nişte ţărani simpli, cu suflete bune, de copii, dar robi ai mitului micii proprietăţi despre care Lenin spusese că naşte capitalism ceas de ceas, în proporţie de masă, iar capitalismul naşte monştri ca nazismul şi ca... Nu! Nu avea dreptul să facă asemenea comparaţie mârşavă, să generalizeze, fals şi subiectiv, o întâmplare nesemnificativă, necaracteristică pentru înalta cultură a cuceritorilor Berlinului.

Şi în această dispoziţie sufletească, mai împăcată cu absurdităţile vizibile dar neconcludente ale existenţei, se despărţi de Vânătorii de Munte; aceştia îi dădură, *să aibă*, un sac de pâine cazonă şi conserve de carne de porc, captură de la nemţi, şi Ninel, pradă unei subite înduioşări mic-burgheze, le făcu semn cu mâna, multă vreme, în timp ce căruţele lor militare îi duceau, scârţâind din roţi, alene, spre soarta lor vremelnică de mici producători individuali.

... S-au scris atâtea studii, piese de teatru şi romane – autorul acestuia pe care vă chinuiţi să-l citiţi are şi el unul la activ – despre „drumul spinos al cunoaşterii", apropierii şi iluzoriei identificări a unor tineri adolescenţi la terminarea războiului, cu proletariatul, clasă mitologică şi mai ales mitologizată, care, eliberându-se pe sine, urma să elibereze întreaga societate şi s-o conducă astfel, liberă, spre noi culmi de progres şi civilizaţie, spre visul de aur al omenirii, comunismul, – încât cazul lui Ninel Goldman n-ar prezenta nici un interes deosebit, înscriindu-se pe linia până la urmă plictisitoare a tipicului, dacă, în intimitatea lui, copleşit de ruşine şi de un sentiment de culpabilitate criminală, după ce-şi reluă activitatea politică, n-ar fi pus îndoielile, răbufnirile sale negative, intoleranţa zeflemitoare faţă de tot ce era cât de cât afectiv, sentimental şi nu raţional şi dialectic, pe seama bătăii cu biciul administrată de cavaleria roşie, când strigase, năpădit de o sfântă stare de eliberare: „Ia jid!"". Astfel, când vindea pe stradă „Strâmbătatea", o parodie idioată a principalului ziar naţional-ţărănist „Dreptatea", nu putea privi în ochii celor cărora le împingea, ameninţător, fiţuica în mână, parcă i-ar fi fost ruşine că el, nepotul învăţatului rabin Nathan Goldman şi fiul intelectualului-ostaş Horia Crişan, vinde pe stradă asemenea maculatură politică, vulgară şi stupidă. Dar după ce grupul lor de „studii marxist-leniniste", unde buchiseau acelaşi *ABC du Communisme* al nefericitului Buharin, fu desfiinţat şi el, intelectualii trebuiră să participe – pentru a se îmbiba de spirit proletar – la şedinţele Uniunii Tineretului Muncitoresc, unde se studia o broşură anostă a lui Kalinin, *Sarcinile Komsomolului*, se juca „douăzeci-şi-unu" şi erau înghesuite prin colţuri întunecoase fetele de la fabrica de textile, dar mai ales se cânta în cor *Marşul Partizanilor: „Înfruntând furtuni, spargem munţii-n pumni"*, ori pe ruseşte *„Dasvidania mama, ne gari i ne grusti"* se duse la tovarăşul Dragomir Lainiceanu, secretarul cu problemele ideologice ale Judeţenei, şi-i spuse că „metoda comuniunii prin cântec" este o metodă tipic fascist-legionară. Mai urma doar să se organizeze retrageri cu torţe şi să se instaureze cultul morţilor.

— Credeam că eşti mândru de tatăl dumitale, spuse tovarăşul Lainiceanu, un bărbat mărunt, îndesat, cu păr blond foarte creţ şi ochi cenuşii, iar Ninel Goldman simţi că i se face rău. Nu se gândise la tatăl său. La moartea lui. Care nu trebuia uitată.

— Nu te-ai gândit nici la faptul că „metoda comuniunii prin cântec", cum îi spui, n-are nimic rău *în sine*. Depinde ce conţinut au cântările şi cine le cântă! Pui pe acelaşi plan *Sfântă tinereţe legionară* cu *Internaţionala*? Amândouă sunt cântece, nu-i aşa? Cu unul pe buze legionarii au asasinat pe cei mai buni fii ai poporului, cu celălalt, pe buze, aceştia i-au înfruntat eroic. Ar fi bine să lupţi mai consecvent împotriva spiritului talmudic, specific vouă, micilor intelectuali evrei, încheie tovarăşul Lainiceanu, concediindu-l cu severitate.

La alegerile din 1946, Ninel Goldman, deşi era încă minor, vârî de vreo nouă-zece ori buletinul cu semnul „soarelui" în urne, încurajat de clipirile complice din ochi ale tovarăşilor de partid înarmaţi ce păzeau legalitatea alegerilor, la fiecare secţie de votare, în centru şi la periferie, dar nu se putu abţine să spună, în grupul prietenilor săi, că „mult aşteptatul copilaş", adică socialismul, se naşte cu un mic păcat originar: această falsificare.

— Ai fi preferat să cucerim puterea prin violenţă, cu arma în mână? Să curgă râuri de sânge? Să cadă, aşa cum se întâmplă în orice război civil, vinovaţi şi nevinovaţi de-a valma? îl întrebă tovarăşul Lainiceanu, informat, nu se ştie de cine, de această ieşire obraznică, şi Ninel tăcu, vinovat; într-adevăr depăşise măsura, dar nu scăpă cu atâta: tovarăşul Lainiceanu îl puse să-şi facă o autocritică serioasă, să caute rădăcinile acestei atitudini

obiectiv duşmănoase, să spună de la cine anume, când şi în ce împrejurări îşi procurase cărţile deviatorilor şi trădătorilor hitlero-troţkişti demascaţi şi executaţi ca nişte câini turbaţi datorită vigilenţei neadormite a tovarăşului Stalin, personal, după care poporul sovietic putuse trece la treburile sale curente. Ninel scrise zeci şi zeci de foi de autoanalize. Îi fură înapoiate ca necorespunzătoare, el le adânci, dar nu vorbi nicicând, niciodată, despre incidentul din râpa argiloasă de la Székesfehérvár. Probabil secretarul cu problemele ideologice ţinea la el, voia să-l salveze din mocirla călduţ-otrăvită a stihiei mic-burgheze, deoarece îl propuse să participe ca voluntar pe unul din şantierele internaţionale ale tineretului din noua Iugoslavie, la Omladinska Pruga. Multă vreme după aceea, înainte de a le uita cu desăvârşire, cele câteva săptămâni petrecute aici au fost pentru Ninel Goldman cele mai frumoase din viaţa lui, în sens bărbătesc eroic, romantic; toată ziua munceau până se speteau la spargerea pietrelor cu barosul pentru acest drum simbolic, iar seara, la focurile de tabără, tinerii partizani, acum ofiţeri superiori ai Armatei Populare, unii nu cu mult mai în vârstă decât el, povesteau cu simpatie faptele uluitoare de eroism, suferinţă şi fraternitate virilă; răsunau nume ciudate, Uzice, Bihac, Drvar, Sutjeska – acolo partizanii comunişti luptaseră pentru fiecare copac, pentru fiecare piatră şi un sentiment de invidie îl încerca pe Ninel; se putea compara cu aşa ceva „rezistenţa" lui antifascistă şi în general cam tot ce ştia că făcuseră comuniştii în România – lipiseră pe garduri „fluturaşi" – lozinci scrise de mână pe etichete de caiete şcolare – stătuseră în lagăr de unde ieşiseră vii şi nevătămaţi în timp ce un milion şi ceva de ţărani pieriseră pe front? Da, e drept, tatăl lui murise în faţa plutonului de execuţie; mai era unul, Filimon Sârbu; ăsta făcuse semne cu lanterna avioanelor sovietice de bombardament la Constanţa; un altul, Petre Gheorghe, împuşcat la Ploieşti, dar despre el i se spusese că nu e bine să întrebe prea multe... Aşa că la meetingul de plecare strigă şi el înflăcărat: „Ti-to! Ti-to!" şi lozinci în limba sârbă, ca la câteva săptămâni, întors acasă, să fie chemat de tovarăşul Lainiceanu şi informat, deocamdată confidenţial, că Tito era un vechi agent al lui Hitler, că în tot timpul războiului a lucrat pentru Gestapo şi că toţi „eroii" iugoslavi erau nişte asasini şi spioni.

— Tu care eşti un băiat inteligent, nu se poate să nu fi observat ceva, cât ai stat acolo, „la ei". Avem nevoie de un articol demascator, scris de un martor ocular.

— Bine, dar ce să scriu? bâiguise el, pierzându-şi aplombul obişnuit.

— Ce ai văzut. Adevărul.

— Bine, dar eu... am văzut un eroism curat, de masă, o dârzenie revoluţionară sinceră...

— Nu te-a izbit cultul deşănţat al personalităţii mareşalului Tito? întrebă calm şi chiar surâzător Lainiceanu, aşezat sub un uriaş tablou al lui I.V. Stalin căruia soarele, răsărind peste fabrici şi uzine îi crea o enormă aureolă, ca un curcubeu. Are marxism-leninismul ceva comun cu asemenea manifestări dezgustătoare, de trib african primitiv? Scandările de epileptici, înlocuirea spontaneităţii cu o disciplină militaristă, suspectă?

— Nu, desigur, dar...

Faţa lui Lainiceanu se întunecă: „Trebuie să înţeleg că ai fost molipsit cumva de virusul trădării tito-fasciste? Poate această „molipsire" a îmbrăcat şi forme organizate?"

Lui Ninel Goldman i se făcu frică şi fără nici o legătură aparentă îşi aduse aminte de ochii injectaţi şi râzători ai sotnicului roşu în timp ce-l croia cu o ancestrală pricepere în mânuirea nagaicei. Scrise o pagină călâie, referindu-se la lucrarea lui G.V. Plehanov *În jurul problemei rolului personalităţii în istorie* (1889) arătând că pe şantierul de la Omladinska Pruga a observat unele abateri de la această teorie, dar era sigur că ele vor fi în curând corectate etc. etc. A doua zi avu surpriza să citească un amplu articol în care el, Ninel, povestea cum văzuse cu ochii lui călăii de la UDB bătând cu nagaica pe tinerii sârbi, croaţi, sloveni şi bosniaci care-şi manifestau dragostea fierbinte faţă de Uniunea Sovietică şi de marele ei conducător, genialul dascăl al oamenilor muncii de pretutindeni, călăuzitorul luptei de eliberare a popoarelor, Lenin al zilelor noastre, generalissimul Iosif Vissarionovici Stalin! Văzuse cum tinerii comunişti, înfruntând tortura şi moartea, vopseau zvastici pe tablourile nenumărate ale lui Iuda-Tito, plin de medalii ca Göring, spion şi asasin fascist, slugoi făţiş al lui Hitler şi Mussolini, agent al serviciilor de spionaj anglo-americane, trădător al cauzei socialismului şi păcii, duşman înverşunat al ţărilor de democraţie populară, strâns unite în jurul U.R.S.S., bastionul păcii, progresului şi libertăţii!

Când încercă să protesteze, deşi timid, tovarăşul Lainiceanu îl privi mirat: „Este un articol foarte bun, matur. Te felicit."

— Dar nu este ceea ce am scris eu.

— A cui e semnătura asta?

— A mea, dar... şi pe neaşteptate începu să zbiere: Este o contra propagandă! O stupizenie! Înţeleg că există un conflict între tovarăşii iugoslavi şi tovarăşii sovietici. Înţeleg că în acest conflict, de natură politică, noi, partidul nostru, trebuie să fim alături de partidul sovietic! Înţeleg necesitatea demascării oricărei devieri de la linia internaţionalismului proletar! Dar de aici, până la a-i crede pe oameni atât de idioţi încât să fie capabili să înghită dobitocii sinistre, cum că în timpul războiului Hitler l-ar fi plătit pe

Tito să-i țină blocate câteva dintre cele mai bune divizii, să-i producă pierderi mai mari decât pe alte fronturi, asta nu!

Tovarăşul Lainiceanu îl privi amuzat: „Dar Troțki cum a fost plătit de Țar, de Ohrana, de burghezia rusă şi internațională ca să organizeze şi să conducă la victorie Armata Roşie în timpul războiului civil? Oare poate... şi zâmbetul dispăru de pe buzele tovarăşului Lainiceanu, pui la îndoială cele afirmate de tovarăşul Stalin, în opera sa capitală *Cursul scurt de Istorie a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice?* Dacă da, te rog spune-mi-o deschis, pentru că în cazul acesta..."

— Nu mai înțeleg nimic, scânci Ninel. *Tovarăşe!* Nu mai înțeleg nimic!

— „Dacă vrei să-ți câştigi cu adevărat mântuirea sufletului, trebuie să fii gata, în orice clipă, să crezi SINCER că ceea ce tu vezi alb este negru, dacă superiorul tău ierarhic imediat îți spune că este aşa". Închei citatul.

— Din cine e? Din Marx?

— Nu. Din sfântul Ignacio de Loyola, *el padre fundador* al ordinului Iezuiților. Dar, urmă el cu o voce ciudată şi o privire ambiguă, pe care Ninel era prea tulburat ca să le mai remarce, ar fi putut fi tot aşa de bine din orice clasic al marxismului.

La verificările din 1948, Roth L. (Lainiceanu) fi exclus din partid pentru concepții titoiste, sionism şi încălcarea moralei proletare. Conducătorul şedinței, tovarăşul Teofilat Căcea, fu exclus şi el ceva mai târziu, pentru titoism, atitudine de gură-cască şi participarea în 1941 la rebeliunea legionară. Ninel Goldman îl întâlni pe Leon Roth la puțină vreme după pierderea calității de membru al partidului de avangardă al clasei muncitoare, plimbându-se senin pe malul Mureşului într-un frumos costum gri în dungulițe albastre şi cravată americană cu palmieri şi atoli. Întinerise, zâmbetul lui îşi pierduse rictusul sarcastic, ochii nu mai aveau cearcăne, pomeții obrajilor îi străluceau ca două mere crețeşti. Cu un gest degajat îl luă de braț pe Ninel (acesta se feri ca de o atingere impură) şi-l sfătui să facă tot ce-i stă în putere şi să ajungă în Israel, singura țară din lume unde socialismul adevărat, necorupt de sifilisul rusesc, va deveni o realitate şi unde oamenii ştiu pentru ce trăiesc şi pentru ce mor.

– Şi dumneata? întrebă Ninel, ținându-şi pumnii strânşi în buzunare, să nu fie tentat să-l pocnească în mutră.

— Sunt prea bătrân ca să trag cu mitraliera şi ca să mai pot nutri idealuri misticoidale. Pe dumneata însă te sfătuiesc să pleci.

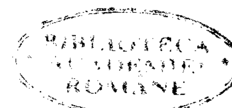
— În acest pământ zac osemintele tatălui meu, care nu judeca aşa cum judeci dumneata!

— Ai perfectă dreptate. De aceea a şi murit.

— Nu înțeleg.

Se aşezară pe o bancă, privind un timp curgerea domoală a apei plină de anafoare înşelătoare, ascunse sub fața ei lină.

— L-am cunoscut bine pe Benjamin. Am fost... prieteni. Poate tocmai pentru că eram atât de diametral opuşi. După ce s-a întors din Franța de unde a venit, te rog să notezi asta!, în mod anarhic, fără aprobarea organelor de partid superioare, am primit sarcina să-l caut, să restabilesc o legătură cu el, întrucât se părea că el evită să ia legătura cu partidul. Era... – şi pentru o clipă Roth îşi regăsi vechiul ton zeflemitor – cum se zice, astea de-i scutură mereu pe intelectuali, ca frigurile? Da, da, frământări. Era frământat. Vorbea de linia greşită a Kominternului care a contribuit, dacă n-a fost chiar principala cauză a înfrângerii din Spania... Avea dreptate, desigur. Cum putea Stalin să tolereze la celălalt capăt al Europei o experiență revoluționară pe care n-o putea *el* controla şi îndruma direct şi unde socialiştii, anarhia – sindicaliştii şi alte lepădături – aveau pretenția să împartă puterea cu Partidul Unic al Clasei Muncitoare? Dar de ce trebuiau spuse toate acestea? Să-i demoralizeze pe tovarăşi? Pe mine, îți mărturisesc, m-au demoralizat, surâse el placid, indiferent. Când s-a semnat pactul Molotov-Ribbentrop a fost mai rău. Îşi ieşise din minți. Pur şi simplu numea „trădare" acest pact izvorât din necesitatea politică ce nu cunoaşte aşa-zisa morală. Auzise... „internaționalii" ăştia au avut întotdeauna o mafie a lor... că NKVD-ul ar fi predat Gestapoului nişte comunişti germani refugiați în URSS şi întreba, cu spume la gură, de ce nu-l cere Stalin pe Thaelmann internat la Dachau? Naivități, sentimentalisme... În definitiv, şeful comuniştilor germani, între noi fie vorba, un dobitoc fără pereche, era şi un martor incomod. Înainte de venirea lui Hitler la putere, pe cale legală, notează, *legală*, prin alegeri *libere!* KPD – partidul comunist german, cu 2 milioane de membri, organizația paramilitară „Rotfront", cu 10 milioane de votanți, se sinucisese, aplicând rezoluția Kominternului, impusă de Stalin: *„Numai renegații troțkişti pot să mai susțină că în acest moment (1933) primejdia principală în Germania o constituie național-socialismul! Poporul german, prin cultura lui, prin însăşi natura lui este străin de fascism, ostil nazismului. Numai trădătorii troțkişti nu vor să vadă că adevărata primejdie o constituie social-democrația, sprijinul principal al burgheziei."* Şi mai departe: *„În primăvara apropiată noi vom desfăşura creşterea păsărilor în masă ştiind că în oul sovietic se va coace criza revoluționară mondială: în cei doi ani apropiați noi vom mări numărul vitelor şi suntem încredințați că vaca sovietică din Iaroslavl va împunge nu numai fascismul ci şi întregul capitalism mondial"* În această perspectivă luminoasă, Thaelmann putea să zacă

mult şi bine la Dachau, unde a şi fost împuşcat în 1945, iar noi să ne vedem de treabă, mai ales că având în vedere acest „act împotriva naturii", cum îl numea Benjamin, Siguranţa închidea ochii, pe jumătate, asupra activităţilor noastre, câte erau şi acelea! Când a sosit în ţară Misiunea Militară germană, tatăl tău a propus începerea deîndată a acţiunilor de sabotaj, oferindu-se să pună la punct un laborator clandestin de fabricare a materialelor explozive. Şi s-a ocupat de treabă, împreună cu nişte exaltaţi şi exploatate, înainte de a primi *încuviinţarea* de partid. Îţi dai seama ce ar fi însemnat dacă treceau la acţiune? Dezlănţuirea unei prigoane sălbatice împotriva tovarăşilor aflaţi în închisori şi lagăre, vânarea turbată a celor încă în libertate, complicaţii diplomatice pentru URSS... „Cum?" ar fi urlat Hitler, „noi avem un pact de neagresiune cu Stalin, iar comuniştii din România, subordonaţi lui Stalin, care nu fac un gest fără ordinul lui Stalin, aruncă bombe asupra ostaşilor mei?" I-am explicat toate astea, zadarnic. Am informat conducerea şi s-a hotărât ca tatăl tău să fie demascat ca provocator al poliţiei, agent englez şi anarhist. Siguranţa Generală a primit un telefon prin care i se indica strada şi numărul locuinţei unde era instalat laboratorul clandestin.

— De unde ştii asta? şopti Ninel.

— Pentru că eu am primit sarcina să dau acest telefon.

Nimeni n-a vrut să-i spună vreodată lui Ninel ce făcuse în ziua aceea, înainte de-a fi prins şi dus într-o clădire cu aer de cazarmă barocă, spoită în ocru şi verde-pai, străjuită de statuia unui sfânt catolic, rămas fără cap din timpul bombardamentelor şi cu o frumoasă inscripţie deasupra porţii din fier forjat cu ţepii ascuţiţi: „*Salus et solatio aegrorum*". I se aplică o cură intensivă de somnoterapie, apoi câteva şocuri electrice uşoare şi, vag ameliorat dar încă parţial amnezic, depresiv şi melancolic, fu depus într-un salon unde erau adăpostiţi câţiva teologi legionari, urmăriţi de Securitate. În fiecare seară cântau încet, cu feţe transfigurate: „*Pentru dreptatea noastră legionară/ Şi pentru-ntregul neam sărac/ Din flăcări vom clădi o nouă ţară/ Pe nicovale mari de veac*" şi în timpul acesta Ninel, mişcându-şi convulsiv capul pe perna murdară, de la stânga la dreapta, şoptea cu buze arse şi uscate: „*Ia jid, ia jid, ia jid*" până când şeful lor, Deodat Podină, un tânăr cu obrazul devorat de doi ochi imenşi, se aşeză pe patul lui şi mângâindu-i părul năclăit de sudoare i-a povestit despre Saul din Tars „care sufla ameninţarea şi uciderea împotriva ucenicilor Domnului" dar odată când se apropia de Damasc a strălucit o lumină din cer în jurul lui; el a căzut la pământ şi a auzit un glas care-i zicea: „Saule, Saule, pentru ce Mă prigoneşti?" „Cine eşti Tu, Doamne?" a întrebat el. Şi domnul a zis: „Eu sunt Iisus pe care-L prigoneşti" şi astfel Saul-sutaşul a ajuns Pavel, apostolul neamurilor. Află şi tu frate Ninele, carele suferi întru duh că „în Casa Tatălui meu mai multe lăcaşuri sunt şi Vă va chema pe toţi la Sine, unde este El şi voi să fiţi..."

Lacrimi uşoare ca o ploaie de vară curgeau pe obrajii lui Ninel Goldman, acoperiţi de un puf roşcat-auriu şi cine ştie, poate şi-ar fi găsit mântuirea sufletului pentru o vreme, în sânul unei noi credinţe, dacă într-o noapte n-ar fi dat buzna câţiva bărbaţi în mantale de piele, cu revolverele în mâini şi nu i-ar fi arestat pe toţi. În timp ce-l duceau în ghionturi, Deodat Podină îl binecuvânta şi se ruga pentru mântuirea sufletelor lor.

Într-o încăpere mirosind a picioare nespălate şi a fum rece de tutun, Ninel dădu următoarea declaraţie: „*Şapte broaşte pe un arc celestial au cerut navelor să elibereze plantaţiile de fasole ţucără, iar Sfânta Butelie de Leyda, nestrămutată în hotărârea ei prealabilă de-a rămâne malefică şi cochetă, ori cu câtă melasă i-ar fi violate coastele*" etc. etc. etc. Şeful Securităţii îl chemă la el în birou, îl servi cu cireşe proaspete şi-i spuse să se îngrijească, partidul are nevoie de intelectuali, care să se formeze sub conducerea lui, pentru a putea, la rândul lor, să formeze pe alţii, tot sub conducerea partidului. Totuşi partidul păru să se distanţeze de tov. Goldman; nu-i mai reproşă neparticiparea la şedinţe şi neplata cotizaţiilor, mai ales după ce Ninel veni la meetingul solemn consacrat morţii lui I.V. Stalin şi în timp ce tovarăşii scandau cu ochii uzi de lacrimi numele Defunctului, el începu să sufle din „*shofar*"-ul furat din sinagogă.

Era nebun sau făcea pe nebunul? Nu prea prezintă mare importanţă; din momentul acesta al povestirii noastre nu interesează ce este, ci numai *ce face* Ninel Goldman care, îndată după ieşirea din spital, cu un certificat stabilind că suferă de *Delir halucinatoriu, cu idei interpretative, rapturi frecvente de tip hipomaniac, cu implicarea personalităţii, decurgând din psihism anterior*, îşi schimbă numele în Aurăreanu.

Plecă din Bucureşti, dădu examen la Filozofie, intră pe locul întâi înşirând zece pagini de lozinci puse cap la cap şi fără nici o legătură între ele, ceea ce produse o admiraţie fără margini noului Decan, fost tehnician dentar; acesta respinse cu indignare părerile unui profesor mai în vârstă (curând cercetat ca exponent al unui idealism camuflat) cum că Aurăreanu B. Ninel parodiază prolegomenele filozofiei materialist-dialectice. Dar, spre uimirea tuturor, în loc să urmeze drumul strălucit ce i se deschidea în faţă şi care l-ar fi dus fără îndoială într-unul din fotoliile Academiei RPR, fie şi numai ca „membru corespondent", tânărul chipeş şi veşnic elegant, îmbrăcat numai „din pachet" (de unde avea bani, vom vedea) îşi punea în mare dificultate asistenţii, în

general oameni cu patru-cinci clase de liceu în cel mai bun caz şi care, în afară de *Micul Dicţionar Filozofic* redactat de M. Rozental şi P. Iudin – Editura Politică, 1954, şi de Capitolul IV din *Istoria Partidului Comunist al Uniunii Sovietice*, curs scurt, redactat de o comisie a C.C. al P.C. al URSS, ediţia a II-a, nu aveau altă legătură cu filozofia, această ştiinţă a ştiinţelor. Erau cuprinşi de mari angoase când Aurăreanu ridica degetul, cu modestie utemistă, cerând cuvântul la seminar, pentru că ştiau că se va apuca să demonstreze că *Geia*, pământul, şi *Eros*, iubirea, sunt principiile tuturor lucrurilor, că dacă boii, leii sau caii ar avea mâini şi ar şti să picteze, ei şi-ar reprezenta zeii şi conducătorii sub formă de boi, lei sau cai, ori că numai *numărul* nu suferă înşelăciune şi că din moment ce el poate fi numai *gândit* înseamnă că principiul veşnicul început nu trebuie să fie neapărat o substanţă materială; că sensul lucrurilor constă în *ideile*, în *esenţa* lor şi nu le vom înţelege cu adevărat până când nu ne vom ridica la *ideea* de frumos sau de dreptate în sine, deoarece faţă de lumea inteligibilă, lumea experienţei obişnuite, lumea sensibilă nu este decât o realizare a ei: ideile lucrurilor, care le dau sensul, sunt mai *reale* decât ceea ce ne apare nouă ca fiind realitatea însăşi şi alte grozăvii de acestea, cărora profesorii şi asistenţii nu le puteau opune decât aserţiunea peremptorie că Platon a fost un duşman înveterat al materialismului, ştiinţei şi democraţiei, că apăra ca un bandit interesele aristocraţiei reacţionar-sclavagiste ateniene.

Altădată, pe neaşteptate, Ninel Aurăreanu schimba macazul şi vorbea cu mari avânturi despre concepţiile profund materialiste şi protocronice ale cunoscutului filolog Artamoxandrinopulos (548–487) născut la Stagyra, mort în exil pe insula Ada-Kaleh (remarcat de însuşi Karl Marx în lucrarea sa *Mizeria filozofiei*), promotorul învăţăturii că motorul Universului este lupta de clasă, deductibilă şi din mersul astrelor, iar începutul este totuna cu sfârşitul, constituind o unitate dialectică indestructibilă, care curge întruna şi nu se opreşte niciodată, aşa cum săgeata pornită din arc stă pe loc şi nici Ahile cel iute de picior nu poate ajunge din urmă broasca ţestoasă, de unde necesitatea doborârii zeilor, a tuturor zeilor, de pepiedestalele lor clădite pe minciună şi asuprire. După ce era felicitat şi i se înscria nota maximă, studentul Aurăreanu declara râzând că filozoful Artamoxandrinopulos n-a existat niciodată şi că l-a inventat el, „pour le bien de la cause“ şi, ca să scape de situaţiile jenante, profesorii şi asistenţii râdeau căpreşte, făcându-şi unul altuia semne discrete la tâmplă. În anul doi Ninel Aurăreanu nu reuşi să se înscrie la cursuri. Actele i se pierdeau sau i se demonstra, cu martori, că a uitat să le depună la timp; când venea să protesteze, rectorul sau prodecanul erau plecaţi în campanie electorală, la CGM ori la simpozioane de filozofie aplicată la Rostov-pe-Don ori la Nyregyháza şi până la urmă secretarul BOB îl explică binevoitor, dar ferm, că sunt situaţii când chiar un certificat de „delir halucinatoriu, cu idei interpretative, rapturi frecvente de tip hipomaniacal cu implicarea responsabilităţii“, etc. etc. etc. nu este un scut destul de etanş împotriva mâniei proletare stârnite cu o perseverenţă care seamănă prea bătător la ochi cu o *metodă*. „Şi atunci s-ar putea ca şi noi să *recurgem* la metodă“. Ninel Aurăreanu înţelese sau se plictisise, sau i se făcuse realmente frică, n-are importanţă. Renunţă. O ducea foarte bine: probabil şocurile electrice aplicate în nobila instituţie pusă sub semnul lui „Salus et solatie aegrorum“ îi eradicaseră definitiv inhibiţiile şi complexele ce fac atât de dificilă şi chinuită viaţa sexuală a intelectualului de pretutindeni; putea să posede orice femeie, fără deosebire de vârstă, grad de cultură ori de spălare şi cum nimic nu deschidea mai bine porţile, chiar într-o societate eliberată de jugul şi jegul exploatării omului de către om, ca un falus cu erecţie universală, *tous azimuts*, Ninel nu ducea lipsă nici de bani, nici de relaţii influente. Totuşi, veniturile lui trebuiau să capete şi o acoperire socială şi astfel o bună prietenă, Bebs Lahovary, întreţinuta unui tovarăş cu înalte responsabilităţi pe linie economică, îl convinse pe acesta în timpul unei călăriri deosebit de entuziaste, să-i acorde o şansă unei rude de-a ei, Aurăreanu, şi pentru că demnitarul comunist era snob din cale-afară îi spuse că Ninel descinde din Banii Craiovei. Cutremurat de plăceri, tovarăşul, Ţuţu pentru intimi, îi făgădui orice şi astfel Ninel Aurăreanu fu angajat vânzător la vestita Consignaţie de pe strada Edgar Quinet şi foarte curând, datorită farmecului, abilităţii, neobişnuitei sale culturi în domeniul valorilor utile ori numai plăcute ochiului ajunse – după ce *organele* îl verificaseră şi nu-i găsiseră nimic necorespunzător, în afara unei trecătoare tulburări neuro-psihice – responsabilul acestei unităţi, unde într-o dimineaţă de mai a anului 19... când se petrece această povestire îşi făcură apariţia doi lucrători cu care, în calitatea lui de responsabil de unitate centrală, Ninel Aurăreanu avea legături organizate. Erau doi băieţi tineri cu studii universitare; „legenda“ lor trebuia să fie fără fisuri: se învârteau doar în cercurile vechii şi noii intelectualităţi. Ninel îi pofti într-o odăiţă discretă, cu mobile şi tablouri de cel mai bun gust (nu se hotărâse încă să le vândă), îi aşeză pe o bergeră Louis-Philippe, le oferi coniac grecesc „Metaxa“ în pahare de Bohemia, ţigarete „Camel“ şi după ce schimbară impresii asupra ultimelor piţipoance apărute pe piaţa erotică a Capitalei, începu într-o doară să-şi facă raportul:

— A fost academicianul Roller, a cumpărat un Baba, mă tem că e fals.

— Cine? râse cel blond. Academicianul?

— Tovarăşa Dorina Rădulescu, servici de ceai chinezesc, Lu-Wung, secolul XVIII, argintărie englezească „Woosley" de la Rosetteşti, a fost şi tânărul prozator Titus Popovici, cam diliu băiatul, l-am făcut fericit cu o „navaja" spaniolă şi un pistol de duel „Nicolas-Boutet", defect bineînţeles.

— Nu ne interesează, spuse unul dintre ei.

— *Deocamdată*, sublinie celălalt, văzând expresia uşor mirată a responsabilului. Deschise o geantă-diplomat, scoase un dosar frumos, şnuruit, pe care scria STRICT SECRET şi i-l întinse. „Aici se află lista completă a *tuturor* mobilelor, tablourilor, cărţilor, în fine a boarfelor din vila Bălănuţă de pe strada Ceaikovski 18. Nu face ochi mari, Ambasada RPD Coreene s-a mutat în altă parte, aşa-i viaţa. Ai şi adresele unde se află „obiectivele".

Ninel Aurăreanu aruncă o privire pe o pagină, la întâmplare:

13. Tablou N. Grigorescu, „Car cu boi" 83x32 la tov. ministru al Agriculturii Nicolae Puzderie, str. Kalinin 22;
14. Sufragerie „Chippendale" (completă) la tov. Vicepreş. al Cons. de Min. Grigore Vâscu, str. Kuibîşev nr. 3;
15. Covor „Buhara" orig. 4x3 la tov. general Haralamb Scobaru, str. A.A. Jdanov nr. 6.
16. Tapiţerie „Aubusson" 5x2 1/2 scene de vânătoare la tov. Prim-ministru Mihai-Radu Florian, Bd. Lunacearski 2 – celelalte lucruri la Anexa III, secţia B;
17. Tabernacol „biedermayer" la tov. ministru János Silagiu.

Ninel ridică ochii. Nu arăta nici o mirare. Aştepta. Cei doi lucrători în sectorul „demnitari-intelectuali-artă" fură surprinşi de acest calm anormal.

— Până poimâine, până *poimâine*, auzi?, toate acestea trebuie să fie la locul lor, exact unde au stat, la milimetru. Ai aici o schiţă ajutătoare. Poftim împuternicirea *specială* şi aici, în cazul în care, totuşi, s-ar ivi unele greutăţi, ai un număr de telefon. Memorează-l. Arde hârtiuţa. Aşa... Ar fi bine să nu foloseşti acest număr, ne bazăm pe tactul tău. Afară sunt *mijloacele* şi Ninel văzu prin perdeaua de Valenciennes câteva dubiţe noi, elegante, pe care scria CARNE, PÂINE, STUDIOUL „SAHIA", AMENAJĂRI; în ele erau transportaţi deţinuţii politici mai importanţi dintr-un loc într-altul, când transportul trebuia să se facă ziua.

— Operaţia se numeşte „Democraţia", spuse tânărul blond. Ai 48 de ore s-o duci la îndeplinire.

—Nu te-am ştiut antisemit, spuse Criticul, destul de acru.

— Dar nu sunt! m-am revoltat. Ştii bine că în cărţile, în filmele mele, am avut grijă...

— Vezi? Chiar cuvinţelele astea, ***am avut grijă*** *te dau de gol. Ce* ***grijă*** *ai avut? Să-ţi ascunzi adevăratele sentimente de care, poate, nu eşti conştient?*

— Ai putea fi mai explicit?

— Desigur. De exemplu, toţi evreii din cartea ta şi-au luat nişte nume româneşti neplăcut de răsunătoare, Horia Crişan, Lainiceanu, Aurăreanu... Pare că-ţi baţi joc de ***necesitatea*** *care i-a obligat...*

— Nu. De supralicitare, dacă vrei. Dacă-i admir, uneori prea mult, pe israelieni este pentru asumarea virilă a iudaicităţii lor, până la ultimele consecinţe.

— Şi această ***admiraţie*** *este de natură antisemită! Nu-ţi imaginai că evreii pot fi capabili să lupte! În această povestire, barocă din cale-afară, l-ai tratat pe Ninel Goldman cu aceeaşi ironie exagerată, oarecum sadică, ca şi pe ceilalţi...*

— Nu pe el. Destinul lui.

— Într-o proză care nu şi-a pierdut respectul de sine, scriitorul ţine locul destinului. Iar tu ţi l-ai asumat, abuzând chiar.

— De ce să mă ascund ipocrit, prezentând ***obiectiv*** *o lume care – ca şi cea reală – există doar* ***în*** *şi* ***prin*** *conştiinţa mea?*

— Bravo! Te pomeneşti că din marxist-leninist consecvent te-ai rostogolit în mlaştina idealismului.

— Cred că da.

Capitolul al patrulea

TAIFUN ÎN „PELIMETRU"

Astfel, schimbarea situației materiale a cizmarului a fost urmată în cele din urmă de schimbarea conștiinței sale.
I.V. Stalin

În partea de nord-est a Capitalei în care se află, gândește și îndrumă națiunea însuși partidul, centrul ei vital, se întind, sticlind placide între stufuri, niște lacuri clipocind în valuri mărunte sub vântul domol, stăvilit cu delicatețe, dar ferm, de peretele de arbori. Avioane *speciale* stropesc cu anofelizi *speciali* această arie lacustră, iar jur împrejur se întinde, pudic tupilat în verdeață, un cartier *special*, supremul ideal locativ al celor ce și-au luat pe umerii lor greaua, dar nobila sarcină de-a duce națiunea pe noi și noi culmi de progres și civilizație, spre visul de aur al omenirii, comunismul. Dintr-o altă optică, mai lipsită de mândrie patriotică, s-ar putea spune că acest cartier seamănă cu orice suburbie tihnită a unui oraș occidental, unde se retrag rentierii (niște paraziți): vile cu unul până-n două etaje, curte-grădină, părculeț cu boschete conștiincios tunse, pomi dichisiți cu grijă și parter de flori aduse de la fermele gospodăriei de partid, lucru cu care Vestul nu se poate lăuda; acolo partidele nu au preocupări de estetică horticolă, urmăresc numai și numai pauperizarea continuă a maselor și menținerea lor în întuneric, pentru a le putea exploata nemilos.

Această oază de liniște și securitate – la propriu și la figurat – denumită modest „perimetru" – pronunțat însă de locuitori „pelimetru" – cum îi vom zice și noi, pentru a nu părea că facem opinie separată – constituie nu numai un agreabil habitat, ci în primul rând un semn distinct al prețuirii pe care o acordă partidul fiilor săi celor mai devotați: pelimetrul conferă celor cărora li s-a repartizat aici o vilă, un semn neîndoios de elevat statut social și mai ales politic. „Ai auzit? Tov. Năpastă s-a mutat în pelimetru!" sau: „Aflași? Pe Pleavă l-a scos din pelimetru, l-a trimis la bloc!"

Îndată după revoluția de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, o dată cu înflorirea fără precedent a patriotismului a cărui piatră de încercare este dragostea față de Marea Uniune Sovietică, străzile

au fost rebotezate cu nume scumpe poporului român: Kalinin, Jdanov, Malinovski, Lunacearski, Sverdlov, Frundze, Krupskaia, Lîsenko, Nevski sau Minin și Pojarski. Mai târziu, din motive prea complexe pentru a fi schițate în această povestire fără pretenții, aceleași străzi au căpătat denumiri din sânul naturii: Heleșteului, Teiului, Rozmarinului, Primăverii, Zefirului sau Micșunelei. Locuitorii inițiali (totodată și proprietari) care n-au avut înțeleapta lașitate s-o șteargă la timp și s-au lăsat exaltați de eroicul aforism al lui Danton: „*On n'emporte pas la Patrie sur la semelle de ses souliers*" *, au fost ridicați la ore mici, duși cu mijloace *speciale* de transport în centre tot *speciale*, de educare, reeducare și autoeducare, iar în locul lor s-au mutat revoluționarii de profesie, care au suferit atât pentru ca, în sfârșit, o egalitate reală să se instaureze pe aceste meleaguri bătute de Dumnezeu. Unii, e drept foarte puțini la număr, au zis ritos la început că ei nu se mută în țoalele și cuiburile calde încă ale burghezo-moșierimii alungate de la cârma țării, dar sarcinile de partid nu se comentează, nu suntem un club de discuții și centralismul democratic presupune o disciplină de fier, altfel personalitatea umană e stânjenită în dezvoltarea ei liberă, armonioasă, multilaterală. Și astfel, tovarășii și tovarășele lor intrară în apartamentele claselor exploatatoare; pășiră sfioși, fără voia lor (și mai îndârjiți pe dușman din pricina acestei sfieli, rămășiță în conștiințe a veacuri de slugărnicie), pe covoare de Buhara, Tabriz și Smirna, din care se ridica un praf cu miros agreabil; urcară scările interioare de nuc și stejar, nedate cu ceară de atâta vreme și scârțâind sinistru; apăsară la întâmplare pe comutatoare ascunse și săriră speriați în lături când asupra lor se revărsară valuri de lumină albă, orbitoare, făcându-i să se simtă în pielea goală, ori raze dulci, roșcate, moi ca o mângâiere lascivă, le treziră porniri necorespunzătoare; învârtiră robinete aurite, și jeturi de apă, țâșnite cine știe unde, îi udară din cap până-n picioare și, în cele din urmă, în această primă zi de luare în stăpânire a pelimetrului, în numele celor ce muncesc cu mintea și brațele de la orașe și sate, se culcară într-una din camerele de serviciu de la mansardă ori de la demisol care, în aceste momente de euforie revoluționară, li se părură mai potrivite cu dignitatea lor proletară, dar – lucru ciudat – nu putură face dragoste în această primă noapte: parcă se temeau să nu apară fostul stăpân și să le strige: „Da' ce-i aici, mă? Tractir?" și să-i scoată afară în palme, pumni și picioare, ca să-i dea pe mâna sergentului de stradă. După câteva asemenea nopți căznite, ajunseră la concluzia că această atitudine este politicește greșită: ea denotă stângism, boala copilăriei comunismului, tendințe sectare, concepții

* Nu-ți duci patria pe talpa pantofilor.

egalitariste mic-burgheze. Coborâră cu pas ferm din cămăruțele de la mansardă spre dormitoarele cu baldachine de mătase, în sufrageriile cu mobile *scluptate* (așa le venea mai ușor să zică), porțelanuri fine și argintărie masivă, în saloanele cu fotolii cât o cadă de baie și măsuțe cu picioare subțiri caraghioase, și încetară să-și mai facă probleme în legătură cu unele diferențe sociale temporare: ele urmau să dispară, în comunism. Totuși, un fel de stânjeneală, un sentiment obscur, nedefinit și insistent de vinovăție, îi împiedica pe cei ce stăpâneau pelimetrul, cu poporul și pentru popor, să guste din plin satisfacția și mândria legitimă a celui ce posedă ceva mai frumos și mai bun decât semenul său; nu le permitea mica vanitate, atât de omenească, de-a citi în ochii *celorlalți* (nu auziseră de J.P. Sartre, nu știau că *„l'enfer c'est les autres"*, iadul sunt ceilalți) o invidie măgulitoare, răscumpărând într-o clipă un lung șir de umilințe trecute. Trăiau singuri în somptuoase clădiri cu perdelele trase, ca într-o citadelă asediată. Se îmbătau solitari, și ce chef e ăsta? Dar a face schimb de vizite, a se aduna mai mulți și periodic, se putea interpreta ca o tendință fracționistă, iar partidul nu cunoștea vină mai mare ca aceasta! Nu era exclus nici ca în răcoarea emolientă a cramei personale, a „vinotecii" cum i se spunea, să se încingă, din te miri ce, o discuție nejustă, să-și facă loc afirmații necorespunzătoare și – asta o știau într-adevăr foarte bine! – aici pereții aveau urechi, la propriu. Cât despre călcarea moralei proletare în pelimetru, ea era cu desăvârșire exclusă, de neconceput! Câți tovarăși care, după cum reieșea din autobiografiile lor, au rezistat eroic în fața Siguranței, nu și-au văzut trecutul de luptă anihilat și viitorul compromis, pentru că într-un moment de rătăcire a simțurilor scârbite de trupurile puhave, păroase ori scheletice ale tovarășelor de viață (în majoritatea cazurilor recomandate chiar de partidul-pețitor) s-au năpustit asupra unei secretare mai mișto, îngrămădind-o pe biroul încărcat cu dosare ce conțineau planuri concrete de ridicare a patriei pe noi și noi culmi de progres și civilizație! Dar cel puțin aceste sacrificii, odată consimțite, calitatea vieții în pelimetru merita ea oare invidiile, lucrările, eforturile de-a rămâne aici cu orice preț? Nu știm dacă înalții demnitari revoluționari, și mai ales tovarășele lor de viață – care în această perioadă făceau exerciții de umblat pe tocuri înalte, învățau să se drapeze în blănurile de vizon, de astrahan, de nurcă, găsite în șifonierele burghezo-moșierițelor (cele de leopard aveau să și le cumpere mai târziu, din drepturile de autor ale soților), se deprindeau să citească, luând-o muncitorește de la ABC, deoarece, după cum este știut, clasele dominante le obstrucționaseră accesul la învățătură – nu se poate ști, ziceam la începutul acestui period a cărui largă respirație ne-a fost dictată de importanța mediului pe care-l descriem, dacă ei, locuitorii

pelimetrului, își imaginaseră sau, mai grav, speraseră că *dialectica*, motorul în veșnică mișcare al existenței și al derivatului ei inferior, conștiința, va ocoli acest spațiu rezervat responsabililor cu fericirea și nu-și va întinde și asupra lui păienjenișul contradicțiilor, fie ele și neantagonice. Dacă au căzut în această greșeală gnoseologică, înseamnă că mai aveau de învățat, însă se știe că dascălul cel mai autorizat este experiența, practica. Ne vom strădui, în cele ce urmează, să demonstrăm sumar acest adevăr evident.

Astfel, pe neașteptate, tovarășa Chitrofan Zambila observă că vila tovarășului Argatu Ionel are mai multe încăperi decât a lor și-i spuse soțului ei, secretar adjunct cu probleme organizatorice, de cadre: „Auzi, Chitrofane" – aici e de notat faptul că tovarășele se adresau tovarășilor pe numele de familie, ca și cum „Gicu" sau „Fane" ar fi știrbit din autoritatea lor politică – ...„adică dă ce aia a lu'Argatu', bețivu ăla care-i pute picioarele, să aibă unșpe'ce camere, și noi, secretari la cadre care hotărăște totul, numa' opt? Da' așa ai fost toată viața, că dacă nu te culegeam din șanțuri tot acolo iereai și azi! Te lași călcat de toți nespălații, ca o cârpă, da' eu vin și te întreb: rabzi tu să se uite la mine maramoaica dă sus? Numa' pen'că ești tu moale și umanist?" Și atunci tovarășul Chitrofan Marin, excedat, cerea din nou dosarul tovarășului Argatu, îl bibilea, îl legumea și ajungea la concluzia că în autobiografie nu se insistă îndeajuns asupra perioadei 14 martie 1934 – 8 februarie 1935. Îl chema la el, la cadre, și prietenește, „că doar ne cunoaștem nu dă ieri dă alantăieri" îl ruga să aprofundeze, să aducă completări.

— Nu dă alta, Tovnelu, da' știi? Cineva, nu-ș cine, i-a suflat *șefului* că tu în... ia stai să văz, da, da, pă 9 decembrie '38, așa și pă dincolo și știi tu cum e *tovarășu'*, vigilent... Te rog eu tovărășește și ca prieten, clarifică.

Tovarășul Argatu își sfărâma creierii, încercând să-și aducă aminte ce făcuse, spusese sau gândise el în acea îndepărtată zi de iarnă, după ce predase tramvaiul la depou. În acest timp, tovarășul Chitrofan găsea sau provoca el o ocazie potrivită și cu un aer îngrijorat îi plasa *șefului* că în trecutul lui Argatu e ceva nelămurit. „Verifică imediat!" i se trasa sarcina prioritară. Nu era greu să găsească un dușman al lui Argatu, prea avea metode de vechil! iar acesta își amintea cu precizie că-l văzuse într-o iarnă, bând țuici fierte la „Trei cârnați" cu un văr al lui, legionar.

— N-a fost asta, cumva, pă 9 decembrie?

— Ba da, ba da, ezact pă nouă!

Neamul verde era căutat la Canal, la Pitești, ori la Aiud, și după lămurirea de rigoare declara că el, cu mâna lui, îl înscrisese pe văr'su în cuibul „Dezrobitorii" din Tiflești-Argeș. Argatu, pus sub acuzare de pactizare cu fascismul și, mai grav, de ascundere a acestui lucru, jura că banditul minte,

că legătura lor de rudenie era doar prin alianță și nu de sânge, că nu-l întâlnise pe așa-zisul văr decât o singură dată, în gară la Titu, în 1943, când fascistul se întorcea fără o mână de pe front, unde stătuse în linia întâi, din prima zi a războiului, să-și ispășească credințele criminale...Începea ancheta, întâi în linie de partid, apoi „în altă parte". Soția trădătorului, tovarășa Mina, declara că „își dă seama căci, căsătorindu-se cu dânsa, Argatu a vrut să-și camufleze trecutul mârșav" și astfel problema locativ-ambientală dintre cei doi ilegaliști căpăta o rezolvare de principiu.

Automobilele oficiale, rechiziționate de la huzuritori, jucau de asemenea un rol însemnat în transformarea contradicțiilor neantagonice în antagonice, dar asta se petrecea pe linie de progenituri, de copii purtând T-shirturi cu inscripții haioase: FUCK IT, I LIKE IKE sau I'M GAY și primii blue-jeanși, strict prohibiți altora; cine era prins în această ținută decadentă era dus la miliție, tuns chilug, iar pantalonii de văcar texan, tăiați fâșii-fâșii cu lama de ras. La școala *specială* „în numele lui Pavlik Morozov" cu limba de predare rusă și profesori aduși de la Kuibîșev, Voroșilovo sau Molotovsk, se puteau auzi în pauză discuții în limba lui Lenin și Stalin, urmate nu de demascări politice, ci de palme, pumni, picioare: *„U nas Buick! U vas tol'ko Ford!"* *

Nu toate problemele de așezare a vieții pe temeliile de granit ale eticii și echității revoluționare aveau asemenea deznodăminte spectaculoase; e drept că în acest tip de construcții, jucau un rol principal ființele necuvântătoare: astfel, pekinezul tovarășei Beșlegu Diamanta mușcase pisica de Angora a tovarășei Munterescu Noemi; la rândul ei, aceasta devorase papagalul tovarășei Lórinczy Mártha, care știa să spună „Eljen Stalin elvtárs!", ori tânărul Volodea-Iosif Ionescu, în vârstă de cinci ani, trăsese cu revolverul tatălui său, un Mauser 7,65, în fereastra tovarășului Gogu Limbășeanu, tocmai când acesta stătea pe WC.

Acești copii precoci creșteau, le apăreau primele coșuri, fericite tulburări ale sângelui tânăr, și cum erau aproape toată noaptea pe străzile cu atâta arboret și boschete propice, natura își cerea drepturile ei, iar viitorii conducători de mâine i le dădeau cu elan tineresc. Era un erotism foarte sportiv, fără dramele și sfâșierile dezlănțuite de mentalitatea burgheză, care confundă posesiunea cu proprietatea, mereu proprietatea blestemată!, chiar când este vorba de sânișori abia îmboboci ți și pulpișoare argintii ca niște cleni. Fetele și băieții se schimbau între ei, își comparau fără complexe performanțele și dimensiunile, învățau unii de la alții, făceau schimb de

* Noi avem Buick! Voi numai Ford!

experiență, ca și cum abstinența pe care și-o impuneau părinții, din rațiuni superioare, de stat și de partid, se răzbuna, hulpavă, în corpurile lor nubile și experte, înainte de vreme. Dar uneori intervenea și întâmplarea, categorie neglijată de locuitorii pelimetrului. O tovarășe căzută pe neașteptate acasă și-a găsit fetița cu juponul dat peste cap și chiloțelul tremurând în vârful piciorușului ridicat spre tavan, într-o veselă partuză. A gonit pe golani, împărțindu-le câteva ghionturi, a bătut-o zdravăn pe tovărășica, apoi s-a închis în biroul ei să caute în operele clasicilor marxism-leninismului referiri la modul cel mai just de educare a fetelor cu mâncărime precoce. Fetița, jignită, s-a dus la bucătărie, a pus la fiert apă într-o „oală-minune" și când aceasta a fluierat, a luat recipientul, a intrat în birou și a opărit-o pe mă-sa, definitiv.

S-o fi influențat exemplul, destinul și cariera unui cunoscut conducător de partid și de stat, ajuns mai târziu Erou între eroii neamului, eminentă personalitate a lumii contemporane, ctitor de geniu?

Chiar înainte de fantastica sa ascensiune se povestea cu șușoteli prudente că pe timpul uceniciei sale ca cizmar, făcându-i-se poftă de niște bere, a șutit câteva kilograme de talpă și s-a dus la târg, să le vândă. Unui polițist treaba i s-a părut suspectă, l-a luat la întrebări și l-a dus de o ureche înapoi la patron, un consătean care-l luase de milă, că era dintr-o familie de „nime'n drum", să-i dea o pâine. Meșterul i-a tras câteva palme și și-a văzut de lucru. Tânărul, jignit în demnitatea lui de om, a luat un ciocan, s-a apropiat pe furiș pe la spate și i-a tras una în moalele capului, spărgându-i-l, drept care a ajuns la Văcărești. Aici pușcăriașii de drept comun au dat buzna la cărniță fragedă. Comuniștilor aflați acolo li s-a făcut milă de biata victimă a exploatării capitaliste, l-au luat între ei și, cum între timp patronul îl iertase și urma să fie eliberat, l-au însărcinat cu transmiterea unor mesaje, iar din clipa aceea tânărul a devenit un revoluționar de profesie, adică nu și-a mai cheltuit inteligența, energia și cultura bătând pingele și punând flecuri, ci s-a dedicat în întregime nobilei sarcini de-a conduce poporul, fără deosebire de naționalitate, pe noi culmi de progres și civilizație, spre visul de aur al omenirii, comunismul.

Am mai putea povesti multe, dar, neavând intenția de-a face cursul scurt de istorie a pelimetrului, vom lăsa carnetele noastre de însemnări să adaste în sertare și vom mai spune doar că acest domeniu al poporului în care trăiau, dormeau și se bine-meritat destindeau cei mai buni dintre cei buni, se bucura de o grijă *specială* din partea Organelor profilate pe apărarea integrității fizice a locuitorilor acestui spațiu vital. Sute, dacă nu mii de bărbați tineri, sănătoși, în floarea vârstei și a forței de muncă, unii cu expresii

inteligente, vii, alții cu ochii goi, ca niște zombi, vegheau de la mansarde, din curțile-parc năpădite de o vegetație bogată dar disciplinată, de pe străzile cu asfaltul fără gropi, fără duluri sau surpări, și orice intrus era îndată prins în periscop, urmărit pas cu pas, legitimat și – de la caz la caz – luat și pe mai departe în evidență. Îndată ce cădea seara, efectivul se dubla, iar în zilele de sărbători revoluționare (zile în care e cunoscut că dușmanul acționează cu predilecție) se tripla. La intrarea străzilor ce duceau în inima pelimetrului, la Club, se postau mașini blindate, rămânând în alertă până dimineața. Ce s-ar fi întâmplat dacă un comando titoisto-imperialist (ori, mult mai târziu, sovietico-maghiar) parașutat într-o noapte fără lună, ar fi capturat sau masacrat dintr-o dată tot centrul vital al națiunii? E mai bine să nu ne gândim.

Dar cum timpul trecea și dușmanul nu se mai hotăra să dea această lovitură decisivă, vigilența ostășească a servanților de pe auto-blindate se relaxă încetul cu încetul. Erau băieți tineri, robuști, aleși pe sprânceană, verificați din toate punctele de vedere. Li se făceau periodic complexe analize medicale, să nu fie cumva purtătorii unor viruși și să-i împrăștie, fără voia lor, în pelimetru. În majoritatea vilelor lucrau, pe post de fată-în casă-bună-la-toate, pimpante și tinere surori medicale, retribuite însă de la spitalele unde figurau pe schemă. Tovarășelor nu le plăcea să plătească servitoare din buzunarul lor și nici să li se reamintească fosta condiție socială a celor mai multe dintre ele. Între drăguțele june și bravii militari de pază se stabiliră, cum era și firesc, relații sincere, călduroase, astfel că în dimineața zilei de 16 mai 19.. sau poate 4 iunie a aceluiași an... când convoiul de dubițe – PÂINE, CARNE, LEGUME PROASPETE! condus de Ninel Aurăreanu intră pe neașteptate în pelimetru, ostașii, osteniți de îmbrățișări furtunoase și îndelung repetate, dormeau în TAB-uri cu fruntea pe chiulasa mitralierelor și nu remarcară intromisiunea. La rândul lor, tinerii și eleganții băieți în civil, văzând că s-a trecut fără probleme de prima barieră blindată, dotată cu o putere de foc nimicitoare, apreciară, pe bună dreptate, că acest convoi trebuie să se afle în *perimetru* (ei așa pronunțau; mulți aveau facultatea) cu o misiune bine determinată, cu ordine precise, la indicații superioare, astfel că se mulțumiră să-l urmărească cu privirea până în clipa când se opri pe strada Herăstrău, la numărul 6, unde locuia tovarășul Chioambă Paraschiv, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, care tocmai plecase la CC, convocat de urgență pe linie de nerealizare a planului de Stat. La soneria insistentă a lui Ninel Aurăreanu se auzi, târziu, de la etaj, o voce spartă, răgușită, de femeie:

— Ce mă-ta vrei, acușa-n cap dă zori? și o față mare, lată, pe jumătate ascunsă sub un tulpan unsuros, se ivi plină de mânie, dar văzând elegantele

dubițe cu firme alimentare îmbietoare, se îmbună: „Or fi dăla noi, dăla Gospodărie? Da' azi n-am comandat nimic, a mai rămas dăstul dă ieri. Noi facem ieconomii, n-am uitat dă unde am pornit!"

Ninel Aurăreanu se orientă imediat:

— Azi e o distribuție *specială*, fără comandă, numai pentru cadrele *mai* superioare, la indicații deosebit de superioare.

— Ce nu spui așa, tăticu? Stai, că vin imediat!

În dosul zidurilor înalte, ca de fortăreață, cu cioburi de sticlă presărate pe coamă, nu se vedeau decât rare ramuri de pruni, meri și peri, pomi mai degrabă utilitari, insoliți în această zonă unde predominau brazii argintii, molizii, sălciile plângătoare, plopii japonezi, arborii decorativi. Poarta de oțel, vopsită într-un cenușiu de crucișător, avea mai multe broaște *speciale*; trecu un timp și în cadrul ei apăru tovarășa Chioambă Paraschiva, soția tovarășului vice. Mare, pătrată, osoasă, purta un fel de capot de diftină, soios, iar picioarele goale și roșii erau vârâte în târlici cu talpă de lemn. La gât îi atârna o cruce mare, de aur, protopopească, și pe degete avea inele cu rubin. În spatele ei se vedea curtea amenajată gospodărește: cotețe de păsări, cocină de porci, grădină de zarzavaturi, totul păzit de un câine ciobănesc corcit cu lup, legat în lanț și probabil lihnit de foame, deoarece se zbătea lătrând ca un turbat.

— Hai, descarcă și du la cămară!

— *Te grăbești?*

Tonul neașteptat, rece, tăios, de boier cu înfățișarea distinsă (Ninel purta un costum albastru, cu dungulițe gri, la două rânduri, guler apretat și cravată bordo cu negru) o zăpăciră pe tovarășa. Se îndoi din șalele late: „Nu mă grăbesc, să trăiți!"

— Atunci poftește-mă înăuntru, ce mai aștepți? Să te rog?

— Poftiți... și un ultim rest de conștiință revoluționară o opri să adauge instinctiv, „săru-mâna".

Cu mâinile la spate, aruncând priviri nemulțumite, acre, Ninel străbătu aleea de marmură de Ișalnița, șerpuind printre răsadurile de ceapă, usturoi, ardei și fasole; intră într-un hol imens, pardosit cu gresie albastru-verzuie; jur împrejurul pereților lambrisați cu lemn de trandafir, se înșirau mari borcane cu murături, iar de grinzile aparente, de stejar vechi, atârnau, în bilțuri de sfoară flocoasă, hălci de slănină, șunci și ghirlande de cârnați. Peste covoarele de Smirna, în nuanțe nobile, stinse, și Ghiordezuri ca un foc vioi într-o pădure verde, fuseseră așternute scoarțe țărănești, rupte și cârpite. Tovarășa Chioambă nu-și venea în fire și se legăna de pe un picior pe altul ca o rață leșească; cine putea fi tovarășul ăsta? Dacă-și îngăduia să vorbească

așa cu ea, în fața căreia tremurau maiori și colonei, însemna că știe el ceva, nu era nebun să-și cufurească soarta. Ce să se fi întâmplat? Să fi venit americanii, ori să fi izbucnit contra revoluția, ca în Ungaria, acu' nu-i multă vreme? Sau, doamne ferește, l-o fi dat jos pe Chioambă din funcție, că limbricu' ăla de Spelbu îl sapă pe unde poate, zice că nu-i *copetent* și că bea dă stinge, până se scapă pă el. Te pomenești că ăsta a venit s-o scoată din casă, uite-l, mă-sa a dracu'! cum se plimbă cu mâinile la spate, ca pe tarlaua lui și se uită la toate cu ochi dă dihor, iar ei nu-i vine nimic în minte, nici ce să zică, nici ce să facă, parcă e vrăjită. De la etaj se auzi un cotcodăcit de găină, asurzitor. Ninel tresări speriat, dar tovarășa Chioambă îi făcu semn să se liniștească, zâmbind servil:

— Nu-i nimic. Doar mama *tovarășului.* Dânsa este, să scuzați, damblagie. Rezolv problema acușica.

Pierzându-și un papuc, sări la o măsuță Louis XV pe care se afla un telefon „pe scurt" și un săcui cu făină de porumb; ridică receptorul și începu să strige:

— Profesoru' Măgureanu? Păi ce faci, măi tovarășu? Mama *tovarășului* face criză și dumneata iei atitudine dă gură-cască? Așa, așa, vezi că știi? Hai, vino dă îndată!

Faptul că profesorul – mare lucru și dă capul ăstora! – îi spuse cu voce tremurândă – „săru-mâinile, sosesc acuma", o mai liniști; dacă l-ar fi mazilit pe Chioambă, i-ar fi tăiat și legăturile de telefon cu cei care-l serveau, și ăstora, la rândul lor, li s-ar fi dat indicații să nu răspundă la nici o chemare. Așa s-a întâmplat și cu Hotinevski, ăla dă să tot scarpină în fund, și cu Manole Dumitrescu, care nu știa vorbi decât pă radicale, ori cu piticu' dă Perticarie...

— Tovărășelu', nu vă supărați că vă întreb, dar însă... totuși...

— Unde ții icoanele? se răsti, sec, Ninel! Își dăduse seama că acesta era singurul ton care putea s-o împiedice pe tovarășa Chioambă Paraschiva să-l facă să-și piardă vremea cu ea. Trebuia s-o țină cât mai mult în această stare de nesiguranță. Era vorba de colecția de icoane pe sticlă din secolul XVII, adunate pe o nimica toată de domnul Costache Bălănuță în timpul unei campanii electorale în Maramureș, înainte de război.

— Care icoane? bâigui tovarășa.

— Alea la care vă închinați pe ascuns, dovedind astfel atitudini înapoiate, incompatibile cu înalta sarcină de activist cu munci de răspundere!

Tovarășei Chioambă Paraschiva i se tăiară picioarele. Dă unde cunoștea ăsta? Că doar nu era tâmpită să se roage în gura mare, știa și ea că dânșii are chestii-socoteli peste tot, până și în ieșitoare și zicea numai în gând,

stând în genunchi în fața reprezentărilor pline de o naivă fervoare ale Domnului Dumnezeului nostru, ale Fiului Său și ale tuturor sfinților: „Doamne, ajută-l pă Chioambă să promoveze pă linie dă Partid și dă Stat!" sau „Doamne, fă să-l iescludă pe Spelbu din partidu' nostru!" Câteodată o ascultase, alteori nu, când cum...

— Mai aștept mult, tovarășe?

— Da nu vă supărați că întreb și eu, ca proasta, la ce vă trebuie?

— Să organizăm o expoziție națională împotriva misticismului, aruncă Ninel prima explicație venită în minte, iar partidul vrea să știe cine colaborează sau nu.

De sus se auzi iarăși cotcodăcitul acela năprasnic.

— E damblagie, spuse tovarășa Chioambă. Face pă ea. Da' n-avem sufletu' ăla, ca Duța lui Briceag, dă și-a dat mama la Ilias și nu se duce niciodată să-i ducă un ou, o turtă-dulce acolo! Dacă-i vorba dă ispoziție dă partid, poftiți...

Icoanele ocupau un perete întreg într-o odăiță unde ardea zi și noapte o candelă. Când intrară, tovarășa Chioambă se repezi și o stinse, arzându-și buricele degetelor.

— Să știți că și la alde Spelbu găsiți icoane, și încă mai acătării. Dă argint. Și să mai știți că ei, dă Paște, merge cu toată familia la o biserică din ma'ala, pot să aflu la care, dă unde vine acasă cu lumânări aprinse, da poate partidu' știe... Eu am ținut vechiturile asta, pen'că le-am luat cu *iventar*, altfel le aruncam dă mult. Noi nu mai credem, suntem *tovarăși*. („Doamne iartă-mă, Doamne nu te uita în gura mea, Doamne fie-ți milă, sunt o nemernică.") Eu toată ziua robotesc prin bucătărie, că tovarășu' are stomacu' delicat, nu păstrează dacă nu-i proaspăt și natural, cum să-mi umble mie mintea la prostii, la înapoiere? („Doamne nu te întoarce dă la mine, învață-mă ce să zic și ce să fac"...) nu înțeleg cum alții se mai apretează... Luați, luați-le...

Rămase rezemată de un perete, pocnindu-și degetele pline de inele și privind năucă la tinerii în salopete negre, care luau icoanele pe sticlă și ieșeau cu ele în pas vioi; nu avu puterea să le strige: „Ce umblați ca chiorii și-mi călcați răsadurile?", pe urmă auzi cum pornește convoiul și căzu în genunchi în fața peretelui gol, unde se vedeau ca niște pătrate mai deschise la culoare urmele icoanelor. Dar nu-i veni în minte nici o rugăciune, ca și cum sfinții aceia, semănând cu niște cerșetori sau măturători de stradă, le-ar fi dus cu ei, luându-i-le din minte.

... și câte n-a făcut să scape de truda aia nesuferită de la țară! Ăștia dă azi din colectivă nu știe, muncește, nu muncește, tot le dă ceva; dă ce mai

are nevoie fură, dar ea a preferat mai bine să fugă dă acasă, să fie servitoare la oraş, dar n-a avut noroc, domnul a desfetit-o la nici o săptămână de la angajare, şi la două i-a prins doamna îmbârligaţi şi după ce a bătut-o şi a despletit-o şi el se uita şi zicea „dragă, nu te enerva, o să-ţi cauzeze" a dat-o afară, nici leafa nu i-a mai plătit-o, doamnă, săru-mâna, da' eu din ce trăesc? din fofoloancă, scroafo, din fofoloancă, i-a răspuns doamna, care era bolnavă de cancer, şi nu i-a ajutat Dumnezeu; n-a mai dus-o mult; în schimb pe ea Dumnezeu n-a părăsit-o; unul cu care s-a dus pe o bangă în Cişmigiu a fost galant şi a pus vorbă bună de au angajat-o la o fabrică de testile, undeva prin Dudeşti, da' nu era dă trăit, îţi curgea sângele din urechi din pricina zgomotului, maşinile ierea vechi, îţi prindea mâna dacă te lua gândurile, noroc că s-a împrietenit repede cu una Duţa, fata crâşmarului Briceag din satul vecin, frumoasă, arzoaică şi pramatie; nici ei nu-i plăcea la ţesătorie, în iadu' ăla şi într-o zi i-a spus: „Auzi fa, dă aia am venitără noi în Capitală să pierim aici ca proastele, dă oftigă, dă aia m-a ales pă mine Regina Balului? Hai cu mine că n-o să-ţi pară rău, ce, mare lucru, o speli şi-i ca nouă, am un vad bun la Găieşti, în gară – şi s-a apucat amândouă să vândă seminţe acolo, da' numa' aşa, dă sanchi, să aibă ocazie să se fâţâie pă peron, dând din fund şi scoţându-i din minţi pă călătorii dă la clasa întâi, încât mulţi lăsa trenu' să se ducă dracului şi venea cu ele în spatele gării unde, până isprăvea, îi păzea Relu, peştele Duţei lu' Briceag, da ea avea dă suflet pă altu', unu Puiu, închis la puşcărie ca bolşevic, şi odată, când avea ei vorbitor, s-a dus şi ea dă curiozitate; ăla, săracu, mic şi bâlbâit, era pierit după Duţa, a căzut aproape în genunchi în faţa ei şi i-a spus ceva cu plopi fără soţ şi acele farmece sfinte, iar ea îşi trăsese o bască până peste sprâncene, să nu vadă Puiu că şi-a vopsit păru' blond, cum îi plăcea lu' Friţ, un soldat neamţ care le aducea coniac fin şi parfum şi cât de bine a petrecut amândouă cu ei! Ierea băieţi galanţi, nu ca calicii dă români! Păcat că a venit ruşii, nişte mârle, da' pă dă altă parte a ieşit Puiu din lagăr, şi fiind omu' lor a ajuns mare şi tare, şi în această calitate i l-a prezentat pă Chioambă, ca să-l ia de bărbat, să fie adică *tovarăşa* lui, şi degeaba a plâns ea că nu-l vrea, că e urât şi-i pute gura, Duţa lu'Briceag a luat-o tare „tu să faci, fa, ce-ţi spune partidu'!" şi atunci n-a avut ce face, l-a aceptat şi a stat cu el şi când lucra la sicoritate, dă să lăuda că plesneşte peste bot miniştri, generali şi episcopi şi mai târziu, când tot partidu' l-a trimis la facultatea Jidanov. Peste tot a fost alături şi nu-i pare rău; prin el a ajuns „tovarăşa ministru", vai, da' tot timpul cu frica în sân că se termină; nu se poate să nu se termine, prea este totul frumos din cale-afară, ca-n poveşti, şi nu poate să ţină; de aceea pune ea murături şi seamănă cartofi şi fasole şi taie porci în fiecare an; nu se poa' să ţie, cine a mai văzut un bou ca Chioambă şi o curvă ca ea să stea în fruntea ţării şi nu în vis, şi nu o zi-două, ci uite, se adună anii şi nu se mai miră nimeni! Singura plată este că trebuie să rabde toate hachiţele Duţei lu' Briceag; asta s-a făcut ca o scorpie, calcă în picioare pă toată lumea, dar fără ajutorul ei tovărăşesc unde ar fi acum? Ar face trotuarul şi nu mai merge că s-a başoldit rău de tot, poate dă prea mult trai bun, dar mai dăgrabă dă grijile intelectuale, întrucât se pregăteşte să dea la facultate, că după ce o mierleşte *şefu ăl mare* şi nu mai are mult dă trăit, pute a hoit, vine – cum zicea Duţa lu' Briceag – o iechipă tânără şi soţiile trebuie să aibă şi ele diplome, ca să poată conduce la egal cu bărbaţii, nu să stea la plită şi să şteargă curul plozilor dă rahat; în schimb e foarte greu; pă ea a repartizat-o la Istorie, habar n-are dă ce, şi oricât buchiseşte nu-i intră nimic în cap, îl încurcă pă Ştefan cel Mare cu Despot-Vodă ori cu Radu Paisie, iar din chestiile cu cruciaţi şi cu paşoptişti nu înţelege nimic, da' se teme de Duţa lu' Briceag, nu vrea s-o supere; când e în toane bune, cam rar, te mai poţi înţelege; acu' doi ani a luat-o cu ea în vacanţă în străinătate, în Ocident, undeva în Anglia sau în Grecia, a fost frumos; nevasta ambasadorului, mare lucru şi dă capul ălora, neşte căcănari, umbla cu ele două ca cu ouăle cele roşii şi nu le dădea voie să achite nimic-nimic din ce târguiau; de bună seamă, Duţa lu' Briceag mai mult, ea că mai inferioară mai puţin, da' dă ce să supere pă Dumnezeu? Şi-a adus o mulţime dă lucruri frumoase, le ţine la naftalină, fiin'că nu se ştie niciodată ce poate surveni, uite acum, când se aştepta cel mai puţin a căzut pă capu' lor nenorocirea, cine ştie ce-o fi trăncănit Chioambă la beţie, ori poate Duţa... să se fi supărat Duţa pă ei?

Se ridică şi se repezi la telefonul „scurt". Mergea. „Tovarăşul e la *tovarăşul* cu tovarăşul", îi răspunse secretarul şi ea, cu o voce plângăreaţă (care-l înspăimântă pe secretarul obişnuit să fie tratat cu „boule, cap plin dă câlţi!") îl *rugă* să i-l dea numaidecât pe tovarăşul întrucât e o problemă care numai tovarăşul poate să... şi tovarăşul s-ar putea supăra, dacă nu-l anunţă imediat pe tovarăşul. După un timp se auzi vocea furioasă a vicepreşedintelui Consiliului de Miniştri, Chioambă, şi discuţia dintre cei doi soţi fu înregistrată în camera cu destinaţie specială, cuvânt cu cuvânt, transcrisă şi depusă la arhivă:

— Ce vrei, fa?

— A venit şi ne-a luat icoanele... vreau să zic tablourile cu bărboşi.

— Cine, fa?

— Nu ştiu, bă.

— Cum nu ştii, vaca dracului? Cum? Intră oricine în casă şi îmi ia lucrurile?

— Zicea că-i dă la ispoziţie...

— Care expoziție, fă zăludo, ce expoziție?
— Una dă partid...
— Ție nu ți-e bine?
— Ba mi-este, da' uite, ierea unu' înțolit și înfipt și am zis că dacă-și permite, înseamnă că și tu știi...
— Ce să știu, 'tu-ți dumnnezeii mă-tii, că nici niște date nu ești în stare să furnizezi, ca oamenii. Stai tu, că viu eu acuși acasă și vezi tu pă dracu' care dai drumu' în casă la toți *derbedeii!*

„Maică Precistă, te pomenești că o fi fost vr'un hoț" începu tovarășa Chioambă să se tânguie, năpădită de un plâns sfâșietor. Se lăsă pe treptele lucioase ale scării interioare, și cu fruntea pe genunchi își boci viața fără rost și fără bucurie, din clipa când văzu lumina zilei, în casa de lut și bălegar uscat dintr-un sat din prăfăria Bărăganului, și totul a fost degeaba și zadarnic, și-a pus blana la bătaie în gară la Găiești și geaba a nădăjduit că o ia Hans sau Iohann, departe, departe; a trebuit să-l rabde pe împuțitu' de Chioambă, să înghită hachițele și cruzimea Duței lu' Briceag, să tocească șirul fără cap și coadă al Domnitorilor Moldovei și Țării Românești; se mai răcorea punând murături și semănând fasole și ridichi în parc, dar sufletul ei era gol, ca peretele fără icoane...

Și cântă, cât putu de tare, că nu-i mai păsa, toată această nimicnicie:

Frunză verde dă doi nuci,
Te duci, viață, te duci,
Prin pădure să apuci,
Prin pădurea-ntunecoasă,
Lupu'nainte să-ți iasă,
Murgu să se poticnească,
Mâna dreaptă să-ți sclintească,
Și cea stângă să ți-o frângă,
Să ți-o rupă până-n cot,
Să rămâi calic dă tot,
Golășel ca o surcea,
Cum ieșiși din mumă-ta!

Tovarășul Paraschiv Chioambă, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, nu-și putu însă părăsi locul de muncă pentru a verifica personal cine a fost escrocul strecurat în casă. Îndată ce, fierbând de mânie, puse jos receptorul, sună „scurtul", și i se ordonă ca până la ora unsprezece (acum era nouă și cinci) să prezinte personal tovarășului prim-ministru, care la rândul său la ora unu trebuia să supună aprobării *tovarășului*, situația pe țară în ceea ce privește recoltarea fructelor de pădure, planul la export pe prima jumătate a trimestrului II și acțiunile întreprinse de guvern ca la alegerile pentru Sfaturile Populare să iasă un număr corespunzător de tovarășe-femei. Tovarășul Chioambă își chemă miniștrii de resort, bruftuluindu-i; aceștia părăsiră precipitat ședințele în curs de desfășurare, ori lucrările curente, și mobilizară tehnicienii și specialiștii în problemele cerute; tovarășul vice uită de vorbăria de neînțeles a nevestei sale, o tâmpită de la țară. În timpul cât turcălea hârtiile și zbiera la miniștri, făcându-i „capete de câlți", *incoerenți* și gură-cască, primi un nou telefon, tot pe scurt, și i se ceru să plece fără întârziere, la Târgu-Mureș, unde se produsese un accident de cale ferată, un „eveniment" cum i se spunea în limbaj oficial și pe urmă la Tulcea, să ancheteze traficul cu icre negre cu care se ocupa primul secretar.

În acest timp, Ninel Aurăreanu, în fruntea convoiului de dubițe albastre, opri în fața unui gard de fier forjat pe strada Vâscului nr. 15, unde locuia tovarășa Mușatinescu Rojica, șefa sectorului de „relații cu partidele comuniste și muncitorești" de pe lângă CC. De la ea trebuia să ridice un salonaș stil rococo, ieșit prin 1895 din mâna meșterului Würtz, Würtz & Sohn, Wien, Printz-Eugenstrasse 5.

Tovarășa Mușatinescu, o femeie ușor cocoșată, între două vârste, purta părul vopsit într-o nuanță discretă de violet și era cea mai bine îmbrăcată femeie din Capitală, numai „din pachet" și numai cu lucruri purtând eticheta unor firme celebre. Deși era originară din Transilvania, de la Oradea, vorbea cu un puternic accent rusesc, folosind expresii culese cu grijă din ziarul „Moldova socialistă", tipărit cu litere chirilice la Kișiniov, capitala RSS Moldovenești, ca de pildă *„zavodul în numele lui Lenin, „kartina", „Nu-i tihnă sub olivi", „să întărim mreaja luminării die partid" sau „ slavă tovarășului Stalin, vojdiul luptei mirnice"*. Tovarășilor francezi le vorbea cu accent german, ungurilor cu inflexiuni spaniole, iar olandezilor în idiș, ceea ce producea în cercurile conducătoare ale partidului, mai puțin poliglote, o impresie covârșitoare și convingerea că tovarășa Mușatinescu Rojica este de neînlocuit. Ninel Aurăreanu o cunoștea; îi procura taioare cu eticheta „Coco Chanel", pantofi de la „Bally", dessous-uri de la „Lanvin", din pachetele care începuseră să sosească din Occident și îmbrăcau pe fiicele noii clase conducătoare și pe soțiile activiștilor de la vamă. Veni să-i deschidă o subretă blondă, cu care se spunea că tovarășa ar întreține relații lesbiene, dar nu era adevărat: Rojica avea un succes turbat la bărbați; se pare că femeile „însemnate", șchioape sau cocoșate, au o ardoare titanică și cunosc tehnici capabile să scoată omul din morți.

— E cu un tovarăş bulgar, spuse subreta, care învăţase manierele alese la şcoala de Securitate de la Băneasa. „Fac ca tigri“ adăugă ea, şi râse cu buze pline. „Păi, ce ne rămâne, decât să-i imităm“, zise Ninel, şi-i luă delicat sânul în palmă, ca într-o cupă. „Îmi pare regret, dar sunt pe roşu“... Aşa că stătură de vorbă, la o cafea, până când se auzi sunetul rotund al unui gong chinezesc şi Lucy fugi pe tocuri înalte să-l conducă pe tovarăşul bulgar, un mărunţel negricios şi mustăcios, mirosind a usturoi şi a parfum sovietic „Krassnaia şapocika“, care se tot ploconise bâiguind „spasibo, mnogo spasibo“...

! Hasta luego, camarada! ridică pumnul stâng tovarăşa Muşatinescu, şi dându-l îndată uitării, se întoarse spre Ninel, dezvelindu-şi dinţii albi şi atât de frumoşi încât păreau falşi. „Ninel! Ninel Goldman! Ce mi-ai adus?“

— Mă tem că am venit să-ţi iau, răspunse Ninel. Ce bine arăţi! Ce elegantă eşti!

— O, ieşti galant! Nişte ţoale vechi di-ale babuşcăi mieli... Le-am găsit într-un pod, într-o ladă vechie-vechie... Mirosea discret a „Shalimar“ şi-şi dăduse cu fond de ten „Max Factor“ peste faţa spuzită, la aproape cincizeci de ani, de acnee juvenilă. Unul din fixurile ei era să declare, cu un accent dramatic, că rochiile, pălăriile, blănurile, pantofii, bluzele de mătase le găsea prin poduri, prin pivniţe, erau nişte sărmane vechituri lăsate de vreo mătuşă săracă, iar cei ce-o contraziceau, scoşi din fire de tonul ei plângăreţ de strângătoare de zdrenţe, aveau foarte curând ocazia să se căiască.

— Biei cieva? Mi-a adus un tavariş ilegalist işpaniol nişte „Anis del Mono...“

— Aşi prefera „Stalicinaia“...

— Da, da, *pravilno*, mai binie... Lukiana Grigorievna, tie rog siervieştie... Am fost aşa die ocupată zililie aestea, n-am putut triece sî văd cie ţi-a mai sosit... Nici nu-ţi dai siama câtie prablemie ridica tavarişcii străini. Barbaţi, cie poţi sî lie faci? Niciesităţi fiziologice, doar n-o să-i lîsăm sî cadă la noi în ţară, în asta, cum îi zicie? Onanizmuş... Fietie aviem, cuminţi, disciplinatie... Da' când colo, cie sî vezi? Tavariş Gomez nu vria sî-şi satisfacă o nicesitatie, nu! El vria ca fată sî poarti *ciulki* negre, jartela roşie şi sî scoatî pi rochia în ritm de „La Cumparsita“... Tavariş Ghenderson nu poati, daca nu primieşti întâi bataie. Poftim, fa rost di cravaşa, di nagaika... Baston di cauciuc nu stimulează la iel, aducie aminte di poliţia ripriesiva... Tavariş Stepan Maximîci... lui nu triebă femei, lui numa' vodka, cum curjie Volga *mati radnaia*, naroc cî ramânie raţia de la tavarişci arabi. Ei riligioşi din punctul aesta die vidiere, în schimb vrea puştiulache, da' asta nu sî poati, nu permit legilie ţării noastre, dar tavarişcii noştri *cekişti* au lista cu toţi întilectualii

gomosexuali, nici nu imaginiezi, Ninel, cie mulţi aviem! Di voie sau di nevoie calaboriază... Pi urmă cadourile, la pliecarea din ţară, la munca iliegala! Triebuie sî aviem grija sî nu dăm di două ori acielaşi cadou, iar siecrietariele mieli, aşa nişte zapacitie! Şi sunt şi altie prablemie, mai camplexie, ţie pot să-ţi spun, „tî naş“, tu ştii ce înseamnă *partinnaia taina*... Dai din picior? Nierabdator? Atunci spunie, ci mi-ai adus?

— Am venit să-ţi iau, spuse foarte serios Ninel.

— Cie vorbieşti?

— Vorbesc foarte serios. Uite, salonaşul ăsta „răcăcău“.

Tot sângele fugi din obrazul Rojicăi Muşatinescu; coşurile pudrate părură nişte vulcani în miniatură, zmeurii. „Nu-mi plac glumie di acieste“.

— Îmi pare rău, dar nu glumesc.

Ochii ei mici ca două bobiţe de afine devenîră uşor sticloşi sub genele lungi, albăstrii, false, de la „Arden“. „Ci ia stăi, cie-ţi veni?“

— Mie? Nimic. Ninel făcu un gest spre tavan. *Ukaz* spuse el. *Cerezviceainîi ukaz*.

— Da' cie lie trebuie lor salonaşul bunicii mieli? începu Rojica să se tânguie.

— Nu e al bunicii dumitale! îşi pierdu Ninel răbdarea. Rochia de la „Yves Saint-Laurent“ accept! Pantofii de la „Ballenciaga“ mă supun! Broşa de la „Tiffany's“ o fi şi ea de la vreo mătuşă iobagă, dar salonaşul ăsta în mod sigur, nu! Şi trebuie să-l iau acum!

— Totuşi n-ai vrea să guşti din vodculiţa asta? Tovarăşa Muşatinescu îşi încreţi fruntea înaltă, foarte bombată şi netedă. Nu vreai sî-mi spui cinie ţi-a dat astă dispoziţia?

— Cine dă dispoziţii în ţara asta?

— Aici sî ascundie un sicriet...

— Da, unul de partid.

Rojica îi luă mâinile într-ale ei.

— L-am cunoscut bine pe tatăl tău, pe Benjamin, spuse, vorbind firesc. Am fost şi îndrăgostită de el. *Ö nem lett volna oljan titkos,* * şi-i făcu un semn drăguţ, cu degetul ca un fus roz.

— Nici eu nu sunt secretos, dar nu ştiu nimic. Ce, dacă aş şti nu ţi-aş spune?

— Nu, spuse ea cu ochi răi. Nu mi-ai spune, cum nu ţi-aş spune nici eu. Atuncie spunie-mi altăcieva: undi vrai sî duci pe sârmanielе mieli lucruşoari?

A dracului cutra! Aflând destinaţia putea deduce şi restul. Ridică din

* El n-ar fi fost atât de secretos.

umeri, dezolat: „Unde-mi va ordona partidul nostru!"

Tovarăşa Muşatinescu Rojica se porni ca o furie:

— Să-ţi fie ruşine, Ninel! Tu, băiat crescut şi educat de noi, să mă minţi de la obraz? Să mă crezi tâmpită?! Unde o să ajungem, asta întreb mereu, unde o să ajungem? Ce va fi cu noi? Spune-mi cine e împotriva mea? Cine mă lucrează? Ai auzit ceva? Ai mirosit ceva? Cine ţi-a dat dispoziţia să ridici salonaşul? Ai? Ridică-l, *je m'en fous*, e de un prost gust! Tocmai mă gândeam cum să scap de el, cui să i-l bag pe gât! Dar spune-mi, răspunde-mi la asta: „cum se explică?" De ce tocmai de la mine? De ce taci? Tu ştii, nu se poate să nu ştii, „tî naş", tu eşti de-al nostru...

Ninel Aurăreanu făcea semne băieţilor în salopete negre să umble cu mare grijă cu mobilele cu picioare graţioase şi ornate cu îngeraşi bucălaţi tolăniţi în scoici de palisandru şi îi evită privirea sfredelitoare.

Nu-i nimic. La ora nouă are o discuţie cu un tovarăş israelian din aripa stângă a „Mapam"-ului, venit să se întâlnească cu un tovarăş palestinian din aripa dreaptă a „El Fatah"-ului. Îi va sugera, dar îi putea spune şi direct – idioţii ăia de la ascultare erau nişte analfabeţi – că se pregăteşte o lovitură de stat legionaro-fascistă şi opinia publică mondială trebuie pusă numaidecât în stare de alarmă.

Altă explicaţie nu putea fi: aşa se întâmplase şi în toamna lui 1944, când amantul ei, locotenentul Prónay Andor, venise s-o ridice din casa lor de la Oradea, ca s-o ducă la ghetto.

— *Mondtam magának, Rozsika, de nem volt hajlamos hinni nekem* * . Acum e prea târziu, spuse blondul ofiţer de jandarmi care era atât de înnebunit să facă dragoste cu ea, încât nu-i păsa că-şi compromite cariera şi poate şi viaţa, încurcându-se în văzul oraşului cu nepoata marelui bogătaş evreu Wejszlowics Arpád, proprietarul – printre multe altele – al tuturor hotelurilor din Oradea. „Ar fi trebuit de mult să treceţi dincolo, în România. Acum e prea târziu."

— Eu? Eu? La valahi? La sălbaticii ăia? strigă unchiul Arpi, umblând prin casă ca un năuc, urmat de Laci, valetul său, şi îndesând într-un uriaş geamantan blănuri, dolari, bijuterii; striga că nu se poate, că e o greşeală, că el a fost ofiţer de husari în primul război mondial, şi când au intrat valahii în Oradea (cu toate că dacă n-ar fi intrat, l-ar fi căsăpit comuniştii lui Kun Béla) a refuzat să cazeze Statul Major al generalului Traian Moşoiu în hotelul său „Kek Macska" (a refuzat să-i schimbe numele în „Pisica albastră" şi, pe chestia asta, s-a bătut în duel, la cimitirul Rulikovski, cu sabia, şi

* Ţi-am spus, Rojica, dar n-ai fost dispusă să mă crezi.

poartă şi acum cu mândrie cicatricea de pe obraz, dar şi căpitanului Paulescu (cu care a băut pe urmă „szervusz-reciproka") i-a tăiat un deget de la mâna dreaptă. Iar în fericitul Septembrie 1940, când o parte de Ardeal a revenit la *Anyaország*, la patria-mamă, nu el Wejszlowics, a oferit patru potcoave de aur pentru armăsarul alb cu care Amiralul Horthy Miklós a intrat în *Nagyvárad?* Cum era să-l deporteze pe el, Wejszlowics Arpád, ca pe ultimul *pajszlis zsidó?* * din cartierul Velenţa?

— *Laci! Legyen maga oljan szives is hozza azonnal az én huszártiszt egyenruhámat! Minden kitüntetéseimet! Igy akarok előre lépnit!* **

— Wejszlowics *Ur*, vă rog să nu vă faceţi ridicol! Cu banii dumneavoastră oricând puteţi găsi pe cineva ca să vă treacă „dincolo", spuse locotenentul Prónay; unchiul Arpád îi răspunse rece că în calitatea lui de maior de rezervă în arma cavalerie, nu primeşte sugestii de la un locotenent de jandarmi, în timp ce Rozsika râdea în hohote şi nu ştia cât e de drăguţă, de apetisantă, în scampoloul alb de lână de Angora, care-i mula sânii mici.

Sărmanii ei sâni, care o salvaseră mai târziu de Auschwitz! *Sturmbahnführerul SS* Konrad Walewski îi mângâia, îi săruta, îi sugea şi, după ce o făcea să urle de plăceri, îi scuipa: erau sâni jidoveşti, spurcaţi şi blestemaţi, iar după ce s-a plictisit de ea, tot sânii ei „cei doi pui de căprioară, doi iezi care pasc printre crini, struguri atârnaţi în vie" l-au făcut pe Jacques Rigaut, din comandamentul secret al lagărului, să se priveze pentru ea, pentru *La petite Rose*, de porţia lui *specială*. (Cei care pregăteau insurecţia, aşteptând momentul favorabil, trebuiau să se bucure de un regim *special*, să mănânce mai mult, mai bine, să fie puternici, hotărâţi, nestânjeniţi de torturile foamei, nu-i aşa?) Iar după ce Jacques a fost spânzurat în acordurile unei orchestre în zeghe vărgate, cântând *„Il est arrivé le temps des cérises"*, însuşi comandantul grupului *special* de acţiune, colonelul sovietic Guseev, căzut prizonier ca politruk al unei divizii de puşcaşi în încercuirea de la Wiazma (înainte de-a se preda îşi schimbase uniforma cu un subordonat care a fost lichidat imediat de nazişti), a luat-o sub aripa lui şi, într-o seară, când se îmbătase cu spirt medicinal, furat pentru el de la infirmerie de un polonez care-şi risca viaţa în această acţiune, Tolia i-a povestit Rojicăi cum murise tatăl ei, activistul Kominternului Wejszlowics Ádam în 1938 în lagăr la Vorkuta, strigând: *„Da zdravsvuiet Stalin! Eljen Stalin elvtárs!"*... tatăl ei, medicinistul mărunt şi necruţător fulgerând societatea nedreaptă prin

* — Ovrei perciunat.

** — Laci! Fii dumneata aşa de amabil şi adu-mi imediat uniforma de ofiţer de husari! Şi decoraţiile! Aşa doresc să păşesc în faţa lor!

ochelarii cu rame subţiri de aur, străbătuse toată Ungaria, în timpul minunatei şi eroicei Republici a Sfaturilor, în trenul blindat al lui Szamuely Tibor şi al „băieţilor lui Lenin", *a Leninfiúk*, care plimbau, spre înspăimântarea revoluţionară a burghezilor şi a ţăranilor recalcitranţi, un vagon-platformă cu şase spânzurători în care se legănau, afumaţi de coşul locomotivei, doi burjui, doi culaci şi doi popi, unul catolic, celălalt reformat. După o sută de zile Armata Regală Română, oastea capitaliştilor şi boierilor, zdrobise revoluţia, intrase în Budapesta, arborase pe clădirea Parlamentului steagul românesc şi o pereche de opinci, şi pentru asta doctorul îi urî toată viaţa, din motive *de clasă*, nu ca fratele său, hotelierul, pentru că erau români şi elementarul bun simţ se revolta văzându-i victorioşi. Trecuse în Rusia sovietică împreună cu prietenul său din adolescenţă Kun Béla, avocat din Oradea şi acesta, cunoscut personal de Lenin, fu numit comisar politic al Armatei Roşii din Crimeea, ultimul bastion al albilor lui Wranghel, baronul negru. Ofiţerimea albă, înfrântă, fugi pe marele crucişător englez „Emperess of India", iar zecile de mii de soldaţi simpli, cărora Secţia Politică a Armatei Roşii le trimisese manifeste, asigurându-i că vor fi primiţi ca nişte fraţi care au greşit, se predară. Unii aveau familiile cu ei; erau mulţi, prea mulţi şi a-i fi lăsat să se împrăştie prin toată ţara, încă în fierbere, ar fi fost ca şi cum un doctor ar infecta, cu bună ştiinţă, un organism sănătos. Execuţiile, cu mitraliera, au durat două săptămâni, şi Lenin, aflând, a făcut o criză de nervi, dar probabil era un gest *politic* necesar în faţa atâtor ziarişti străini şi delegaţi veniţi din toată lumea, încă sub influenţa mentalităţilor burgheze, incapabili să înţeleagă durele necesităţi ale revoluţiei, cum a fost şi această execuţie în masă. Dovadă că aşa era, atât Kun Béla, cât şi Rákosi Mátyás şi mai puţin cunoscutul Wejszlowics Ádam primiră importante însărcinări în cadrul Kominternului, mai ales pe linia organizării partidului comuniştilor din România, infectat de naţionalism, incapabil să înţeleagă şi să ducă la capăt, în mod consecvent revoluţionar lozinca „autonomiei, mergând până la separare" a minorităţilor din artificialul stat românesc, burghezo-moşieresc. Şi totuşi, atât Béla cât şi Adam (Rákosi avusese noroc, fusese arestat în timpul unei misiuni ilegale şi era la adăpost, în închisoare la Budapesta, condamnat pe viaţă şi funcţiona ca bibliotecar) fură arestaţi în 1937 de către NKVD, ca „spioni ai Siguranţei româneşti şi vechi agenţi ai lui Ionel Brătianu"; mărturisiră totul şi fură executaţi, iar la Auschwitz colonelul politruk Anatoli Guseev, ţinând-o în braţe şi încălzind-o la pieptul lui păros, îi povestea Rojicăi, plin de admiraţie, că micuţul doctor, în genunchi în faţa gropii, strigase din răsputeri, cu o nemaipomenită voce de bas „Trăiască Stalin!" în ruseşte şi ungureşte, când îi lipise ţeava rece a pistolului de bulbul

rahidian.

Dar le putea ea spune toate acestea comuniştilor străini care veneau clandestin la Bucureşti, unde era sediul Kominformului, să primească indicaţii şi banii necesari aducerii lor la îndeplinire? Unii dintre ei ştiau ce făcuse Stalin cu majoritatea comuniştilor străini refugiaţi în URSS, dar spuneau plini de încredere, mândrie şi înţelegere: *„Erau vremuri complexe. La noi socialismul o să fie altfel"*.

Ceea ce era cu adevărat supraomenesc în opera lui Stalin (operă în sensul de „lucrare" pur şi simplu) era că ororile care o însoţiseră – nu poţi tăia pădurea fără să sară aşchii, îi plăcea chiar lui să spună – erau atât de absurde, în sensul mistic dat de Sfântul Augustin acestui cuvânt, atât de neîntâlnite vreodată în Istorie, încât deveneau incredibile, dezarmând prin aceasta propaganda duşmană. De altfel, tovarăşa Muşatinescu avea informaţii îngrijorătoare că şi grozăviile nazismului începeau să fie uitate în Europa de dincolo de cortină, ba mai mult, se afirma că nici n-au existat. Probabil era o lege, o legitate cum se zicea în limbajul de partid: întâi uiţi, pe urmă nu mai crezi că ceea ce ai uitat a fost posibil. Iar vestitul *„Credo quia absurdum, quia turpe"*, se aplica dogmei Trinităţii, şi nu lagărelor naziste ori comuniste. Apropierea se impunea oarecum de la sine şi – lucru îngrozitor! – la fel şi concluzia ticăloasă, criminală, dar inevitabilă: Hitler fusese mai corect. El le spunea parcă, dincolo de mormânt, milioanelor de evrei transformaţi în fum, săpun, ori magmă lichidă şi puturoasă: „Aţi citit MEIN KAMPF? Eu v-am spus tot ce o să vi se întâmple, când nu eram încă *der Führer*, şi tocmai pentru că mi-am arătat deschis intenţiile, înainte de-a veni la putere, am venit la putere, am fost ales!" Dar Stalin? Ipocrizia, cinismul, reaua lui credinţă – puse în slujba idealului de umanizare a nemilosului factor economic – erau monumentale, de admirat privite la rece, fără moralism blegos, aşa cum un incendiu, un cutremur, o epidemie pot fi sursa unor mari inspiraţii artistice. Duşmanii lui personali, rivalii lui Stalin, deveniseră „duşmanii poporului", şi erau mulţi, peste tot; părea că poporul se autoduşmănea atât de cumplit încât nu-i rămânea decât să lupte împotriva lui însuşi, într-un holocaust sinucigaş. „Inginerii sufletelor omeneşti" îşi zăngăneau lanţurile în acorduri de slavă; muncitorii, clasa cea mai înaintată, exercitându-şi dictatura împotriva lor înşişi, plăteau cu viaţa sau în Siberia rebuturile unei industrii gigantice, dar primitive şi depăşite; colhoznicii fericiţi erau milioanele de oameni morţi de foame prin anii treizeci, când li se mătura ultimul bob din hambar şi – în acelaşi timp – toată producţia de cereale era aruncată pe piaţa capitalistă, la preţ de dumping, pentru a ruina agricultorii apuseni şi a grăbi astfel „revoluţia mondială" al cărei promotor maniac,

Troțki, fusese însă asasinat în exilul său mexican de către un agent al GPU-ului. „Antisemitismul – zicea Marele Dascăl – este cea mai periculoasă rămășiță a canibalismului" și în același timp, ca o uvertură, se monta afacerea medicilor evrei, „asasinii în bluze albe", și numai moartea neașteptată și deplânsă de zeci de milioane de viitoare victime oprise dezlănțuirea unui pogrom care ar fi umbrit performanțele naziste, căci față de totalitatea și nemărginirea puterii lui Stalin, Hitler fusese un biet amator. E drept că nici nu avusese destul timp. Dar oare, se întreba tovarășa Rojica Mușatinescu, care, sub țoalele ei luxoase și maimuțăreala accentului rusesc, ascundea o dureroasă inteligență, o mare cultură și o nepotolită spaimă ancestrală, e vorba numai de *individul* Stalin sau de complexul sistem social și de idei care i-a dat naștere, lui și imitatorilor lui – unii siniștri, alții caricaturali – din toate țările și partidele așezate, cu voie sau fără voie, sub umbra purpurie a secerii și ciocanului?

N-avea rost să-i spună nimic tovarășului israelian, unul din supraviețuitorii de la Birkenau, nici despre puciul legionaro-fascist care se pregătea (dovadă că ei, activistă cu munci de răspundere, i se ridicau mobilele din casă), nici despre moartea tatălui ei și nici despre aceste concluzii hidoase.

Și, pe neașteptate, păți ceva ce nu i se întâmplase de foarte multă vreme: începu să plângă.

Lacrimile îi topeau fondul de ten, dar nu-i păsa; cu buzele strânse murmura pentru toți morții ei:

Când vulturi negri, corbi de pradă
N-or mai pluti, nori negrii-n vânt,
Pe cer luci-va-ntotdeauna
Al libertății soare sfânt!

Își șterse ochii, își refăcu machiajul, o chemă pe Lucy, o puse să se dezbrace și o mângâie multă vreme pe sânii tineri, cu gândul aiurea.

De la primul-ministru, tovarășul Mihai-Radu Florian, bulevardul Primăverii nr. 2, Ninel avea de luat foarte multe: covoare, bibliotecă de peste 2 000 de volume, necitite nici de domnul Bălănuță nici de tovarășul Florian, acesta din urmă prea absorbit de zilnicele partide de vânătoare și – în plus – de corvezile Consiliului de Miniștri, unde venea în loden, mirosind a goniță de cerb; lămpi Gallé, multă și variată porțelănărie de Sèvres, un Luchian „Flori de măr", un Andreescu „Horă sub nuc", o „Coborâre în mormânt" secolul XVII, școală olandeză, o pereche de arme de vânătoare „James Purdey & Sons", tot lucruri de valoare. Tovarășul Mihai-Radu Florian se pricepea. Provenea din rândurile solidei burghezii ardelenești,

avusese o mină de aur, la Zlatna, crescătorie de cai la Lipova, vii la Ighel, păduri în Hațeg dar, rămas orfan de tânăr, le pierduse la poker și la baccara și, după cum declara, cu un aer superior și plin de dispreț, față de cei ce-l ascultau cu gura căscată, ca și cum ar fi rostit adevăruri eterne, „lectura Manifestului Comunist a fost decisivă pentru opțiunea mea politică inebranlabilă". Se spunea – dar câte nu se spun pe seama oamenilor politici proeminenți? – că, însărcinat să apere ca avocat un grup de lideri ai partidului comunist, acuzați de înaltă trădare de țară, plecase la Paris cu banii primiți de la Ajutorul Roșu (adică de la secția financiară a Kominternului, – responsabil tovarășul Piatnițki, mai târziu președintele Comitetului evreiesc antifascist înființat de Stalin, în timpul războiului, și împușcat tot de Stalin în 1949 ca agent hitlero-sionist), cheltuise respectiva sumă cu o actriță, cunoscută ca având pentru oamenii politici o predilecție copios întreținută de Siguranța Statului. Se mai spunea că își datora strălucita carieră pe linie de stat (după câteva eclipse temporare, normale în epoci de frământări) faptului că organizase evadarea din lagăr a tovarășului Vasile Vasiliu-Roșioriidăvede.

„Ce organizare, mă? îi spusese odată premierul unuia dintre puținii săi intimi, care – bineînțeles – trăncăni, ce organizare? A fost mituit cine trebuia, suntem în România, nu? Santinela care patrula în sectorul nostru a patrulat în altă parte; am ridicat sârma ghimpată, având grijă să tragem o mănușă, că era ruginită. Lică s-a strecurat pe dedesubt, cu greu, că se îngrășase din pricina vieții sedentare, ne-am suit într-o mașină, ne-am ascuns la un popă care avea o fată plină de draci, numai bună pentru calmarea nervilor, am stat acolo pe mâncare, băutură și futai până au venit rușii; popa a ajuns episcop, de, *epi – scopul* scuză mijloacele, pe urmă l-am propulsat și mai sus, că începuse să priceapă ceva din marxism-leninism; noi am ajuns ce-am ajuns, facem ce facem, ia te uită cum cască ochii la noi dobitocul ăla de „sicorist" și cum trage cu urechea! Mă tâmpitule, ia spune tu, ce scrii tu în notele informative zilnice despre mine?" „Nimic tovarășe prim-ministru", raporta însoțitorul nedeslipit. „Da' atunci de ce-ți dau ție leafa *ăștia*, mă?" Întrebare fără răspuns, evident.

Ninel Aurăreanu se asigurase acolo unde trebuie că în această frumoasă zi de sfârșit de mai sau de început de iunie a anului 19.. tovarășul premier se afla la vânătoare; i se raportase în mod *special* că un țap roșu, cu trofeu excepțional, iese într-un crâng, la Malu Roșu, și voia s-o ia înaintea rivalului său cinegetic, secretarul cu probleme organizatorice, „numărul doi", urmașul, moștenitorul, beizadeaua, cum îi spuneau puținii inițiați, și cu care tovarășul Florian, știind că zilele lui Roșioriidăvede sunt numărate, încheiase un

„gentleman agreement": în schimbul menținerii privilegiilor sale integrale, îl va sprijini în Biroul Politic, ai cărui membri erau înclinați să aleagă spre a-i conduce mai încet, mai la pas, pe noi culmi de progres și civilizație, spre visul de aur al omenirii, comunismul, pe un altul, om de treabă, dar mărginit, chefliu, ahtiat după femei și sașiu.

Dacă Ninel Aurăreanu s-ar mai fi aflat în dispozițiile ideologico-spirituale ale adolescenței sale intransigente, pusă sub semnul lui Saint-Just și L.D. Troțki, s-ar fi putut întreba cu mânie revoluționară: „Cu ce drept își lăsau acești indivizi, ca *moștenire*, funcții de partid și de stat, ca și cum ar fi titluri de proprietate?" Dar trecuse demult, din fericire, peste această fază de tembelism avântat și se gândea cu plăcere că o s-o revadă pe Tantzi, soția tovarășului premier. O cunoștea bine, chiar în înțelesul biblic, de pe vremea când era dansatoare-animatoare la barul hotelului „Aro" din Brașov și știa că rămăsese fată bună, cu toată fulguranta ei ascensiune, reeditare socialistă a basmului Cenușăresei.

După o reușită partidă la mistreți (patrusprezece piese, dintre care două capitale, cu trofee medaliabile cu aur) tovarășul luase o masă la „Aro", unul dintre puținele restaurante unde se mai mânca într-adevăr bine: păstrăvi „au bleu", mușchiuleț tăvălit în mălai, brânzoaice pufoase cu stafide, un „Chardonnay" la pește, „Miniș-Cadarcă" la friptură, „Murfatlar-Sauvignon" la desert. Cineva, plin de idei, propusese să coboare toți la bar „are un program *deosebit*" și să ia acolo cafeaua și cognacul VSOP Hennessy. Țara trăia un moment de destindere culturală, se importau filme indiene și nemuritorul șlagăr din „vagabondul", *Avaramú*, era pe toate buzele, deci și pe ale unei tinere costumate în baiaderă și mișcându-și picioarele lungi ca pe niște liane leneșe într-o apă sinilie. Cineva-i șopti că premierul este om subțire, nu ca ceilalți activiști cu munci de răspundere pe plan local, care o solicitau din când în când la câte o destindere, că-i plac șansonetele franțuzești, și Tantzi cântă, cu un accent suportabil: *„C'est une chanson qui nous ressemble, toi qui m'aimais, moi qui t'aimais"*. Primul-ministru se simți mișcat, o invită la masa lui și se trezi a doua zi de dimineață cu ea în pat, spunându-i cu un geamăt sfios de floare rănită: „Ce mi-ai făcut? M-ai străpuns!" Premierul, bărbat frumos, impozant, o avea – ca și Napoleon de altfel – *sicut pueri*, precum copiii, și această biruință sexuală, de care nu-și prea amintea, îi dădu noi elanuri, pe cât de prompte, pe atât de neașteptate. Tantzi mai strigă de câteva ori, muzical, fu angajată în Capitală, la Operă, dar nu mai avu ocazia să danseze în „Salomeea", de Richard Strauss, pentru că între timp deveni prima doamnă a țării. (Tov. Roșioriidăvede nu se recăsătorise; în caz de nevoi urgente i se aducea câte o actriță, recompensată

după aceea cu titlul de, „artistă emerită", iar în cazuri de talent cu totul ieșit din comun devenea „artistă a poporului".)

Tantzi era neschimbată când îi deschise și-l sărută țocăind, cu buze reci, pe amândoi obrajii. Purta o rochie de interior, mult desfăcută în față; picioarele lungi, în ciorapi negri cu jartiere împodobite de un trandafir din plastic, se mișcau cu o savantă plictiseală. Spuse unui malac tânăr și frumos, numai în cămașă descheiată pe pieptul păros, care apăruse, gâfâind ușor, în spatele ei: „Mai așteaptă puțin, băiete, că n-o să dai pe de lături" și se întoarse veselă, drăguță, spre noul venit, se lipi de el ondulând delicat din pântec, fața ei căpătă o expresie șăgalnică, de gamină și pe neașteptate, cu totul pe neașteptate, începu să strige din răsputeri, cu o voce vibrând de patimă: „Ce faci? Ce faci? Abia ai intrat și vrei să mă f...? Animalule scump! Aaah! Mușcă-mă! Fă-mi semne, aah!

Ninel rămase încremenit în mijlocul holului vast, cu mobile „diréctoire", și o privea prostit pe Tantzi care, calmă, se așezase picior peste picior într-un fotoliu de acajou și își făcea unghiile; atitudinea ei relaxată, plictisită, era atât de în contrast cu strigătele și gemetele ei, de pasiune răscolită subit, cu clefăiturile ușor lichide ale buzelor, imitând sunete foarte intime, încât se întrebă – normal – dacă doamna premier nu înnebunise subit. Dar ea, impasibilă, își lustruia unghiile mai departe, depărta mâna privind-o cu ochi mijiți, în timp ce continua vulcanic: „Ah, mă doare! Parcă ești Vlad Țepeș... mi-ai ajuns până-n gât! Așaa! Acum dă-i bice, bicebicebicebiceeee, aaah!" Îi făcu un semn nonșalant să servească din băuturile aflate pe un gheridon și continuă să strige cu fața împietrită: „Ah, porcule, purceluș dulce, dă-i și pe stânga, iute-iute!" și Ninel se simți atât de tulburat de impasibilitatea feței femeii și de urletul gutural, fierbinte, prelung, încât voi s-o posede acolo, între brațele rigide ale fotoliului, dar ea, cu un gest poruncitor și indiferent totodată, îi arătă un alt fotoliu, la distanță, zbierând în același timp: „Toată! Toată, până la rădăcină! Nu te opri nuteoprinuteoprinuteeeee..."Și nu se opri. Ea, bineînțeles. Sugeră prin onomatopei când răgușite, când mătăsoase, când umile, toate pozițiile cunoscute sau imaginabile și încheie într-o cascadă care-l răscoli pe Ninel ca o descărcare electrică. Apoi se ridică grațioasă și, cu degetul pe buze, îi făcu semn s-o urmeze de-a lungul unui șir de odăi, toate pline de mobile prețioase, dar el nu avu timp să ochească, nici măcar în treacăt, pe cele ce urmau să fie ridicate, într-atât gemetele ei îl făcură s-o dorească acum, pe loc, ceea ce se și vedea și-i împiedica mersul. Când ajunseră în camera de baie din faianță neagră, ea deschise robinetele într-o uriașă ejaculare și-l întrebă cu un aer camaraderesc: „Ce-i Ninel? Ți s-a sculat?" El roși tot, cum nu i se mai întâmplase din adolescență, voi s-o

întrebe ce a fost nebunia asta, dar Tantzi i-o luă înainte şi şopti, deşi din pricina cataractelor ce se prăbuşeau în cada îngropată nu era, probabil, nevoie: „A fost pentru cotoroanţa." La mirarea lui, preciză că era vorba de Duţa lui Briceag, soţia „numărului doi", prietena ei cea mai bună, o femeie cu mutră de vrăjitoare, deşi nu era încă bătrână, directoarea unui Institut de cercetări, unde ocupaţia ei principală era pândirea salariaţilor care, pentru a nu mai străbate coridoarele interminabile, făceau pipi în chiuvetă, obicei foarte bărbătesc, se pare. Directoarea îi demasca în şedinţe plenare, deplângea degradarea „ghivetelor" astfel pângărite, dar nu lua măsuri administrative împotriva făptaşilor, ca şi când nu i-ar fi displăcut ocazia de-a surprinde din când în când un bărbat tânăr, scuturându-şi-o. I se spunea „Madam Ghivetă" sau „Madam Codoi", pentru că aşa pronunţa formula bioxidului de carbon CO_2.

— Mi se plânge că Puiu nu-i face nimic, şopti în continuare Tantzi, iar când încearcă e şi mai rău, o stârneşte degeaba.

— *Ejaculatio ante portas?*

— Hai sictir, nu fi măgar. Şi nu te uita aşa, că nu mă regulez cu tine sau în orice caz nu acum, adică, aici, în baie... Puiu nu-i face nimic, reluă după o clipă, visătoare, şi atunci o înnebunesc cum ai auzit, îi scot pe nasul ăla ca un cioc de raţă toate şicanele, mârlănia, răutăţile... Mă urăşte de moarte pentru că sunt frumoasă, sunt o „doamnă"... În ochii ei, vreau să zic...

Sub lumina brutală, spitalicească din baie, Ninel îi vedea acum ridurile mărunte sub pielea fardată, ofilirea prematură a feţei. Dorinţa îl părăsi tot atât de brusc cum îi venise. Îi era milă.

— Zgripţuroaica a pus să i se instaleze „cabinet de ascultare " personal... Se pregăteşte pentru preluarea puterii şi vrea să cunoască tot ce se vorbeşte şi se pune la cale în perimetru. Şi atunci, ce să fac? O înfierbânt, o scot din minţi, până-şi face singură, cu „ecrubeta", poate într-o zi i se sparge înăuntru... Se posomorî brusc. Dar nu mai are nici un haz. Hai în salon, să bem ceva.

— Tantzi, trebuie să-ţi spun ceva neplăcut.

— Mie? râse ea, mie nu mi se mai poate spune nimic neplăcut... Schimbă vorba, trântită pe o canapea. I-am regulat pe toţi. Şi pe Bucă de la Comerţul exterior, ăsta face ca cocoşul, ţâc-ţâc, gata şi pe Beţigaşu de la Control, o balegă, adoarme în tine... cu Păşuneanu, ăla de la Construcţii, parcă-parcă a mai mers, de, am auzit că în deplasările în străinătate se abate pe la curvele din Hamburg, în schimb îl bate nevasta... Flocescu s-a speriat atât de tare, când a văzut că-mi scot chiloţii, încât mi-a sărutat mâna şi a început să-şi facă vânt cu cravata... Aplecatu... ăsta nu mai ştiu unde lucrează, când a

terminat a zis „a fost greu da' am învins". Ciumete... cum care Ciumete? adjunctul de la propagandă, după aia mi-a trimis versuri: *„Mă arde şi mă-nghează iubirea pentru ţară/ S-o văd cum se înalţă, spre comunism în zbor/ Căci nu zadarnic dacii, ca leii se luptară/ Pentru independenţă şi-un falnic viitor!"* şi Coltuc, un tâmpit şi Chifleanu, ăsta pute ca o cocină... Tu ai observat ce nume au ăştia? Pacoste, Betelie, Găinuşă, Zgoditu, Boabă, Gâdea, Pleavă, Burtică, Daiboj, crezi că e întâmplător? Poate e un criteriu de promovare... Nişte pârliţi. Nu ştiu ce să spună, nici înainte, nici după; oare de ce trăiesc ei? Ce-i mână? Ce-i opreşte? Ce vor? De ce au făcut din mine, dintr-o curvă cinstită cum eram când m-ai cunoscut, o ştăboaică împuţită, că asta sunt! A început să-mi placă să văd cum mi se ploconesc oamenii, şi se ploconesc, ştiu că dacă-i scap o vorbă lui Florian, aşa cum mă pricep eu, îi mazileşte la Murighiol sau la Marghita şi tot timpul mi-e şi mie o frică de moarte că am să pierd puterea asta de care mi-e greaţă... şi nu mai simt nimic, înţelegi? Nimic, poate să mă scormonească şi un elefant! Şi pentru ce m-am vândut? Pentru titlu? Pentru casa specială de comenzi? Pentru vila asta? Pentru nişte mobile?

— Am venit să-ţi iau ceva...

— Ia-le pe toate! Ştii ce? Dezbracă-te, hai, acuma mi-e dor de tine, tu erai băiat bun, fără farafastâcuri şi îţi plăcea să facem amor, ştiu, deşi îţi întorceai privirile, îţi ascundeai ochii, acolo erau secretul tău, curăţenia ta, visurile tale; îmi dădeam seama când gâfâiai deasupra mea, aşa cum faceţi toţi! Hai odată! Ce aştepţi?

Ninel ieşi încet, pe vârful picioarelor ca şi cum n-ar fi vrut s-o trezească din somn sau din fantezia disperată împotriva căreia se zbătea, ca un vierme mare, graţios, alb şi parfumat, scos în lumina ucigătoare din adâncul bun şi afânat al pământului. Culese meticulos tot ce trebuia scos din această casă şi, când se îndreptă spre ieşire, o văzu întinsă pe canapea, cu găliganul acela păros, gorilă la propriu şi la figurat, care sufla ca un tăietor de lemne şi o buşea atât de puternic încât trupurile lor răsunau înfundat, ca două perne mari de piele, iar canapeaua aluneca prin salon, pe parchetul lucios, ca o corabie fără cârmă. Ea îl încolăcise cu picioarele ei lungi, frumoase şi vulgare în ciorapii negri cu jartieră împodobită cu trandafir de plastic, îşi înfipse unghiile sângerii în ceafa lui tânără, dar îşi ferea faţa, o ţinea încăpăţânat întoarsă spre Ninel şi plângea pe tăcute, cu buzele strânse, linie albă.

Tovarăşa Sultănica Gâlciu, Ministerul Culturii, fugise acasă din marea clădire cu turnuri, turnuleţe şi brizbrizuri pentru o oră-două să-şi ia masa de prânz; somnul din timpul vizionării filmului „Spada şi Vatra" îi trezise o

foame năprasnică; la bufetul *special* aveau cotlet de porc, muşchi de văcuţă ori şniţel, dar îi era ruşine să comande şase porţii cât i-ar fi trebuit să se sature, deşi nu scotea nici un ban din poşetă, erau de la fondul *special*. Nu prea înţelesese filmul, prea umblau ăia călare de colo-colo, când la dreapta când la stânga, dând cu săbiile şi buzduganele; trebuia scoasă scena când actorul ăla înalt, cum îl şi chema, cam fătălău, dar multe tovarăşe se prăpădeau după el, o înghesuia într-o căpiţă de fân pe Micşunica, soţia ministrului Sănătăţii. Cum se poate preta o soţie de *cadru* cu munci de răspundere, chiar dacă e actriţă de film – cine i-o fi aprobat? – să se tăvălească ca o vagaboandă în căpiţe cu fân, s-o vadă tot Comitetul Central, ea nu putea înţelege; îi atrăsese atenţia şi tovarăşa Duţa asupra acestui aspect. Dânsa, împreună cu tovarăşul Puiu, vizionau acasă toate filmele, şeful cel mare era bolnav şi nu se interesa decât dacă juca în ele tovarăşa Zina, fiica dânsului; vai, cât era de frumoasă, o păpuşă, dar tâmpiţii ăia de regizori o băgau numai în roluri de activistă, de mineriţă ori de mulgătoare fruntaşă, cum s-o punem noi în roluri negative, ziceau, ca să scape de răspundere, că numai în alea poate apărea în toaletele aduse de la Paris. Pe de altă parte, tovarăşa Duţa o atenţionase: „Bagă de seamă, fa – aşa îi zicea, cu afecţiune de soră – că şefu' ăl mare o mierleşte azi-mâine! Tu să fii pregătită, să iei măsuri imediat, s-o ştergi pe scroafa asta din toate filmele, să nu se mai auză de ea, ai înţeles?" Tovarăşa Duţa îşi continua gândirea şi după program: le chema la dânsa pe Nataşa Coţoi, pe Lina Hingheru, pe ea, Sultănica. Beau ce beau: un lichior, o ţuică fiartă, un carcalete, aşa ca între tovarăşe, pe urmă tovarăşa Duţa se punea la ţambal şi ele jucau „căluşarul" până cădeau late sau oboseau mâinile tovarăşei. Pe urmă, ca să se răcorească, sorbeau şampanie franţuzească şi ciuguleau brânză de burduf cu ceapă şi tovarăşa Duţa îi dădea indicaţii sau o întreba: „Auzi, fa, cine dracu este şi ăsta, unu Mircea Ilarie, dă tot se aude dă el?", şi Sultănica Gâlciu îi răspundea că se va documenta şi îi va raporta a doua zi, la prima oră. *Tovarăşa* avea ambiţie, se pregătea ca, după ce va da ortul popii şeful cel mare, să fie întărit rolul femeii în activitatea din toate domeniile de activitate; o punea să-i povestească subiectele romanelor şi poeziilor mai acătării din literatură şi ea, la rândul ei, ţinea treaz nopţi întregi activul ministerului, ca să-i prezinte rezumate pe o pagină şi jumătate. Erau cărţi destul de interesante, dar le lipsea *perspectiva* şi multe se terminau cu moartea eroului principal, ceea ce îl indispunea pe tovarăşul Puiu, zicând că acei eroi nu erau eroi din moment ce n-au ştiut să continue lupta.

Mică, bondoacă, cu peruca pusă strâmb şi o şuviţă albă scăpată de sub ea, se învârtea prin bucătăria spaţioasă, numai faianţă şi inox, întrebându-se ce să-şi gătească la iuţeală, să fie în acelaşi timp şi săţios, îmbelşugat, piperat, cu sos mult, care e aşa de gustos, să întingi pâinea până se îmbibă ca un burete şi s-o sugi încet, simţind pe gâtlej şi mai jos, în stomac, valuri-valuri de neasemuite plăceri. Câtă dreptate avusese tovarăşul Lenin spunând că în comunism politica va fi un fleac, o vor putea face şi bucătăresele, o dovedea concret viaţa ei. Era profesoară într-un oraş de provincie, la o şcoală *specială* de menaj, le învăţa pe văcuţele alea selecţionate de Organe ca să fie trimise în străinătate, la specializare în marile restaurante, (căci de unde se pot obţine mai lesne informaţii decât din acele locuri unde oamenii, cu vestele desfăcute, râgâind cu ochii umezi, fac vorbire necontrolată) – când într-o zi a fost luată pe sus şi dusă la o vilă *specială* unde poposiră tovarăşii din conducere, ca să rezolve treburi de stat de de partid; fusese remarcată de şefu' ăl mare căruia, pe vremea când era sănătos, îi plăcea să mănânce bine. Adusă, în Capitală, fu repartizată la unul sau altul dintre tovarăşii din conducere, să le pregătească mese speciale de 1 Mai, 7 Noiembrie sau de ziua lor. Tovarăşa Duţa, în perioada aceea, era foarte modestă, stătea tot timpul cu ochii în pământ, ca să nu surprindă nimeni lucirea lor verde, nu zicea decât „da, tovarăşu, nu, tovarăşu", dar în sinea ei se pregătea pentru momentul când tovarăşu' Puiu va ajunge „numărul unu". S-au împrietenit şi într-o zi i-a spus: „Fa, Sultănico, tu să fii ambiţioasă, auzi, să te ţii cu mine că n-o să-ţi pară rău, fa!" Şi în ochii ei mici şi apropiaţi de rădăcina nasului se citea o hotărâre atât de grozavă, încât din clipa aceea Sultănica a devenit „omul ei", se întâlneau pe ascuns şi-i povestea de-a fir a păr tot ce vorbeau tovarăşii şi mai ales tovarăşele lor, când îi cuprindea starea aceea de fericită nepăsare, după ce se îndopaseră până la lingurică şi nu-şi mai dădeau seama ce vorbesc. Într-o zi, tovarăşa Duţa a chemat-o la ea acasă, pe faţă (asta însemna că tovarăşul Puiu a mai urcat o treaptă) şi i-a spus: „Uite, fa, s-a ivit un post dă ministru pentru o femeie. *Tovarăşul* l-a convins pă *şefu* care nu ne poate suferi pe noi, femeile, dă când l-a lăsat nevastă-sa, curva aia proastă, lipsită de *perspectivă*. Zi, ce preferi mai bine: la Transporturi Navale sau la Cultură?"

— Tovarăşa... dar eu nu mă pricep...

— Taci, fa! Nu ştii ce-a zis Lenin, că în comunism politica o s-o facă bucătăresele? Hai, nu mă ţine, am treabă, îmi dă în foc *ecrubeteli!*

Aşa ajunse la Cultură. Muncă grea, de răspundere. Ai de-a face cu sute şi sute de artişti şi ea, Sultănica, avea greutăţi cu ţinerea de minte a numelor, de unde să ştii care e Jebeleanu şi care Bolintineanu, cine a *scluptat* „Poarta sărutului" şi cine statuia tovarăşului Stalin din parcul de cultură şi odihnă cu acelaşi nume, şi cum să-ţi dai cu părerea asupra sonatei (sau sonetului,

dracu să-i pieptene) „După-amiază în gospodăria agricolă colectivă Leordeni“, când auzi numai nişte miorlăituri ca de mâţă călcată pe coadă, sforăit de locomotivă cu cazanul găurit care, zice compozitorul, arată „cu mijloace specifice“ rolul conducător al partidului. Dar cel mai rău lucru era că se temea de ei, de „creatori“. Nu ştiai niciodată ce vor, nu erau populari, vorbeau în dodii, pe un ton *acustic*, se dădeau mari, fiecare credea despre sine că e Mihail Drumeş, Jean Moscopol ori Zogu Zaharescu şi nu-i interesa atâta să publice, să espună ori să cânte ei, cât să nu publice, să nu espună şi să nu cânte vreun tovarăş al lor, de idealuri înaintate. „Dă-i în p... mamii lor, spunea tovarăşa Duţa – dânsa era foarte populară – las' că pun eu şeaua pă ei! Neşte viermi!“

Când intră Ninel Aurăreanu, tovarăşa Sultănica Gâlciu îşi pregătea un anghemaht de miel şi era atât de prinsă cu prepararea încât saliva îi umplea gura. Nici nu-l înţelese ce voia; era lihnită de foame; dimineaţa nu mâncase decât nişte ouă răscoapte în sos picant, cârnăciori olteneşti, niţică iahnie de fasole şi două mere prăjite în aluat. I se păru că aude ceva despre nişte tablouri, îl luă şi-l duse în pivniţă unde erau îngrămădite sute de pânze ale pictorilor contemporani. Cadouri şi atenţii. Nu mai avea unde le pune şi, de altfel, cine ar fi ţinut în sufragerie „Judecata chiaburului“, „Ţărani colectivişti mergând la câmp cu camionul“ ori „Peisaj industrial cu macarale“, să-i taie apetitul în timp ce gusta o pană de somn cu usturoi, un purcel la tavă, ori un pieptişor de viţel umplut? Când înţelese în sfârşit ce vrea tânărul ăsta elegant, cu barbă, şi-şi dădu seama că nu era un puchinos de artist, ci venea chiar din partea *Organelor*, i se muiară picioarele, o năpădiră sudori reci; îi spuse că ea cunoaşte pe Vlahuţă pe dinafară şi a văzut de două ori opereta *Lăsaţi-mă să cânt*, că şi-a plătit cotizaţiile de partid la timp şi-l pofti să guste nişte rinichi cu ou. Pe urmă se repezi la telefon, reuşi s-o prindă pe tovarăşa Duţa înainte ca dânsa să-şi execute somnul de dinainte de prânz; tovarăşa nu înţelese nimic din bâiguielile ei şi-i spuse că e o vagaboandă cu capul plin de câlţi, şi deodată în capul Sultănicăi se făcu lumină. Organele aflaseră de bănuţii ei puşi deoparte, la ciorap (propriu-zis erau nişte saci), şi sub pretextul că vor să ridice nişte scaune pentru turnarea unui film se familiarizaseră cu topografia locurilor, ca să dea lovitura când ea va fi undeva în provincie sau la o plenară lărgită! Aşa păţiseră mai mulţi tovarăşi. Lefurile erau mari, mai veneau suplimentar şi plicuri *speciale*, gratificaţii pentru titluri ştiinţifice sau ordine şi medalii, primeau şi de la MAN, ca deputaţi, de la FIAP (tovarăşa Duţa dăduse o declaraţie că în timpul ilegalităţii tovarăşa Sultănica Gâlciu o ţinuse pe mâncare, îşi riscase adică viaţa şi libertatea pentru cauza poporului), erau pe urmă onorariile luărilor la cuvânt la Congrese, care

apăreau integral în Scânteia; scrisese şi o carte *Axiologia în artă, în lumina învăţăturii marxist-leniniste*, o carte cu coperţi albastre. De cheltuit pe ce să cheltuieşti? Alimentele veneau de la gospodăria de partid, în dubiţa albă cu cruce roşie; în provincie, când inaugurai un monument dedicat lui Brainer Béla sau Donca Simo sau asistai la o şedinţă în care era demascat vreun redactor-şef care nu ştiuse să se orienteze, ori conduceai o personalitate a vieţii artistice-culturale din Uniunea Sovietică, primeai orice de la fabrici: blănuri, rochii, pantofi, – erau *monstre*, trebuia să le încerce cineva de încredere. Şi uite-aşa, banii se adunau purcoi şi n-aveai ce face cu dânşii. (Aşa le spunea – „dânşii – “ca unor fiinţe). Nu se putea să-i investeşti în ceva, în vreo turmă de oi, la particularii din Poiana Sibiului, să-i dai cu dobândă, ori să-ţi procuri la negru aur şi dolari, nici să-i depui la CEC, deşi ăsta garanta secretul operaţiilor, dar numai de hohă. Şi atunci îi ţineai ascunşi, pe unde te îndemna inteligenţa. Numai că, din când în când, în pelimetru se întâmplau nişte spargeri atât de perfecte încât nu mai rămânea nici cea mai măruntă urmă şi printr-o indiscreţie sau mai probabil în mod intenţionat, ca fiecare să ştie că în această ţară nu se poate ascunde nimic, se răspândi zvonul că Organele însele dădeau aceste lovituri: se făceau astfel economii la buget pentru plătirea colaboratorilor interni, ori cine ştie în ce scopuri, mai revoluţionare, erau folosiţi aceşti bani câştigaţi cu sudoarea frunţii de către tovarăşii cu munci de răspundere.

Tremurând ca o piftie, tovarăşa ministru Sultănica Gâlciu îl urmărea ca printr-o ceaţă pe Ninel Aurăreanu, cum se apropie şi se depărtează de ascunzătoarea de sub tapiţerie, unde zăcea – neproductiv – rodul muncii ei neabătute pentru promovarea culturii comuniste înaintate şi a omului-nou, eroul-model. Dar nu, şmecherul bărbos îi luă cel mai frumos tablou, un Kimon Loghi, ceva cărţi (dă-le dracului, nici nu avusese vreme să le răsfoiască) un gheridon oriental, o aplică de Murano, o casetă de argint masiv şi plecă.

Desigur, reperaseră locul şi, după ce se stinse ecoul convoiului de dubiţe albastre, se repezi, smulse tapetul rupându-şi unghiile şi, când tăie cu cuţitul de bucătărie sacii de hârtie groasă, în care ţinea teancurile de sute, văzu că erau plini cu cărţi de telefon vechi, cu ziare şi broşuri de popularizare a metodelor miciuriniste. Trecuseră pe aici, mai demult.

În timp ce vinul de pe bucăţelele de miel scăzuse şi carnea, arsă, fumega acru, Sultănica Gâlciu ieşi în părculeţul din faţa casei şi începu să urle prelung, sfâşietor, cu peruca strâmbată dezgolindu-i craniul mare, alb, din creştetul căruia atârna o şuviţă lungă, uscată.

Dar nimeni nu ieşi din vilele învecinate să vadă care e pricina acestui

vaiet neomenesc: telefoanele zbârnâiau ca scoase din minți. Tovarăşa Stufat o întreba pe tovarăşa Ciormoiu dacă de la ei au scos ceva şi, aflând că nu, înțelegea că pe Ciormoiu nu-l schimbă din funcție, în timp ce pe al'ei da, deoarece le luase un dulap Biedermayer şi începu să țipe în receptor: „Cum n-au luat nimic de la voi? De ce n-au luat? Ai uitat când al tău spunea că *tovarăşul* este un dobitoc şi că ruşii cară totul din țară?" Cu ochii scoşi din orbite, tovarăşa Ciormoiu riposta: „Dar tu, nu mai ții minte când Stufat a venit din Belgia ori din Indonezia şi a zis că mai bine cerea acolo azil politic, că aici o să se prăbuşească totul în rahat şi o să ne spânzure poporul pe toți, cu mic cu mare?"

Din pelimetru, ştirea că un tânăr bărbos şi elegant goleşte vilele unor tovarăşi, dar nu ale tuturora, că la unii nu intră nici de curiozitate, ajunse întâi la ministrul Minelor tovarăşul Pârțan, fost chelner, înțelegând că i-a bătut ceasul, dădu un telefon prietenului său, generalul Ciucurel, cu care serviseră împreună la „Venus"; acesta-i răspunse sec că partidul ştie ce face şi nu e cazul să comentăm noi hotărârile sale în cadru neorganizat; atunci se îmbrăcă la iuțeală, fugi la Gara de Nord, se sui în primul tren care mergea la Petroşani, hotărât să se ascundă în fundul unei mine părăsite. Secretarul de Stat la Agricultură, tovarăşul Hăulescu, aflând de la ministrul adjunct al Transporturilor că din vila lui nu s-a naționalizat nimic, trase concluzia că se pregăteşte o nouă demascare a devierii de dreapta sau de stânga, dădu ordin să nu fie deranjat, întrucât are de citit un material, bău o sticlă întreagă de secărică naturală şi adormi buştean. Tovarăşul Strimflea, ministrul Cultelor, se duse la şeful sectei tremuricilor şi-i declară că i s-a arătat un stâlp de foc, poruncindu-i să se mântuiască printr-o neîntreruptă scuturare a membrelor, într-un loc ascuns; tovarăşul Scordolean, director general al Centralei Tutunului, om mai sensibil, făcu un preinfarct, dar nimeni nu înțelese şi nimeni nu putu lămuri pe nimeni de ce sunt golite casele unor oameni care şi-au dedicat întreaga viață luptei pentru ridicarea țării pe noi şi noi culmi de progres şi civilizație, spre visul de aur al omenirii, comunismul – şi ale altora nu!

— Ceva mai bine, mai cu haz, în afară de episodul cu Rojica Wejszlowics-Muşatinescu. Dar amesteci timpurile istorice. Gustul, culoarea timpurilor Al anilor '50, când pare că se petrece povestirea, cu perioada de sfârşit a dictaturii, mârâi Criticul.

— Am vrut să recompun, să recreez un timp unic, al povestirii în sine. Un timp-ghiveci, ca să vezi că nu mă cruț nici pe mine, ca scriitor.

— Şi pe urmă... satiră-satiră, dar exagerezi în grotesc.

— Crezi? Atunci, hai să-ți povestesc din realitatea-realitate. Prin 1983, când intrase gerul în case, discopatia mea câştigată la vânătoare şi pescuit m-a ținut câteva săptămâni pe un pat de spital. La Elias, bineînțeles; ca membru în CC nu aveam voie să mă duc în altă parte, la Institutul de Reumatologie, de pildă. Feciorul meu, pe atunci de nouă ani, m-a întrebat odată dacă toți bolnavii din țara asta sunt tratați la fel, în aceleaşi condiții.

— Şi ce i-ai răspuns?

*— Nu mai ştiu, am bălmăjit ceva; dar m-am gândit că un asemenea tip de sensibilitate îl va duce mai târziu spre comunişti. „Cum **tú** (în America Latină numai servitorii sunt tratați cu „usted"), fiul unuia dintre cei mai bogați oameni din Cuba, ai ajuns comunist?" îl întrebasem în 1959 pe Fidel Castro. „Porque no podía sufrir la miseria de los **otros**"* – şi un timp am crezut că socialismul latino-american va fi **altfel**. În 1971 sau '72, Salvador Allende în Chile mi-a spus cam acelaşi lucru, cu melancolie, deoarece îşi dădea seama de eşecul încercării de-a instaura un socialism-liberal.*

— Mania asta a digresiunilor...

— La Elias, la secția de fizioterapie, am cunoscut-o pe Anişoara, sora şefă, o sibiancă de vreo 45–50 de ani, mică, pietroasă, vicleană, cu ochi albaştri limpezi. Ne-am împrietenit când a aflat că eu am scris scenariul filmului „Ion", după Liviu Rebreanu.

*„Auleu, cât **au** discutat dânşii despre filmul ăsta! Le-a plăcut şi nu le-a plăcut. **Tovarăşu'** nu suportă ca eroul principal să moară la sfârşit. **Tovarăşa**, când i-am spus că eu citisem romanul şi că aşa se întâmplă şi în carte, s-a răstit la mine: Ia mai taci, fa! Ai citit tu o carte aşa dă groasă? Pe urmă a dat telefon la tovarăşu' Popescu-Dumnezeu şi i-a dat indicația să-i trimită imediat un rezumat al cărții".*

*Timp de aproape 15 ani, Anişoara lucrase în casa **lor**, ca femeie bună la toate şi, evident, maseuză. Leafa o lua însă numai de la spital; **dânşii** nu-i dădeau nici un supliment. Au concediat-o când au aflat că bărbatul ei suferă de ulcer gastric, ca nu cumva, prin mâinile ei, să se molipsească şi tovarăşul!*

*„Am umblat cu ei, cu **obiectivul număru' unu**, în toată lumea, da' n-am văzut nimic, că nu era voie să ies din reşedință. Mă țineau mereu lângă ei, dormeam în apartamentele lor, că aveau nevoie de masaj, să-şi revină. Alții, securiştii tari ca bivolii, s-au îmbolnăvit toți în Africa. În Nigeria am văzut cu ochii mei cum negroteii de la bucătărie luau carnea de pe jos şi o tocau să pregătească mâncări specifice. Nu le-am spus nimic*

* Pentru că nu puteam suporta mizeria *celorlalți*.

securiştilor, că erau lihniţi de foame, ar fi mâncat oricum şi de greaţă se puteau îmbolnăvi de icter.

— Cum, dar n-aveau diurnă?

„Aveau ceva, foarte puţin, dar îşi luau casete, aparate... În rest, posteau. Să vedeţi: când am fost în Japonia, la Osaka, în protocol s-a prevăzut că **se** *capătă mâncare numai de la ministru în sus".*

— Nu înţeleg.

„Adică japonezii dau de mâncare numai de la ministru în sus. Pentru rest trebuie să plătească partea română şi **tovarăşa** *a spus că nu este valută pentru aşa ceva. Securiştii, leşinaţi de foame, mă tot împingea să ciordesc ceva de la masa* **dânşilor***, dar nici unul nu îndrăznea să-i spună* **dânsei** *că flămânzesc. Tovarăşu' Oprea le-a spus să vină la el, să ia resturile, dar pe când au ajuns, japonezii scârţani le şi ridicaseră... Pe unde umblă, la regi, la împăraţi nu mănâncă decât ce li se aduce de acasă. Protocolul se interesează ce meniu va fi, şi Melinte, bucătarul, găteşte exact la fel". „De ce?" întreb. „Se tem de otravă. Şi lenjeria este adusă, toată, de acasă.* **Tovarăşu'** *nu suportă să doarmă în lenjerie străină . Şi trebuie schimbată de fiecare dată. Tot în Japonia... Era timp de odihnă... ADI, ştiţi, academician-doctor-inginer, aşa-i ziceam, îmi spune: „Lasă, nu-i mai schimba aşternutul!" „O să mă certe", zic. „Dă-l dracului!". Vine el obosit, transpirat. Îi fac duş, masaj la picioare. Vede patul nefăcut, începe să facă scandal. „Ce-ai păzit până acum, facu-ţi şi dregu-ţi, dar foarte trivial, că înjura pe toată lumea şi pe miniştri. Eu caut sprijin la ADI. Dar dânsa se uită pe geam. „Nu-i urât nici aici", zice. Au „pesajuri", că aşa pronunţa. După ce* **tovarăşu'** *pleacă bombănind, vine la mine şi mă mângâie pe păr: „Vai, Anişoaro, ce-ai păţit tu din pricina mea!"*

Apropos de Tokio, îi spun că filmul meu „Horea" rulează acum în Japonia. „Nu le-a plăcut deloc", zice Anişoara şi râde. „Aţi băgat nişte pile, când Horea zice că nu de aia s-a răsculat el să se mute în castelele grofilor şi să trăiască ca grofii şi când dă indicaţia ca după moarte să nu i se pomenească numele prea des, ca să nu se ieftinească. **Tovarăşului** *îi plac numai filmele cu cawboy şi cu împuşcături, dar nu vrea să fie date pe piaţă. Poporul e înapoiat, nu înţelege, poate lua exemple rele" (Apropos de asta, Sergiu Celac, translatorul lui de engleză şi rusă, îmi povestea că în SUA Ceauşescu a vorbit două ceasuri cu Nelson Rockefeller despre KOJAK)... Aduc vorba despre marile familii din USA, cum îşi cresc copiii, cum îi obligă să se descurce singuri în viaţă.*

„Aşa e, domnu' Titus. Nu mi-a povestit mie **tovarăşa** *o noapte întreagă cum au fost* **dânşii** *la o masă intimă, la nişte ştabi mari de acolo, şi* **dânsa** *era să cadă de pe scaun când a auzit că părinţii nu-şi ajută copiii în carieră, adică nu le fac proptele şi că, oricât ar fi de bogaţi, copiii îşi câştigă singuri banii de buzunar? Vezi, Anişoaro, fa, să faci şi tu ceva pentru băiatul tău, nu ca ăia din Ocident, fără suflet!"*

— Vrei să-ţi mai spun? îl întreb pe Critic?

— Da, da! spune cu ochi strălucitori. (Acestor relatări nu le mai reproşează grotescul şi neverosimilul).

*„***Tovarăşa** *are o memorie fenomenală, spune Anişoara. Ţine minte până şi perechile de ciorapi ai lui Valentin. Odată, la Zoia, s-au adunat bluzele,* **un** *purcoi. „Să nu te prind că dai cuiva! a zis tovarăşa. Unde-i aia care a avut-o în clasa a IX-a? E valoroasă, că-i lucru de mână!" La o întoarcere din Africa, s-a descoperit că un bucătar din suită a făcut cadou unui coleg negru o bluză albă şi o bonetă. A fost pus să le plătească... Odată, la Neptun, în timp ce* **tovarăşu'** *juca* **vuli** *– îi plăcea nespus şi stătea mereu la fileu, iar fileul era coborât să fie potrivit cu statura lui să poată trage bombe – am profitat şi am fugit să-mi iau o rochie de stambă, că mă luase* **de** *la Elias pe sus, numai în halat. „Ie-te la ea, cât e dă elegantă! Oi fi luat-o când am fost în străinătate. Dă unde avuseşi valută?" Îi spun de* **unde** *am cumpărat-o în Neptun, cât a costat. A apucat-o furia. „Nicule, Nicule! Vino să vezi ce face ăia dă la Uşoară, dă ce nu merge economia! Păi, cum? 190 dă lei? Da' unde e manopera, unde e materialili, unde?... E convocat, cu un avion special, ministrul Industriei Uşoare, toţi adjuncţii, scandal cumplit, ameninţări, se modifică pe loc preţul, pe urmă e convocat, cu alt avion, preşedintele Comitetului de Preţuri..."*

Alta:

„De ziua **lor***, când sărbătoresc în familie, li se fac torturi. Într-un an, a rămas unul. După 3-4 zile, bucătarul, Melinte, o întreabă pe duduia Zoia ce să facă cu el, că se strică. „Împărţiţi între dumneavoastră", că ea aşa vorbeşte cu personalul, e foarte politicoasă, vai de capul ei! Omul taie tortul în felii, le împarte. Eu, zice Anişoara, având ceva treabă urgentă, l-am rugat să-mi pună deoparte bucata mea. Când m-am întors s-o iau, îl găsesc pe bucătar alb ca varul, tremurând. „Unde-i felia, Anişoaro? A venit* **tovarăşa** *şi vrea să vadă tortul întreg. Pe Mia (coafeza) am prins-o din fericire la poartă." Melinte a lipit tortul la loc. S-a stricat. Şi câte nu vă mai pot eu spune, din 15 ani de experienţă, domnu' Titus! Uite, de-o pildă, m-a luat cu ei la o vizită de lucru într-un judeţ. Într-o pădure s-a aranjat o masă mare, sub un umbrar uriaş de cetină de brad. Dar* **tovarăşul** *n-a mai vrut, a dat semnalul plecării şi primul-secretar, bucuros că a ieşit bine, îl conduce spre helicopter. În timpul acesta,* **tovarăşa** *îmi spune: „Auzi*

*tu, Anişoara, am auzit că s-a aranjat tualetă pentru noi, în pădure". „Da, **tovarăşa**, am verificat, e din lemn proaspăt, dar cu scaun de plastic". „Hai, fa, s-o vedem"... De la helicopterele care deja bâzâiau până în pădure era vreo juma' de kilometru, dar pe ea nu „tualetele" o interesau. S-a dus drept sub umbrar, unde activiştii judeţeni, scăpaţi de grija vizitei de lucru, înfulecau ca lupii. Iar când au văzut-o, au luat-o la fugă care încotro, prin pădure. În helicopter l-a bătut atâta la cap pe **tovarăşul**, încât a convocat imediat la Bucureşti biroul judeţean respectiv şi le-a tras o prafturā: „E bunurile poporului, nu ca să vă îndopaţi voi!" a completat **tovarăşa**.*

„Ce-o fi găsind la ea?" o întreb, perfid, pe Anişoara.

*„O iubeşte ca un nebun, domnule Titus. Când a avut accidentul acela de maşină, **dânsul** era la Sinaia, cu Jivkov. L-a lăsat mască, a zburat cu helicopterul; ea era aici la noi, la Elias, desfigurată, pe canapeaua de piele de la stomatologie şi nu voia să se scoale de acolo... A apărut **tovarăşul**, a căzut în genunchi lângă ea şi a început s-o sărute, de la degetele picioarelor până pe faţa plină de sânge, şi toţi profesorii-doctori adunaţi acolo plângeau în hohote!"*

— Oricum, spuse Criticul, e o trăsătură umană.

*— Faptul că o iubea **numai** pe ea? Se poate. Prietenul meu, maestrul Ludovic Spiess, mi-a povestit că ori de câte ori era chemat să le cânte în „cerc intim" şi ajungea la... „şi sunt daaarnic ca un prinţ veneţiaan", **tovarăşul** se uita cu înţeles în ochii tovarăşei, adică „vezi ce-am făcut eu din tine?"... Cât despre doctorii care plângeau... Tot Anişoara mi-a povestit că labradorul lui, Corbu, se obişnuise cu anunţurile prin talkie walkie, care anunţau sosirea **tovarăşului**. („A trecut de postul opt, a trecut de postul şapte" etc.) Într-o zi, la Snagov, Corbu apare cu un şobolan în gură; îl ţinea prost, numai de fund, şi şobolanul îl muşcase de bot. Scandal monstru, anchetă, destituiri, mobilizarea telefonică a Institutului de Medicină Veterinară. Anişoara cu Corbu, într-o maşină specială a Salvării, precedată de una a Miliţiei şi urmată de una a Securităţii. Intră în curtea Institutului. Peste tot, la geamuri, capete curioase. Pe peronul intrării... ministrul Sănătăţii şi patru profesori universitari, veterinari. Şeful Institutului se înclină respectuos şi întreabă:*

— UNDE E TOVARĂŞUL CORBU?

— Anişoara îmi relatează o vorbă a lui Nicuşor, la beţie: „Îmi bag p... în ea de ţară". Esenţa acestei noi clase am vrut eu s-o surprind în acest capitol. Crezi că se poate scrie despre „ei" în registru tragic?

— Povesteşti mult mai interesant decât scrii, îmi spuse Criticul...

— S-ar putea să ai dreptate.

Capitolul al cincilea

SCHIMBAREA LA FAŢĂ

S-a văzut că cu cât suntem mai blânzi faţă de duşmanii noştri, cu atât mai mult creşte împotrivirea acestor duşmani.
I.V. Stalin

Lt. col. Radu din MAI era un *om nou*.

Nu ne vom încumeta să încercăm a da definiţia acestei categorii: ea ar putea fi de natură socială, politică, psihologică, biologică, fiziologică, dar mai ales *estetică*. Timp de aproape un secol, scriitorii din lagăr, – al păcii şi socialismului, bineînţeles, unde vă umblă mintea? – au trudit cu sudori de sânge, să dea chipului său o înfăţişare cât de cât concretă, dar eforturile lor n-au dus decât la succese parţiale sau, privite din alt unghi, la eşecuri parţiale, spre nemulţumirea tăios exprimată şi uneori cu urmări grave bine meritate, a conducătorilor de partid şi de stat, preocupaţi să ofere conduşilor un tipar din care aceştia să nu mai zburde asemenea caprelor sălbatice, menţionate de Marele Dascăl acum răposat, dar veşnic viu; un model să le fie călăuză în existenţa activă şi chiar după ieşirea la pensie, în toate cele: în gândire, în acţiune-muncă, în singurătate sau în mijlocul mulţimilor fremătătoare, în relaţiile cu tovarăşii (şi aceştia la rândul lor oameni noi), cu copiii care trebuiau educaţi în spiritul vigilenţei după pilda nemuritorului pionier sovietic Pavlik Morozov, cel ce-şi denunţase tatăl pentru că ascunsese în pământ nişte bucate, să aibă el, copilul, o cojiţă de pâine în măreaţa perioadă a colectivizării. Tatăl fusese, pe bună dreptate împuşcat, iar bunicul, luând toporul îl descăpăţână pe micul erou, strigându-i: „Piei, pui de lele!" Bineînţeles, dacă omul nou nu era orfan, părinţii trebuiau şi ei să fie dezbăraţi de apucăturile lor înapoiate: colinde de Crăciun, ouă roşii de Paşti, înmormântare cu preot şi alte asemenea bazaconii. Omul nou se vedea însă cu precădere în pat, cu unica femeie a vieţii sale, el fiind strictamente monogam: trecerea liberalistă de la o femeie la alta putând duce şi la alte pluralisme nedorite şi dăunătoare.

După cum reiese din această sumară schiţă, încercarea de a-l defini este echivalentă cu aceea de a vrea să vâri Oceanul Pacific într-o ceşcuţă de

tinichea de la FLARO–Sibiu şi naşte întrebarea legitimă: de unde îşi ia autorul îndrăzneala să afirme că lt. col. Radu din MAI era un *om nou?* Iată: el avea în gradul cel mai înalt o trăsătură dominantă, esenţială, sinequanonică: nu-şi punea niciodată întrebări şi nici altora, în afară – fireşte – de cele prevăzute în chestionarele de anchetă: „În ce împrejurări ai fost recrutat de agentura de spionaj imperialistă?“ sau „Cu ce ocazie şi în prezenţa cui ai calomniat duşmănos politica partidului şi statului?“ E drept că şi Instituţia care-l crescuse, educase şi formase, după ce fusese luat de la coada vacii sau de la şaibă, era o adevărată pepinieră de *oameni noi*, făuriţi după chipul şi asemănarea neuitatului Felix Edmundovici Dzerjinski, părintele fondator al legendarei „Cerezviceainaia Komissia“, CEKA, devenită mai apoi GPU, NKVD, KGB, iniţiale sub care se ascundea dragostea neţărmurită a muncitorilor, ţăranilor şi intelectualilor faţă de scutul şi sabia Revoluţiei, apărătoarea neabătută a legalităţii dictaturii proletariatului, aceasta după definiţia – de inestimabilă valoare teoretică şi practică – a lui Vladimir Ilici Lenin *„neînsemnând nimic altceva decât puterea de stat, nelimitată prin nimic, de nici o lege, neîngrădită absolut de nici o regulă, sprijinindu-se nemijlocit numai pe violenţă“.* Legalitatea bazată pe negarea oricărei legi, a oricărei reguli? se va întreba cititorul a cărui incultură politică ne pune pe gânduri şi, mai departe, va continua tot el, cititorul, cu vădită rea credinţă, care nu este întâmplătoare: „Dacă nu există legi şi reguli, atunci cine şi pe ce bază judecă?“ prefăcându-se a uita răspunsul pe care, în atotcuprinzătorul său umanism, Marele Lenin îl oferă cu o sinceritate neîntâlnită la alţi filozofi: violenţa! Violenţa în stare pură, forma ultimă a libertăţii, moaşa istoriei, groparul trecutului, vestitorul viitorului, adânc sădită în Om, ce mândru sună acest cuvânt!

Lt. col. Radu răspunse simplu, milităreşte: „Am înţeles! Trec la executare!“ la telefonul care-l trezi în frumoasa zi de sfârşit de mai sau început de iunie, când se petrece acţiunea povestirii noastre, şi, după ce-şi puse uniforma civilă, urcă la etajul I al anonimei clădiri aflată într-o izolată regiune submontană, în mijlocul unui parc-pădure, înconjurat de sârmă ghimpată şi străjuit, vizibil, de panouri reprezentând un aparat de fotografiat cu burduf, tăiat de o bară roşie, ceea ce înseamnă că luarea de poze era strict interzisă. De aici o minte scormonitoare şi, prin aceasta, suspectă, ar fi putut deduce că salcâmii, brazii, plopii şi stejarii plantaţi de-a valma ascund obiective strategice sau cine ştie ce alte taine înfricoşătoare, în timp ce *omul nou* nu şi-ar fi pus asemenea probleme, el fiind preocupat cu precădere de realizarea şi depăşirea înainte de termen a planului unic de

dezvoltare în toate domeniile de activitate.

Lt. col. Radu intră în cabinetul medicului de serviciu şi-l întrebă: „Cum au ieşit analizele?“

— Perfect, răspunse medicul, un căpitan tânăr, cu un început de chelie. „Vesehaş 6-10, hemograma L4500, haştreiul 8 milioane, haştetul 38, colesterolul 180, lipide 600, glicemia 0,90, thymolul 4... Dacă am putea extinde acest regim alimentar şi la restul populaţiei, s-ar rezolva multe probleme sanitare...

Lt. col. Radu ridică o sprânceană. Nu-i plăceau comentariile. „Vă rog să mă scuzaţi“, zise medicul de interne, la propriu şi la figurat. Cu foaia de analize în mână, lt. col. Radu pătrunse într-un luminos atelier de croitorie. Maistrul, una din somităţile sartorice ale ţării, luă şi el poziţia de drepţi, apoi trase învelitoarea de pe un manechin şi prezentă un impecabil costum la două rânduri, din stofă englezească „all wool“, gris-fer. În odaia alăturată meşterul cizmar sări în picioare, roşu la faţă, pentru că tocmai compusese nişte versuri erotice, poezia fiind – se ştie – un „violon d'Ingres“ al practicanţilor acestei nobile îndeletniciri, şi înfăţişă o pereche de pantofi negri, de şevro. Această inspecţie odată terminată, lt. col. Radu străbătu un culoar acoperit cu mochetă bordo, se opri în faţa unei uşi metalice, scoase o legătură de chei Yalle din buzunar, alese una şi intră în apartamentul în care-şi avea de câteva luni domiciliul *special* vechea noastră cunoştinţă, domnul Costache Bălănuţă.

Îmbrăcat într-un halat de molton zmeuriu, tip spital, acesta stătea la o masă de brad acoperită cu cărţi şi nota ceva cu sârguinţă. La intrarea ofiţerului în civil se ridică în picioare şi începu să dea raportul, dar Radu îl opri cu un gest. Spuse doar:

— Pregătiţi-vă pentru deplasare.

— Am înţeles, răspunse domnul Costache Bălănuţă. Un sergent în uniformă, cu petliţe albastre şi un pistol greu în toc de lemn, bătându-i şoldul, veni cu frumosul costum gris-fer şi cu pantofii negri de şevro, îl ajută să se îmbrace şi să se încalţe, apoi îi dădură una pălărie homburg, nouă, mănuşi de piele de porc, baston cu mâner de argint şi domnul Bălănuţă îl urmă pe lt. col. Radu ca în fiecare zi când, însoţit de acesta, îşi făcea plimbarea prin parc şi discutau despre lucruri indiferente sau tăceau. În faţa clădirii-vilă îi aştepta o maşină „Ziss“. Urcară şi elegantul vehicul porni, consumând cantităţi incredibile de benzină. Altfel mergea lin, arcurile erau bune, moi, frânele probabil la fel, dar nu avură ocazia să verifice acest lucru, deoarece drumul lateral şi apoi şoseaua principală erau cu desăvârşire pustii. La trecerea lor, din tufişurile de pe margine se raporta postului de

pază următor că trecuseră... Lt. col. Radu era descumpănit, ceea ce nu i se întâmpla decât în fața superiorilor săi. Tânăr locotenent, acum câțiva ani, îl ridicase pe Constantin Bălănuță din biroul său de la minister; participase la anchetă, dar nu fusese nevoit să aplice metode speciale, deoarece arestatul colabora în mod exemplar; îl dusese apoi la Sighet, unde ar fi urmat să se prăpădească la fel cu crema foștilor șefi politici, criminali și bandiți, dar după abia câteva săptămâni, din ordin superior, evident, îl transportase la canalul Dunăre–Marea Neagră, la Capul Midia, de unde nu mai era scăpare și tot el, maior acum, îl readusese la București unde petrecură aproape un an, punând la punct, împreună, mărturiile lui Bălănuță C, din care reieșea că, încă din perioada când fusese secretar de stat, era perfect la curent cu acțiunile dușmănoase, trădătoare, antistatale, antisovietice, antidemocratice, titoiste, criminale ale lui Coriolan Andrei, arestat și el de vreo doi-trei ani. Domnul Bălănuță declara că asistase la întâlnirile între acesta și coloneii Hall și Hamilton, atașații militari ai Marii Britanii și, respectiv ai Statelor Unite cărora, în prezența lui, Coriolan Andrei le predase importante secrete militare, economice și politice; declara în continuare că fusese de față când Regele Mihai îi promisese lui Andrei postul de prim-ministru, câteva moșii și un pachet de acțiuni după ce, cu ajutorul lui neprecupețit, regimul comunist va fi fost doborât și conducătorii lui, foștii tovarăși ai lui Andrei, spânzurați de-a lungul șoselei Kiseleff. Bălănuță C. nu făcuse greutăți nici când toate aceste declarații amănunțite trebuiau modificate radical, deoarece se băteau cap în cap cu declarațiile, tot atât de amănunțite, ale altor co-inculpați în procesul Andrei C. Un singur lucru însă domnul Bălănuță C. îl refuzase cu o fermitate uimitoare: să apară personal la proces. Nici cele câteva săptămâni de tratament *special* nu reușiră să-i învingă cerbicia sau mai degrabă încăpățânarea prostească și inutilă acum: declarațiile lui scrise și semnate erau suficiente să trimită în fața plutonului de execuție nu unul, ci o sută de oameni; ce mai conta acum că ele trebuiau susținute și prin viu grai? Tratamentul *special* nu dădu nici un rezultat și maiorul Radu ajunse la concluzia profesională că Bălănuță C. e un om foarte primejdios. Dar când raportă această concluzie unui superior, acesta răspunse plictisit: „Mai dă-l și-n p... mă-sii!“ Lui Bălănuță C. i se făcu o injecție în urma căreia se declanșă o hepatită virală și lipsa lui de la proces putu fi astfel justificată. Când i se citiră în instanță declarațiile lui Bălănuță, Coriolan Andrei, până atunci vehement, sarcastic, surâse și spuse la rândul lui „dați-l în p... mă-sii“, ceea ce-i atrase o severă admonestare din partea președintelui, un general provenit din vechea magistratură militară. Acesta ținea la demnitatea justiției. După condamnarea la moarte și executarea lui Andrei, Bălănuță C. fu

transportat la Aiud, la „zarka“; i se vârâră în celulă mulți bingănitori, ca să afle care e atitudinea lui față de importantul proces, dar el părea că uitase totul, cu desăvârșire, și în consecință fu dus la dispensarul închisorii și tratat cu competență, până când dispărură și ultimele sechele ale hepatitei. Tot lt. col. Radu primise ordinul să-l aducă, acum câteva luni, în clădirea-vilă din mijlocul parcului-pădure, să-i dea tot ce-i va cere, să-l plimbe cât va voi, într-un cuvânt să se poarte ca o gazdă prevenitoare. Domnul Bălănuță ceru mai cu seamă cărți, toate consacrate oratoriei, operele lui Demostene, Cicero, Quintilianus, se plimba cu plăcere, respirând adânc aerul ozonat, dar nu-și deschise sufletul față de lt. col. Radu, de unde acesta deduse că n-avea suflet.

Acum, în mașina care aluneca pe șoseaua pustie, privindu-l cu coada ochiului, își spuse că banditul (era un termen general, aplicat tuturor deținuților politici și cel puțin în mintea lt. col. Radu nu avea nimic peiorativ) arăta foarte bine: părul alb, tuns potrivit, pielea bine întinsă pe oasele solide ale feței, dar mai ales sprâncenele rămase negru-corb și ochii vii și totuși stăpâniți, îi dădeau un aer de juvenilă maturitate; trebuia să aibă în jur de 65 de ani, iar costumul impecabil, tăiat de maistrul Breban, după ultimul număr al revistei „Esquire“, adusă *special* de la Londra prin curier diplomatic, părea purtat de mult, ceea ce era dovada unei eleganțe înnăscute: în costumele lor, ieșite din mâinile aceluiași Breban, demnitarii regimului păreau îmbrăcați la Taica Lazăr, ori în pardesie de scânduri.

Cerul era senin, lanurile de grâu, unite prin liberul consimțământ al țăranilor săraci aliați cu mijlocașii, după ce-i îngrădiseră pe chiaburi, se întindeau până în zarea unde pluteau nălucі. Lt. col. Radu sparse fără voia lui tăcerea dintre ei doi:

— Frumoasă țară avem! spuse el cu un tremur sincer în glas.

— Într-adevăr, răspunse domnul Costache Bălănuță, evaziv sau nepăsător.

Lt. col. Radu nu se dădu bătut:

— Minunată recoltă se va obține *și* anul acesta de pe pământurile gospodăriilor agricole colective! spuse, oarecum nesigur, deoarece era vorba de o inițiativă personală; nu primise ordin să poarte discuții cu caracter politico-economic, nici ca sondaj, nici ca provocare.

— Marea cultură extensivă este superioară micii culturi intensive, spuse domnul Costache Bălănuță. Încă din 1913, Argetoianu a demonstrat acest lucru în broșura lui *Marea proprietate și Exproprierea*. Folosirea mașinilor obligă la crearea de suprafețe mari...

Erau incorigibili. După atâția ani de reeducare, banditul nu se referea la tovarășul Stalin, ci la Argetoianu, pe care el, Radu, îl văzuse la Sighet țopăind în patru labe și făcând ca broasca și cocoșul pentru un blid de zeamă

lungă în plus! Câtă neruşinare! Şi tot restul drumului lt. col. Radu nu părăsi atitudinea sa de *om nou*: nu se mai gândi la nimic.

La intrarea în Capitală, Bălănuţă C. nu manifestă nici un interes faţă de blocurile noi, clădiri cenuşii cu câteva etaje, acoperite de rufe puse la uscat, încât păreau o navă ruginită intrând în port şi arborând steguleţe multicolore. Lt. col. Radu învinse definitiv scurta tentaţie mic-burgheză de-a se apropia de el, fie şi prin schimbarea unor cuvinte banale, dar ascunzând un fond de emoţie, despre frumuseţile peisajului natal şi ale construcţiei socialiste. „Care pe care", îşi spunea. Ori ei, ori noi, cale de mijloc nu există, cuvinte minunate, liniştitoare, în care dacă credeai sincer, nu trebuia să te mai preocupe nici soarta, nici gândurile duşmanului. „Dacă duşmanul nu se predă, el trebuie nimicit" spusese Marele Stalin. În ultima vreme se şoptea că chiar acolo, la Moscova, nişte pigmei, scăpaţi ca prin minune de ochiul său vigilent, încercaseră să-i mânjească memoria. Ce aveau de ascuns? Dar dacă duşmanul se predă? Lt. col. Radu râse înţelept, mai mult înăuntrul său: duşmanul nu se predă niciodată, el se strecoară în gândurile cele mai ascunse, caută să-l surprindă pe omul cel mai nou cu câte o amintire din copilărie, cu un viclean gând duios despre mama, cu o scurtă clipă de înţelegere faţă de duşman înainte de-a-l azvârli în umezeala veşnică de la „zarka" ori de a-i trage un glonte în ceafă pe care pielea, întinsă de trai prea bun, atârnă acum în cute puhave.

Maşina aluneca tăcută pe asfaltul plin de duluri şi cocoaşe al Capitalei. Miliţienii opreau circulaţia, ca impozantul dric negru să poată ajunge mai repede la destinaţie. Salutau. „Il vei preda la destinaţie" aşa i se ordonase, restul nu-l privea. Destinaţia era clădirea ministerului, unde-şi începuse el activitatea,în echipa junioară de box a Instituţiei; în fiecare noapte li se indica deţinutul ce urma să îndeplinească rolul de „punching ball" şi ei intrau în celulă, îi spuneau fără răutate „acum o să te cam batem", îl luau în cerc şi prin svinguri şi uppercuturi măiestre şi-l trimiteau unul altuia, stropindu-l cu apă rece când leşina. Era mai frumos, mai bărbăteşte decât corvoada bătăii la tălpi, lucru mecanic şi, pe deasupra, în nouă cazuri din zece, obiectul se scăpa pe toate orificiile şi probabil, din pricina durerii şi a groazei, dejecţiile puţeau de trăsneau. O dată, o singură dată, pe vremea când nivelul politic îi era încă scăzut, Radu voise să încerce pe pielea lui ce simte un bandit bătut la tălpi. Un coleg, băiat de comitet, îi făcuse acest hatâr. De la a treia lovitură, prin talpa bocancilor scorojiţi şi foarte mari, ca să se potrivească pe orice labă, simţi cum i se desface creierul şi se umple cu un smac roşu, vâscos şi fierbinte şi un mic animal roade şi sfâşie cu dinţii lungi şi subţiri bucăţele de creier viu, dar celălalt îi mai trase vreo cinci ciomege şi bine făcuse; îi gonise pentru totdeauna dorinţa nefirească, perversiunea de-a vrea să se identifice, fie şi pentru o secundă, fie şi prin suferinţă, cu duşmanul de clasă.

În clădirea acestui atât de important minister, era instalat acum sediul forului politic suprem al ţării şi acesta îşi ura sieşi viaţă lungă printr-o lozincă scrisă cu litere gigantice, roşii, şi cu o cacofonie inevitabilă: „Trăiască Comitetul Central!" Aici trebuia să-l predea lt. col. Radu pe Bălănuţă C. Nu se întreba de ce. Aşa i se ordonase.

Când un ofiţer în ţinută de ceremonie, cu eghileţi auriţi, se prezentă spre a-l lua în primire, domnul Costache Bălănuţă îi întinse mâna lui Radu. Acesta, luat prin surprindere, se clătină pe picioare, i-o strânse delicat, ca şi cum ar fi fost de sticlă, şi-i trebuiră câteva zile să se elibereze de povara nesuferită a unei vinovăţii. „Nu suntem niciodată pregătiţi pe deplin să facem faţă unor situaţii neprevăzute. Trebuie însă de a ne perfecţiona neîntrerupt, să învăţăm din practică, să nu ne culcăm pe lauri", trase el o concluzie firească.

— Permiteţi-mi să vă preced, spuse cu o voce foarte plăcută, o voce cultivată, tânărul ofiţer, şi râse: „De altfel, am impresia că locurile nu vă sunt total necunoscute". Domnul Costache Bălănuţă nu-i întoarse zâmbetul. Dădu din cap, fără familiaritate. Străbătură un coridor acoperit cu mochetă groasă şi lambrisat cu nuc; aplicele răspândeau o lumină tamisată. În faţa unei uşi înalte, în marchetărie fină, lucioasă ca o oglindă, ofiţerul se opri şi-l predă unui alt ofiţer cu un grad superior, apărut fără zgomot, nu se ştie de unde. Acesta-i spuse „vă rog", şi îl introduse într-o vastă anticameră. Cei prezenţi se ridicară în picioare. De data asta un general păşi înainte, îi deschise o uşă deasupra căreia străjuiau secera şi ciocanul de aur masiv. Domnul Costache intră, singur, într-o enormă încăpere plină de lumină. La un birou de mahon cu intarsii aurite şedea tovarăşul Vasile Vasiliu-Roşioriidăvede şi de la prima privire se vedea că era pe moarte.

Se ridică greu, înăbuşind un mic geamăt, zâmbi cu dinţi mari şi foarte albi, părând un copil cu gură de căpcăun. Veni spre el încet, cu mâna întinsă.

— Ce mai faci, bă, Costache? îl întrebă, şi domnul Bălănuţă rămase uimit: avea acum o voce subţire, ca de scapete, frângându-se des într-un sughiţ sec.

— Vă mulţumesc... şi se opri, arătând clar că nu ştia cum trebuia să i se adreseze.

— Poţi să-mi spui Lică. Ai mei (dar nu preciză cine erau aceştia), ai mei îmi spuneau Lică. Aşadar: ce mai faci?

— Vă mulţumesc, Lică, mă simt foarte bine.

— Bei?

— Când se prezintă ocazia, da. Cu moderaţie.

Gârbovit, târşindu-şi picioarele parcă ar fi purtat târlici prea largi,

tovarăşul Vasiliu şovăi până la un dulap, în vitrina căruia străluceau literele de aur ale operelor clasicilor marxism-leninismului şi titlurile a două volume de *Articole şi Cuvântări*, semnate de el însuşi; descuie cu o cheiţă ascunsă într-un buzunărel secret şi scoase o sticlă de molan roşu, astupată cu cocean.

— Aţi rămas consecvent... Lică.

— *Holgoş*, spuse conducătorul. Îi plăcea şi acum cuvântul, care în ungureşte însemna „taci"; îi dădea nenumărate sensuri, uneori bătându-se cap în cap.

— Eşti supărat, Costache?

— În politică nu există supărare, Lică.

— Da' atunci ce ezistă?

— Interese... raporturi de forţă.

— Nu eşti prost, Costache.

— Regret că trebuie să vă contrazic, Lică. Sunt.

— De unde trăseşi concluzia asta?

— Dacă aş fi fost deştept, aş sta eu acum în locul dumneavoastră, spuse serios, dar fără tristeţe şi fără revoltă domnul Costache Bălănuţă. Vasile Vasiliu spuse „holgoş, te!" râse, dădu într-o tuse hârâitoare, nesfârşită.

— Tu ce crezi că dă dăştept am ajuns eu aici? *Holgoş!* Am ajuns să...

Nu-şi dădu seama dacă a mai apucat să-i spună de ce ajunsese. Doctorul Schwimmer - ştiuse totuşi tătuca cum se procedează cu bluzele astea albe! - îi comunicase ce are, fără menajamente, fără delicateţuri de prisos. Cei din Biroul Politic, care erau de faţă, începură să protesteze, să strige că nu-i adevărat, că e o eroare de diagnostic, că tovarăşul arată minunat, mai bine ca oricând, şi el îi dădu afară, aducându-şi aminte de reacţia lui Stalin într-o împrejurare asemănătoare, la care asistase.

— Da, spuse într-un târziu doctorului. E bine pentru tine că ai fost sincer. Nu-mi plac cei cu două feţe.

— E o chestiune de deontologie, tovarăşe secretar-general.

— Hai sictir, nu fi cosmopolit! Acuma, dacă-i pă aşa, spune-mi să înţeleg şi *eu*, om simplu din popor, cum e povestea asta cu... Nu voia să pronunţe cuvântul; poate că totuşi nu era „asta", poate că avea o altă boală care semăna doar cu...

— Desigur. *Cancerul* este o grupare de celule care se înmulţesc nerespectând legile cărora li se supun celulele ţesuturilor *normale*. El năpădeşte ţesuturile vecine, dând naştere la colonii, la formaţiuni din ce în ce mai mari, şi acestea se împrăştie în ansamblul viu.

— Am înţeles. Mai departe.

— Este cunoscut că într-un ţesut normal, numărul celulelor este constant.

Celulele normale nu se înmulţesc decât pentru a asigura această constantă. Ele nu se nasc decât atunci când trebuie umplut un gol. Este legea *lor*. Celulele canceroase nu i se supun, legile lor sunt *deosebite*, proliferarea lor nu răspunde unei nevoi a organismului normal.

— Poţi să fii mai concret? Privirea lui Vasiliu era foarte atentă şi foarte tăioasă în acelaşi timp. Doctorul Schwimmer, gras, chel, neglijent, înţelese. Ridică din umerii ninşi cu mătreaţă şi continuă:

— Dacă ne încumetăm să comparăm organismul cu o societate, putem spune că celulele normale se supun unor reglementări cum ar fi cele care dirijează activitatea tuturor cetăţenilor. Acum să ne închipuim că o bandă, o *mafie*, se infiltrează în această populaţie de cetăţeni normali. Atâta vreme cât această mafie nu e prea importantă, societatea o tolerează, reuşeşte să trăiască. Dar în momentul în care capătă prea mare importanţă ea, mafia, nu mai permite jocul mecanismelor normale ale societăţii şi sfârşeşte prin a ucide această societate în sânul căreia s-a dezvoltat. Celulele canceroase au legi proprii mediului lor, tot atât de imperative ca şi celelalte, dacă nu mai mult.

— Înţeleg. E vorba aşadar dă „care pă care". Bine. Poţi să pleci.

Tovarăşul Roşioriidăvede era incult, în sensul că habar n-avea de Tacit, de Proust şi de Kierkegaard, dar nu era prost, şi anii de exercitare solitară a puterii îi dezvoltaseră un al şaselea simţ: mirosea, dar şi traducea în acelaşi timp aluziile; ştia că, vor nu vor, oamenii se demască din clipa când deschid gura; îi era de ajuns o discuţie despre starea vremii ca să înţeleagă în ce ape se scaldă *interlocuitorul* său. Înţelesese parabola doctorului; ea îl urmări, agasantă, multă vreme, şi, cum nu suporta să lase ceva neclarificat până la capăt, trase concluzia că în organismul său sănătos, de proletar, nu se puteau naşte asemenea făpturi bolnave, răuvoitoare, străine de natura lui. Însemna deci că i-au fost inoculate din afară, iar agentul de transmisiune cel mai la îndemână era doctorul Schwimmer, porcul acela care, pe de altă parte, adusese atâtea servicii partidului în ilegalitate. Partidul, la rândul său, închisese ochii asupra afacerilor lui cu valută, cu cocoşei, cu briliante, a bancurilor banditeşti spuse cu orice prilej şi a rămânerii în SUA a copilului său, doctor şi el. Prelucrat cum trebuie, doctorul Schwimmer ar fi mărturisit ce serviciu de spionaj străin i-a încredinţat această misiune şi cu cât fusese plătit. „Dacă tot trebuie să mori, barem mori cu duşmanul de gât", îi dicta din prăpăstii adânci cine ştie ce strămoş care, la vremea lui, spărsese cu toporul pianul din salonul de la conac şi violase pe boieroaica tânără şi plânsă. Şi totuşi... să fi fost influenţa păguboasă a bolii?... nu dădu indicaţiile de rigoare. Mai mult şi mai grav, o întrebare parşivă nu-i dădea pace: ce interese avea Capitalismul în dispariţia lui? Ce era, ce reprezenta el, partidul

şi ţara în realitate? Şi din moment ce, fără voia lui, îşi puse această întrebare toate îi apărură într-o altă lumină, cenuşie, meschină, demobilizatoare: viaţa lui, luptele revoluţionare, închisorile, *domnia*, pentru că în fond despre asta era vorba, despre domnie, ca a lui Ştefan cel Mare, a lui Brătianu, a lui Antonescu. Dar chiar despre aceştia, de câţi se auzise în lumea largă, în care domnea Banul? Iar viaţa lui, ce rost avusese, pentru ce se scursese ea? Desigur, avea răspunsul: „pentru eliberarea celor ce muncesc, asigurarea fericirii şi bunăstării lor", ştiind în acelaşi timp că nu va ajunge să vadă acest moment ferice, să se bucure de recunoştinţa oamenilor, a femeilor, a copiilor. Mai întâi trebuia desţelenită cărarea, înlăturate obstacolele, uneori cu mijloace crude şi murdare, dar ce e crud şi murdar şi ce nu e, când la capătul drumului străluceşte visul de aur? Primejdiile şi cursele se iveau, mereu altele, de neprevăzut, şi n-aveai timp să explici oamenilor muncii, fără deosebire de naţionalitate, în fiecare clipă, de ce faci ceea ce faci, şi aşa, ţinând totul în secret, ţelul strălucitor se îndepărta parcă în fiecare zi, până când îţi dădeai seama că tu, fiinţă mărginită de timp, n-o să ajungi să-l vezi niciodată şi... parcă nici nu mai avea atâta importanţă, ca la începuturi, când te înflăcăra numai ideea acestui scop minunat; avea importanţă doar mersul înainte, mereu înainte, neabătut, *mişcarea*. A te opri, fie şi o singură clipă, însemna să te recunoşti înfrânt, să mărturiseşti că totul a fost degeaba. Iar acum, când în fiinţa lui creştea nu o mafie – cum spusese în mod provocator doctorul Schwimmer – ci un şobolan negru şi rău, încrâncenat împotriva lui, începu să stea de vorbă cu el, numai cu el, chiar în mijlocul unei discuţii cu un ministru sau cu un prim-secretar de regiune: îi povestea neadormitei fiare – în timp ce hotăra unde să fie amplasată o fabrică sau ce să se semene pe mii de hectare – întâmplările cele mai secrete ale vieţii lui şi i le povestea sincer, nu ca pentru istorie. Nădăjduia că această sinceritate îl va îndupleca, poate va convinge spurcăciunea lacomă să iasă din el, să-i lase timp să îndrepte ce mai putea fi îndreptat. Aşa cum visul cel mai chinuitor sau cel mai minunat durează doar o secundă sau şi mai puţin, tot astfel spovedaniile lui către şobolanul orb, un fel de secretar-general al celulelor diblare, viclene şi hrăpăreţe care se înmulţeau în mod organizat în trupul lui, ţineau şi ele o secundă sau nici atât, aşa că nimeni, stând de vorbă şi aşteptând orientările şi indicaţiile tovarăşului Vasile Vasiliu-Roşioriidăvede, nu-şi dădea seama că între un cuvânt şi altul, între o frază şi alta treceau cu iuţeala fulgerului ore, săptămâni, ani. Astfel, înainte de a-i răspunde lui Costache Bălănuţă, el se mută cu câţiva ani înapoi la Moscova şi începu să transpire cum transpira atunci, puţind a hoit, neras, urduros, jucând în prostie domino, zi şi noapte, cu funcţionarii ambasadei tâmpiţi de nesomn, aşteptând să fie primit de Stalin.

Acum, la Moscova, îşi blestema ceasul când, nemaiputând răbda, pusese totul pe o carte şi ceruse această audienţă: ea se putea sfârşi cu o criză de infarct şi trimiterea lui acasă într-un sicriu de plumb, ori cu un proces pentru titoism, colaborarea cu Siguranţa burgheză şi serviciile de spionaj de pe toate cele cinci continente, dar, pe de altă parte nu avea încotro: dacă nu apuca să se arunce la picioarele lui Stalin, la figurat bineînţeles, între comunişti nu-şi aveau locul asemenea apucături turceşti, tot aşa ar fi sfârşit. Împuţita, venetica, burghezoaica, „tovarăşa Vera, Vera noastră" pornise la lichidarea lui. Şi cât o admirase, cât o iubise! Aşa cum era, cu faţa lată, gura aspră, mare, cărnoasă, părul cenuşiu tuns scurt, mătăhăloasă, în rochiile ei de la Paris, parfumată tot de acolo. Ştia că se reguleaza în draci; acum avea pe unul, un fost medic, „frumosul Rudi"; îl pusese ministru al Culturii, şi când dădea recepţii pentru prietenii ei, cu care făcea fracţiune împotriva secretarului general, guvidele servea la masă cu şorţuleţ alb şi boneţică ajurată. Vasile Vasiliu voise întotdeauna să-i facă pe plac Verei Rosenblum: era ochiul *tătucului*, unsă cu toate unsorile, deşteaptă, citită, nemiloasă; când ţinea un discurs, rămâneai ţuţ, întrebându-te, ruşinat de prostia ta cea multă, de unde le mai scoate: parcă erau poezii de Vasile Militaru şi Th. Neculuţă; da, o doamnă; vorbea franţuzeşte ca pă apă, un băiat al ei era făcut cu Moriţ Torez, pe vremea când Kominternul o trimisese, împreună cu un ceh, unul Fried, să îndrume partidul francez, să-l ţină în frâu, să n-o ia razna. Kominternul putea să aibă încredere în „naşa Vera": nu-şi turnase ea lui Yagoda, sau lui Ejov, sau lui Beria (dracu să-i ştie că Stalin îi mătrăşea ca pe popice) soţul, pe frumosul Moni, tot burghez, tot intelectual, ce dracu căutau ăştia în Mişcarea Muncitorească dacă aveau bani şi carte? Curve păguboase, umblă după năluci şi p'ormă fac pe miraţii, când din motive obiective, eşti silit să le tragi un glonte în ceafă. *Holgoş!* Şi cum o aşteptase după 23 *August* să se întoarcă de la Moscova, unde zăcuse tot timpul; el, Vasiliu, în lagăr, putând fi lichidat oricând de fascişti, ea la „Gastiniţa Liuks", ori la Peredelkino, la iarbă verde, cu alte mărimi de partid de pretutindeni. „Fugari din toate ţările uniţi-vă!" Pe aeroport, pe scara avionului militar sovietic, „naşa Vera", cu părul băieţesc dar suriu în vânt, le ţinuse o cuvântare, umplându-le ochii de lacrimi. „Azi ţara ta este casa ta!" spusese, şi mai spusese că dăşchide braţele fraţilor legionari; pe urmă îl luase de o parte, şi privindu-l cu ochi de viperă verzi-cenuşii, lucind pe faţa ei mare, îngâmfată, duşmănoasă, îi şoptise printre dinţi: „Ce făcurăţi, bă, analfabeţilor? V-aţi înhăitat cu regele, cu partidele istorice, în loc să fi aşteptat *naşa armiia*, şi atunci îi lichidam în doi timpi şi trei mişcări, ca colaboraţionişti! Puneam mâna pe putere, direct, construiam comunismul cu un ceas mai devreme!

Acum o să trebuiască să ne pierdem vremea, împărțind puterea cu ei, până-i băgăm la colț și-i terminăm!" Crezuse că i-a sunat ceasul, și de aceea tăcuse mâlc când cei veniți o dată cu „tovarășa Vera, Vera noastră, *nașa Vera*" (ar fi putut umple o sinagogă și să mai dea și pe de lături) își împărțiră toate posturile cheie din partid, în fruntea căruia îl menținură pe el, de formă, trebuia de gura lumii și un român, și aștepta în fiecare zi să fie ridicat, dus în vreun beci și lichidat cu ranga, (așa cum făcuse și el cu „Husarul", cu Pișta, altă pramatie de intelectual), când, ca un trăsnet din senin, tovarășul Stalin îl decoră pe Regele Mihai cu cel mai mare ordin sovietic „Pobeda" și Roșioriidăvede trase imediat concluzia că Stăpânul nu e supărat pentru ce făcuseră ei, împreună cu Regele, la 23 *Agust* și i-o spuse tovarășei Vera, cu un surâs șiret. Ea nici măcar nu întoarse spre el fața mare, aspră, inteligentă:

— Păi tocmai asta n-o să-ți ierte, Lică, niciodată! Faptul că, prin prostia voastră oportunistă, l-ați silit... pe *El!* să decoreze un Mihai de Hohenzollern, un mucos! Un *rege!* Spuse cuvântul cu atâta scârbă, încât meseria asta, monarhia, păru deodată cea mai josnică, mai murdară și mai bicisnică de pe lume.

Îl trata și pe Vasile Vasiliu-Roșioriidăvede ca pe un mucos, îl punea să facă tot ce-i trecea ei prin cap, și bandita vorbea așa de bine, de cald, de convingător, cu atâtea cuvinte necunoscute, încât lui, care se exprima bolovănos și împiedicat, nu-i rămânea decât să se încline: „Da, tovarășă Vera, ai și de data asta dreptate". Așa, de pildă, codoașa voia să-l împace cu dobitocul ăla de Coriolan Andrei, o hahaleră, care se credea cineva, pentru că atunci când Palatul căuta cu disperare un comunist ca să-l bage și pe el în afacere (nu se putea fără un comunist, s-ar fi supărat Moscova, ar fi oprit ofensiva și i-ar fi lăsat pe nemți să ne toace, cum făcuseră și laVarșovia), îl găsiră pe el, că era, chipurile, ilegalist, cu domiciliu forțat la Sinaia, ori la Predeal! Dar avea ceva văr, ori cumnat ofițer superior în clică și pesemne burghezia îl considera destul de inofensiv ca să nu-l țină în lagăr, ori în pușcărie, ci în vila lui. De, comunist, cu castel particular! Când se vorbea despre „mărețul act" era pomenit numai numele lui Andrei; pe el, secretarul-general, îl aminteau când îl aminteau, la un sfârc de frază, iar curva voia să-l împace cu tot dinadinsul, ca și cum mai încăpea împăcare! Pe de altă parte, cine paștele mă-sii putea ști dacă asta nu era dorința tovarășului Stalin personal, așa că Vasile Vasiliu *acceptă* să se întâlnească cu Andrei, de revelion, la „Vera noastră" acasă, o vilă la Șosea unde locuise Killinger, Gerstenberg sau șeful Gestapoului. Încercase să-și înece furia, acasă, cu niște țuică de Văleni de la gheață și ajunsese ceva mai târziu, troscănit; ăia beau whisky, flecăreau, și „nașa Vera", în rochie lungă cu fire de aur, îl luă de umeri pe Andrei și-l duse spre el, care aștepta în hol, întunecat,

morocănos, timid și se clătina ușor pe picioare, spunându-și că, la urma urmei, ce-l costa să se pupe în bot cu „cărturarul partidului", și pe urmă, când i-o veni la socoteală, să-i vâre șișul între coaste. Dar când îi văzu fața lungă și surâsul prietenos și trist, ochii albaștri îngăduitori și absenți, nu se putu stăpâni și-i scuipă o flegmă zdravănă în palma întinsă. „Vera noastră", înjurându-l în franțuzește, puse doi gealați să-l arunce într-o mașină și să-l ducă de acolo, dar peste puțin timp îl chemă – nu veni ea la secretarul-general al partidului, ci-l chemă! – și-i spuse, dând din cap ca o iapă năpădită de muște: „Lică, Lică, tot instinctul tău de clasă a avut dreptate. E un bandit! Tu știi că în 1938, la Moscova, se îndoia în gura mare... e și tâmpit! de vinovăția lui Zinoviev, Kamenev, Buharin și a celorlalte corcituri de vulpe cu porc! Și mai știi că în timpul tratativelor de armistițiu, – Viaceslav Mihailovici mi-a comunicat asta de curând – a avut tupeul să emită pretenții asupra a ce crezi? Asupra Republicii *Sovietice* Socialiste Moldovenești! Așa-i că tu ai știut toate astea când i-ai scuipat în palmă? și-l privi ca o mamă mirată și fericită cât de mult a crescut băiețașul ei. Vasiliu zise „holgoș!",îi făcu cu ochiul și Coriolan Andrei fu arestat. „Nașa Vera" și clica ei țineau plenare separate, unde discutau, la cafea și țigări americane, toate problemele țării, unde și în ce anotimp să se semene bumbac, la ce preț să se vândă petrolul sovieticilor și cu cât să-l cumpărăm înapoi, cum să arate uniforma noii armate populare, ce tratament să se aplice deținuților politici. Vasile Vasiliu își dăduse seama de mult cât de al naibii de simple erau aceste așa-zise probleme. Însuși Lenin arătase asta în opera sa *Statul și revoluția*, la pagina 28, și când voia să fie clar și nu umbla cu empiriocriticisme sau alte asemenea fandoseli, Vladimir Ilici știa să fie clar, aproape ca tovarășul Stalin, dar nu chiar: „Totul constă acum ca muncitorii să lucreze deopotrivă, respectând exact cuantumul muncii și să fie retribuiți deopotrivă. În acest domeniu evidența și controlul sunt clarificate deja de capitalism, până la extrem, reduse la operații de supraveghere și de înregistrare neobișnuit de simple, accesibile fiecărui om cu știință de carte, mergând până la cunoașterea celor patru operații aritmetice și eliberarea unei chitanțe corespunzătoare". Iar clica de „intelectuali" îl disprețuia, pentru că era muncitor, iar el n-avea cu cine le face față! „Ai lui" cei cu care stătuse la Doftana și în lagăr erau tare săraci cu duhul, stăteau cuminți pe margine, mulțumiți cu ce le pica. Nehaliți, stătuți, pofticioși chiar și la rămășițe...

Când în toate țările vecine, frățești și democrat-populare, începură procesele trădătorilor, titoiști-agenți în perioada de ilegalitate ai siguranțelor sau cum le-o fi zicând, din țările respective și ai serviciilor de spionaj din

celelalte, Vasile Vasiliu observă că lucrurile se legau între ele, aveau, cum ziceau intelectualii, un „numitor comun": Rajk militase în Ungaria în timpul războiului, Rakozi stătuse la Moscova; Traicio Kostov activase în Bulgaria – Gheorghi Dimitrov dospise la Moscova; Slanski, în Cehoslovacia, condusese o răscoală armată – Klement Gottwald se îmbăta la Moscova. De aceea trebuiseră să moară cu eticheta de trădători și Rajk și Kostov și Slanski; cum să fie ei eroi și nu oamenii pe care Stalin îi destinase acestui rol? Înțelese că „holgoș! taci și rabdă!" nu-i mai folosea și i-a venit și lui sorocul. Într-adevăr, curând, „Vera noastră" îi spuse, aplecând spre el fața ei mare, amabilă, protectoare: „Lică, în toate partidele frățești dușmanul și-a strecurat cozile de topor. Oare numai pe noi să ne disprețuiască atât de mult, încât să ne neglijeze?"

Din clipa aceea era totuna. Numai tovarășul Stalin putea să taie nodul... georgian, parcă așa îi zicea, și o dată cu nodul și capetele pe care le va crede de cuviință. Dar cum să procedeze? Că doar nu putea forma un număr de telefon și să zică: „Auzi, bă, Ioșca, am nevoie dă un sfat dă la tine... Aduc și țuică..." În afară de asta, telefonul lui era sub control, și dacă-l folosea prostește se putea trezi cu șoricioaică în cafea înainte de vreme. Prin rușii de la București, iarăși nu se putea: ambasadorul sovietic, Kavtaradze, pe care Stalin îl ținuse o vreme, prin '37 – '38, în Siberia, să se răcorească și să aibă amintiri corespunzătoare despre vremea când amândoi jefuiau bănci în Georgia și mai apoi îl iertase, era toată ziua bot în bot cu „nașa Vera", iar noaptea nelipsit de la recepțiile ei, unde aducea votcă „Petrovskaia", icre negre de Caspica și vinuri dulci din Moldova sovietică. Prin el nu se putea încerca; în acest caz, „încercarea moarte are"... Și atunci se gândi ce ar fi făcut un primar dintr-un sat de pe lângă Roșioriidăvede ca să ajungă la prefectul de care depindea slujba lui, și toate i se luminară: i-ar fi trimis un peșcheș gras celui care i-ar fi mijlocit intrarea la prefect, obiceiuri sfinte, din bătrâni. Ca să ajungi la marele vizir, trebuia să ungi capichehaia, să nu-l uiți niciodată pe dragon, să fii atent cu ciorbadgibașa... Stalin avea un secretar, unul Poskrebîșev, și ăstuia, auzise chiar de la „Vera noastră", îi era drag să se joace în buzunar cu niște pietre prețioase. La Castelul Peleș era *adimistrator* unul Fetiță, fost legionar, altfel băiat bun, român de-al nostru: lucrase o vreme și în Securitate. Verificat, care va să zică. Printr-unul dintre cei ce-l păzeau, fost și el în „Frățiile de Cruce" neiubitor de maramoi, Vasiliu îi ordonă lui Fetiță să scoată din ce lănțuguri, coroane ori săbii de ceremonie va nimeri, nește pietre, da' nu toate de o culoare. Apoi îl chemă pe ovreiul său de casă, Kipfbauer – era redactor-șef adjunct la organul partidului și semna Matei Basarab sau Vasile Lupu – și-i spuse că la proxima plecare la

Moscova pentru a lua învățăminte de la „Pravda", să facă ce-o ști și pietricelele să ajungă la Poskrebîșev, împreună cu respectuoasa lui rugăminte ca tovarășul Stalin, Marele Dascăl al Omenirii, Genialul Conducător al Luptei pentru Pace, Cel mai Bun Prieten al Popoarelor, să binevoiască a-l primi.

Răsuflă ceva? Nu răsuflă? Îl trădase Kipfbauer? Nu-l trădase? Nu fusese mulțumit Poskrebîșev? Intraseră pe fir oamenii lui Beria? Destul și bine că aflându-se la Mare și voind să se întoarcă în Capitală, de unde un om politic n-are voie să lipsească mai mult de două zile, șoferul îi spuse că mașina s-a defectat. „Nu-i nimic, bă, am să iau trenul." „Îmi pare rău tovarășu' Roșioriidăvede, dar podul de la Cernavodă e în reparație," interveni un civil pe care nu-l cunoștea. „Da' cine ești tu, bă?" „Noul dumneavoastră ofițer cu paza." „Cu-i cu Mache?" „A făcut o hepatită. Boală contagioasă. Tovarășii din Biroul Politic s-au gândit că..." Era clar. Asta-i! O viață are omul și o gaură-n ... Dar totul deveni mai puțin clar când, în aceeași seară, „tovarășa Vera, Vera noastră, *nașa Vera*" se ivi într-o rochie subțire, țesută parcă din funigei, jucând ușoară pe trupul ei mare, hulpav dar nu urât, cu cărnuri pietroase și-i spuse, ca în treacăt: „Am venit să stăm de vorbă, Lică, și să petrecem". Băură mult: ea ținea mai bine la alcool decât el, și de la o vreme „nașa Vera" îngenunchie în fața lui și îi deschise pantalonii cu degetele ei subțiri pe care luceau diamante. Mai târziu, după ce și el o mulțumise sau cel puțin așa credea și mai ciuguliră o icră, un sălămior, o piftioară de chefal, ea îi spuse apropiindu-și de el fața mare, sătulă, îngâmfată: „O încurcași, Lică. Te cheamă *sus*."

— Ci-cine-e? se prefăcu el că se bâlbâie.

— *Kto-to,* susură ea, pe rusește. *Cineva*. Cunoștea și el: așa îi spuneau lui Stalin cei din imediata lui apropiere, când vorbeau despre el, în absența lui. *Kto-to*, cineva. Spunându-i astfel li se părea că sunt oarecum acoperiți; ce s-ar fi întâmplat dacă, după ce transmiteau o indicație (și asta putea fi un pufăit mai repede din pipă, o ridicare a sprâncenei stufoase, o tuse tabagică, mirată), *el* se răzgândea și ajungea la concluzia că e mai bine invers? Puteau ei să-și ia răspunderea istorică și a glonțului respectiv și să susțină că tovarășul Stalin a anulat sau a schimbat cu 180 de grade o indicație a tovarășului Stalin? Dar, spunând cu o privire mai elocventă decât orice precizare: *„Kto-to skazal* sau *Kto-to hotel'bî",* „Cineva a spus sau cineva ar dori", erau la adăpost; cel ce aplicase întocmai indicația de o inestimabilă valoare teoretică și practică, schimbată între timp, nu înțelesese ce voia *Kto-to* și urma să se analizeze în altă parte care erau rădăcinile acestei neînțelegeri trădătoare, ce se ascundea în spatele ei... Poate era și altceva, se gândea Vasiliu, amintindu-și de eresurile tinereții: să fi fost spaima față de

marile taine, care-i făcea pe oamenii simpli, niște tolomaci, incapabili să-și explice științific fenomenele naturii, să zică „atotputernicul", „dătătorul de viață", „Vistiernicul bunătăților" în loc de Dumnezeu, ori „nu-l vopsi pe perete", „bată-l crucea și tămâia", „ducă-se pe pustii" în loc de Dracu. *Holgoș!*

Așadar, „nașa Vera" venise să-i spună că „Cineva" l-a chemat urgent la Moscova, la Kremlin, creierul și inima mișcării comuniste internaționale, la cererea lui. O privea cu un aer adormit pe „Vera noastră" încercând să ghicească ce știe ea și ce-i pregătește, acum că era prevenită. Dar era pesemne beată, ori voia să-și bată joc de el, să-l umilească, întrucât vorbi pe franțuzește și el nu știu și n-a fost niciodată curios să știe ce însemnase bolboroseala ei: *„Ah, Seigneur, donnez-moi la force et le courage de contempler mon coeur et mon corps sans dégoût"*...

Și astfel, chemat de urgență, stătea de două sau trei săptămâni, nedormit, neras, neîndrăznind să bea decât cafea, deși îi plesnea buza de poftă după o țuiculiță, așteptând un semn, un gest, o vorbă și atunci cunoscu în sfârșit ce înseamnă Puterea, neîngrădită de nici o lege, nelimitată de nici o regulă, bazându-se nemijlocit pe forță, și-l cuprinse, pentru toată viața, o scârbă adâncă și în același timp dorința sălbatică, neînfricată, mistuitoare de-a o avea numai pentru el, până la moarte, după aia potopul...

... — din cauză că am fost mai parșiv, spuse el, dă aia stau unde stau.

Domnul Bălănuță dădu din cap plin de înțelegere.

— E același lucru, Lică, spuse el cu delicatețe.

Postkrebîșev, mărunt, încovoiat, cu fața ca o bucată de brânză telemea cu păr, se ridică alene când Vasile Vasiliu, după ce fusese percheziționat de un ofițer înalt, tânăr, frumos, elegant, cum erau la noi ăia din Garda Regală, intră cu umerii coșcoviți și cu un zâmbet înghețat pe buzele frumoase, alburii acum, și făcându-i cu ochiul – avea și el năravul ăsta? – îi spuse:

— Ioss ' Sarionovici vă așteaptă, daragoi Vasili Afanasievici. (Deci știau, dar nici nu se putea să nu știe ei totul, că pe tatăl său, vechilul moșiei Vlădeana, din Teleorman, îl chema Atanasie zis Trei-Coaie.) Pășind ușor pe tălpile de pâslă ale cizmelor moi, Poskrebîșev îi deschise ușa și anunță triumfător și totodată familiar-slugarnic: „Vot naș Vasili Afanasievici".

Intră.

La o măsuță acoperită cu postav verde stătea un bătrânel cu umerii bleojdiți, într-o rubașcă militară veche, albită de prea mult spălat, cufundat în cârpirea unei manșete.

— Vino Vasia mai aproape, îi spuse cu un accent atât de rău încât Vasiliu avu curaj să bâiguie pe limba lui Pușkin:

— Permiteți-mi, mult iubite și stimate Iosif Vissarionovici, dascălul și

îndrumătorul nostru, părinte al oamenilor muncii de pretutindeni, stegar al omenirii progresiste, hegemonul luptei pentru pace...

— Șezi, Vasili Afanasievici, spuse Stalin, vârând într-un sertar mâneca de cămașă. *Ce vânt te aduce pe la noi?*

Ceva înăuntrul lui îi șopti agitat: Holgoș! Ținând ochii în pământ, recită mai departe: „Nu există om al muncii care să nu considere ca împlinire a celui mai frumos vis al vieții sale fericitul prilej de-a-l vedea cu ochii *propii* pe marele dascăl și îndrumător al oamenilor muncii de pretutindeni, stegarul omenirii progresiste..."

— Da, spuse Stalin plictisit, da...

Și ridică ochii spre el.

În clipa aceea Vasile Vasiliu care văzuse, pățise și suferise destule în viața lui, simți că-l trece udul. Fusese prevenit. Poskrebîșev însuși îl dusese la o budă turcească de majolică verde, spunându-i că e mai bine să fie ușurat, din toate punctele de vedere, când Ioss 'Sarionovici își va ridica privirea spre el, doi ochi galbeni, și lumina lor semăna cu o lamă unsă cu suc de mătrăgună. Marele Dascăl era mărunt, destul de gras, cu obrazul ciupit de vărsat; părul sur-porumbiu i se rărea în creștetul capului, lăsând să se vadă o piele pătată și, de sub mustața neîngrijită, galbenă de tutun, răsăreau, rari, câțiva dinți negri, mucezi; poate din pricina lor, gura-i mirosea a dospitură de usturoi, ceapă, rachiu, pește crud și vin trezit. Dar toate astea dispăreau ca prin minune, când privirea ochilor galbeni, luminoși și opaci în același timp, se ațintea asupra lui, înțelegătoare și de neînțeles, rece și fierbinte, nimicitoare și părintească, și Vasile se simți mic, neînsemnat și totodată mare, important, și-și revăzu într-o singură clipă, așa cum se zice că se întâmplă înaintea morții, copilăria lui blajină pe plaiuri teleormănene, când se adunau pe malul unui râu mocirlos și leneș o grămadă de copii și și-o luau la labă, făcând pariuri care țâșnește mai departe; retrăi și ziua în care, după ce o îngropaseră pe maică-sa, tatăl lui îl luase pe crupa calului și-i spusese să-și cheme câinele, pe Buncu al lui, singura-i avere, și merseră astfel multă vreme, tac'su și el călare, cu Buncu țopăind fericit în urma lor, fornăind pe nas și stârnind vrăbiile din praful drumului și, când ajunseră la drumul mare, tac'su scoase din tocul de la brâu pistolul lui cu butoi, îl împușcă pe Buncu în cap și-i spuse: „Așa-ți fac și ție dacă te mai prind pă acas' că vreau să-mi iau fomee nouă și să-mi trăiesc viața", iar el, Lică cel mic, umblase desculț și flămând până la București, și aici se culcase pe niște trepte, în fața unei prăvălii, să doarmă și să moară, dar dimineața stăpânul prăvăliei (era un atelier de lăcătușerie) se poticnise de el și-l întrebase ce caută acolo, iar el se smiorcăise că vrea să moară, iar stăpânul, aflat în faza

capitalismului sălbatic, îl luase ca ucenic; nu-l bătea, nu-l trimitea la piață să facă cumpărături pentru nevastă-sa, ci cu răbdare și milă, sub care ascundea natura lui hrăpăreață de exploatator, îl învățase să tragă cu pila, să simtă fierul și năbădăile lui, să-l facă să se gudure sub ciocan și apoi să se bucure. Dar în atelier era un alt tânăr care zicea: „De ce să-i învețe stăpânul pă ei și nu ei pă stăpân? Unde-i dreptatea? Unde-i egalitatea?“ și-l duse la niște întâlniri ascunse, unde alt tânăr, cu ochelari și urechi clăpăuge, îi învăță că „proprietatea este un furt și că tot ce au bogații este al lor, al celor mulți“ iar el îl crezuse și asta-l adusese acum în fața tovarășului Stalin, care în tinerețea lui jefuise bănci, sub numele de Koba, ca să aibă partidul comunist, adică bolșevic, bani pentru a putea aduce, în sfârșit, dreptatea și egalitatea pe pământ.

— Și cum mai merg treburile pe la voi, tovarășe Vasiliu?

— Bine, spuse el, bine tovarășe Stalin.

— Binele în stare pură nu există, spuse binevoitor tovarășul Stalin și lăsă pipa deoparte. Aceasta este o concepție idealistă. Făcu o pauză foarte lungă sau cel puțin așa i se păru și murmură: Numai răul în stare pură există.

...„și ne ferește de cel rău“, își aminti Vasiliu sfârșitul unei rugăciuni, pe care n-o spusese de atâta vreme încât i se părea că n-o știuse nicicând...

— La noi, tovarășe Stalin, spuse el ferm, domnește o deplină unitate.

Stalin râse îngăduitor și își aprinse pipa.

— Ce limbaj ați învățat voi, tinerii!... Unitatea ori e deplină, ori nu e unitate. Cuvântul „deplin“ este deci de prisos, când vorbim de unitate. Mai departe. Dialectica ne învață că nici „unitate“ nu există, aceasta înseamnă împăciuitorism. Există numai lupta contrariilor. Noul în luptă cu vechiul. Învinge oare noul de la sine? Nu, nu învinge. Nimic nu învinge de la sine, spuse trist, bătrânește, apoi se supără. Da, ar trebui o lucrare despre lingvistică. Nu știți să vorbiți, tovarăși. Nu știți.

— Tocmai de aceea mi-am permis să vă cer înalta permisiune... și deodată se opri. Vorbea prea mult. *Holgoș.*

— Da? Interesant, susură Stalin printre dinții săi rari și negri.

— Nu există unitate în partidul nostru! Nici deplină, nici nedeplină! Și vinovatul sunt eu!

— Interesant, spuse tovarășul Stalin. Continuați.

— N-am cultură, Iosif Vissarionovici! Am intrat de tânăr în mișcarea muncitorească și, datorită terorii burghezo-moșierești, n-am putut studia operele dumneavoastră, mai ales în problema națională, și asta-mi pune mari piedici, întrucât România, așa reiese din documentele Internaționalei

Comuniste, adoptate în unanimitate de întregul nostru partid, este un stat artificial multinațional, asupritor, și prima datorie a unui comunist adevărat este să lupte pentru dreptul naționalităților la autodeterminare, până la despărțire.

— Nu este, spuse Stalin.

Ochii galbeni îl priveau fix, ca pe un lucru.

— Așadar: *ce vânt bun te aduce pe la noi?*

— V-am dovedit, spre rușinea mea, că sunt un om incult, fără pregătire, tovarășe Stalin. Nu sunt potrivit să conduc partidul român. Am avut nenorocul să fiu arestat și condamnat înainte de-a avea marea cinste de-a fi educat aici, la Moscova, la Moscova roșie, marea Moscovă.

Stalin pufăi supărat. „Da, spuse el, au venit unii de pe la voi aici și s-au înhăitat cu dușmanii Internaționalei, cu iudo-troțkiștii“... Și deodată, cu o memorie înfiorătoare începu să înșire: „Sașa Dobrogeanu-Gherea, Elena Filipovici, Köblös Gyula, Rozvány Jenö, Marcel Pauker, Dik-Dicescu.. frumoase lucruri au învățat ei aici! *A trebuit să ne luăm rămas bun de la ei...* Râse stins, înăuntrul său. Poate că data viitoare vom avea mai mult noroc.

Vasile Vasiliu se ridică în picioare, cu palmele lipite de o vipușcă imaginară:

— Cer permisiunea de-a învăța aici, în marea țară a socialismului biruitor unde noaptea, la Kremlin, arde lumina la un singur geam și toată omenirea progresistă știe că acolo lucrează și veghează pentru fericirea ei, marele Stalin!

Marele Stalin pufni în mustață.

— Să nu exagerăm. Se mai odihnește și Stalin, spuse el. Și deodată brusc, fără tranziție: Și pe cine vrei în locul dumitale, Vasili Afanasievici?

— *Est' takoi celovek!* Cum ați rostit dumneavoastră la ultima ședință a Adunării Constituante, când trădătorul Tzereteli a întrebat: „Există cineva care în situația actuală și-ar lua răspunderea guvernării?“ În realitate Lenin, împins de la spate de nerăbdătorul Troțki strigase atunci: *Da! Est' takaia partiia!*, dar Stalin nu-l corectă. Dădu din cap mulțumit și gânditor. Da, spuse, sunt asemenea momente. Și pe cine vezi în locul dumitale, pe timpul cât vei dori să înveți aici la noi, să împarți cu noi pâinea și sarea?

Câștigase.

— Există o singură persoană, spuse Vasile Vasiliu cu entuziasm, sinceritate și modestie. Tovarășa Vera, *nașa Vera*, și fără tranziție, în treacăt, cu ochii în jos, șopti: „DAR“... cuvințelul asupra căruia meditase nopți la rând, în timp ce juca domino.

— Dar? întrebă Stalin, preocupat de pipa care nu trăgea bine.

Mereu în şoaptă, lungind cuvintele:

— Poporul nostru este un popor înapoiat. El n-a avut încă timpul să-şi însuşească lucrarea generală a tovarăşului Stalin *Marxismul şi problema naţională*. El este încă robul unor prejudecăţi înapoiate, specifice popoarelor primitive, cum că bărbatul este superior femeii, că muierea nu are ce căuta în conducerea treburilor politice.

— Înţelepciunea populară este îndeobşte minunată. *Prekrasnaia*.

— Desigur nici faptul că „Vera noastră“ manifestă unele tendinţe de dreapta nu o caracterizează.

— De dreapta? Mai degrabă de stânga.

— Şi de stânga, tovarăşe Stalin. Dar s-ar putea să ne aducă unele greutăţi trecătoare faptul că dânsa este evreică...

— *Strileaite* *, spuse Stalin liniştit. Şi cum îl trecu udul pe Vasile Vasiliu şi se văzu întinzându-se şerpuitor şi îmbelşugat pe stofa de culoare deschisă a pantalonului, repetă înţelegător, mulţumit, bun:

— Da, da... Împuşcaţi-o. Sioniştii şi-au pus în cap să distrugă din interior partidele comuniste şi muncitoreşti. Vor reuşi? Nu, nu vor reuşi.

Vasile Vasiliu-Roşioriidăvede îşi privea ruşinat şi uşurat pantalonii uzi.

— Şi încă ceva, spuse Stalin. Goethe scrie undeva că modeşti să fie proştii, pentru că au de ce. Nu te tot scuza că eşti incult. Când am luat puterea, un general rus... da, da, Zalevski, declara indignat: „Cine ar putea crede că un argat sau un paznic al Palatului de Justiţie au putut deveni dintr-o dată preşedinţi de congrese şi judecători de pace? Sau un infirmier director de spital? Un frizer înalt funcţionar? Un sublocotenent generalissim? Un lacheu sau un birjar este numit prefect! Cel care ieri ungea roţile vagoanelor, comisarul transporturilor! Un strungar în fruntea unei fabrici!?“ Uite că s-a putut, Vasili Afanasievici. Şi rezultatele se văd şi se vor vedea şi mai mult în viitor. Fii mândru! Şi mai află că pentru aceste cuvinte dispreţuitoare, pe respectivul general... Ivan Vladimirovici, da, da, când am pus mâna pe el l-am împuşcat.

— Merita, spuse domnul Bălănuţă cu o voce stranie, dar tovarăşul Vasiliu era prea cufundat în gândurile sale ca să observe.

— Tu ştii dă cine ai fost băgat în puşcărie? îl întrebă cu vocea lui devenită subţire, ca de ied ofticos.

— De un domn Radu. Celălalt nume n-am onoarea să-l cunosc.

— Du-te-n mă-ta, spuse bătrâneşte, înţelegător şi detaşat tovarăşul Roşioriidăvede. „Uite, am să-ţi arăt eu acuşi-acuşi cine te-a băgat la mititica.

* — Împuşcaţi-o

Se târî la sertarul lui secret. Ştia că de două ori pe săptămână, marţea şi joia, când era la tratament, umblau la el, în Cabinetul unu, oamenii lui Puiu. Ce să-i faci? Trebuia plătit într-un fel faptul că în puşcărie şi în lagăr fuseseşi nevoit să strângi în braţe trup fraged de utecist, altfel ţi se tulburau creierii şi nu mai erai în stare să judeci la rece situaţia internă şi factorii internaţionali. Iar mai apoi, după cucerirea puterii, trebuia să-i răsplăteşti în vreun chip, să-i ţii în conducere, să închizi ochii, iar ei ţi se suiau în cap, îşi făceau gaşca lor. De! Cine i-a învăţat? Te minţeau, îţi puneau sub nas rapoarte şi sinteze false din care să tragi, vrei nu vrei, concluziile dorite de ei, îţi băgau microfoane şi în closet, poate te şi iradiau şi n-aveai ce face! Unitatea *deplină*, mai presus de orice, altfel s-ar fi dus dracului şandramaua!

Scoase din sertarul secret fotografia mărită a unei foi de hârtie; scrisul denota voinţă, nepăsare şi ipocrizie:

Roumania

Russia 90%

The others 10%

Greece

Great Britain 90%

(in acord with USA)

Russia 10%

Yugoslavia 50–50%

Hungary 50–50%

Bulgaria

Russia 75%

The others 25%

— E chiar scrisul lui Churchill, bă! Dă unde crezi tu că am eu foaia asta? Dă la Stalin. El mi-a dat-o când am băut împreună cu alţi tovarăşi din conducerea sovietică, la „dacea“ lui personală. „Ştiu, zice, că voi românii sunteţi curve. Aşa a formulat, *bleadi*. Îl tămâiaţi pe Stalin, da' cu coada ochiului trageţi spre Apus... «Ce a scos din voi Apusul, când nimic nu e de scos?» Parcă aşa scria poetul vostru... Eminescu, nu?“... Te treceau fiori dă gheaţă când vedeai ce memorie avea tătuca! Se zicea că citea 500 dă pagini pă zi şi ţinea minte totul, totul! Da, a continuat, Apusul... Churchill ăsta, piratul bătrân! Într-o seară de Octombrie, în 1944, venise la mine la Moscova. „Trupele voastre, zice, sunt în Balcani. Noi avem misiuni, interese şi agenţi acolo. Hai să nu ne punem beţe în roate, să ne încurcăm în mărunţişuri de prisos. Ce-aţi zice de acest proiect?“ şi mi-a întins foaia asta, pe care o vezi, peste masă. Licheaua! Adevărat Pliuşkin! Vezi, Vasili Afanasievici, în '44 în România voi, comuniştii, eraţi... da, da... şapte sute douăzeci şi opt şi din

ăştia români-români vreo sută, comunişti de mămăligă, cum s-ar zice. În Grecia comuniştii erau la putere, controlau toată ţara, Atena era a lor fără tancurile noastre, o eliberaseră singuri. Dar Grecia îi trebuia lui Churchill, prin ea stăpânea Mediterana, Ciprul, Egiptul, Canalul de Suez... Nouă ne oferea în schimb, România. Ce să fac cu ea? Tot v-a aşezat Dumnezeu în pragul nostru; când va veni vremea să eliberăm Europa pe unde să trecem? Să vă ocolim? Că doar nu suntem căişori de şah să facem salturi! Schimbul era vădit în favoarea bătrânului tâlhar, totuşi Stalin – aşa vorbea despre el, la persoana a treia – Stalin a încuviinţat, a luat creionul albastru şi a bifat, în semn că e de acord. La urmă buldogul s-a simţit stânjenit. Era aristocrat, măcar de formă trebuia să facă paradă de nişte sentimente nobile. „Nu va părea cinic, zice, că am dispus în câteva minute de soarta a milioane de oameni? Mai bine să ardem hârtia asta". „Nu, a spus Stalin, păstraţi-o". E drept că între timp cekiştii tăi, Lavrentii Pavlovici, îşi făcuseră treaba, o fotografiaseră din tavan. Maladeţ!...Aşa tânjiţi voi după Apus. Nu-i trebuiţi, n-are nevoie de voi... Ce să-i faci dacă ăla, întemeietorul vostru, da, da... Dragoş Bogdanovici, când l-a apucat pofta să descalece, a descălecat spre Răsărit şi nu în Elveţia? În acest caz am fi umblat noi pe la voi, cu şapca-n mână, după împrumuturi... M-a privit cu ochii ăia galbeni şi mi-a spus zâmbind: „Să fiţi cuminţi..." Atunci l-am rugat să binevoiască să ne onoreze cu o vizită în România, să vadă cu ochii lui, să audă cu urechile sale dragostea sinceră a întregului popor. S-a uitat la mine ca la o muscă la arat şi mi-a spus cu vocea lui scăzută: „Nu se poate Vasia. Sunt bătrân. Am să mor în curând". Toţi din jurul mesei au sărit ca arşi. Şi Viaceslav Mihailovici şi Lavrentii Pavlovici şi Lazar Moiseevici şi Nikita Sergheevici, toţi şi au început să ţipe că „nu, nu-i adevărat ce spuneţi Ioss 'Sarionovici, cum puteţi spune una ca asta?"

— Uită-te la *aceştia*, mi s-a adresat el mie, ei pretind că sunt marxist-leninişti consecvenţi şi când colo neagă legile obiective ale naturii! Poţi să te pretinzi marxist-leninist consecvent şi totodată să negi legile obiective ale naturii? Nu, nu poţi..." Ei, săracii, făceau feţe-feţe şi se lăsau ca nişte berze de pe un picior pe altul. Îi băgase în cofă. Dacă, voind să arate că sunt marxist-leninişti consecvenţi nu mai negau legile obiective ale naturii şi admiteau că Stalin e muritor, el le-ar fi dovedit în doi timpi şi trei mişcări că ei, Viaceslav Mihailovici şi Lavrentii Pavlovici şi Nikita Sergheevici şi Lazar Moiseevici erau mult mai muritori decât el. Pe de altă parte, dacă ei s-ar fi încăpăţânat să susţină că Stalin nu va muri niciodată, cum era să păstreze Stalin în conducerea partidului şi statului nişte tolomaci care negau legile obiective ale naturii? De aici până la negarea legilor obiective ale societăţii, a mersului ireversibil spre comunism şi a rolului conducător al partidului unic nu mai era decât un pas. Ce le rămânea să facă? Să tacă, să se uite-n podele, asta le rămânea. Dar nici aşa nu era bine. Lui Stalin nu-i plăceau oamenii fără curajul răspunderii, al opiniilor. I-a măsurat pe fiecare, du sus până jos, apoi a spus iar, foarte rar: „Da, sunt bătrân. Voi muri în curând." S-a sculat de la masă, a venit la mine, m-a cuprins în braţe şi m-a ridicat în sus, de trei ori, ca pe un sugar şi nu eram ca azi, aveam în jurul sutei de chile. „Da, a zis. Sunt bătrân. Voi muri curând."

— A fost un om mare, spuse Costache Bălănuţă, cu sinceritate.

— Da. Dar a crăpat. Nimeni nu poate fi „mare" şi totodată să crape! mârâi cu răutate Vasile Vasiliu-Roşioriidăvede.

— A rămas în istorie...

— Şi? Ce-mi pasă mie că după ce am crăpat rămân în istorie, că în şcoli plozii o să înveţe că am fost un geniu, apoi, după un timp, că am fost un ticălos, un criminal, şi peste o sută de ani că eram şi eu un om acolo, dacă o să mă mai pomenească cineva, ceea ce mă îndoiesc. Pe de altă parte, dacă aş crede în viaţa de apoi, în nemurirea sufletului, ar fi mai rău. Mult mai rău. Aşa că nu cred. A fost greu la puşcărie?

— În fine... spuse Costache Bălănuţă jenat.

— Da' dă femei, dă femei vă iera poftă?

Într-o seară când Zmeul, directorul închisorii, îl poftise pe Vasiliu la o cafea şi la o tacla, acesta îi spuse că pentru liniştea tuturor – nici *adimistraţia* n-avea nevoie de balamuc – ar fi bine să analizeze problema sexuală a deţinuţilor comunişti, respectiv a responsabililor. Era prin perioada reluării relaţiilor cu URSS şi directorul, bandit dar om cu glagorie, aprobă ca o dată pe săptămână cei ce nu se puteau abţine sau nu găseau alte căi, să fie duşi la un cuplerai din Ploieşti, ţinut de una, madam Lia, cu nas de uliu şi păr în trei culori şi păziţi acolo de un agent de siguranţă în timp ce se uşurau. Da, burghezia se temea, dă aia avea ea grijă de boaşele noastre, să nu crape. Crezi că o făcea din aia, cum îi zice? Din umanism? Aiurea, se temea. Vorba lui Horváth István, Pişta baci al nostru: „Auzi, Laci *drága*, asta Antonescu avut un singur vină, che nu puşcat la noi pe toţii!"

Îi povestise – cine? a, da, generalul Nikolaevski cu mutra lui de calmâc ofticos, cum la Sighet gardienii, uitându-se dimineaţa în celula Bătrânului, preşedintele celui mai important partid din opoziţie, scuipau scârbiţi şi-l întrebau: „Da, n-ai mai crăpat odată boşorogule, pârlitule, stafie?" şi bătrânul bandit clipea uşor din genele lui albe şi spunea blând, parcă ăia i-ar fi urat „bună dimineaţa": „Nu încă, dragule".

Îi turnă vin molan lui Bălănuţă şi spuse ceva, bălmăjit, în legătură cu

Bătrânul ardelean care jucase rolul principal la Unirea Transilvaniei cu patria-mumă, în sensul că el, Roşioriidăvede, l-ar fi tratat altfel, dar în momentul acela, condiţiile obiective, presiunile din afară nu îngăduiau nici mila, nici înţelegerea.

— Era depăşit. Demult depăşit, spuse cu neaşteptată răutate Costache Bălănuţă. Dacă ar fi avut norocul să moară prin 1925–30 până şi dumneavoastră, comuniştii, odată ajunşi la putere, i-aţi fi ridicat statui şi aţi fi botezat cu numele lui o duzină de bulevarde... Dar a avut ghinionul să trăiască prea mult.

— A avut norocul că am făcut din el martir, spuse Vasiliu şi râse ca de o glumă bună.

— Iorga spunea despre el că atunci când Gyula se lasă pe vine, o ţară întreagă nu poate să-l ridice.

Bătrânul nu-i iertase niciodată „trădarea", cum numea el pactizarea cu comuniştii în '45 şi Bălănuţă cu aceste cuvinte reci, superioare, condescendente, i-o plătea acum, după moarte.

Vasile Vasiliu-Roşioriidăvede nu avea gardieni să i se uite prin vizetă; i se strecuraseră prin plămâni, în ficat, în bibilici şi de acolo îl întrebau în fiecare clipă, nu numai dimineaţa, chicotind batjocoritor: „N-ai crăpat încă boşorogule, pârlitule, stafie?" şi el nu era creştin ca Bătrânul bandit să le răspundă mieros „nu încă, dragule", el voia să mai lupte, să le arate tolomacilor care-i numărau zilele că *el* e şeful, să le facă o figură de să-l pomenească pe urmă, ani la rând, scuipându-şi în sân. Dar bătrânul personaj istoric ce voise? În general mai urmărea ceva? În anii de după '44, *Agust*, când avuseseră de-a face împreună, se simţea foarte stânjenit în faţa lui, pentru că nu-l înţelegea. Ca să dobori pe cineva trebuie să-l înţelegi cât de cât, nu? La procesul lui Antonescu, după ce liniştit, aproape pisălog, îl încărcase pe Mareşal cu toată răspunderea, la ieşire Bătrânul se oprise în faţa boxei acuzaţilor şi-i strânsese mâna criminalului de război! Până şi cei din preajma lui se îngroziră de gafa asta cumplită şi încercau s-o justifice şi s-o scuze în fel şi chip: vârsta, scleroza, cavalerismul demodat... Dar era oare o gafă? Din punct de vedere politic, momentan, desigur, dar în faţa istoriei? El, Roşioriidăvede, scuipase în palma adversarului său, asta era diferenţa, aşa se explica de ce bătrânul reacţionar murise ca un câine, pe un prici de ciment, iar el va muri în Palatul Primăverii, înconjurat de somităţi medicale silindu-se să-i prelungească, fie şi cu un minut inutil agonia, iar după funeralii naţionale, va fi depus în Panteonul Eroilor pentru Eliberarea Patriei, plâns de întregul popor, fără deosebire de naţionalitate. Dar pe urmă, ce va fi pe urmă? Nici Marx, nici Engels, nici Lenin şi nici chiar Stalin nu avuseseră vreme, ocupaţi

cu problemele curente ale construirii socialismului şi comunismului să lămurească teoretic, odată pentru totdeauna, în lumina atotbiruitoare a materialismului dialectic şi istoric, ce se întâmplă cu un om, după ce crapă.

— Lui Stalin îi plăcea să spună că până la urmă numai moartea câştigă...

Domnul Bălănuţă îl privi politicos. Nu înţelesese.

Nici el nu înţelegea de ce se gândea din ce în ce mai des, cu un fel de duioşie, la toţi cei pe care-i trimisese la moarte. Ar fi vrut să-i aibă adunaţi în jurul lui, la un pahar de tulburel şi să le explice de ce nu putuse proceda altfel, că asta era logica luptei de clasă şi ei să dea din cap înţelegători, să-l întărească în aceste concluzii, să-i spulbere îndoielile. La dracu, îndoieli! Astea erau pentru rahaţii de intelectuali, nişte pârliţi, nişte *cheschevu-cheschevu*, cărora li se părea că înţeleg totul, cu cât e mai complicat, şi nu se mulţumeau, dracului, cu atâta! Se apucau să şi justifice totul, chiar atunci când nu le-o cerea nimeni. Se băgau în faţă, dădeau cu limba de catifea, stăteau cu laba întinsă să le cadă paraua şi p'ormă îi apucau crizele de conştiinţă, de obicei chiar în faţa acelor lucrători ai organelor care aveau sarcina să afle ce mama dracului e cu ei de nu-i poţi sătura niciodată şi să raporteze mai departe, pe linie ierarhică, să se poată întocmi periodic o sinteză despre „starea de spirit a intelectualităţii".

Brusc, – aşa-i plăcea să-i ia pe ceilalţi, prin surprindere – întrebă:

— Bă, Costache, tu l-ai cunoscut pe Andrei? Pă Coriolan Andrei, trădătorul?

— Da, răspunse fără să se tulbure, domnul Bălănuţă.

— Ce părere ai despre el?

— „De mortuis nihil nisi bene", şi se grăbi să traducă, să nu se simtă celălalt ofensat; erau foarte susceptibili la cultură: „Despre cei morţi, numai dă bine".

— Atunci spune-mi „dă bine" despre el.

— Era o victimă sigură. O victimă, ca să zic aşa, desemnată.

— Victimă? A cui?

Domnul Bălănuţă râse politicos, dându-i de înţeles că nu e chiar atât de prost ca să spună un nume, oricare. „A unui joc în care n-avea ce căuta."

— Spune-mi cinstit: crezi că am greşit, Costache?

— În măsura în care era pentru dumneavoastră o piedică sau o ameninţare, nu.

Întrebarea era dacă fusese o ameninţare pentru el şi îi stătuse într-adevăr în cale. Nu ştia şi, de la un timp, de când începuse să slăbească, voia să ştie. Din închisoare, adică din subsolul clădirii în stil greco-nemţesc de unde el, Vasile Vasiliu-Roşioriidăvede, conducea partidul şi ţara, Coriolan Andrei îi

trimisese o scrisoare afirmând că nu are nici o ambiție politică, că e gata să se retragă în viața privată, să se consacre scrierii de cărți. Obraznicul, îl jignea! În loc să ceară îndurare! Adică el, tovarășul Roșioriidăvede, să-și ia pe umerii săi nobila, dar cumplita sarcină a conducerii întregului popor, fără deosebire de naționalitate, pe cele mai înalte culmi de progres și civilizație, spre visul de aur al omenirii, comunismul, riscând în fiecare zi să fie chemat la Moscova și să se întoarcă de acolo în sicriu de plumb, iar el, „intelectualul!", să stea undeva la căldurică, pe banii statului și ai partidului și să scrie cărți în care te pomenești că o să-l și critice, ori mai rău, o să-i dea sfaturi pe un ton superior. *Holgoș!* Dosarul era gata. Toți martorii mărturisiseră ce trebuia, numai Andrei, cu o încăpățânare ce dovedea că nu mai are nimic comunist în el, dacă avusese vreodată, continua să sfideze, negând totul, în bloc. (Când murise Stalin, Vasile Vasiliu-Roșioriidăvede plânsese sincer, deși nu fără un mare suspin de ușurare; cu *Kto-to* nu știai niciodată dacă mai apuci întreg ziua de mâine, – acum însă ar fi dat oricât să-i poată cere sfatul: cum izbutise el să-i facă pe toți tovarășii lui Lenin, revoluționari de profesie, căliți, care înfruntaseră Ohrana, celulele ude ale fortăreței Petropavlovsk, deportările în Siberia, să mărturisească în auzul lumii întregi că sunt spioni, vânzători, lepre, gunoaie, asasini, sabotori, agenți ai țarului din fragedă pruncie și nu merită decât moartea? Dar Stalin era în pardesiu de sticlă în Mausoleu, îl văzuse, *holgoș!* Părea viu, adormit doar; ciupiturile de vărsat îi dispăruseră de pe față și mâinile mari, grele, frumoase, se odihneau gospodărește în poală, după ce suciseră gâtul tuturor dușmanilor. „Știți care-i cea mai mare plăcere în viață?", îl întrebase Stalin într-o seară la „dacea" lui de la Kunțevo și răspunsese tot el, repede, să nu-i dea răgaz să spună o prostie care să-l oblige să ia măsuri împotriva lui: „Cea mai mare plăcere este să-ți *alegi* un dușman, să-l lucrezi pe îndelete, fără ca el să bănuiască ceva și, după ce l-ai răpus pe neașteptate, să te duci să te culci". Dar care era cea mai mare plăcere după moarte?)

După pronunțarea sentinței de condamnare la pedeapsa capitală, Andrei refuzase să facă recurs și încă în seara aceea Roșioriidăvede îl trimise pe Nikolaevski cu ordinul să-l împuște personal. Tolomacul intrase, coindu-se, cu pistolul ascuns la spate și cu glasul lui de capră mongolă îi spuse lui Andrei care zăcea pe prici (un picior i se cangrenase în timpul anchetei și trebuiseră să i-l taie) că cererea lui de grațiere fusese primită și urma să se mute chiar acum din celula condamnaților la moarte, în alta. Căcănarul n-avea curajul să-l privească în ochi pe trădător, voia să-l împuște pe la spate, în ceafă, cum învățase „acolo", la sovietici. Dar ăla, intelectualul țâfnos, uite unde zace eroismul! i-a răspuns că n-a făcut nici o cerere de grațiere și l-a înjurat de mamă. Atunci Nicolaevski a început să tragă, dar îi tremura mâna și l-a nimerit rău, în burtă, în gât, în umăr, iar ăla se zvârcolea pe jos, dar nu țipa, nici acum nu țipa, nemernicul! A trebuit să bage în el încă un încărcător și cum nu-i trecuse prin cap să-și mai ia unul, pentru orice eventualitate, a chemat un sergent MAI de pe coridor și din pricina neiscusinței lui băiatul a trebuit să dispară, să nu-i umble gura cândva-undeva. Pe urmă Roșioriidăvede a trimis imediat o delegație la Moscova, cu dosarul penal al lui Andrei și cu sarcina de partid („Răspundeți cu carnetul!") să *facă totul* ca să obțină încuviințarea *scrisă* a tovarășilor sovietici. Dar Malenkov, urmașul lui Stalin, un jugănit umflat, cu mâinile pline de sânge până la coate, făcea acum pe mironosița că nu, că „ei" nu se amestecă în treburile interne ale altor partide frățești, că e o treabă care privește exclusiv pe tovarășii români, că „ei" au destule probleme acum, după moartea lui Stalin, când „ies la iveală" unele încălcări ale legalității socialiste, 'tu-i mama lui de burtan! Dar el unde fusese când se petreceau aceste „unele" încălcări? Se făcea că uită de formularea genială a Marelui Lenin că „dictatura proletariatului nu este îngrădită de nici o lege, nu este limitată de nici o regulă și se bazează nemijlocit numai pe violență". Văzându-i cum se codeau acum, după moartea lui Stalin, să-și ia răspunderea unui procedeu politic pe care el, Vasile Vasiliu Roșioriidăvede, de la ei îl învățase, își dădu seama că oricât îi credea *Occidentul* de mari și de tari, „tovarășii sovietici" erau niște tolomaci și niște căcănari și le țâțâia curul de se auzea până la New York! Iar noi, tâmpiții, dă-i cu „Uresese! bastion al păcii e!" forța conducătoare în lume, chezășia socialismului, hegemonul luptei de eliberare... Așa se întâmplă întotdeauna, fir-ar al dracului: tămâiezi pe cineva sau ceva, un om, o țară, așa la rece, din motive de propagandă și supraviețuire și te trezești pe nesimțite că începi să crezi singur în minciunile pe care le spui masei de oameni ai muncii, săracii, ce știu ei? Ce pot să știe? Ce trebuie să știe?

— Dacă-mi permiteți, Lică, eu nu cred că vă stătea în cale, auzi vocea lui Costache Bălănuță.

— Cine? tresări el. A, da, da, Andrei. Se poate, *holgoș*.

... acum, la capătul drumului, îi părea rău că l-a omorât. Chestii de astea sângeroase merg la ruși, nu la noi. Ăia sunt cu votca, aprinde creierul, te împinge la mari nebunii, noi cu molanul; ăsta duce la cântece porcoase și la bancuri împotriva regimului, oricare ar fi el. Îl cunoscuse bine pe procurorul marilor procese de la Moscova, Vîșinski; parcă Andrei Februarevici... Era în '45–'46 când Stalin îl trimisese în România să facă ordine, să-i trezească pe comuniștii români din blegeală, moliciune și timiditate în fața burghezo-moșierimii. Partidul își pierduse capul văzând rezultatele alegerilor

din '46. Câştigaseră bandiţii, la mare distanţă şi acum ei, comuniştii, abia ieşiţi din lagăre şi puşcării şi începând să se dedulcească niţel, trebuiau să-şi facă bagajele la iuţeală, s-o şteargă în Uniune, să-i ţină Stalin pe caşă şi samogon, iar când se plictisea de ei sau i se părea că-l supăraseră cu ceva să le facă vânt în Kazahstan sau pe coridorul cu linoleum (se spăla uşor de sânge) de la Lubianka. Vîşinski râsese lejer (avea un râs negru, fără veselie) şi clătinase din cap mulţumit. „Aşa de uşor cădem în panică, tovarăşi? Aţi uitat ce ne învaţă Iosif Vissarionovici? Dacă duşmanul nu se predă, el trebuie nimicit. Şi, scoţând stiloul de aur, captură de război, schimbă pe loc rezultatele: le dădu reacţionarilor procentul progresiştilor şi invers. Aşa de simplu? Da, aşa de simplu. Trebuia doar să-ţi treacă prin minte.

I se povestise mult mai târziu, după ce procurorul Roşu murise de inimă sau de altceva la New York, că era de viţă nobilă, fusese menşevic şi în această calitate semnase cu mâna lui, prin 1917, ordinul că dacă un anume Ulianov V.I. (zis Lenin) este prins, să fie împuşcat pe loc. Cu toate astea nu păţise nimic: era protejatul lui N.I.Buharin cel despre care, înainte de-a muri în 1924 acelaşi Ulianov (Lenin) scrisese în Testament că este „un teoretician extrem de capabil, considerat – pe bună dreptate – răsfăţatul întregului partid". În 1937 acelaşi Buharin N.I. fu adus în faţa lui Vîşinski, fără şireturi şi fără curea, vorbiră ce vorbiră şi la proces „răsfăţatul" declară că este un criminal şi un trădător, că „cea mai mică deviere sau contradicţie cu Stalin te aruncă în 24 de ore în tabăra contrarevoluţionarilor", iar protejatul său Vîşinski, privindu-l în ochi, îl numi corcitură de porc cu vulpe, viperă lubrică şi ceru să fie împuşcat ca un câine turbat, ceea ce se şi înfăptui în aceeaşi seară, iar „poporul sovietic trecu la treburile sale curente" cum scrie în Cursul Scurt.

Nu, la noi la români nu ţineau chestii dă astea tragice, ca în opera „Trandafirii Doftanei"; la noi puteai păstra unitatea de monolit dându-le de înţeles tovarăşilor tăi din conducere că oricând poţi să le tai mălaiul, să-i scoţi cu picioare în cur din „Dodge" şi să-i vâri în „Moskvici", ori să le zbori plozii din liceul *special* „Zoia Kosmodemianskaia" şi să-i trimiţi să înveţe carte la „Spiru Haret", ori să nu le mai permiţi accesul, dacă-i dureau maţele, le spitalul Elias, secţia A, ci colo la dr. Cantacuzino, la salon cu alţii, fără deosebire de naţionalitate! Oameni sănătoşi, cu poftă de viaţă, nu era necesar să-ţi pierzi vremea punându-i să înveţe pe dinafară roluri de trădători, de altfel nici n-ar fi fost în stare, stăteau prost cu ţinerea de minte. Era destul să le dai de înţeles că dacă nu stau în banca lor, pierd acele nimicuri care fac existenţa mai plăcută şi-i aveai pe toţi în jurul tău, uniţi, ca de granit...

— A fost un trădător, spuse el cu nemărginită tristeţe.

— Trădarea, în politică, are altă accepţiune decât în viaţa curentă...

Vasile Vasiliu râse cu dinţi albi care păreau enormi, nefireşti, în obrazul lui mic cât un măr gălbejit. „Îţi place, zise, îţi place politica a' dracului!

— Altceva nu ştiu să fac.

— Tocmai dă aceea am pus să mi te aducă.

Costache Bălănuţă păru să nu remarce tonul posesiv care-l cobora sau îl înălţa – depinde de optică – la rolul de obiect; sau poate îi era indiferent.

— Eşti supărat pe noi?

— În politică nu încape supărare. Am avut cinstea să v-o spun, Lică.

— Da' ce încape atunci?

— Un raport de forţe. Îmi cer scuze că mă repet.

— Da Costache, ai şi tu dreptate, da' ca să existe acest raport trebuie să existe mai multe forţe. Cel puţin două. Iar la noi e numa' una. Şi atunci? Râse, iar, cu râsul acela inocent, de canibal. „Şi dă aici o plictiseală, bă, Costache, o adormire a maicii domnului... şi tot ce decurge din plictis: somnul gândirii, lenea voinţei, nepăsarea fiinţei, adică mai ştiinţific stagnare, automulţumire, da' una cârtitoare, nesătulă, dacă pricepi aşa ceva. E adânc, bă, e dialectic. Oamenii nici nu se iubesc, nici nu se urăsc, sunt indiferenţi unu' faţă dă altu' şi cu aşa ceva societatea nu mai progresează. Un fel dă onanie, Costache. Mi-a spus doctorii – în ultima vreme am de-a face cu ei, aşa e viaţa – că nu se poate corpi fără anticorpi, că atunci când nu mai fabrici anticorpi trupul moare, devine hoit, pute. Trăgând concluziile, căci la noi teoria şi practica ie un tot unitar, am hotărât să înfiinţăm un partid dă opoziţie, încheie el în treacăt, privind în altă parte, ca şi cum ar fi spus ceva de la sine înţeles. Tăcu, aşteptând reacţia lui Bălănuţă. Acesta îşi înclină capul; vârsta, suferinţele – câte fuseseră – îi dădură un aer de nobleţe, gravitate şi soliditate, dar Vasiliu îl simţea găunos pe dinăuntru. Îi păru bine.

— M-am gândit la tine să-l pui pă picioare. Partidul dă opoziţie, vreau să zic.

— Vă mulţumesc, Lică.

Deodată trupul firav, pierdut în faldurile costumului de culoare închisă, păru cuprins de o voinţă frenetică de-a creşte la loc, de-a se împlini, de-a umple vestonul la două rânduri şi pantalonii lăbărţaţi. Chiar faţa pergamentoasă prinse o uşoară rumeneală. „Mai e şi un alt motiv, bă!"

— Vă ascult, Lică.

— E vorba dă *vecini*. Şi cum celălalt nu părea dispus să-l ajute, adăugă în şoaptă, confidenţial, făcând un semn spre tavan, spre pereţi, spre covor: „Ăla din răsărit, bă. *Holgoş!* I-am mirosit, continuă. După moartea tătucului au rămas ca turma de oi fără măgar, ca să mă exprim astfel. Nu sunt în stare

dă nimic. Nici pâine nu produc destulă, bă Costache, bă! Şi când nu produci pâine destulă, ai două soluţii: ori răreşti consumatorii, da' nu le mai dă mâna, n-au ei coaiele tătucului! Ori cumperi! Dă unde? Dă la ăia pă care te lauzi în fiecare zi că-i îngropi? Asta, bă Costache, nu mai e contradicţie dialectică, asta e „ia-l dă pă mine că-l omor!" Bun. Azi cumperi pâine şi plăteşti cu aur. Mâine-ţi dai seama că n-ai maşini moderne, n-ai tehnologie dă vârf şi iarăşi apar două soluţii: găseşti ţapi ispăşitori, împuşti câteva duzini dă intelectuali-sabotori, da' ce rezolvi cu asta? Ori cumperi. Iar ăia, capitalişti-capitalişti, da' au filozofia materialistă în sânge; pă lângă bani vor şi altceva. Vor garanţii, bă! Garanţii că nu vor pierde banii. Ne cunosc, ce dracu! Ştiu şi ei că noi, comuniştii, am învăţat dă la musulmani ori dă la jidani, nu mai ştiu dă la care, că a înşela pă necredincioşi, adică pă *ăialanţi,* nu e păcat, dimpotrivă e un merit. Şi atunci, care-i garanţia? Una singură, să eziste opoziţie! Adică un partid care să apere interesele capitaliştilor, contra cost, bun înţeles, ştii şi tu cum e, *holgoş*! Până la urmă şi ruşii, adică Marea Uniune Sovietică o să ajungă la concluzia asta, ascultă-mă pă mine. Nu se poate altfel. Dacă nu mai e Stalin, adică unul care să se bazeze esclusiv pă violenţă, unul care să ştie bine că burghezia e prea preocupată de bunăstarea ei şi nu vrea s-o joace în zaruri, preferă mai bine să cază la compromis, se teme dă ăia care n-au dă pierdut decât lanţurile, unul care să arate pumnul, să nu se încurce în, să mă ierţi, scrupule, tratate, convenţii, neşte petece de hârtie... Unul care să ştie că moral e ceea ce slujeşte clasei muncitoare, iar ce anume slujeşte clasei muncitoare hotărăşte numai el, conducătorul... Ei bine, a murit Stalin, *holgoş!* „Tavariscii" nu mai au drugă, s-au înmuiat dă tot, o iau cu hoha... Coezistenţă paşnică, auzi? Între foc şi apă? Împăcarea contradicţiilor, cum ar veni pe limba noastră marxistă. Şi dă-i cu vizitele de prietenie la capitalişti, la regi, cască ochii cât cepele la vitrinele „ălora" şi le curge balele. Din când în când, pentru propagandă, mai scot câte un mârâit şi „ăia", capitaliştii şi regii zâmbesc înţelegători, se fac că n-aud, îi doare undeva!... Ascultă-mă pă mine, bă Costache, până la urmă, din cincinal în cincinal, înaintând cu paşi mari spre comunism, visul dă aur al omenirii, o să-l aducă înapoi pă ţar, o să-i cadă în genunchi... iartă-ne *batiuşka*, suntem vinovaţi, ne căim! Şi o să ia cătinel, dă bună voie, calea Siberiei să ispăşească! Şi-atunci, ce mi-am zis eu? De ce să nu le-o luăm înainte? „Ţineţi cu poporul, dacă nu vreţi să greşiţi", a spus pare-mi-se ăla, Bălcescu, dă i-am făcut bulevard.

Expresia lui Bălănuţă era neschimbată: atentă, politicoasă, uşor distantă.

— Şi-atunci problema se pune... *cu cine?* „Ei – şi din nou făcu semne misterioase spre tavan, pereţi şi parchet, apoi spre soare-răsare, – i-au omorât pe toţi cu care, la o nevoie, s-ar fi putut înjgheba o opoziţie. Noi, eh, noi mai

jmecheri, ca întotdeauna, am mai lăsat câţiva dă prăsilă.

— Am simţit în tot cursul detenţiei mele o mână protectoare, Lică.

— *Holgoş,* spuse Vasiliu şi voi să pară stânjenit... Bă, tu ştii cum îi zic englejii opoziţiei?

— Da. *His Majesty's opposition*, opoziţia majestăţii sale.

— Aşa-i. Englejii ăştia... Porci, da'ai dracului... Se ridică din fotoliul cu spătarul prea aurit, veni la el şi, cuprinzându-i faţa osoasă în palmele lui slabe, transparente, îl sărută. Gura lui mirosea a mort şi a crizanteme.

— Atunci, hai să trecem dincolo să-ţi prezint Comitetul *tău* Central. Apăsă cu vârful pantofului un buton ascuns sub covor, peretele glisă fără zgomot, deschizându-se asupra unei încăperi cât o aerogară, cu pereţii lambrisaţi în nuc şi stejar cu motive naţionale; candelabre cu sute de becuri revărsau o lumină festivă şi totuşi rece, ca venită din altă lume.

Pe două rânduri, asemenea unei companii de infanterie bine instruită erau înşiraţi ofiţeri superiori în uniforme albastre, de gală, cu epoleţi lucind viu sub becurile puternice; eghileţi groşi, ca nişte vipere de aur, le încolăceau umărul şi braţul stâng, stilete cu plăselele de fildeş le atârnau până la genunchi. Luară o poziţie impecabilă de drepţi, cu bărbiile ridicate.

Un general mărunt, slab, cu figură de japonez, înaintă în pas de gâscă, cu palma la cozorocul chipiului cât un cozonac şi scandă:

— Tovarăşe secretar-general, permiteţi să raportez! Comitetul Central al Partidului Conservator-Liberal-Agnostic-Creştin la ordinele dumneavoastră. Sunt generalul maior...

Vasile Vasiliu se întoarse îngrijorat spre Bălănuţă: „Poate vreţi să-i spuneţi altfel"...

— Nu, nu, e foarte bine deocamdată.

— Pă chinezu' ăsta ţi-l recomand la esterne... Şi Titulescu avea mutră de mongol. Vorbeşte limbi. Ia arată, bă...

— *Monsieur le Président*, se adresă lui Bălănuţă sfrijitul general, *j'ai l'honneur de vous présenter le respectueux hommage de tout le Comité Central, étroitement uni autour de leur grand leader bien aimé!* *

— Mersi, dragi prieteni, răspunse emoţionat domnul Bălănuţă. Mari încercări dar, totodată, mari împliniri ne aşteaptă. Să încercăm de-a fi pe măsura speranţelor ce se pun în noi....

Un interpret, ivit nu se ştie de unde, mic, cu ochi de viţel dar plin de importanţă traducea la urechea lui Vasiliu, rânjind mereu, tot ce fusese rostit

* Domnule preşedinte... am onoarea să vă prezint respectuosul omagiu al întregului Comitet Central, strâns unit în jurul marelui lor conducător iubit!

în franţuzeşte.

— Da, da, *tré bien*, spuse acesta. Atunci mâine... la orele 17... ca să poată participa cât mai mulţi oameni ai muncii, fără deosebire de naţionalitate, veţi organiza un miting. În Piaţa Victoriei. O sută de mii dă participanţi. Se vor striga lozincile corespunzătoare. Formaţi un colectiv ca să le elaboreze. Întocmiţi un plan amănunţit. Grafice. Programe.

Membrii Comitetului Central al Partidului Conservator-Liberal-Agnostic-Creştin scoaseră din buzunare carnete noi, cu scoarţele de vinilin vişiniu şi începură să noteze febril.

— Se vor lua măsuri de tipărire de afişe, manifeste, fotografii ale domnului preşedinte Constantin Bălănuţă, neînfricatul luptător pentru democraţie, împotriva dictaturii totalitare. Se vor lua măsuri să fie prezentă presa din ţară şi mai ales de peste hotare. Domnul preşedinte Bălănuţă va ţine o cuvântare de o inestimabilă valoare teoretică şi practică, aşa cum am fost obişnuiţi în trecut să auzim de la domnia sa, în atâtea şi atâtea rânduri. Poporul aşteaptă adevărul, nu fraze goale într-o limbă de lemn.

Închise o clipă ochii: păru o mască indiană. Şopti: „Cu faţa spre răsărit"... Mă, Gâlă, cu ce *se* rimează „apus"? se întoarse el sever spre interpretul care surâdea fericit, într-un fel de extaz servil.

— Sus... dus... pus... supus...

— Pe mămica poţi s-o „fus"! mormăi nemulţumit tovarăşul Roşioriidăvede. Şi celorlalţi: „Într-un cuvânt, *trebuie de a face totul!* Mă bizui pe voi. Eu mă voi retrage acum. Sunt obosit, sunt foarte obosit, şi se miră de înţelesul straniu isteţ pe care-l căpătară aceste cuvinte.

Se târî până la cabinetul său de odihnă, o odăiţă secretă, amenajată după indicaţiile lui precise: pereţii daţi cu grund special care-i făcea să pară vechi, scorojiţi, igrasioşi, un pat de fier acoperit cu o pătură sură şi aspră, un scăunel grosolan cu trei picioare şi o tinetă de lemn cu capac rotund, univers familiar, singurul unde putea să gândească netulburat de luxul ţipător, ori de proporţiile „di grande" ale încăperilor oficiale, de stat şi de partid. Un profesor universitar, membru al Academiei, îl aştepta. Îi cercetă corneea galbenă, se înclină cu respect, ceru permisiunea să-i facă o injecţie, apoi îi solicită o aprobare pentru a se muta într-o vilă din „perimetru" şi se retrase de-andăratelea, surâzând încurajator. Durerea se ogoi imediat. O linişte plăcută, molcomitoare, de pe alt tărâm, se revărsă în trupul lui scăzut. Se întinse pe priciul de fier: era clipa fericită şi atât de rară când plutea. Putea gândi orice fără ciudă, spaimă de viitor ori remuşcări... „De ce nu mergea nimic?" Într-adevăr se construia peste tot, se făceau investiţii importante, se creau sute de mii de locuri de muncă, apăreau mărfuri de consum mai ca lumea, se găsea şi de mâncare, nu în *abudenţă*, dar totuşi, *nu mergea*. Simţea asta, dincolo de zbieretele de fericire ale statisticii. Hiba era cu oamenii. Se mişcau, munceau, trăiau parcă n-ar fi fost de faţă, cu un fel de întunecată nepăsare. Erau blegi, fără viaţă, nu se zbăteau, nu dădeau din coate, probabil nici nu visau. Ăia care se zbăteau, dădeau din coate, ca să-şi vadă visurile realizându-se cât mai curând şi cât mai deplin, erau activiştii, dar ăştia nu contau întrucât nu produceau nimic, ba mai mult, se puneau de-a curmezişul la orice, din instinct. Prima lor reacţie era „nu", altfel cum şi-ar fi justificat existenţa? Dacă ar fi spus „da, de acord" la fiecare propunere pe care n-o înţelegeau, curând s-ar fi putut ajunge la concluzia că se poate şi fără ei, că nu sunt indispensabili, că nu alcătuiesc „centrul vital al naţiunii", dar cine ştie, poate aşa fuseseră formaţi, îşi spuse Vasile Vasiliu-Roşioriidăvede, gândindu-se că nici el însuşi nu găsise un mod mai eficace de conducere decât să fie tot timpul nemulţumit, să ia în primire, de la intrare, pe orice ministru ori prim-secretar de regiune: „Ia, bă, spune cinstit, nu fi cu două feţe, ce se întâmplă acolo, pă la voi, hai?" şi ăla, pus de la început pe picior de inferioritate, începea să caute scuze, să dea explicaţii, justificări, iar el, secretarul-general al partidului de guvernământ, dădea mereu din cap, scârbit şi nemulţumit, încât *interlocuitorul* transpira ca la baia de aburi. „Sindromul plutonierului-major", spusese odată Coriolan Andrei, în scurta perioadă când îşi vorbeau. Şi ăsta, nenorocitul, era veşnic nemulţumit, dar altfel, o „nemulţumire creatoare", zicea el, care duce societatea înainte, dar până la urmă l-a dus în faţa glonţului. „Ce înţelegi, bă Curiolane, prin asta?" (îi făcea plăcere să se prefacă că nu-i poate pronunţa corect numele.) „Plutonierul major, care în orice armată e pivotul armatei, ca să-şi păstreze autoritatea, să fie *temut* – primitivul nu cunoaşte altă formă de autoritate – trebuie să *bage vină* permanent. Să zicem că a fost un exerciţiu foarte greu şi ostaşii au muncit până să cadă de pe picioare, şi-au scos sufletul şi, precum câinele credincios, aşteaptă o vorbă bună. *Dăstul* dă bine, zice majurul, da' nasturii? Nasturii e bine cusuţi? Suceşte, răsuceşte, rupe un nastur-doi şi răcneşte fericit: Vezi, bă? Culcat! Drepţi! Culcat! Drepţi!" Aşa era. Cunoştea din notele informative, din sintezele lunare ale Organelor: până şi activiştii, aceşti paraziţi pe care el, secretarul-general îi făcea şi-i desfăcea periodic, nu erau mulţumiţi, cârteau, unelteau şi el ştia asta, simţea, chiar atunci, sau mai ales atunci când la plenare ori congrese, delegaţii şi invitaţii urlau lozinci asurzitoare, aplaudau toţi în acelaşi ritm, încât văzută de la prezidiu mulţimea aceasta părea că are o singură gură, ca o peşteră, şi două palme imense îmblătind aerul încălzit de sudori, mişcându-l în valuri călâi. Dar în acelaşi timp intuia în ei, în toţi, o surdă opoziţie de catâr la tot ce propuneau şi îi puneau să facă, să realizeze, ei, conducătorii lor, pe care şi-i aleseseră, ieşiţi

din mijlocul lor, trup din trupul şi suflet din sufletul poporului căruia-i voiau binele, trudeau să-l mântuie de racilele moştenite din veacuri de supuşenie şi slugărnicie, iar poporul răspundea, nu cu ură, aşa ceva nu era în firea lui – după cum reieşea din balada aia scârboasă, adventistă, *Mioriţa* în care se povesteşte că un cioban este informat că ăilalţi doi tovarăşi ai lui au făcut fracţiune şi vor să-l omoare ca să-i ia oile, iar el, în loc să se apropie pă furiş şi să le crape capul cu ciomagul, se pune cu curul pă pământ şi, pişorcăindu-se, vorbeşte cu luna, cu stelele, cu mă-sa, dracu să-l ia, nimic revoluţionar în felul lui de-a gândi! „Ţineţi cu poporul, dacă nu vreţi să greşiţi!" spusese ăla, de se făcea atâta caz de el (îl puseseră şi pe hârtiile de o sută), Nicu Bălcescu, un boiernaş cotropit de vinovăţie metafizică pentru că, vezi doamne, făcea parte din clasa exploatatoare şi trebuia să se răscumpere la fel ca hahalera aia de Coriolan Andrei pe care, din pricina asta, trebuise să-l împuşte. Prea era complexat faţă de popor. Cum să-l conduci dacă te simţi vinovat în faţa lui? Iar poporul, dat dracu', simte asta şi ţi se caţără în cap. Poporul trebuia condus, mânat spre viitorul de aur, nu să te târăşti în coada lui, întrebându-l periodic ce pofteşte, în ce ritm ar binevoi să meargă şi încotro! Desigur nu era întotdeauna plăcut să fii condus ca o vacă, trasă de funie spre staulul îmbelşugat cu de toate şi atunci el, poporul, care stătuse sluj în faţa regilor, boierilor şi patronilor, se uşura şi el cum se pricepea, făcea bancuri! Nu făcuse bancuri pe seama lui Carol I, venit în ţară cu o pereche de nădragi cârpiţi în tur, sau a lui Ferdinand, beţivu' ăla încornorat, vorba unuia „o ţigară între două urechi clăpăuge", nici despre Carol al II-lea cu afacerile lui murdare, în văzul lumii, călărit de ţiitoarea aia jidaucă, aia care tăia şi spânzura, iar despre ăla micu, despre Mihai, ce să mai vorbim? Poporul îl iubea, pă bune, ca pă copilul lui şi când i-am făcut vânt au plâns, cu milioanele, lighene dă lacrimi! Făceau în schimb bancuri, în fiecare zi câte zece, despre cei ridicaţi din mijlocul lor, al poporului-stăpân, muncitori şi ţărani ajunşi miniştri sau chiar primviceprimminiştri! De ce? De ce? Coriolan Andrei... iarăşi el? Ce bine ar fi fost să poa' să stea acuma aici, în cămăruţa asta ascunsă şi să bea un pahar de vin birjăresc, acrişor! Îi vorbise odată de unul Maiorescu, ceva om politic şi poet (pentru tovarăşul Roşioriidăvede toţi scriitorii erau poeţi) care scrisese că pe noi, pe popor adică, îl caracterizează două trăsături, „formele fără fond" şi „beţia dă cuvinte" şi fir'ar mă-sa a' dracu', suna adevărat. Odată dăduse chiar ordin să-l caute prin puşcării pe Maiorescu ăsta şi să i-l aducă, să stea cu el de vorbă între patru ochi (I-ar fi permis să spună orice, să dea totul din el, nu i-ar fi făcut nimic.), dar băieţii îi raportaseră că nu l-au putut găsi nicăieri, nici la Sighet, nici la Aiud, nici la Piteşti. De bună seamă îl omorâseră tolomacii şi acuma făceau

pe niznaiul... Stalin avea dreptate: nu poţi pregăti omletă fără să spargi ouăle, atâta că peste tot se vedeau numai cojile sparte, iar omleta abia ajungea pentru cei ce-şi luaseră pe umerii lor greaua sarcină de-a duce ţara înainte, pe noi şi noi culmi de progres şi civilizaţie, spre visul de aur al omenirii. Haraciul era mare, se înmulţise şi partidul, centrul vital al naţiunii, vorba ăstuia, puţini am fost – mulţi am rămas...

În fond, aşa cum arătase Lenin, era foarte simplu să conduci o dată ce ai pus mâna pe putere, dacă ai niţică ştiinţă de carte, cunoşti adică cele patru operaţii şi te pricepi să eliberezi o chitanţă. Reieşea şi din istorie, nu din aia care se preda în şcoli şi chiar la universităţile superioare de partid, ci din aia adevărată, scrisă la faţa locului de cronicari; pe asta o citea cu mare plăcere. Voievozii... o, nu! nu cei din filmele făcute de inginieraşul ăla ajuns regizor (i-l băgase pe gât primul-ministru; se zicea că băiatul, frumuşel altfel, încrezut şi plin de tupeu, o răcoreşte pe tovarăşa, căci pe soţ îl iertase Dumnezeu şi era tot timpul la vânătoare) voievozii adevăraţi, în carne şi oase, umblând la ieşitoare, ca oamenii, călărind fetele şi nevestele boierilor, nu şezând toată vremea în şa cu coroana în cap şi rostind texte din Karl Marx, aranjate să sune ca în epocă de către un scriitoraş beţiv, căruia-i umbla gura prea mult, iar în filme boierii alcătuiau un fel de comitet central, strâns unit în jurul Măriei Sale, când colo, în realitatea care a fost, ăştia, cei din aparatul voievodal de pe vremea aia, se foiau, făceau fracţionism, deviau la stânga şi la dreapta, iar Măria Sa, ca să rezolve problema, n-avea nevoie de aprobări, nu-şi pierdea vremea cu înscenări de procese, ci proceda simplu, munciloreşte... *„pre Moldova iaste acest obicei dă pier făr 'dă număr, făr 'dă judecată, făr 'dă leac dă vină, numai pe pârâşaguri şi dă acesta noroc Moldova nu scapă, că mai mulţi sântu dă le ieste drag a vărsa sânge nevinovat"*... da, da, studiul Istoriei era plin de indicaţii preţioase, tot atât de inestimabile teoretic şi practic, cum era învăţătura genială a lui Lenin despre muncitorul cunoscător al celor patru operaţii *artimetice* şi al eliberării unei chitanţe, care poate conduce orice întreprindere, chiar şi ţara... Oare măriţii voievozi ştiau ei măcar atâta? În orice caz îşi cunoşteau mai bine supuşii, umblau mai des pe teren în vizite de lucru neanunţate, aşa că aflaseră din izvor, nu din ulcior, *„cum suntu firile moldoveniloru, carei nu pot trăi nici la casile loru fără să se sfădească, dar în ţară străină..."*. Ezact, ezact, aşa era! Şi el era informat, la zi, despre tot ce se petrecea în sânul emigraţiei, avea de altfel destui băieţi înşurubaţi acolo. Unii săraci, ca să aibă „legenda" betonată făcuseră stagiu serios la puşcărie, pe bune ca „duşmani de clasă"; eroi! Dar voievozii aveau şi limitele lor. Degeaba se străduise să-i înveţe cronicarul ăla, Miron Costin, parcă, de-i luase şi lui

capul, până la urmă, Costandin Vodă, tatăl lui Dimitrie Cantemir, cărturarul: „*că pentru aceia au datu Dumnedzău să aibă împărații, craii, domnii, cârmuitorii țărilor, să aibă svetnici pre lângă sine, cu carii, vorovindu o treabă, să frământe cu voroava lucrul și unul una, altul alta răspundzându să lămurească lucrul carile este mai spre îndemână. Iară ce fac domnii singuri, den gândurile sale sau den șoapte, rar lucru iesă la folos, că încă în lume omu nu s-au născutu până acumu ca acela să nu-i trebuiască voroavă cu svat*". Da, adevărat, just! Acest îndemn venit din negura vremurilor eroice era pus în aplicare la plenarele comitetului central, la congresele partidului nostru, unde fiecare își putea exprima adeziunea deplină la politica internă și externă, de ridicare necontenită pă noi culmi dă progres și civilizație, spre visul de aur al omenirii, comunismul! Ce bune, ce eficiente erau cuvintele, ele puteau ține locul atâtor lucruri! Iar la sfârșit, când toți păreau că vor cădea grămadă de oboseală și de plictis, unul din prezidiu – după ce i-ai făcut un semn discret – se ridică și cu gura căscată până la urechi te roagă respectuos, cu aleasă stimă și adâncă recunoștință, să iei cuvântul, să *concluzionezi*.

Iar tu te ridici preocupat, gânditor, grav. Toți țâșneau în picioare, treziți din amorțeală la gândul că e ultima cuvântare pe care trebuiau s-o mai rabde, îți scandau numele iar tu, făcându-le semn să se potolească dracului odată, să stea jos, să asculte, începeai să citești. Ciudată chestie și cu cititul ăsta! Puteai conduce țara, ca și cum ar fi o curte cu livadă, stăteai de vorbă dă la egal la egal cu alți conducători de partide și de state (mare scofală nu era nici dă capul ălora) despre problemele Europei, dar dacă nu învățaseși să citești cum se cuvine în clasele primare, îmboldit de nuiaua dascălului, cuvintele, punctele și virgulele se răzvrăteau, o luau razna. Simțeai că ceva nu e în regulă, că toți lingăii din sală își râd de tine. Aruncai o privire iute, pe sub sprâncenele stufoase: nimeni nu râdea. Și atunci îți luai avânt, cuvintele prindeau viață mai adevărată decât realitatea, orașe noi se înălțau în soare, ogoarele înfrățite dădeau recolte nemaivăzute, țara se dezvolta planic, armonios, nu *ahotic* ca în lagărul capitalist... Însă de ce voiau să fugă oamenii acolo?

În fiecare zi primea rapoarte confidențiale: cutare director general, trimis în misiune, rămăsese în RFG, niște descreierați încercaseră să treacă Dunărea înot și grănicerii, băieți vigilenți, i-au ras cu mitraliera. Și de ce fugeau numai *de aici*, din lagărul păcii și socialismului, spre Apus, și niciodată invers? Fata lui Stalin ceruse azil politic la Washington și nu madam Kennedy la Moscova! Tinerii din lagărul *nostru* umblau cu limbile scoase după blugi și nu cei din lagărul *lor* după rubăști ori ițari! Ai noștri, crescuți de noi, de organizația pionierilor, de uteceu se dădeau în vânt după filme cu cowboy

(erau bune, îi plăceau și lui Stalin, îi plăceau și lui!) și nu după producții educative cu tractoriști ori mineri din Valea Jiului; beleau ochii cât cepele la câte un Volkswagen nu la Zim sau Ceaika și așa mai departe, iar Occidentul luase în mințile lor necoapte locul raiului. Toată pofta asta nesănătoasă, dorul ăsta bolnav, se vedea pe mutrele lor, încât odată un vizitator străin, ceva bancher, fabricant, ori moșier – nu mai ținea minte – la întrebarea lui: „Ce impresie principală v-ați format despre noi?" răspunsese: „Oamenii sunt posomorâți, mohorâți, n-am văzut pe nimeni râzând!" Dăduse imediat ordin să se formeze echipe de lucrători ai Organelor și să numere câți oameni văd râzând ori numai zâmbind, pe principalele bulevarde ale Capitalei. „Toată lumea râde, cântă și dansează, i se raportase, strâns unită în jurul Partidului, în frunte cu Dumneavoastră, mult iubite și stimate"... Altădată i se raportase că un scriitoraș (asta era o tagmă veșnic nemulțumită, dar dacă băgai în ei ceva bani, cu țârâita ca să nu piardă măsura, se potoleau pentru un timp, iar unii închinau chiar câteva versuri partidului „stegar de veacuri viitoare") spusese la crâșmă: „Măi, colegi, asta nu e țara lui Papură Vodă, asta-i țara tovarășului Nuivoie! La noi totul e interzis și ceea ce nu-i interzis este obligatoriu!" Voise să-l aresteze, pe urmă găsise ceva mult mai bun: dăduse dispoziție să fie băgat în CC ca membru supleant, iar dacă nu se potolește să-l facă „plin".

Din ziua când aflase că zilele-i sunt numărate cuvintele astea bandităști îi reveneau în minte, în momentele cele mai nepotrivite, la congrese ori plenare, în mijlocul răcnetelor de slavă și recunoștință. Ce păcat că nu se scornise încă un aparat de citit gândurile! Dar dacă va fi dat să fie inventat, tot în America se va întâmpla și asta și ăia n-o să ni-l vândă . Numai Stalin avea sub fruntea lui îngustă o astfel de mașină și prin ochii lui galbeni, ca două bucăți de puroi înghețat, citea totul în om și-l trimitea la moarte fără remușcare, fără înduioșări mic-burgheze, pentru că omul era vinovat din clipa în care s-a născut.

Cum, ne-cum, așa se alcătuiseră lucrurile, că după câțiva ani de domnie – „gloriosul deceniu" i se spunea, cu aleasă stimă și recunoștință – tot poporul, fără deosebire de naționalitate, păcătuise: nu era unul, unul singur! pe care, scormonindu-l puțin să nu-i găsești o hibă; fiecare falsificase niște date ca să-și justifice o primă sau o deplasare; umpluse pe câmpuri două-trei ulcioare cu grâne, să aibă ce da la păsările lihnite din ogradă; mințise în autobiografie ascunzând un bunic chiabur, preot ori jandarm; regulase la repezeală vreo colegă mai nurlie, călcând morala proletară; spusese sau ascultase, fără să ia imediat poziție, vreun banc împotriva regimului; ciulea urechea la „Europa liberă"; ciupise ceva la plata cotizației de partid; își prevenise tovarășii să-și țină gura în prezența lui, deoarece „nenea Secu" îl agățase cu ceva și-l obligase

să semneze angajamentul de turnător; se îmbătase ca un porc, borând în fața unui panou cu realizări și împliniri; își învățase copilul să nu spună la școală ce auzea acasă; primise un *pix* de la vreun partener occidental, ori stătuse de vorbă cu vreun străin fără să raporteze conținutul discuției și chiar dacă, prin absurd, s-ar fi găsit vreunul care să nu fi păcătuit concret niciodată, desigur gândea nejust, dușmănos, bășcălios.

Ce era de făcut? Viața lui se apropia de soroc, nu mai avea timp să procedeze ca Stalin, să bage-n el, în poporul nerecunoscător, o asemenea groază încât să nu îndrăznească să gândească *altfel*, să moară împușcat de el, de conducător, cu numele lui pe buze, holgoș! Și atunci, într-o noapte albă când începuseră să-l chinuie primele dureri își dădu seama că *poporul nu l-a meritat*. Descoperirea asta în loc să-l mânie, să-l îndurereze, să-l revolte, îi produse o stare de veselie mai puternică decât durerea. Dacă-i pe așa, o să le arate el! Dacă era destul ca un muncitor să cunoască cele patru operații ca să poată conduce cea mai modernă întreprindere, de ce un muncitor stăpân pe cele patru operații și ajuns la cârma țării nu putea, înainte de a muri, să se joace puțin cu această cârmă, s-o întoarcă înapoi, să dea o lecție poporului nerecunoscător? Să vadă atunci el, poporul, ce înseamnă capitalismul, patronul care îți plătește cele opt ore, poate mai bine decât tovarășul tău ajuns director, dar te și stoarce! Adio discuțiile despre fotbal înainte de începerea lucrului, rămas bun plimbărilor dintr-o secție într-alta cu două-trei hârțoage sub braț ca să ai o justificare, țigările și cafeaua savurate în tihnă în timp ce Planul urlă, rebuturile netrecute pe fișă în schimbul unei sticle de țuică naturală strecurată meșterului, ședințele de partid, de uteme, de sindicat, unde poți dormi liniștit, refăcându-ți puterile, concediile medicale obținute cu un pachet de Kent, timpul trece, leafa merge, noi cu drag muncim, toate astea, adio! La ăia, la capitaliști, trebuie să asuzi ca o cămilă, ceas de ceas, clipă de clipă, pentru că afară, la poarta întreprinderii, stau alții zece sau o sută hămesiți, gata să-ți ia locul, s-a dus în mă-sa solidaritatea proletară! Și țăranul, fir-ar el a dracu' de țăran, că de la el se trag toate relele, din mentalitatea lui de mic proprietar, adio sculatul la nouă, când e soarele de trei sulițe pe cer, plimbarea în dorul lelii până la tarlalele înfrățite, odihnă prealabilă în șanț pe marginea drumului, înainte de începerea lucrului, că de, calea fu lungă din sat până aici, hai să luăm și o mică gustare și p-ormă o oră-două de prășit alene, respirând aer curat, ori plimbându-te în urma tractorului cu țigara-n bot! Să se scoale, lua-i-ar naiba, la trei și la patru-n zori, să asude pe cormana plugului, în urma unei perechi de vaci costelive, să vină fiscul și să le scoată vita din curte dacă nu și-au plătit impozitul și copiii lor la fel și copiii copiilor lor tot așa, nu Universități și burse de stat și

la prima ieșire peste hotare,azil politic!

Bine că Bălănuță n-a mierlit-o ca atâția alții! Comitetul *său* Central o să-l slujească cu credință și devotament, așa cum a slujit nobilele idealuri ale socialismului și comunismului; sunt oameni *noi*, care au învățat lecția fundamentală a marxismului, cum că nu te poți realiza în viață dacă nu ești gata, în orice clipă, să crezi *sincer* că ceea ce tu vezi alb este negru, dacă superiorul tău ierarhic îți spune că este așa, cum zisese dracu știe cine, un popă catolic, parcă...

Și *tovarășii*, urmașii lui? Holgoș! Il bufni râsul, trezindu-i arici de foc în trupul chircit pe pătura aspră, țepoasă. Aștia își fac de pe acum socoteli, își împart posturile-cheie, adună materiale împotriva lui, ca la câteva luni după ce au plâns ca viţeii la mitingul de doliu și i-au purtat pe umeri coșciugul, să arate poporului (nu se poate fără el, oricât ai vrea!) că toate relele societății, toate nerealizările, toate crimele – cine a mai văzut politică cu mâinile curate? – făptuite în acești ani i se datorează lui și numai lui, Vasiliu V. fără „Roșioriidăvede"; că de acum va urma *adevărata* urcare pe noi și noi culmi de progres și civilizație spre visul de aur al omenirii, comunismul! Ei bine, *holgoș!* Dacă Bălănuță ăsta are un dram de minte, și nu se poate să n-aibă, altfel n-ar fi supraviețuit, prima măsură pe care o va lua după câștigarea alegerilor (le va câștiga, era deasupra oricărei îndoieli, nu se putea altfel: poporul vrea *altceva*, orice, numai altceva să fie!) prima lui hotărâre va trebui să fie scoaterea Partidului în afara legii. Ce-or să facă în noua situație, continuatorii celor mai înaintate tradiții de luptă ale minunatului nostru popor? Ar fi dat oricât să-i poată vedea, păcat că nu există viață de apoi!, pe tolomacii ăștia care nu știu decât să dospească în prezidii, să dea indicații și să se spioneze unii pe alții, cum or să se descurce în condițiile de ilegalitate! Cum și de unde or să fie în stare să găsească doi-trei intelectuali tuberculoși și labagii ca să le încropească o teorie științifică, dovedind negru pe alb că societatea contemporană a ajuns la un asemenea grad de specializare și de diviziune încât e suficient ca un muncitor să cunoască cele patru operații *artimetice* și să știe elibera o chitanță, ca să o poată conduce din nou pe noi culmi de progres și civilizație! Pe urmă vor trebui să organizeze cercuri de studii marxiste, să dea viață acestei teorii înaintate, la unul, la altul acasă, iar femeia îi va înjura și-i va amenința că se duce la poliție, dacă nu se potolesc și tot trăncănesc despre caracterul legic al dictaturii proletariatului, ca forma cea mai superioară a libertății democratice, istoricește necesară și inevitabilă. În continuare vor trebui să-și găsească niște membri cotizanți și nu puțini: din ce să trăiască revoluționarii de profesie, conducătorii, propovăduitorii neobosiți și realizatorii în practică ai unei lumi mai bune și

mai drepte pe planeta noastră? Oare aceşti responsabili cu fericirea vor avea puterea, răbdarea, simţul tactic să aştepte, pregătindu-se totodată pentru ea, o mică conjunctură favorabilă internaţională, de pildă, izbucnirea revoluţiei comuniste în SUA şi sosirea tancurilor roşii americane, ca să-i scoată din puşcării şi lagăre şi să-i pună la conducerea ţării după ce, bun înţeles, vor fi verificaţi dacă ştiu cele patru operaţii *artimetice* şi sunt în stare să elibereze o chitanţă? Vor fi oare capabili noii stegari ai lumii viitoare să înceapă lupta pentru lichidarea exploatării omului de către om, să înfăptuiască actul revoluţionar al naţionalizării principalelor mijloace de producţie la început, apoi cât de repede şi a celorlalte, căci este cunoscut că mica proprietate naşte capitalism ceas de ceas, clipă de clipă? După asta va urma complexa muncă de colectivizare a agriculturii, pe baza liberului consimţământ bineînţeles, a muncii de lămurire, făurirea alianţei ţărănimii sărace cu cea mijlocaşă, îngrădirea chiaburimii şi apoi lichidarea ei **ca clasă**, afirmarea şi întărirea rolului conducător al partidului, hegemonul societăţii, centrul vital al naţiunii, neamestecul în treburile interne ale altor state, avantajul reciproc, retragerea Israelului din teritoriile arabe ocupate, recunoaşterea OEP ca singurul reprezentant al poporului frate palestinian, independenţa Namibiei, noua ordine economică, ştergerea datoriilor ţărilor în curs de dezvoltare... toate astea, TOATE ASTEA! păzindu-se în acelaşi timp – până n-au pus laba pe putere! – de noile organe ale noii Puteri... Oare cum se va numi Securitatea sub noul regim, nevoit s-o păstreze şi să valorifice creator vasta şi inestimabila ei experienţă de luptă, după porunca nemuritoare a Marelui Stalin: „dacă duşmanul nu se predă, el trebuie nimicit!"

Dar tolomacii ăştia, buhăiţi de trai bun şi de lipsa oricărui gând, se vor preda, nici o grijă, se vor preda în masă, îşi vor arde carnetele roşii sau le vor înghiţi, vor declara că n-au ştiut nimic, că n-au fost amestecaţi în nimic, că în sectorul de care a răspuns fiecare nu s-au petrecut decât lucruri minunate, *deosebite*, corespunzătoare; fiecare, personal, a ajutat pe cineva, a făcut un bine cuiva, a îndulcit cât a putut aplicarea indicaţiilor absurde... Cum spunea la beţie bătrânul Pişta? „Asta Antonescu avut un singur vină, che nu puşcat la noi pe toţii!"

O fi înţeles ceva Bălănuţă din lecţia acestor ani? Dar chiar dacă nu, o să-l înveţe ce e de făcut instinctul lui de clasă, dorinţa de a-şi lua înapoi moşia, pofta de răzbunare! Cât despre el, puţin îi mai păsa. Îl înţelegea perfect pe regele ăla sau cine dracu o fi fost, care spunea: „după mine potopul!" Dar el, Vasile Vasiliu-Roşioriidăvede nu rostea acest testament lapidar cu disperare, aşa cum ar fi putut să pară la prima vedere, ci cu o veselie dispreţuitoare, chircit de durere pe patul lui de puşcăriaş, instalat în

camera secretă de odihnă să-i aducă aminte mereu ce l-ar putea aştepta dacă ar scăpa o singură clipă frânele din mâini. Îl amuza mai ales gândul la ăla micu, bâlbâitu', care se credea Mihai Viteazul şi-l vedea ghemuit pe trepiedul său barbar, bătând pingele şi cosând branţuri, cu nevasta aia troală care vindea seminţe în gară la Găieşti, bătându-l la cap, ciocănindu-l cu vocea ei spartă, de ţaţă: „rea-i a dracu' tâmpitule, că lăsaşi să-ţi zboare găina din mână!" Iar el cu capul plecat şi gura plină de cuie de lemn: „Lasă, fa, că până' la urmă tot o să urce naţiunea spre comunism în zbor!"

Sună. Profesorul universitar şi – bineînţeles – membru al Academiei, care făcea de gardă zi şi noapte veni repede, îl întrebă maimuţărindu-se: „Ei, cum ne simţim, cum ne simţim?" şi el, privindu-l în ochi, răspundea: *„Ca-n cer!"*, profesorul înghiţi în sec, cloncănind, apoi începu să se agite; îi făcu o nouă injecţie, turnă pe unul dintre colegii lui că are intenţia să rămână în Occident, cu ocazia simpozionului de la Viena despre glanda suprarenală; zise: „Acum o să fie bine, o să fie *foarte* bine" şi se retrase de-a-ndăratelea.

Corpul i se destinse ca într-o baie călduţă şi parfumată şi simţi cum din coapsa lui, din nou puternică, păroasă, muşchiuloasă, se naşte trupul alb, gras, bondoc al nevestei sale cu ochi mari, umezi şi goi şi ţâţele ca două pâini proaspete... La două zile după ce-l arestaseră, ea se şi culcase cu inspectorul de la Siguranţă care-l ridicase. Mahalaua îi dădea dreptate: doar n-o să-şi prăpădească ea tinereţea şi frumuseţea pentru un derbedeu care se ridicase împotriva Ţării şi Regelui! Timp de mulţi ani, Lica lui cu curul mare nu-i scrisese o carte poştală la închisoare, nu i-a trimis un pachet sau măcar o vorbă prin cineva, să-l întrebe de sănătate. După venirea ruşilor eliberatori, inspectorul a fost arestat, iar lui i s-au adus benzile de magnetofon cu urletele şi bocetele lui de tolomac când îl băteau cu varga de oţel la tălpi, când i se pişau în gură, ori îl sileau să-şi înghită scârna şi cum gemea înainte de-a muri: „Doamne, Doamne, de ce m-ai părăsit?" Pe ea, pe târfa grasă şi albă ar fi iertat-o. Era arzoaică, ce putea face zece ani singură, doar nu era să recurgă la lumânare sau la castravete! Dar nu şi-a cerut iertare! S-a uitat doar la el cu ochii ăia mari de vacă, cu gene lungi, albăstrii, singurul lucru frumos ce-i mai rămăsese şi a spus, mândră ca o regină: „L-am iubit. A fost omul meu drag şi bun". Şi atunci s-a deschis uşa şi a intrat fiica lor, Zina, şi lui i s-au muiat picioarele: era leit mă-sa aşa cum o lăsase acum zece ani, mică, îndesată, numai bună s-o strângi în braţe, avea aceiaşi ochi mari şi întunecaţi ca noaptea şi i s-a atârnat de gât cu braţe albe, rotunde, s-a frecat de el şi el a simţit atunci... uite, amintirea asta îl biciuie şi acum, în ceasul morţii, că ar fi fost mai bine să... acolo, pe loc. La urma urmei şi Adam s-a

culcat cu fiicele lui şi Eva cu fiii ei şi fraţii şi surorile unii cu alţii, de-a valma; altfel cum s-ar fi înmulţit omenirea dacă la început au fost numai un bărbat şi o femeie? Dar în loc s-o fi pus jos, să fi pătruns în dulceaţa ei fragedă şi să fi scăpat odată pentru totdeauna de dorul după mă-sa, îi făcuse toate gusturile: vizon vrusese, vizon i s-a adus tomnai din Suedia. Maşină Porche sau Mercedes, sau Ferrari? De ce nu? Partidul nu era sărac, era partid de guvernământ. Voise să ajungă cântăreaţă de operă? Tolia Roitman, secretarul cu propaganda şi Sultănica, ministreasa culturii făcuseră tot ce trebuia şi scumpica de ea apăruse în faţa întregului aparat de stat şi de partid şi cântase, de i-a topit pe toţi: „În fânul de curând cosit"... Nu, nu, asta era din altceva, dintr-un film pus în scenă de regizorul ăla burghez, cum dracu-l chema, de omorâse taică-său, un miliardar, pe o altă artistă, fata unui plăpumar, fondatorul partidului; cum se leagă lucrurile între ele, necunoscute-s căile tale, Dialectice! Pe regizorul sau dirijorul ăsta, ce-o fi fost el acolo, îl tot lăuda la „Europa liberă" că e „dă elită", nu colaboraţionist ca ăilanţi şi la început făcuse nazuri, dar fiind lampidurgiu i s-au pus în faţă nişte poze în care se vedea cum un ţigănuş îi dă englezu' la maimuţică şi în această situaţie n-a avut ce face, a *aceptat*, ba nu, a cerut chiar el! s-o ia pe fetiţă în film şi pe chestia asta a umflat Premiul dă Stat şi curând a şters-o pe alte meleaguri, de unde din când în când ne mai face unele servicii, că de, sângele apă nu se face...

Singurul lucru pe care n-a putut să-l îngăduie bombonicii dragi a fost s-o lase să se căsătorească cu progenitura aia de moşier, Brânzoiveanu sau aşa ceva, unul frumos, e drept, înalt, botos, cu părul bucle şi albit la tâmple, care-i săruta mâna şi-i şoptea „tăticule" până când a pus pe un specialist de la Organe să-l tragă de limbă şi boul, la un pahar sau mai multe de Curvasser – ce nume dau şi ăştia la băuturi! – a mărturisit că abia aşteaptă s-o ia pe Zina, să meargă cu ea în voiaj dă nuntă la Paris şi acolo să-i dea un şut în tombatera ei de bivoliţă, s-o lase mască pe başoaldă, că el avea ceva bani în Elveţia şi neamuri şi relaţii. Ciudat însă: gemetele şi sughiţurile ăstuia când îl anchetau nu i-au mai produs nici o plăcere, ba dimpotrivă, o dată sau de două ori a fost pe punctul să dea dispoziţii să-l lase dracului în pace, dar între timp a crăpat, n-avea vână, iar când a pus banda să audă Zina ce zicea despre ea, că parcă-i umplută cu seu, că pute; nu se spală dar toarnă parfum şi în clipa plăcerilor trage pârţuri, sărăcuţa a făcut o criză de nervi, s-a trântit pe spate şi a început să bată în parchet cu tocurile cui ale pantofilor, aduşi de la Roma de însuşi ministrul de Externe şi să facă spume la gură. Ca să-i treacă i-a dăruit o diademă de perle, că era frumoasă ca o regină şi i-a ales de bărbat un fost hamal, cu o drugă ca de măgar, director general pe undeva, om cu familie şi copii; dar n-au făcut nazuri să dea divorţ, acuma e

primviceprimministru şi sunt fericiţi, ce puţin le trebuie oamenilor! Iar el e pe cale de-a muri. *Holgoş!*

Din pricina gândurilor durerea îl încovoaie pe neaşteptate, înainte ca efectul injecţiei să se fi risipit, atât de ascuţită, de insuportabilă... cu ce l-o fi supărat pe şobolanul negru de slobozise iar celulele duşmănoase să-şi facă de cap, să le roadă cu dinţii de foc pe cele sănătoase, câte îi mai rămăseseră, încât începu să urle din răsputeri cu vocea lui de bas de pe vremuri, regăsită o clipă, cuvinte de care nu-şi putea aminti când şi unde le mai auzise, unde le învăţase, cum de nu le uitase: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit?"

Dar Dumnezeu nu exista.

—— • ——

— A, nu! E prea din cale-afară! strigă Criticul. Ba te identifici cu aceste „personaje" tratate în caricatură şi le transcrii nu numai vorbirea ci şi gândurile în limbajul de lemn, ba intervii brutal, tu, autorul – şi descrii lumea exterioară în acelaşi limbaj...

— De ce nu? Am vrut ca cititorul să retrăiască, *forţat,* un anume fel de-a gândi, *modul primitiv,* care a fost dominanta „comunismului real". Intelectualul e veşnic dispus să complice lucrurile, să-şi imagineze de pildă comitetul central al partidului comunist, de la noi ori de aiurea, ca pe un fel de centru misterios, organism ezoteric, ceva în genul ordinului Templierilor, al Francmasoneriei sau al S.S.-ului. În realitate, peste tot, a fost vorba de o ceată destul de pestriţă, cu câţiva intelectuali naivi sau slabi de caracter în chip de stafide în cozonac, o bandă adunată pe criteriul fidelităţii faţă de un şef (nu altfel îşi recruta Terente sau Al Capone tovarăşii!), criteriu de natură feudală şi care nu putea naşte decât o politică reacţionară, în toate domeniile. În locul unor minţi strălucite, nemiloase în radicalismul lor mesianic, Robespierre, Saint-Just, Troţki, Pătrăşcanu la noi... da, da, Pătrăşcanu! (uită o clipă că ai lui au făcut din el un martir; mi s-a spus că era de o rigoare inumană, ceva în genul eroilor lui Camil Petrescu, văzători de idei) au învins – adică au pus mâna pe putere – epigonii marelui elan de speranţă care a fost pentru zeci de milioane de „oropsiţi ai vieţii" Revoluţia din Octombrie. Profitorii au fost nişte mic burghezi, semirurali sau lumpen proletari, lacomi la bunuri pământeşti, vanitoşi şi plini de suspiciune, convinşi că în Cursul Scurt de Istorie al PC al URSS li s-a dat o cheie universală pentru toate problemele prezente şi viitoare ale lumii contemporane. Iar în materie de model social îi aveau pe arendaşi şi nu pe boieri, aceştia erau inaccesibili; plutonierii nu generalii. Petru Groza mi-a spus odată că se putea înţelege

perfect cu Ana Pauker, o intelectuală de rasă – sper că nu vezi şi în această caracterizare o nuanţă antisemită – şi aproape deloc cu Gheorghiu-Dej, greoi, incult, bănuitor, având o viclenie de puşcăriaş, care, ca să supravieţuiască, trebuie să înşele tot timpul pe cei ce-l păzesc, să-şi facă din disimulare a doua natură. Dar aceeaşi Ana Pauker ceruse în Biroul Politic arestarea a 30 de mii de intelectuali, cu titlu de exemplu, şi dr. Petru Groza a spus că este de acord, cu condiţia ca el să fie cel dintâi pe listă. Scena a povestit-o Dej, întors de la Moscova de la Congresul al XXII-lea al PCUS, la o recepţie cu foarte multă lume; ţin minte că stăteam lângă Radu Beligan care mi-a spus: „Ce material aveţi voi, scriitorii!" iar eu m-am gândit că numărul intelectualilor arestaţi în perioada stalinismului românesc depăşise poate cifra aceea... Această nouă pătură conducătoare, care se revendica de la Marx, dar nu citise o pagină din *Capitalul* sau din *18 Brumar* şi chiar dacă ar fi citit-o...

— Înţeleg, spuse Criticul. Acum te înţeleg. Furia neselectivă cu care scrii, este expresia unei decepţii amoroase. Te-a decepţionat socialismul prin antiintelectualismul funciar al reprezentanţilor săi.

— Poate... Spre ilustrarea afirmaţiei mele că 45 de ani România a stat sub semnul unei gândiri primare, la început sovietică, apoi naţională, am să-ţi povestesc o discuţie cu Ceauşescu despre Dumnezeu.

Regizorul Mircea Mureşan terminase filmul „Ion" al cărui scenariu îl scrisesem cu migală ca şi pe al „Pădurii spânzuraţilor". Filmul ieşise bine, la vizionare am primit felicitări, apoi peste câteva zile ni s-a transmis că filmul e „oprit", că trebuie scos absolut tot ce e în legătură cu biserica, cu religia: popa Belciug, înmormântarea Anei, crucea de la marginea satului. Apăruse o bruscă furie atee. Cauza? Iarăşi ceva grotesc, greu de crezut. Elena Ceauşescu intrase într-una din mânăstirile Moldovei duminica, în timpul serviciului divin şi aceia, în loc să oprească slujba ori să tragă clopotele în cinstea ei, şi-au văzut de treabă. S-a supărat pe misticism şi conform principiului „ceea ce nu se vede nu mai există" simpla apariţie a unei cruci pe coperta unei cărţi, chiar undeva în plan îndepărtat, ducea la topirea ediţiei. Au urmat discuţii nesfârşite pe marginea filmului, ca între surzi. Secretarul CC cu probleme ideologice, Ilie Rădulescu, fusese buşit în 1971 pentru exces de liberalism; nu avea nici un chef să-şi rişte poziţia recâştigată cu greu, în numele respectului, inexistent, de altfel, faţă de opera lui Rebreanu. Îi ţinea isonul, cu duhul blândeţii, Miu Dobrescu, despre care aflasem că după sinuciderea soţiei, care se spânzurase ca Ana din „Ion", căzuse în misticism. Insista să fie scoasă neapărat scena înmormântării Anei pe motiv că... „e aşa de mişcătoare şi de înălţătoare încât dacă o vede *chiar* şi un

comunist, va cere neapărat să fie înmormântat cu popă".

— Dar tovarăşul cum şi-a îngropat părinţii? sare Mircea Mureşan, ardelean ursuz şi ţepos. Cei doi au făcut feţe-feţe, discuţia s-a întrerupt, dar am reluat-o de la capăt a doua, a treia, a patra zi... Am fost sfătuit să-i scriu lui Ceauşescu: „are un respect ţărănesc pentru cuvântul scris" şi am făcut-o, uzând de argumentul că n-ar fi bine să se spună că, în epoca ce-i poartă numele, opera lui Rebreanu a fost ciuntită; că admit să mi se facă orice observaţii dacă nu am fost fidel spiritului acestei opere în redarea ei cinematografică, dar în nici un caz masacrarea ei. Am fost primit imediat. Secretarul lui, Costică Manea, „profesorul", cum îi zicea Pacepa, mi-a spus să-l ţin cât pot de mult de vorbă, să poată respira şi ei, să fumeze în tihnă o ţigară... Era nespus de greu să vorbeşti cu Ceauşescu; trebuia să te exprimi în propoziţiuni simple, să eviţi orice cuvânt pe care nu l-ar fi înţeles pentru că se crispa imediat; se simţea jignit şi respingea orice propunere cu care ai fi venit. Nu se uita niciodată în ochii *interlocutorului,* cum zicea, ca să nu ştii ce impresie îi fac cuvintele tale; părea tot timpul la pândă. După mulţumirile de rigoare pentru onoarea de-a fi primit, i-am povestit avatarurile filmului. Mi-a promis că-l va vedea încă în ziua aceea. Am adus vorba despre obiecţiile stupide:

— Este un adevăr istoric că Biserica ortodoxă, cu toate păcatele ei, a fost totdeauna alături de aspiraţiile naţionale, în toate marile momente. Eliminarea oricărei imagini care o aminteşte, chiar în trecut, mi se pare o greşeală stângistă. Dacă e vorba de o competiţie filozofică între religie şi ateism, ar trebui întâi văzut *ce* anume îi atrage pe oameni spre biserică, fie cea tradiţională sau neo-protestantă.

— Şi ce crezi că-i atrage?

Ştiam că pentru orice om simplu *pilda* e mult mai elocventă decât consideraţiile abstracte. Aşadar i-am povestit că fiind la părinţi, la Oradea, am fost chemat de primul secretar Victor Bolojan – o figură pitorească, un om curajos şi imprudent – să asist la şedinţa de excludere din partid a unui ilegalist, care trecuse la baptişti. „Pe dumneata ca scriitor o să te intereseze". Bolojan avea gura spurcată, ca toţi bihorenii: „Auzi, Pişta baci, dă-o-n p... calului, să nu vii să-mi spui mie că dumneata crezi în predicile ălora!" – „Nu cred", răspunse ilegalistul, un om slăbuţ, şters, la vreo 65 de ani. „Atunci ce dracu cauţi la ei?" – „Apoi să-ţi spun, dar n-o să-ţi placă. M-am pensionat. Sunt singur, văduv. Băiatul e inginer la Iaşi şi-mi scrie rar când îmi cere să-l ajut cu nişte bani. M-am îmbolnăvit, am primit cameră bună la spital, rezervaţie cu numai două paturi. Într-unul era un avocat baptist. În cele trei-patru luni cât am stat acolo, mie nu mi-a deschis uşa nici un *tovarăş*. La

el veneau în fiecare zi, azi un *frate*, mâine altul, îi aduceau de toate, se îngrijeau de familia lui. Am intrat în vorbă şi uite, de aia m-am înscris la ei, că am găsit acolo solidaritatea care la noi s-a dus în p... calului! Poftim carnetul"... Desigur nu-i povestisem întocmai: Ceauşescu era un pudic şi un refulat, la cuvântul „homosexual", de pildă, părea că i se va face rău; i se crispau buzele, roşea.

— Pe urmă, e de netăgăduit că religiile, toate, îmbracă într-o atmosferă solemnă, de neuitat, momentele importante ale vieţii,, naşterea, căsătoria care la noi se celebrează pe bandă, ca la maşina de tocat cârnaţi. Despre o „înmormântare comunistă" la Oradea îmi povestise mama. Murise o vecină de apartament, doamna Parteli , femeie simplă, de treabă, care o mai ajuta din când în când. Soţul ei, activist la „gospodăria de partid", îi făcu înmormântare laică. În faţa gropii deschise, un activist de la propagandă a scos o hârtie: „Stimaţi tovarăşi! În judeţul Bihor, oamenii muncii fără deosebire de naţionalitate, strânşi uniţi în jurul comitetului central în frunte cu tovarăşul Nicolae Ceauşescu, eminentă personalitate a lumii contemporane, mare gânditor marxist, îndeplinesc şi depăşesc *prevederile* şi sarcinile de plan, mai ales la export. Însămânţările pe ansamblu au fost realizate cu 98,53%, investiţiile cu 98,95%... În acest cadru însufleţitor tovarăşa Maria Parteli, membră de partid din anul 1946 ne-a părăsit după o scurtă boală şi o viaţă de muncă în UFDR..."

— Să vă fie ruşine, nemernicilor! a strigat mama şi a plecat roşie de indignare. I-am povestit şi asta. Mă privea pe sub sprâncene, cu o licărire neagră, vie, nerăbdătoare.

— Şi în sfârşit, am spus, este problema cea mai gravă cu care se confruntă individul. *Moartea.* Clipa când omul rămâne singur cu el însuşi... Ştiam că nu suportă nici măcar să fie pronunţat acest cuvânt în faţa lui. A ridicat spre mine o privire furios-speriată.

— Şi atunci, în aceste clipe, cel mai convins materialist şi ateu se împacă greu cu ideea dispariţiei sale *definitive* într-un neant indiferent şi, poate, îndreaptă un gând ultim spre o Fiinţă Supremă în clipa aceea descoperită.

A început să bată cu pumnul în birou şi să strige, înroşindu-se tot:

— **Nu-i adevărat! Dacă ar ezista o fiinţă supremă, n-ar pedepsi ea pe cei ce se amestecă în treburili interne ale altor state?**

Oare se poate scrie despre o asemenea „spiritualitate" altfel decât în gama satiric-grotescă? Dar dacă vrei, pot să-ţi povestesc o altă scenă care m-a lăsat multă vreme perplex. În vara lui 1967 Zaharia Stancu mă luase cu el la Moscova, la Congresul Scriitorilor Sovietici. Era momentul „întoarcerii căruţei" după relativa liberalizare din timpul lui Hruşciov. A fost ceva

dezgustător. Printre alţii, Şolohov, beat mort, a ţinut o cuvântare cerând împuşcarea dizidenţilor Siniavski şi Daniel şi mai ales a lui Soljeniţîn... Realismul-socialist ieşea din mormântul său provizoriu. Leonid Leonov pe care-l preţuiam pentru romanele sale de început, *Bursucii* şi *Hoţul* ne-a invitat la „dacea" lui de la Peredelkino. Am băut vodcă cu „elixir eston", am vorbit despre toate, ca intelectualii narodnici şi, inevitabil, a venit vorba despre Stalin. Atunci Leonov cu gura strâmbată de o pareză ne-a povestit o întâmplare din 1938, anul de vârf al terorii. Toţi scriitorii care se simţeau ameninţaţi şi Leonov era printre ei – Stalin plecase bufnind mânios de la o piesă a lui! – se strângeau seara la vila lui Pasternak unde beau şi fumau până în zori, deoarece maşinile negre ale NKVD ridicau duşmanii poporului numai între orele 23 şi 03! La Pasternak erau în siguranţă. De ce? Citind traducerea acestuia din gruzină a *Viteazului în piele de tigru* de Şota Rustavelli, Stalin afirmase: „Este aproape tot atât de bună ca originalul" şi din clipa aceea Pasternak devenise „intouchable". Tot Leonov ne-a spus că după moartea lui Stalin s-a găsit o însemnare a lui în care spunea că *niciodată* să nu li se întâmple nimic rău lui Ehrenburg, Pasternak şi Şostakovici. De ce? Cine poate şti? Odată, după miezul nopţii, sună telefonul. Pasternak ridică receptorul, devine palid, face semn să tacă toată lumea. „Nu te deranjează, Boris Leonidovici? Dacă da, te rog să mă scuzi. Uite despre ce e vorba: suntem la mine în birou cu Lavrentii Pavlovici şi avem în faţa noastră dosarul unui poet arestat. Mandelstam. Osip Mandelstam. Eu nu l-am citit până acum. Ce părere ai despre el?" „Alb ca varul, Pasternak a articulat clar: „Este cel mai mare poet în viaţă, Iosif Vissarionovici!"

— „Da? Mulţumesc. Il voi citi şi eu cât de curând. Dar acum e vorba de altceva. Uite ce ne întristează: în dosarul lui se află numai denunţuri ale confraţilor săi. Nimeni, nici unul, nu-i ia cât de cât apărarea. Unde e, stimate Boris Leonidovici, vechea solidaritate a inteligenţiei ruseşti?"

— Din clipa aceea, spuse Leonid Leonov, toţi am fost convinşi că atunci când un caz ajunge în faţa lui Stalin, el îşi găseşte rezolvarea fericită. Într-adevăr Mandelstam a fost eliberat. L-au arestat din nou peste câteva luni şi a murit în Gulag, prin 1940...

Ceva straniu de asemănător – jocul coincidenţelor – avea să ni se întâmple la Bucureşti, cu Ceauşescu. Cei ce se întorceau de la manifestări importante din străinătate trebuiau să-i prezinte un fel de dare de seamă, să-i vorbească despre personalităţile pe care le-au cunoscut.

— Titule, ce-i zicem *ăstuia?* mă întreabă în tren Zaharia Stancu.

— Coane Zaharia, eu îi spun o singură frază: „Acest congres mi-a dovedit, deşi nu mai era nevoie, falimentul ideii de conducere a literaturii de către partid".

— Eşti nebun; nebun de legat eşti, Titule... Ascultă: tu ai încredere în *ăsta?*
— Dacă ar fi să mă conduc după instinct, nu. După discuţiile pe care le-am avut cu el, mă tem că da.
— Să n-ai! spuse Zaharia Stancu, dur. Să n-ai încredere, da, încredere să n-ai!
— Pe ce te bazezi, coane Zahario?
Se bătu uşor cu vârful degetului pe nas. „Sunt cutră hârşită, Titule. Să n-ai. E şiret. Acuma, până-şi consolidează puterea e liberal. Pe urmă..."
— Totuşi, eu îi zic ce ţi-am spus.
— Treaba ta. N-am să te susţin.
Ne-a primit în aceeaşi zi şi Zaharia Stancu, cu vorba lui sacadată a început să dea un „raport de activitate" în cel mai pur stil birocratic: delegaţia română şi-a îndeplinit mandatul... delegaţia română s-a întâlnit cu... delegaţia română a vizitat...
— Bine, bine. A-altceva!...
Imperturbabil Zaharia Stancu a luat-o de la capăt: „În cadrul mandatului încredinţat de Biroul Uniunii"... Ceauşescu s-a întors spre mine: „Ce ai de precizat?" Dacă nu apucam să mă laud în faţa lui Stancu, poate că o scăldam şi eu, dar aşa..." Acest congres mi-a dovedit falimentul ideii de conducere a literaturii de către partid"...
Stancu, făcându-mi discret cu ochiul, a sărit ca ars: „Nu, nu sunt de acord, tovarăşe secretar general, cu tânărul şi talentatul meu prieten Titus Popovici. El e tânăr. Da, e tânăr. El nu ştie cum bâjbâiau înainte de 23 August '44 scriitorii care n-avuseseră norocul să aibă legătură cu partidul, să fie îndrumaţi. Avem nevoie de îndrumare, tovarăşe Nicolae Ceauşescu. Îndrumaţi-ne, da, rugăm să ne îndrumaţi. Partidul să ne îndrume.
– A-a-auzi, a izbucnit Ceauşescu, ia mai lasă-mă! Dar pe Eminescu, pe Creangă, pe Sadoveanu cine i-a îndrumat?
— Conştiinţa lor de scriitori, am spus.
— Da, just. De scriitori *români*!
— Voia să se audă afară, spuse Criticul. Era prea primitiv, prea simplu, ca să fie cinic ca Stalin. Ai povestit tuturor scena, nu?
— Desigur. Dar credea în ce a spus. Cel puţin în acel moment credea. Oricum, aşa am simţit eu.
— Şi pentru că *tu* te-ai înşelat, scuipi acum pe toate? Lucrurile astea, povestite, merg. În literatură, par neverosimile.
— Asta este drama tuturor celor ce vor să scrie acum, *imediat,* despre această epocă.
— A celor fără talent, spuse Criticul.

Capitolul al şaselea

CAPRICIILE CONSECVENŢEI

Dacă am spune una şi am face alta ne-am pierde autoritatea de care ne bucurăm în masele populare.
I.V.Stalin

Reporterii speciali ai principalelor ziare apusene, convocaţi de urgenţă din cele patru colţuri ale lumii ale cărei secrete le scormoneau, fură însărcinaţi de patronii lor să se deplaseze de îndată, cu cele mai rapide mijloace şi fără a ţine cont de nici o cheltuială, pentru a ajunge primii în ţara unde se petrece acţiunea lăbărţatei noastre povestiri: apăruseră indicii că s-ar putea să se ivească evenimente senzaţionale. Majoritatea, dacă nu chiar toţi, ştiau despre această ţară cam tot atâta cât şi preşedintele Statelor Unite, Harry Truman, care, în discuţia purtată *in a relaxed mood* ce urmă ceremoniei de prezentare a scrisorilor de acreditare, îl întrebă pe noul ambasador al ţării în care se petrece această povestire, un distins intelectual de o superbă amoralitate, reprezentantul guvernului comunist „de largă concentrare democratică", dacă dacii mai creează probleme administraţiei sau luptele au încetat şi conflictul e pe cale de-a se stinge. (În scurta notă – *half a file* – de prezentare a acestei ţări a cărei soartă fusese, de altfel, rezolvată în treacăt, la Yalta, în 1944, i se menţionaseră preşedintelui nişte războaie între daci şi romani, datarea lor fiind considerată mai puţin importantă.)
Dar se putea oare pretinde unor oameni tineri şi dinamici, obişnuiţi să schimbe din mers avioane, helicoptere şi submarine, să fie primii comentatori sau fotografi ai unor fapte şi figuri ieşite din comun: un sergent cambodgian arătând cu mândrie căpăţâna jâmbită a adversarului său thailandez; deşertul Sinai semănat cu mii de bocanci lepădaţi de soldaţii egipteni ca să poată fugi mai repede din calea cumplitului Moshe Dayan; pulpele şi coapsele lui Marilyn Monroe, generos şi incitant dezvelite de un curent de aer providenţial izbucnit de sub pasarela pe care tocmai trecea întâmplător; viţelul cu două capete din Yorkshire; eşecul încercării de-a scoate la suprafaţă epava submarinului atomic „Le Vaillant"; ghilotinarea frumosului *Billy le ténébreux*, asasinul prostituatei din Bois de Boulogne; apariţia unui OZN la

São Paulo, Brazilia; decernarea premiilor Oscar, declarațiile antiamericane ale generalului de Gaulle; neașteptate zăpezi la Alicante; depresiunea nervoasă a prințesei Soraya și alte asemenea evenimente cruciale, succesându-se galopant: era deci cu neputință, ziceam plin de înțelegere, să le pretinzi acestor ziariști planetari să știe unde se află exact țara în care se petrece acțiunea noastră, ori – ca să vorbim de Istorie – că unul dintre eroii ei, Ștefan cel Mare, în timp ce stătea singur în fața puhoiului otoman, era lovit pe la spate ba de frații săi creștini maghiari, ba de cei polonezi, că pe Mihai Viteazul niște valoni (Beauri și Mortagne) îl asasinaseră pe la spate din ordinul Împăratului Rudolf al II-lea al cărui aliat era, că un alt domnitor renascentist, Brâncoveanu, fusese silit la Constantinopol să privească decapitarea fiilor săi, înainte de-a fi descăpățânat el însuși în urma intrigilor Maicii Rusii, apărătoarea ortodoxiei, că mai târziu... dar ce înseamnă „târziu" ori „devreme" în Istorie? Țarul Alexandru al II-lea al aceleiași Rusii, drept dovadă de recunoștință că în 1877 l-am salvat de dezastru la Plevna, ne-a luat restul de trei județe din Basarabia, declarând plin de dispreț, la protestele primului-ministru, Brătianu cel bătrân: „Etre roumain ce n'est pas une nationalité, c'est une profession"*, că în ultimul – la figurat – război mondial, după ce am lăsat mai mulți morți pe câmpul de luptă împotriva Germaniei decât USA, nu ni s-a acordat statutul de cobeligeranți, pe motiv că am pierdut de două ori pe atâta pe frontul de Răsărit, împotriva URSS – coloana vertebrală a alianței democratice, că Marile Puteri au recunoscut guvernul comunist constituit în urma falsificărilor alegerilor din 1946, reproșând în același timp poporului că se complace sub o dictatură totalitară, că... dar în fine! Destinul țărilor mici pare a fi o cronică incongruentă.

Acești minunați ziariști și mașinile lor de scris – măruntul și agitatul Pierre-Paul Lagaillarde – Leipziguer (zis P-P L-L) de la „Le Monde", subtilul, sofisticatul Renaud de Montmorence (purtătorul acestui pseudonim nobiliar era originar din târgul Pașcanilor), ori apetisanta Ethel Gyárfaszy de la „Paris Match" – ca să dăm prioritate făuritorilor de opinie din Franța, eterna noastră soră mai mare de unde ne sosesc scrisori cu adrese măgulitoare ca „Bucarest-Bulgarie" sau „Budapest-Roumanie" și să lăsăm la o parte la fel de gălăgioasa cohortă de la „Times", „Der Spiegel", „Coriere della sera", „Newsweek", „Cambio 17" care se mulțumea să știe că respectiva țară este cel mai obedient satelit al Moscovei, că în Transilvania, răpită nefericitei Ungarii prin Tratatul de la Trianon, bântuiau mizeria, lipsa de libertate și poliția politică.

* — Domnule, a fi român nu este o naționalitate, ci o profesie.

Dar încă de la aeroport îi izbi, descumpănindu-i oarecum, deși nu erau oameni ca să se mai mire de ceva, o reclamă publicitară uriașă, în care o splendidă blondă în pielea goală, etalându-și părul pubian auriu îi îmbia pe eventualii cumpărători cu produsele fabricii de tractoare „Drumul Roșu", faptul că milițienii fredonau degajați *Prelude à l'après midi d'une faune* al lui Debussy; vameșii erau prea preocupați cu lectura lui *Timon of Athens* de Shakespeare ca să le cerceteze, fie și superficial, bagajele, iar colegii lor de la „Scânteia", „România liberă" și „Muncitorul sanitar", veniți să-i întâmpine, vorbeau cu un accent impecabil toate limbile pământului și în drum spre „Athénée Palace" înjurară regimul, le destăinuiră secrete militare și-i sfătuiră să se ferească de ispite, întrucât toate fetele frumoase erau agente provocatoare ale Securității.

Ce se întâmpla însă în timpul când ei mâncau la repezeală un „petit dejeuner à la roumaine", icre negre, medalion de veau suprême, vol au vent financière, gâteau au chocolat, „Joffre" stropite cu un Bordeaux 1945 și uitau sfaturile colegilor români, văzând cameristele în picante halate negre, plesnind pe crupele lor delicioase și își notau primele impresii: „Morne ennui socialiste, dans une ambiance à la Potemkine"... the town is an ugly child of the communism and the rare inhabitants are the ugly children of the town"... „le ragazze rumene faciano al'amore cantando „Baniera rossa"... „Menschen gräslich angezogen und verhungert aussehend" * în așteptarea unei conferințe de presă care urma să le dezvăluie și lor motivul pentru care se aflau aici și nu la Ougadougou, Seul sau Bahia de los Cocinos.

În oraș se înstăpânise teroarea.

Oamenii treceau pe lângă ziduri, cu fruntea în pământ, fără să le privească, deoarece zidurile erau înstelate cu afișe multicolore, splendid tipărite pe hârtie velină: **Români! Partidul Conservator Liberal și Creștin Agnostic, ieșit la lumina zilei după ani de prigoană, cheamă pe toți adevărații români la marea adunare care va avea loc astăzi în Piața Victoriei! A noastră va fi victoria!** Sau: **Bălănuță președinte, să ne ducă înainte, asta o dorim fierbinte!** Sau: **Comuniștii trădători, să stea în spânzurători!** Sau: **Înainte spre noi și noi culmi de progres și civilizație, spre visul de platină al omenirii, capitalismul!!!**

Văzând aceste sloganuri care te făceau să crezi că o ploaie de fluturi exotici, veniți din neant, s-au așezat peste tot, pe ziduri, pe vitrine, pe stâlpi,

* „Posomorâtă plictiseală socialistă à la Potemkin..." „orașul este un copil urât al comunismului, iar noii locuitori sunt urâții copii ai orașului"... „Fetele fac dragoste cântând „Bandiera Rosa"... „oameni rău îmbrăcați și prost alimentați"...

trecătorii își înfundau capul între umeri și o luau la fugă, încuindu-se în strâmtele lor apartamente; iar când un puhoi de camioane străbătu arterele principale și de pe platformele lor ornate cu fotografia enormă a unui domn frumos, distins, cu părul alb și des, sprâncenele negre-corb și un vag surâs plin de autoadmirație, tineri eleganți cu alură de campioni sportivi aruncau pumni de asemenea manifeste și proclamații, cei surprinși pe străzi se îmbulzeau în ganguri, călcându-se în picioare, sau se trânteau pe trotuar cu mâinile deasupra capului, așa cum fuseseră instruiți să facă în timpul bombardamentelor. Pe bulevardul „Victoria socialismului biruitor" un tânăr utecist, însuflețit de pilda înaintașilor săi Vasile Roaită, Pavel Tkacenko și Haia Lifshitz se opri în fața unui perete și începu să rupă cu sârg afișele dușmănoase. Dintr-un gang apropiat ieșiră doi tineri eleganți, îi cârpiră câteva palme, trecându-și-l unul altuia și spunându-i printre dinți: „Ce rupi, mă? Ai primit sarcina să rupi? Ți-a dat cineva indicația să rupi?" iar tânărul, scăpat plin de sânge din mâinile lor, se duse acasă și se spânzură. Fu singura victimă a devotamentului neabătut față de nobila cauză a dreptății, libertății și bunăstării. Ceilalți, cum am mai spus, se pitiră care pe unde putea, se zăvorâră în closete; unii se culcară îmbrăcați-încălțați și își traseră pături peste cap, alții, luându-și provizii, coborâră în subsoluri, astfel încât pe la ora unsprezece a splendidei zile de mai sau iunie a anului 19.. orașul semăna cu așezările incașe de pe crestele Anzilor, ori cu o metropolă devastată de bomba cu neutroni, care ucide numai ființele, lăsând intacte clădirile, astfel ca imperialiștii invadatori să nu fie obligați să cheltuiască, reconstruind. Pisici și câini uimiți se aventurau în acest deșert de piatră, urcau și coborau din tramvaiele și autobuzele goale, intrau în măcelării și văzându-le părăsite bănuiau că e o cursă și nu se atingeau de hălcile de slănină și cârnații trandafir, apăruți în rafturi ca prin minune; un mort părăsit de îndurerata familie în mijlocul străzii părea singura ființă vie în acest ocean de tăcere, singurătate și teamă.

După ce își restaurară forțele, recuperând prin hrană saturată de colesterol și de calorii ceea ce pierduseră prin gimnastică erotică (Mademoiselle Gyárfaszy de la „Paris Match" se bucurase de atențiile speciale ale unui „boy" gitan) ziariștii fură convocați în holul somptuos – demodat al hotelului care văzuse atâtea, li se comunică știrea **apariției unui partid de opoziție!** – „décidément anticommuniste", și înainte de-a avea timpul să scoată exclamații de uimire, presupunând că ar fi fost uimiți, fură instalați în autocare prevăzute cu aer condiționat și difuzoare ce alternau „Deșteaptă-te române" cu ultimele hituri twist ori hoola-hoop. Ajunseră curând la destinație, o frumoasă vilă în stil „românesc de rit spaniol"; un bărbat înalt, cu ochii

alburii, purtând cu toată căldura zilei de mai sau iunie o lungă manta neagră de piele și cizme bürger le ieși în întâmpinare și-i conduse, în pas vioi, într-un hol decorat cu o frumoasă și originală tapițerie de Aubusson, fotolii „diréctoire" și cu câteva picturi de autori români, necunoscuți ziariștilor, dar destul de talentați la prima vedere. La întrebarea domnișoarei Ethel Gyárfaszy: „Mais où sommes-nous?" omul cu manta de piele răspunse flegmatic „Dans ma bite", deschise o ușă și anunță: *„Monsieur Constantin Balanoutza, le président du Parti-Conservateur-Libéral-Agnostique-Chrétien!"* și un domn potrivit ca înălțime, elegant îmbrăcat, plin de siguranță și de un oarecare dispreț discret pentru restul universului, voce plăcută de stentor, ochi vii de cărbune, păr alb tuns perie, sprâncene prea negre, îi informă într-o franceză de Danubiu că prin lupte supraomenești, suferințe și străduințe, perseverență și îndrăzneală, responsabilitate în fața Istoriei și neabătută iubire față de popor, el și partidul său au ieșit din clandestinitate și sunt gata să-și asume toate răspunderile, inclusiv cea supremă. Întrebările începură să curgă în ritm de mitralieră, oarecum agresive (individul nu le plăcuse) încălecându-se, repetându-se, anulându-se: vocile se ridicară la diapazoane înalte: „Câți membri are noul partid?", „Unde ați fost până acum?", „Cum tolerează autoritățile comuniste această revoluție?", „În ce condiții ați pregătit-o?", „Ce veți face în cazul unei reacții sovietice violente?", „Care este atitudinea dumneavoastră față de proprietate?", „Ce se va întâmpla cu bunurile naționalizate?", „Cui vor fi transferate și în ce condiții uzinele și fabricile și în general tot ce s-a construit în timpul comuniștilor?", „Sunteți pentru restaurarea monarhiei?", „Ce măsuri preconizați împotriva foștilor leaderi comuniști?", „Veți da la iveală arhivele securității, ori aveți și dumneavoastră, personal, motive să nu le deschideți?", „Cum veți asigura drepturile minorităților și ale celei maghiare în special?", „Aveți în vedere o autonomie a Transilvaniei?", „În general: **Care este programul dumneavoastră?**".

Domnul Costache Bălănuță ascultă cu admirabilă răbdare și stăpânire de sine aceste torente de întrebări, zâmbind mereu condescendent și în sfârșit spuse cu o convingere și o încredere interioară care făceau ca banalitățile și locurile comune să capete aerul unor adevăruri indiscutabile și îndelung trecute prin filtrul unei gândiri superioare:

— La ora unu, doamnelor și domnilor, în Piața Victoriei al cărei nume abia de astăzi își recapătă sensul adevărat, voi expune programul partidului și al meu. Din motive de tactică și strategie elementară nu vi-l pot destăinui anticipat. Ar însemna să dau arme adversarilor mei. Veți avea prilejul de-a-l afla o dată cu întregul popor. Vă mulțumesc tuturor. La revedere.

Reîntorşi în apartamentele lor de la hotelul „Athénée Palace", după ce încercară zadarnic să obţină la telefon redacţiile ziarelor lor, ori ambasadele respective, începură să scrie articolul-bombă pentru care fuseseră trimişi aici, la capătul Europei. Dar, fără să se fi vorbit între ei, fără să-şi fi comunicat primele impresii despre acest fapt, totuşi ieşit din comun – apariţia oficială şi deocamdată nereprimată a unui partid de opoziţie într-o ţară cu cea mai dură politică şi metode comuniste – un fel de inexplicabilă indiferenţă, semănând cu o criză subită de astenie, le reteza avântul gazetăresc. Desigur că dacă un asemenea eveniment, crucial în felul său, s-ar fi petrecut în DDR (Weimar, Goethe, maşina Trabant, Stasi, Dresda, cu cei 400 000 de morţi inutili în bombardamentul din ultima zi a războiului) sau chiar în Ungaria (Budapest *by night*, cigány zene, paprika, ţară persecutată de întreg Universul coalizat împotriva ei) interesul lor ar fi fost altfel biciuit. Pe când aici, cum spusese Poincaré: *„Nous sommes ici aux bords de l'Orient, où tout est pris à la légère"*, dar probabil doamnele şi domnii ziarişti nu mai ştiau cine a fost Poincaré, dacă ştiuseră vreodată, şi nici ce spusese în timpul unui scandalos proces, un fel de „Panama" Balcanică. Aşa că în maşinile lor de scris evenimentul se prefigura astfel:

Renaud de Montmorence de la „Le Nouvel Observateur": *D'abord une chose:* de aici nu va izbucni al treilea război mondial. Statele Unite nu vor interveni în favoarea domnului Bălănuţă, iar Moscova deocamdată tace. Un prieten român de la Paşcani ne telefonează: „Dacă scrii despre *asta* nu uita că evreii au fost masacraţi până la unul, cu toate că românii se laudă că la ei nu s-a întâmplat aşa ceva. Poate oricând să se întâmple! încheie prietenul, cu o voce strangulată" etc. etc. etc.

P-P L-L de la „Le Monde": *„L'affaire Balanoutza a fait déjà*, pentru moment cel puţin, destule pagube. Nici Washingtonul nici Moscova nu dispun de un răgaz pentru a acţiona. Sau a reacţiona. Cum? Supoziţiile ar fi hazardate. Voi conchide prin câteva sugestii, forţamente sumare, adresate pur şi simplu responsabililor, pentru reflecţie:

1) Trebuie să se facă act de inteligenţă militară şi de înţelegere economică, renunţându-se atât la încercarea puterii cât şi la un atentism păgubitor.

2) Naţionalizarea, cel puţin majoritară, a societăţilor statale se impunea a fi păstrată în cadrul unei atotcuprinzătoare privatizări. O spun cu seninătate, întrucât am propus-o în public în momentul dramei anulării comenzilor şi al eşecului Aerospaţialei" etc. etc. etc.

Anthony Quincey de la „The Times": *„The obvious insecurity* a unei ţări aflată la marginea interesului continental, poate constitui subiectul unei obsesionale referiri la Shakespeare, care a prefigurat pacea între naţiuni ca

pe o delicată balanţă între justiţie şi obedienţă, singurele opţiuni ce pot oferi unitatea şi calmul marital al statelor" etc.

Shrom Dan de la „Jerusalem Post": *„A meeting with friends* este totdeauna un lucru folositor. Va şti domnul Bălănuţă să-l domolească pe Yasser Arafat? Ori dânsul crede că URSS, satisfăcută de ultimele înfrângeri suferite de americani în Asia, nu vrea să supraliciteze provocând Washingtonul în Orientul-Mijlociu?" etc. etc.

Giovanni Percoletti de la „Europeo": *„Gli posedenti, generalmente* greşesc când o mişcare oarecare devine politică sau comportă urmări politice, întrucât politica exprimă, în anumite limite, tensiuni sociale" etc. etc.

Ceea ce nu ştiau însă aceşti ziarişti, capricioşi stăpâni ai opiniei publice (mult mai interesată şi pe bună dreptate de rezultatul unui match de fotbal între FC Milano şi Manchester United decât de cutremurele verbioase, încrâncenat-puerile şi repede trecătoare din zonele balcanice) era că în timp ce ei băteau la maşină, cu gândurile în altă parte, consideraţiile lor asupra apariţiei, din senin, în plină dictatură comunistă, a unui partid care se revendica de la toate doctrinele burgheze bătându-se cap în cap şi în plus şi de la cea creştină, probabil greco-ortodoxă, articole *semnate de ei* şi scrise cu anticipaţie de specialiştii subtili de care ţările mici şi nenorocite nu duc niciodată lipsă, fuseseră expediate deja la redacţiile respective şi titlurile lor apăruseră, cu litere de o şchioapă, pe manşetele ziarelor: **Să fi început prăbuşirea comunismului ? Balanutza, omul destinului! Se trezesc dacii!!**

Când termină tratamentul cu cobalt, tovarăşul Roşioriidăvede dădu un telefon „pe scurt" şi întrebă: „Cum se prezintă situaţia?" Năucit de groază, înaltul demnitar, răspunzător de destinul Capitalei, un fost plutonier de jandarmi care izbutise să-şi camufleze ticălosul trecut, muncind câţiva ani ca măturător de stradă, căzu din nori întrucât nu fusese pus la curent cu planul acţiunii „Democraţia" şi sărind în picioare raportă „numărului unu" că planul se realizează ritmic, la toţi indicatorii, aprovizionarea e satisfăcătoare şi nu sunt evenimente deosebite.

— Da' mitingul dă la ora unu?

— Permiteţi-mi să vă raportez, mult stimate tovarăşe secretar general, că am luat toate măsurile, rosti el hotărât, aşa cum se răspundea atunci când habar n-aveai despre ce e vorba, pentru că nici lui subalternii nu îndrăzniseră să-i semnaleze apariţia manifestelor şi afişelor banditeşti apărate de nişte legionari, care snopeau în bătăi pe oricine încerca să le rupă sau să le mânjească cu catran.

După încă două-trei telefoane, conducătorul îşi dădu seama că disciplina

de partid lasă mult de dorit, că activiştii nu sunt capabili să judece cu propriul lor cap şi să se orienteze corespunzător, ci stau ca nişte curci bete, aşteptând indicaţii superioare. Luă deci, cum se spune, problema în mână, o frământă, vorbi cu cine trebuia şi în curând lucrurile începură să se mişte cu acea precizie, repeziciune şi lipsă de împotrivire pe care le admiră şi le invidiază în secret oamenii politici, democraţi convinşi, din lagărul imperialist, obligaţi să dea socoteală tot timpul cui vrei şi cui nu vrei. Organele şi organizaţiile de partid primiră un „desfăşurător" în care li se explica, astfel încât să înţeleagă şi ei, ce măsuri urgente trebuie să întreprindă, câţi oameni să scoată la manifestaţie, ce lozinci să fie strigate şi când anume, cine şi câţi tovarăşi să facă parte din serviciul de ordine, pe ce traseu să se îndrepte coloanele spre Piaţa Victoriei, unde să fie amplasate punctele sanitare pentru cazul când s-ar produce „evenimente"; se precizară în mod ştiinţific toate amănuntele astfel încât – aşa cum se întâmplă şi cu operele de artă care par cel mai puţin elaborate – spontaneitatea să fie rezultatul unei munci migăloase.

Dar, surpriză!

După ce se convocară şedinţele fulger pe întreprindere, după ce fură aleşi în prezidiul de onoare conducătorii URSS, ai ţărilor frăţeşti şi, natural, şi cei ai ţării noastre, iar în prezidiul de lucru luară loc directorul, secretarul de partid, un tovarăş cu stagiu în ilegalitate, o femeie şi un tânăr şi se anunţă scopul şi conţinutul marelui miting, oamenii o luară la fugă, părăsiră întreprinderea, asaltară tramvaiele şi autobuzele, arhipline şi fără asta, şi se duseră toţi acasă, ferindu-se să schimbe o vorbă între ei, să comenteze în vreun fel oarecare acest eveniment ieşit din comun şi pe care unii, puţini la număr, e drept, îl aşteptau în taină de ani de zile.

O asemenea încălcare a disciplinei de partid nu putea fi tolerată. Ea dovedea slabul nivel de pregătire politică a membrilor de rând, munca nesatisfăcătoare depusă de secţiile cu agitaţia şi propaganda ai căror activişti salariaţi fură criticaţi cu asprime şi, ca un ajutor concret în munca de viitor, primiră vot de blam cu avertisment.

Pe străzile pustii ale oraşului-metropolă apărură camioane militare ale Ministerului de Interne, pline cu ostaşi tineri, sumbri, înarmaţi cu pistoale automate, cu căşti de oţel pe cap şi raţia pe trei zile în raniţe. Camioanele se opreau în faţa blocurilor, a caselor, a şcolilor, spitalelor, gărilor, bisericilor, primăriilor, băilor publice, muzeelor de artă, uniunilor de creaţie, stadioanelor sportive: ostaşii săreau sprinteni şi cu câini lupi, abia ţinuţi în lese, scoteau pe oameni din ascunzişurile iluzorii unde-i vârâse lipsa lor de încredere în înţelepciunea partidului, îi încolonau pe trotuare, îi numărau, dădeau câte

un dupac după ceafă femeilor care se puneau pe bocet, numeau pe responsabilii de grupe şi responsabili ai responsabililor, le notau numele şi locul de muncă, întărindu-le astfel simţul de responsabilitate, le înmânau fâşii de hârtie cu lozincile ce urmau să le strige şi, curând-curând, din toate părţile, de pe platformele industriale, din centru ori din mahalalele încă neatinse de duhul sistematizării, coloane compacte începură să se scurgă precum un flux irezistibil, spre Piaţa Victoriei; deasupra capetelor care se legănau ca nişte bostani negri duşi de un fluviu lent, fluturau steaguri de pe care fusese decupată stema comunistă, se arcuiau banderole roşii cu litere albe. Acelaşi text era strigat, fără multă vlagă, e drept, dar de toată lumea, fără deosebire de naţionalitate, atunci când un responsabil ridica mâna.

La un moment dat, un bătrân ilegalist aflat întâmplător pe stradă, văzând această ofensivă a reacţiunii, se căţără pe un chioşc de ziare părăsit şi începu să strige cu o voce spartă de emoţia retrăirii tinereţii sale pline de avânt şi credinţă nestrămutată: „Tovarăşi! La luptă împotriva uneltirilor imperialiste!" şi, scoţându-şi cravata roşie de la gât, o fâlfâi ca pe un steag. Fu umflat profesional, cu discreţie.

În mijlocul Pieţii Victoriei fusese ridicată o imensă tribună, împodobită cu steaguri naţionale şi stema noului partid: o cruce din care curgea o picătură de sânge mare cât un balon. Printr-un nesfârşit coridor subteran, placat cu majolică importată din Italia, pe unde în caz de revoluţie reală, amestec al imerialiştilor în treburile interne, ori calamitate naturală urma să se pună la adăpost conducerea de partid şi de stat, domnul Bălănuţă fu adus în piaţă unde dădea una din ieşiri. Urcă, cu pas vioi, treptele acoperite de un covor roşu şi de la înălţimea exaltantă a tribunei privi oceanul de capete care umpluse piaţa. Mulţimea! Poporul! Sute de mii de ochi îndreptaţi spre el în ardentă aşteptare! Răsuflarea tăiată de o sacră emoţie a sutelor de mii de oameni urca până la el. În sfârşit se împlinea visul unei vieţi întregi, pentru care suferise atâta, sacrificase totul, cheltuise eforturi supraomeneşti. Se reculese o clipă şi începu cu vocea pe care şi-o ştia irezistibilă:

Stimaţi domni şi prieteni!

Daţi-mi voie să vă aduc un călduros salut pluralist-democratic în numele Consiliului Director Central al Partidului Conservator-Liberal-Agnostic-Creştin, al organizaţiilor sale de tineret, al comitetelor lui de femei, al federaţiilor sale de vârstnici, al întregului nostru partid, precum şi al meu personal!

În fiecare din nenumăratele sectoare şi subsectoare în care fusese împărţită

uriaşa piaţă, total ocupată de marea de oameni, responsabilii cu agitaţia se uitară pe o listă, ridicară toţi deodată mâna dreaptă, făcând cu degetul mare semnul „unu!" şi mulţimea începu să strige, dovedind o îndelungată şi stăruitoate practică:

Bălănuţă şi poporul
Prelimină viitorul!

Responsabilii bifară prima lozincă şi, privind în jur, se încredinţară că masele aveau o atitudine corespunzătoare. Nu se consumaseră băuturi alcoolice.

De la înălţimea tribunei oratorul făcu un gest scurt, energic, viril, parcă ar fi retezat cu tarpanul un braţ de stuf. O tăcere de cimitir se lăsă chiar în mijlocul avântului: *„BĂLĂNU!"*

— Acum două mii de ani, sub conducerea marelui Burebista, s-a înfiinţat pe aceste meleaguri primul stat centralizat, independent şi suveran!

Sub Burebista cel Mare
N-a fost colectivizare!

„Foarte just" comentă un agitator intelectual, privind cu ochi strălucitori şi insistenţi pe cei din jurul lui. „Tovarăşii din comuna primitivă au trăit în colectiv. Pe urmă s-au ridicat pe o treaptă mai superioară".

Domnul Bălănuţă continuă, emoţionat, ca şi cum ar fi vorbit despre evenimente petrecute ieri, alaltăieri:

— La începutul secolului al doilea al erei noastre a început marea confruntare dintre Traian şi Decebal. Aceste războaie, purtate într-o atmosferă distinsă, democratică, s-au încheiat prin contopirea celor două popoare, dacii cei viteji şi romanii cei practici, dând naştere poporului nostru de azi, nouă, domnilor!

Traian şi cu Decebal
Sunt al nost' „Das Kapital"!

O educatoare venită cu copiii de la grădiniţa *specială* nr. 1 nu înţelese prea bine şi le explică ţâncilor dolofani: „La Sarmizegetusa stă mândrul Decebal, ce-a frânt popoare multe, de jos şi de pe cal!"

Vocea domnului Bălănuţă căpătă un accent mai dramatic:

— În acelaşi timp, după cum este binecunoscut, în primele secole ale mileniului al II-lea s-au aşezat pe teritoriul patriei noastre o serie de oameni ai muncii, de alte naţionalităţi.

Sub Atila, om al muncii,
Fericiţi ne-or creşte pruncii!

Un normator de la fabrica „Mátyáas Rákosi", născut în judeţul Gorj, se chinui să citească după o hârtie: „Eljen a román-magyar barátság!"

— Du-te-n p... mă-tii, boanghenă! îi spuse vecinul său de rând!

— Tovarăşi! Să nu degenerăm! interveni unul din serviciul de ordine şi pază.

Domnul Costache Bălănuţă avansă *înainte* pe cărarea Istoriei:

— Dar înaintarea poporului nostru pe noi şi noi culmi de progres şi civilizaţie, spre visul de aramă al omenirii, feudalismul, a fost temporar frânată de apariţia puterii otomane la sud de Dunăre!

Olé, olé, olé!
Istanbul! Constantinopole!

(Autorul, aflat şi el undeva prin apropierea Pieţei, îşi aminti deodată că pe vremea studenţiei scrisese un eseu în batjocură – proastă deprindere de care nu l-au dezbărat nici vârsta, nici ulcerul, nici chelia: *„Cum ar arăta istoria României, dacă Marea Revoluţie din Octombrie ar fi avut loc în Turcia?* Singurul domn, personaj pozitiv, ar fi fost Iliaş-Vodă, fiul lui Petru Rareş, despre care zice cronicarul: *„Dar n-au semănat tătâne-său nicicacum, că acela făcea fapte bune, iar el rele. Au tăiat pe Vartic hatmanul în Huşi; să dăzmierda cu turci tineri, cu turcoaice tinere, până în cea din urmă s-au dus la Ţarigrad de s-au turcit, la leat 7059"...*

Cei cărora le-a citit eseul l-au turnat şi s-au tras destule din pricina asta.)

Domnul Bălănuţă însă, nefiind un spirit retors, evoca măreţele umbre:

Marii noştri înaintaşi, Mircea cel Mare, Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul, Ion Vodă cel Viteaz, au luptat cu eroism, apărând independenţa şi suveranitatea!

Lozinca nr. 26 îl făcu pe cel ce trebuia s-o strige să pălească şi să-şi muşte buzele.

— Hai, tovarăşe, că-i trece rândul! strigă responsabilul de rând.

— Bine, dar eu... nu înţeleg...

— Ai primit sarcină să înţelegi sau să strigi? Unde lucrezi tu?

— Hai, bă, 'te-n sula mea, vrei să stăm aici până la noapte? Dă-o încoa! zise un tânăr frezor rom. Smulse hârtia şi citi cu voce puternică:

Până şi feudalismu'
Mai mişto-i ca comunismu!

Mulţimea o prelua disciplinată.

Ziariştii străini, aşezaţi în şezlonguri pe balcoanele clădirilor din jurul marii pieţe se plictiseau sorbind beri trezite. Nu înţelegeau nici ce spune Bălănuţă (un play boy bătrân, cu fasoane dintre cele două războaie) nici ce strigă imensa mulţime a cărei imobilitate contrasta cu salvele şi urletele ce se rostogoleau la timpuri egale, aşa că îşi adunară aparatele fotografice,

bloc notesurile, magnetofoanele și se transportară la hotel, să-și petreacă timpul până la plecarea avionului într-un mod mai agreabil, scriindu-și, bineînțeles, între timp, impresiile proaspete: vuietul transmis de difuzoare era suficient pentru înțelegerea stării de spirit a poporului oprimat care-și scutura lanțurile.

În pelimetru, mulți demnitari de partid și de stat, fugiți acasă de la birou, își adunau în grabă valorile – recompensa muncii lor conform legii și normelor în vigoare – în geamantane cu încuietori *speciale*, pregătindu-se să se ascundă până va trece furia maselor populare, ca apoi să apară spășiți, rând pe rând, și să se pună în serviciul acestora, pentru că – orice s-ar spune – ei nu-și făcuseră decât datoria, executaseră ordinele superioare, înmuindu-le pe cât le stătuse în putință. Și apoi nici nu se putea spune că absolut totul a fost rău în acești ani, iar de experiența lor va fi câtuși de puțin nevoie, chiar dacă nu în funcții atât de mari ca și cele ocupate până acum.

La cozile foarte numeroase în vremea aceea se schițară câteva vagi încercări de-a se porni o discuție cu privire la ciudatele evenimente ale zilei, dar cei ce se înșirau de cu zori în fața magazinelor goale erau prea îngrijorați ca nu cumva să se termine marfa înainte de-a le veni și lor rândul ca să se mai lanseze în comentarii politice sau să-și mute speranțele și înjurăturile de la un partid la altul. Cei mai mulți nici nu aruncaseră vreo privire asupra afișelor lipite în tot orașul; învățaseră din proprie experiență sau auziseră de la rudele ori cunoscuții lor ce pătimește acela care în loc să-și vadă de treburile lui, de familie, de copii, ori chiar de o amantă haioasă din când în când, se vâră unde nu-i fierbe oala. Desigur la acele cozi nu lipseau încărcăturile emoționale, iritarea, ușoara nebunie, stări atât de necesare declanșării mâniei care pune în mișcare roata istoriei, dar ele se datorau unor cauze mult mai importante: unii nesimțiți se vârau în față, altora li se dădea marfa pe din dos și pe alese, adică evenimente interesând în cel mai înalt grad ființa umană, nu lucruri trecătoare și încărcate de primejdii ascunse cum erau cele ce se petreceau în piața plină până la refuz de sute de mii de oameni; cei de pe margine jucau bâza.

Vocea domnului Constantin Bălănuță plutea majestuoasă, cu o importanță binevoitoare. Fiecare frază se detașa ca o bijuterie și era subliniată de lozinci noi, spontane, arvunite din vreme unui poet laureat al Premiului de Stat, pentru volumul său antologic *Roșiile tulpine ale noului.*

— ... *din motivele arătate mai sus, țara noastră a început să urce pe noi și noi culmi de progres și civilizație, spre visul de argint al omenirii.*

capitalismul...

Agitatorii dădură semnalul, cu energie și se scandă desluşit:

Bălănuță și dolarul,
Va goni pe veci amarul!
De la Tisa pân' la Reni,
Toți vom fi buzinesmeni!

Câțiva, mai atenți, schimbară priviri mirate. Responsabilii se grăbiră să intervină:

— Ce e, tovarăși? Vreo problemă?

— Nu, nici una! răspunseră ei în cor.

— *Domnilor! O dată cu instaurarea relațiilor de producție capitaliste, burghezia a desființat relațiile patriarhale, idilice. Ea a rupt fără milă pestrițele legături feudale care-l legau pe om de superiorul său firesc și nu a lăsat altă legătură între om și om decât interesul gol, decât neîndurătoarea plată în bani peșin!*

Burghezie, burghezie,
Cât de dragă-mi ești tu mie!

— Of, of, of și d-aolică! adăugă frezorul rom, care avea simț muzical înnăscut.

— ... *burghezia a despuiat de aureola lor toate activitățile până atunci venerabile și privite cu smerenie. Ea a transformat pe medic, jurist, preot, om de știință, în muncitorii ei salariați!*

Vrem să fim iar proletari,
Dacă-avem salarii mari!

Lozinca produse însuflețire:

— Se dă spor de salariu!

— Nu, bă, alocație pentru copii!

— Cât?

— Nu s-a spus!

Domnul Bălănuță continuă cu o voce răsunând de parcă ar fi fost cotropit de un ascuțit simț de vinovăție:

— ... *în țara noastră aceste relații au căpătat un aspect și mai sălbatic, deoarece burghezia n-a fost în stare să-și înfăptuiască propria ei revoluție și s-a aliat cu moșierimea, constituind astfel „monstruoasa coaliție!"*

Noi de când avem colhoz
Mâncăm terci, stăm pe rogoz!

— Dă-i dracu' dă țărani, tot ei o duc bine...

— Fură tot dupe câmp și p-ormă vinde la piață cu cât vrea!

— Ia să mă lase pă mine, numa' o lună, să vezi cum i-aş strânge în chingi.

Tovarăşul Pricăjilă Moise, activist la sectorul III, era atent ca nu cumva vorbitorul să înalţe vocea şi el să scape momentul şi să întârzie cu semnalul. N-avea însă de ce să se neliniştească, tovarăşii din masă se comportau corespunzător, manifestau spirit de răspundere, cred şi eu, îşi spuse, tot mai bine aici la aer curat, decât să arzi gazul în împuţiciunea şi întunericul atelierelor, în corent sau în dogoarea de iad a cazanelor; desigur mitingurile ar fi mult mai reuşite, ar putea dura de două-trei ori pe atâta, dacă fiecare participant ar avea sarcina să-şi aducă un scăunel cu trei picioare, cum au cizmarii sau vânătorii; n-ar strica să ridice această problemă la o şedinţă de instructaj, dar tovarăşul secretar de raion s-ar fi putut supăra pe el, un simplu instructor, că a manifestat iniţiativă fără să primească indicaţie în acest sens şi poate că în planul unic de dezvoltare multilaterală nu fuseseră prevăzute pentru anul în curs atâtea scaune cu trei picioare.

— *... aşa-zisa viaţă parlamentară a fost o sinistră mascaradă!*

Unde-s mai multe partide
Uu om singur nu decide!

Chiar şi responsabililor cu ordinea şi paza discursul începea să li se pară prea lung, iar lozincile sleite.

— *... „pleacă ai noştri, vin ai noştri" aşa a caracterizat poporul exploatat caruselul ridicol din Dealul Mitropoliei, unde în numele său vorbeau şi hotărau nişte oameni pe care nu-i cunoştea, care-i făgăduiseră marea cu sarea şi profitau acum ca să-şi umple buzunarele, să acapareze moşii, posturi grase în consiliile de administraţie, sinecuri. Vă spun toate acestea în cunoştinţă de cauză: şi eu am fost unul dintre aceştia!*

„E dat dracu'" surâse mulţumit tovarăşul Roşioriidăvede, odihnindu-se la geam după a treia injecţie cu morfină a zilei. „O ia pă däparte, gâdilă coarda sincerităţii, ca pă urmă să-i îmbrobodească mai abitir pă tolomacii ăştia... Păi, merită ei altceva? Nu, nu merită. Foarte bine Costache, dă-i înainte!"

Tovarăşul ministru adjunct de la Interne, general-maior Golomoz Ilarie, se opri deodată din împachetat, ca un prepelicar în aret. „Taci în mă-ta tâmpito!" îi spuse soţiei care plângea şi-şi frângea mâinile şi se aşeza pe un scaun cu spătarul sculptat, lângă aparatul de radio. Era un profesionist: ceva îi atrăsese atenţia.

Ziariştii străini, din ce în ce mai sastisiţi de monotonia acestei revoluţii, trimiteau telegrame în ritmul impus de mugetele din piaţă: Masele populare în avântul lor irezistibil devastează sediile comuniste! Portretele până ieri venerate ale conducătorilor comunişti sunt arse într-un vesel autodafé! Demnitarii regimului sunt urmăriţi pe străzi, recunoscuţi, linşaţi! Un bătrân nobil care a petrecut „x" ani (se lasă la aprecierea redacţiei) în Siberia ne spune: „Sunt fericit că am ajuns să trăiesc aceste momente. Acum pot să mor." „La ora cînd transmitem aceste ultime ştiri continuă cuvântarea istorică a noului şef de stat, domnul Constantin Bălănuţă!

Cuvântarea continua.

Vocea domnului Bălănuţă avea plinătate, rotunjime şi mai ales indignare stentorială când înfăţişa tabloul turpitudinii politice dintre cele două războaie, al intrigilor camarilei, dedesubturile afacerii Skoda, curbele de sacrificiu impuse funcţionarilor şi învăţătorilor, furturile din împrumutul pentru înzestrarea armatei, oportunismul, fripturismul, târârea pe burtă în faţa unui monarh care-şi pregătea dictatura personală, încurajarea pe ascuns, dar şi pe faţă, a unei mişcări fasciste ce îşi croia drum „de foc şi biruinţă" cu revolverul în mână, proclamând stârpirea a cel puţin o jumătate de milion de cetăţeni de altă religie, schimbarea alianţelor tradiţionale, înhămarea la carul puterilor totalitare; când muncitorii îşi cereau drepturile se trăgea în ei ca la Lupeni, ca la Griviţa, iar mulţimea adunată în piaţă, auzindu-l ce spune, striga în continuare lozincile ce-i fuseseră repartizate: din ele reieşea că doreşte fierbinte reîntoarcerea acelor vremi şi acelui sistem politic, că numai astfel îi poate fi asigurată bunăstarea elementară şi libertăţile fundamentale; responsabilii cu agitaţia erau mulţumiţi, nu era treaba lor *ce* se striga, ci *cum* se striga şi se striga disciplinat:

Comunismul – Sărăcie!
Capitalul – Bogăţie –
Ţara noastră a ales:
Capital, pace, progres!
Nu mai vrem planificare!
Comuniştii să se care!

*

Vasile Vasiliu-Roşioriidăvede moţăia sub efectul morfinei. Ca la plenare. Ca la congrese. Frazele pe care le rostea atât de frumos Bălănuţă, sensul lor – dacă aveau vreunul – nu contau. Important era ca ritmul lor să fie cel cunoscut, ritmul partinic, egal, monoton cu o ridicare de voce când oratorul voia să-şi tragă respiraţia, să bea un pahar cu apă. În acest moment începeau aplauzele care atunci când era necesar se transformau în ovaţii, se scandau

lozincile verificate şi aprobate. Exact aşa se petreceau lucrurile şi acum, în piaţă.

Avem un popor cuminte.

La birourile cu instalaţii speciale de ascultare şi transmisiune, analiştii Securităţii aplicau cuvântării rostite de domnul Bălănuţă cheia universală: *„ce se ascunde în dosul"*... şi găseau în aşa-zisa demascare a burgheziei numai pile, aluzii duşmănoase la contemporaneitate, calomnierea socialismului şi a marilor sale realizări. Notau aceste şopârle ca să le poată sintetiza în materialul pentru procesul de înaltă trădare care nu putea să nu urmeze după o asemenea dezlănţuire contrarevoluţionară. Alţi lucrători ai Organelor, pierduţi în mijlocul mulţimii, fotografiau cu aparate ascunse sub revere pe cei ce, cu vinele umflate ca nişte frânghii roşii, strigau lozinci până răguşeau, ca să-i poată identifica mai târziu şi să le pună în faţă dovada de nedezminţit a atitudinii lor criminale şi trădătoare.

Tovarăşa Legumen Georgica, de la Centrul de Înmulţire şi Împărţire, simţi că nu se poate abţine, că o trece udul, fir'ar ei a dracului cu chestiile astea pe care toată lumea le ştie demult de la învăţământul politic, ce tot trebuie să le mai repete, că tot auzindu-le de dimineaţa până seara, ajungi să nu le mai crezi. A fost rău în trecut, nimeni nu zice că n-a fost, dar nici chiar aşa! Cât despre exploatarea nemiloasă, mai ţine şi ea minte câte ceva: tatăl ei era mecanic de locomotivă, om serios, aducea tot salariul acasă şi când avea poftă cerea de la mămica parale pentru o litruţă-două de vin şi uite-aşa, cu plusvaloarea însuşită de patron, au crescut onorabil doi copii, în timp ce acu' dacă te pune dracu să laşi unul singur, să nu-l faci îngeraş la timp, adio orice plăcere în viaţă, numai sacrificii şi sacrificii şi pentru ce? Să creşti un plod care mai târziu nici n-o să se uite la tine, că aşa-i învaţă şi la şcoală, că nu mai există un Dumnezeu să le vadă, să le ştie şi să le răsplătească sau să le pedepsească pe toate şi atunci, dacă nimeni nu se mai teme... „Unde te duci, tovarăşa?" „Am o necesitate!", „Ce necesitate?", „Să mă piş, e bine?", „Pişă-te pe dumneata, nu strica alinierea! Atenţie tovarăşi! Acuma urmează: *„Să trăim în libertate/ Dacă nu, mai bine moarte!"*

— TOVARĂŞI!

În gura domnului Bălănuţă acest cuvânt impus prin decret în relaţiile dintre oameni şi atât de banalizat prin repetare abuzivă (se spunea că într-un boschet, o tânără căreia din pricina întunericului partenerul nu-i nimerea izvorul dulce al iubirii, ar fi spus înţepată: „Nu în c... *tovarăşe!"*) căpătase un accent de o înălţime nepământeană, anunţând adevăruri supreme:

mulţimea, impresionată fără să ştie de ce, rămase cu gura căscată, uitând să dea urmare gesturilor imperative ale agitatorilor. Urma lozinca: **Socialismul-Sărăcie! Să se ducă pe pustie!**

N-o mai strigară.

— *La toate aceste rele, născute dintr-o orânduire nedreaptă, dintr-o proastă distribuire a produsului muncii există însă o soluţie! Partidul nostru, după ani de cruntă ilegalitate, ieşit astăzi biruitor la lumină, cunoaşte această soluţie şi va şti s-o impună tuturor duşmanilor! Şi dacă va fi necesar şi prietenilor! Aceasta ca să se ştie!*

Domnul Bălănuţă părea supărat pe cineva:

a) *Desfiinţarea imediată şi definitivă a proprietăţii private asupra uneltelor şi mijloacelor de producţie, extinderea imediată şi definitivă a proprietăţii colective! Vom face totul pentru a îndeplini aceasta.*

Agitatorii dădură ghies: „Atenţie! Urmează: **Implementând privatizarea/ Ne prevédem bunăstarea!** Dar nimeni nu strigă. Agitatorii se priviră uimiţi unii pe alţii. Domnul Bălănuţă ciocănea cuvintele:

b) *Desfiinţarea imediată şi definitivă a claselor exploatatoare şi a urmaşilor acestora, astfel încât să nu mai rămână decât oameni ai muncii din industrie şi agricultură, care să se conducă economiceşte ca o asociaţie liberă de oameni ai muncii! Vom face totul pentru a îndeplini aceasta!*

„Atenţiune! Ochii la mine! **Armonia între clase/ Ne aduce doar foloase!** Tăcere. „Hai, tovarăşi, ce dracu', imediat e gata", spuse un agitator, dar nimeni nu-i dădu atenţie. Mulţimea stătea cu urechile ciulite.

c) *Economia naţională, organizată în mod planificat, se va baza pe o tehnică superioară, atât în domeniul industriei cât şi în domeniul agriculturii! Vom face totul şi în acest domeniu!*

— Tovarăşi! Stimaţi tovarăşi! strigau agitatorii şi responsabilii cu ordinea şi paza. Încă un efort şi scăpăm cu toţii! Ne ducem dracului, la casele noastre! Hai, toţi odată! **Economia dă piaţă/ Industriei îi dă viaţă.**

Nimic.

Ceva se întâmplase, totuşi.

În gura domnului Bălănuţă aceste fraze auzite de zeci, de sute de mii de ori, până-şi pierduseră orice urmă de sens şi păreau rostite în limba swahili, transmiteau ceva liniştitor, ceva foarte important, da, certitudinea zilei de mâine, a celor următoare, a tuturor zilelor vieţii tale, chiar dacă ele erau şi vor fi lipsite de strălucirea primejdioasă a surprizelor: siguranţa pe care o dau lucrurile ştiute, după ce – de voie, de nevoie – le-ai acceptat aşa cum sunt, plictisitoare, monotone: liniştea aceea care te învăluie ca o apă călduţă, când ştii că *este* cineva care să-şi ia răspunderea destinului tău, aşa cum

făceau părinţii când erai mic, să te ferească de umilinţa de-a vedea pe alţii luându-ţi-o înainte, sfidându-te cu bogăţia şi puterea lor...

— Parcă e ceva în ce zice dânsul...

— O fi ştiind şi el câte ceva despre lumea asta...

Şi, ca o dovadă de recunoştinţă, strigară lozincile care le fuseseră înmânate.

Tovarăşul Roşioriidăvede simţi prima muşcătură de foc a durerii prea curând renăscute, o dată cu neplăcuta impresie că ceva nu e în regulă. „Ce paştele mă-sii trăncăneşte tolomacul ăsta?“ Formă un număr şi întrebă ameninţător de încet:

— Bă, cine i-a făcut ăstuia cuvântarea?

— Permiteţi-mi să raportez tovarăşe secretar general: conform preţioaselor dumneavoastră indicaţii şi-a întocmit-o singur!

— Şi n-a răvăzut-o nimeni?

— N-am primit indicaţii în acest sens.

— Bine.

Domnul Bălănuţă continua cu acelaşi glas de aramă catifelată, dacă se poate spune astfel, atât de apreciat de femei:

d) *Nu va mai exista nici un fel de opoziţie, nici un fel de diferenţă între oraş şi sat!...*

— ... 'tu-l în cruce pe mă-sa, ăsta e comunist! strigă tovarăşul Roşioriidăvede încovoiat de dureri. Ăsta e comunist şi eu n-am ştiut!

Da! Da! Da!!!

Iată momentul când, călcând peste toate normele estetice care condamnă cu severitate oprirea unei acţiuni în plină desfăşurare şi introducerea unor comentarii anoste şi pe deasupra insultătoare pentru cititor, întrucât îl presupun lipsit de cea mai elementară perspicacitate, vom dezvălui secretul acestei povestiri, în fond cam nesărate (ne dăm seama prea târziu, când am ajuns la sfârşitul ei)... DA!!! Da!! Da!

În timpul detenţiei sale şi mai apoi al domiciliului obligatoriu, meditând asupra Istoriei, judecându-şi fără complezenţă întreaga viaţă, adăpându-se nu din ulcior ci din izvor, adică din nepieritoarea învăţătură a dascălilor proletariatului, fără să se întrebe ce distorsiuni fizice, psihice ori sexuale îi împinseră pe aceştia să vrea mântuirea Omului cu orice preţ, chiar împotriva voinţei sale, domnul Costache Bălănuţă, fost ministru sau măcar secretar de stat în toate guvernele care s-au succedat la cârma ţării, devenise **comunist**! Sincer, pentru prima şi probabil ultima oară în viaţa lui!

Din clipa aceea viitorul, acest veşnic încăpăţânat şi alunecos mister, i-a

apărut mai clar decât o pildă din abecedarul partea a II-a, mult mai bine definit, mai explicit decât aşa-zisul paradis cu care religia, opiu pentru popor, încearcă să adoarmă revolta justificată a oamenilor muncii, fără deosebire de naţionalitate, făgăduindu-le o iluzorie fericire eternă, dincolo de mormânt. Acest viitor îl descria acum, cu frumoasa lui voce stentorială mulţimii:

e) *Produsele rezultate de pe urma muncii libere se vor împărţi după principiul „de la fiecare după capacitatea sa, fiecăruia după nevoile sale.*

*

— Umflaţi-l! Luaţi-l de acolo, tolomacilor, capete de câlţi! răcnea muribundul, mi-a dat totul peste cap, şi-a bătut joc de mine şi de istorie!

Analiştilor poliţiei politice le venea din ce în ce mai greu să mai sintetizeze „ce se ascundea“ în dosul cuvântării domnului Bălănuţă şi rodeau nedumeriţi capetele creioanelor, în timp ce colegii şi adversarii lor dintr-un birou european al CIA, la Roma sau la Salonic, mult mai bine dotaţi din punct de vedere tehnologic, vârau în calculatoare – asemenea gunoierilor în tomberoane – toate datele pe care le putuseră aduna despre ţara în care se petrece acţiunea acestei povestiri, ajunsă la obştescul ei sfârşit:... „republică balcanică... 18-20 milioane de locuitori... capitala Budapest... aliată cu Hitler în cel de-al doilea război mondial... Regele decorat de Stalin cu cel mai mare ordin sovietic... Bălănuţă Constantin, om politic versatil... o fiică, Ioana-Costa, 732–MI6 (14 X 1939 – 3 II 1945)... 10-13 milioane tone petrol... probleme cu minoritatea geto-dacă... ocupă în mod abuziv Transilvania... se vorbeşte un idiom slav“... şi toate aceste date malaxate, filtrate şi analizate de creierul electronic dădură ultimul răspuns concluziv: FUCK YOUR BLOODY MOTHER!

Neavizat de nici o presimţire, plutind pe aripile fericirii de-a modela societatea, conform visului său atât de greu plătit, oratorul proclama:

— *Iar omul, căci pentru el se face totul, încadrat în colective de muncă, de cultură, de odihnă, de prevenire a delincvenţei, de profilaxie sanitară, de circulaţie corectă, de luptă împotriva fumatului, de alimentaţie raţional-ştiinţifică, de educaţie sportivă, muzicală, urbanistică, netulburat de grija zilei de mâine şi nealiniat de umilitoarea necesitate de-a fi mereu pe placul „puternicilor“ zilei, va fi cu adevărat liber. Vom face totul...*

Organele ajunseră la tribună, urcară în iureş şi, înainte ca mulţimea care începuse să dea semne de plictiseală să observe ceva, îi azvârliră o pătură în cap, îl făcură covrig, îl luară pe sus şi-l aruncară ca pe un balot într-o maşină trasă lângă tribună, îl înghesuiră la podea în timp ce el întreba emoţionat, cu frumoasa lui voce armonioasă, dar bărbătească:

— Aşa e că am reuşit la examen? Aşa-i că am trecut cu bine verificarea? Aşa-i că acum se poate avea încredere în mine?

Un cunoscut regizor, autor al unor filme cu mari desfăşurări de mase şi prieten cu Organele care închideau ochii asupra unor mici afaceri pe care le făcea în străinătate, nedeclarându-şi toate veniturile obţinute din coproducţii, strigă printr-o porta-voce:

— Vă mulţumesc, tovarăşi! Vă mulţumesc! Filmarea s-a terminat!

Mulţimea nu se mişca. Parcă aştepta să se întâmple totuşi ceva. Dar nu se întâmplă. *Deocamdată.*

În aceeaşi seară un şir lung de dubiţe albastre, pe care scria cu litere albe PÂINE, CARNE, LEGUME, intră în pelimetru. În faţa barierei de TAB-uri, conducătorul convoiului, un tânăr cu ochi albaştri de câine bătut, într-o salopetă nouă, tuns scurt şi proaspăt ras cu perdaf, precum şi cei ce-l însoţeau, tineri şi dânşii, fură legitimaţi, percheziţionaţi minuţios; obiectele aflate în dubiţe (fotolii, tapiţerii, tablouri, clanţe de bronz uvrajate, lămpi, dulapuri, cărţi) fură confruntate cu o listă şi bifate unul câte unul apoi, când toate formalităţile fură considerate îndeplinite, maşinilor li se permise intrarea în spaţiul locativ al celor ce-şi luaseră pe umerii lor greaua şi nobila misiune de-a duce întregul popor, fără deosebire de naţionalitate, pe noi şi noi culmi de progres şi civilizaţie, spre visul de aur al oemnirii, comunismul, iar respectivele opere, unele de artă, altele numai de folosinţă, fură înapoiate, cu scuzele de rigoare, proprietarului lor legitim, poporul.

Când totul fu gata, Ninel Goldman...

... să fie el sănătos!

Pe cine interesează ce s-a întâmplat cu un pârlit de intelectual ovrei, cu un căcănar de politician burghez, cu pocita lui fiică şi, în general, cu noi toţi?

Cât despre această povestire lălăită, şuie şi nesărată, imaginată prin anii '50, scrisă, rescrisă, aruncată la coş, definitivată (dacă ceva poate fi considerat definitiv, obraznică prezumţie!) după revoluţia anticomunistă din Decembrie 1989 de un autor, fost membru al PCR...

— *Te-am prins! strigă Criticul cu vizibilă satisfacţie. C'est là que le bât te blesse, cum zice franţuzul; asta te râcâie! Şi crezi că dacă scrii aşa, o să fii absolvit? E drept că ai avut şi înainte gura slobodă, dar mulţi au avut voie s-o aibă ca să provoace pe alţii. Nu, dom' Titus, nu se scrie aşa! Se scrie sec, rece, obiectiv, lăsând cititorul să tragă concluziile. Poţi?*

— *Să încerc.*

Capitolul al şaptelea

DISCIPLINA DEZORDINII

Noi am realizat perfecţionarea activităţii de construcţie socialistă, dezvoltarea democraţiei – şi facem aceasta an de an, lună de lună, pentru că ştim bine că nimic nu-i perfect şi nu va fi niciodată perfect. În fiecare zi trebuie să devenim tot mai perfecţi.

N. Ceauşescu

În zilele de 13–14 decembrie 1989 a avut loc ultima plenară a CC al PCR, la care urma să se discute şi să se aprobe planul unic de dezvoltare pe anul 1990 şi să se prezinte o „Informare" despre întâlnirea de la Moscova avută cu câteva zile mai înainte şi unde M.S. Gorbaciov a relatat conducătorilor de stat şi de partid ai ţărilor membre ale Tratatului de la Varşovia conţinutul discuţiilor purtate la Malta cu preşedintele Statelor Unite, George Bush şi la Roma cu Sanctitatea Sa Papa Ioan-Paul al II-lea şi, ca de obicei, „Diverse".

Tot ca de obicei suntem convocaţi cu două zile înainte, personal: acest apel nu poate fi transmis decât direct; ce s-ar întâmpla dacă duşmanul ar afla la ce oră şi unde se adună centrul vital al naţiunii? În prima zi, după masa de la orele 15,00 se vor studia „materialele": este doar vorba de Plan, acest fetiş „bătut în cuie", în ale cărui *prevederi* este consemnat totul: de la câţi nasturi de izmene la câţi megawaţi se vor produce, câte ace de gămălie şi câte strunguri vor ieşi pe poarta fabricilor, cât „se va da" pentru Cultură şi cu câţi metri va înainta Canalul Bucureşti–Marea Neagră.

Maşinile oficiale alunecă, strălucitori rechini albaştri, tovarăşii – în general mărunţi, îndesaţi, vioi – coboară degajaţi şi se salută afectuos între ei, deşi unii vin de la aceeaşi altă şedinţă. Băieţii de la intrare îmi spun: „Să trăiţi, *domnu'* Titus, vă rugăm legitimaţia dumneavoastră". Nu mă mai indignez demult de stupiditatea legitimării minuţioase a unui om pe care-l cunoşti. Buluceală în jurul bufetului precar; unde e *abudenţa* de pe vremuri? Chifteluţe reci, salam de vară, biscuiţi. Mulţi iau totuşi şi pentru acasă.

Suntem poftiți să ocupăm locurile în sala de ședințe, cu un lambriu cam psihedelic și o lumină orbitoare de neon. A fost construit pentru 2–300 de persoane, dar, ca de obicei, fiind foarte mulți invitați, vreo 400, se aduc scaune suplimentare. Toți se înghesuie în fund: e mai bine să nu cadă ochii pe careva. Cald de pe acum; bioxid de carbon, miros de trupuri încinse în costume de lână. Apare din culise Silviu Curticeanu, secretarul Cancelariei CC. Verifică apa minerală, hârtiile, creioanele din fața scaunelor *lor*, cu spătar mai înalt decât al celorlalți din prezidiu (Pe SC îl cunosc de când era copil, la Oradea, eram coleg de bancă cu frate-său. Îmi plăcea pentru un fel de cinism haios. S-a buhăit, s-a plutonierit, aud că face bine cât poate, dar în același timp se poartă cu oamenii ca și cu niște otrepe. În vară l-am întâlnit pe Bulevard, *pe jos*, beat mort, neras, transpirat, sfârșit. Îl duc binișor pe o stradă lăturalnică. Îi spun că „s-a dus dracului șandramaua". Mă privește cu ochi goi: „Auzi, tocmai de aia fii atent, că *ăștia* sunt capabili de orice. Vorbești prea mult, unde nu trebuie. S-a auzit". – „Și tu?" îl întreb. Ridică din umeri. „Eu *mă* râd").

La ora 15 fix, mișcare în stânga, pe unde *se* intră. Toată lumea țâșnește în picioare, fiecare pare că vrea să fie primul. Postelnicu începe să urle: „Ceaușescu-pecere! Ceaușescu-Paaaace!" La prezidiu Emil Bobu, cu fața ca o lună roză și un zâmbet larg, unsuros, bate cu brațele scurte, ca și cum ar vrea să-și ia zborul; Gogu Rădulescu, ascuns sub pleoape de plumb, doarme pe picioare; Dumitru Popescu arborează, ca de obicei, o expresie de greață universală, de „weltschmertz". („Nu-ți dai seama că o să fim spânzurați cu toții?" l-am întrebat, în parcul fost de cultură și odihnă I.V. Stalin, nu demult, și el, privind spre însoțitorul tânăr, elegant, frumușel, care ne urma la doi-trei pași: „Ba da, dar nu ți se pare normal?") Dincă e sobru, tuciuriu, cu o căiță albă în creștet, Miu Dobrescu dă impresia că spune psalmi, Lina Ciobanu că-și ține cu greu cocul, în echilibru, Gh. Oprea mimează scandarea din buze albăstrii; academiciana-doctor-inginer, ca și cum ar număra găini în ogradă, se uită să vadă cine se oprește din scandat și aplaudat înainte de-a *se* fi dat semnal; Ceaușescu, absent, parcă ar vrea să-și dea sieși impresia că vacarmul acesta nu l-ar privi, răsfoiește niște hârtii în fața lui. „Aplaudă în ritm" îmi șoptește DRP, dar eu îmi ating doar vârfurile degetelor. Nu vreau să aplaud în ritm. Sunt un rezistent! Deodată un semn scurt, ca o retezare cu sabia; scandările se opresc. „Ceaa"... Ne așezăm. El rămâne în picioare. E slab, bătrân, răgușit. Părul argintiu. Nu și-l mai vopsește în ultimul timp. Nu știu cine-i făcea această operație, deoarece niciodată nu avea aceeași nuanță. Unii ziceau că are sosii.

— Dășchid lucrărili comit'centr'partidu'...

Cuvintele și-au pierdut de mult sensul, așa că pot fi înjumătățite, ciumpăvite, mestecate, ca să se mai câștige timp: *comite'centra'partidu'*. Cu aceeași voce monotonă, tristă, hârâită, cu brușe absențe, anunță ordinea de zi: „supun-la-vot-ordinea-dă-zi-cine-este-pentru-cine-este-contra-cine-se-abține-în-unanimitate-s-a-aprobat-ordinea-dă-zi!"

— Azi se vor studia materialili, lucrările-se-vor-relua-mâine-la-nouă. Din nou în picioare, aplauze, ovații, parcă ne-am despărți pentru foarte multă vreme. Ceaușescu se mai întoarce o dată, face gestul acela de boxer, cu amândouă mâinile deasupra capului și un zâmbet crispat ca un rânjet dureros, dar ochii privesc undeva în gol, din trecut. Pleacă. Ea țopăie după el, cu mersul greoi, de dromader. Are un taior orange și ciorapi albi.

În hol, pe mese lungi, ca pe niște tarabe, străjuite de activiștii Cancelariei, sunt puse la vedere „materialele": planuri, diagrame, sinteze, evaluări, estimări, prognoze, programe, proiecte, preliminări, în total cam 5–600 de pagini. Ca să le parcurgă cineva, fie și fugitiv, i-ar trebui câteva zile. Dar nimeni nu manifestă cel mai mic interes. Toți vor „Informarea". De la stenograma – expurgnată bineînțeles – a întâlnirii cu Richard Nixon, plenul Comitetului Central n-a mai avut acces la secretele politicii înalte. Nu sunt exemplare suficiente; în spatele unuia care a pus mâna pe un text se aglutinează mai mulți, ciopor. Cum eu citesc rapid și vreau să trec mai departe, sunt bruftuluit. Simt că această „grabă" e considerată dezinteres sau sfidare intelectualistă. „Darea de seamă" a lui Gorbaciov e verbioasă și goală. Foarte vag despre discuția cu Bush, ceea ce este perfect explicabil. În schimb se extinde asupra vizitei la Papa Ioan-Paul al II-lea, subliniind rolul și forța catolicismului. Îmi amintesc o replică a lui Stalin: „Vaticanul? Câte divizii poate alinia?" Tovarășii țistuie însă plini de dispreț față de „discreția" lui Gorbaciov: văd în asta încă o dovadă de nesinceritate rusească. După ce secretarul general al PCUS își termină expozeul iau cuvântul ceilalți, maghiarul, polonezul, cehul, bulgarul. Fiecare mulțumește stereotip și declară că va informa conducerea de partid și de stat din țările respective. Ceaușescu arată că e vorba de o „capitulare în fața imperialismului; o trădare a intereselor socialismului și comunismului!" Pe un ton cominatoriu cere convocarea *în două* zile maximum a unei Conferințe Mondiale a tuturor partidelor comuniste și muncitorești! Gorbaciov îi răspunde că vor avea ocazia să discute aceste lucruri la întâlnirea lor bilaterală de la ora 20, ora Moscovei. Și trece la concluzii. Textul a fost, bineînțeles, „periat" la Cancelarie, totuși au scăpat două fraze peste care membrii CC al PCR trec cu nepăsare suverană sau inconștiență tembelă: *„cine nu înțelege necesitatea urgentă a schimbărilor înnoitoare va plăti curând, foarte scump"* și *„văd că tovarășul Ceaușescu*

clatină din cap, dar la dânsul nu se poate şti niciodată dacă e un gest de aprobare, sau, dimpotrivă". Între timp secretara de la Cabinet îmi face semne discrete: a reuşit să-mi copieze câteva frânturi din convorbirile bilaterale al căror conţinut nu ni s-a mai comunicat:

Ceauşescu: Vă place vânătoarea, tovarăşe Gorbaciov?
Gorbaciov: Nu înţeleg întrebarea dvs.
Ceauşescu: Cum vă petreceţi timpul liber?
Gorbaciov: Nu am timp liber

Al doilea fragment decisiv:

Ceauşescu: ... Toate acestea constituie o gravă trădare a socialismului, a clasei muncitoare, a luptei de eliberare a popoarelor, şi vinovatul principal eşti tu! Eşti un lichidator, agent al imperialismului!

Gorbaciov: Dacă aceasta este părerea ta, atunci începând de mâine Uniunea Sovietică îşi încetează livrările de ţiţei! Dar atunci când se va întâmpla şi la voi ceea ce trebuie să se întâmple, să nu spui că a fost din vina mea, sau că am fost amestecat într-un fel oarecare!

Privesc în jur. Toţi citesc „Informarea" şi arborează o expresie de superioritate, de încredere, siguranţă de sine şi dispreţ ca şi cum în spatele lor ar sta forţe extraterestre, protector-binevoitoare.

A doua zi, la nouă fix, reîncep lucrările. Acelaşi ritual. Urlete, semnul că ajunge, ne aşezăm şi reîncepe obsesia mea ruşinoasă, de psihopat: sunt invizibil, am la mine „dublu-express-ul de 7,3 x 74 R, arma mea de urşi şi mistreţi. Şi ea e invizibilă. Crucea lunetei se aşează uşor pe faţa lui plină de pete, între ochi. Nu! E o moarte prea rapidă. I-ar conveni oricui să domnească douăzeci de ani, să umble ca o vedetă în toată lumea, să fie plimbat în trăsuri „à la Daumont" de regi şi împăraţi, să-l viziteze preşedinţi ai marilor puteri, să aibă sentimentul acela îmbătător că poate face ce vrea şi să plătească toate astea într-o secundă, fără să aibă nici timpul să-şi dea seama că îl doare! Mai bine trag întâi în ea, să-l văd cum suferă... Gânduri de om de 60 de ani, în timpul unei plenare când se discută Planul pe un an întreg, ce vom *face* şi ce vom *avea!*

— Tovarăşi, s-a studiat materialili?

— Daaa! răsună un cor cuminte, ca la şcoală, când întreabă învăţătorul pe copii dacă au învăţat lecţia şi toţi răspund „daaa", sperând că o să-i creadă pe cuvânt şi n-o să-i mai asculte.

— Atunci, având în vedere că *se* intenţionează să terminăm în jurul orei unu, luând şi o pauză de treizeci de minute (circa 3 ore pentru a studia,

analiza, critica, îmbunătăţi, eventual chiar respinge (?!) un plan în care se prevede, ştiinţific, *totul*)... ezistă propunerea ca să se ia cuvântul numai şi numai pentru a *se* face propuneri sau observaţii şi să limităm luărili la cuvânt la cinci minute... Poate chiar la trei...

— La trei! La trei! La trei! strigă toată lumea.

—Cine-este-pentru-cine-este-contra-se-abţine-cineva-în-unanimitate-s'a-hotărât-ca-lucrărili-plenarei-să-se-încheie-la-ora-unu-şi-să-se-limiteze-luărili-la-cuvânt-la-trei-minute-are-cuvântul-tovarăşul-Radu-Bălan-se-pregăteşte-tovarăşul... (Bălan a fost numit la Timişoara de câteva săptămâni. Înainte fusese prim-secretar la Hunedoara, unde am eu o casă în Munţii Retezat. Oamenii vorbeau bine de el. În locul lui a venit unul Popa, tip de majur de miliţie lovit cu leuca: a dat ordin să se taie toţi prunii de pe dealuri şi merii din livezi şi să se semene peste tot – şi în şanţuri – grâu, porumb, orz, cartofi. Lui i se cresc vaci *speciale*, oi *speciale*, hrănite numai cu furaje nechimizate).

— Mult stimate şi iubite tovarăşe Nicolae Ceauşescu, secretar general al Partidului Comunist Român, preşedintele Republicii Socialiste România, mult stimată academician doctor inginer Elena Ceauşescu, stimate tovarăşe şi stimaţi tovarăşi! Plenara Comitetului Central al Partidului nostru se constituie într-unul din acele evenimente majore care se înscriu cu litere de aur în... *(Cele trei minute au trecut. Nimeni nu pare să observe; cei mai mulţi au început să somnoleze de pe acum).* Documentele de o excepţională valoare teoretică şi practică, supuse discuţiei plenarei, poartă amprenta personalităţii de excepţie a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, preşedintele Republicii Socialiste România, erou între marii eroi ai neamului, majestuoasă personalitate exponenţială, eminent conducător de partid şi de stat..."

Mă întorc spre vecinul meu, un poet şi redactor-şef adjunct al „Scânteii", ajuns în sfârşit, la al XIV-lea Congres, după chinuitoare speranţe şi râvne susţinute, membru în comisia centrală de revizie: „E din cale afară! Dom'le eu mă ridic şi atrag atenţia că abia acum cinci minute am votat limitarea luărilor de cuvânt, la trei!" Mă priveşte ca pe o broască cu păr şi-şi blestează ceasul când s-a aşezat lângă mine; dacă, într-adevăr, mă ridic? „Vă rog frumos, şopteşte, mai gândiţi-vă! Dacă *Tovarăşului* nu i-ar conveni, ar atenţiona Dânsul!" Are dreptate. Nu mă mai ridic. Îmi imaginez că sunt invizibil, că am un arc cu săgeţi...

Imnul de slavă, *captatio benevolentiae* durează exact nouă minute, după care tonul se schimbă, devine rapid, monoton, alb: „Oamenii muncii din judeţul Timiş, români, maghiari, germani, sârbi şi de alte naţionalităţi

mobilizaţi de organele şi organizaţiile de partid au realizat... au depăşit... 98,63%... 97,92%... 88,73% *(murmur: tovarăşul clatină din cap nemulţumit)*... 101,73% *Da! Aşa, da! Vezi că dacă vă mobilizaţi!...)* însămânţările, sistematizarea, învăţământul, sănătatea, cultura, mai sunt unele neîmpliniri, dar...:"

Partea concretă a durat într-adevăr trei minute. Poate la aceasta se referea limitarea. Apoi: „Politica externă a partidului şi statului nostru poartă amprenta strălucitei personalităţi de excepţie a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, preşedintele Republicii Socialiste România, erou între marii eroi ai neamului, eminentă personalitate de excepţională excepţie a lumii contemporane, mare gânditor revoluţionar, neînfricat luptător pentru pace... oamenii muncii din judeţul Timiş, fără deosebire de naţionalitate, români, maghiari, germani, sârbi şi de alte naţionalităţi dau o înaltă apreciere magistralei sale activităţi, îşi însuşesc cu profundă stimă şi deosebit respect... strâns uniţi în jurul partidului, al comitetului său central, în frunte cu dumneavoastră, mult iubite şi stimate tovarăşe Nicolae Ceauşescu, secretar general al Partidului Comunist Român, preşedintele Republicii Socialiste România, legendar făuritor de istorie, majestuoasă personalitate exponenţială...

A durat exact nouăsprezece minute. Toate astea sunt *neverosimile*. Asta va fi răzbunarea postumă a lui Ceauşescu. Nimeni nu va crede că aşa ceva a fost posibil.

— Are cuvântul tovarăşul... se pregăteşte tovarăşul...

— Mult stimate tovarăşe Nicolae Ceauşescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, preşedintele Republicii Socialiste România, mult stimată tovarăşă academician doctor inginer Elena Ceauşescu... stimate tovarăşe şi stimaţi tovarăşi, plenara Comitetului Central al Partidului nostru se constituie într-unul din acele evenimente majore...

— Are cuvântul tovarăşul... se pregăteşte tovarăşul...

— Mult stimate şi iubite tovarăşe Nicolae Ceauşescu, secretar general...

— Are cuvântul tovarăşul... se pregăteşte tovarăşul....

Toţi notează. E o obligaţie. Aşadar notez şi eu: *„vibrant omagiu, aleasă recunoştinţă, epocă de aur, genială contribuţie, erou între marii eroi, ilustru preşedinte, eminent om politic, strateg de geniu, cel mai iubit şi mai stimat fiu, mare gânditor, strălucită rigoare ştiinţifică, gândire clarvăzătoare, vatra de istorie şi hărnicie a Scorniceştiului, titanică activitate revoluţionară, monumentală operă filozofică, cel mai destoinic şi înţelept, inegalabil gânditor marxist, bărbat neînfricat, majestuoasă personalitate exponenţială...*

Pauză. Primi-secretari, miniştri, generali, directori de mari combinate şi şantiere, oameni de ştiinţă, activişti de tineret, toţi se năpustesc la WC să fumeze, ca elevii, în disperare. Nicăieri în Sediu nu e voie. *Tovarăşul* nu suportă fumul. Ca o ironie ieftină a unui destin provincial, *dânsa* fumează. Tot pe ascuns, să nu-l supere.

La ieşirea din WC, buimac şi aproape asfixiat mă ciocnesc cu Ion Stoian, secretar CC cu problemele externe. A fost şi el în delegaţie la Moscova. Ochi albaştri, aroganţă, stilul de conducere al epocii în care, dacă eşti şef şi vorbeşti cu cineva, trebuie să-l pui de la început într-o stare de inferioritate şi de *vinovăţie*: „Hai, bă, nu umbla cu cioace! Spune dăşchis cum aţi încurcat-o!", reflectare mitocănesc-naţională a sumbrei metode judiciare bolşevice în care înainte de-a i se prezenta dovezi acuzatul trebuie să-şi înşire spontan crimele. Proaspăt numit la propagandă în 1965, în înşelătoarea perioadă a „deschiderii", I.S. s-a ciocnit de rezistenţa unanimă a scriitorilor când a organizat „demascarea" lui D.R. Popescu pentru nuvela *Leul albastru*. Pe urmă a greşit nu ştiu ce – bănuiesc că n-a apreciat just amplitudinea liberalizării şi ca orice oportunist cinstit a exagerat, supralicitând – şi a fost trimis pentru câtiva ani ambasador la Tirana; pe urmă a reînceput urcarea pe *cursus honorum*. Prim-secretar la Constanţa, unde cu ocazia unei „vizite de lucru" Ceauşescu i-a strigat: „NU MĂ MERITAŢI!", curând ministru de externe, apoi secretar al CC cu problemele externe.

— Măi omule, îi spun, ai fost la Moscova, ai asistat la discuţii... Nu-ţi dai seama că se dărâmă şandramaua, că e o chestiune de zile?

Îmi răspunde zeflemisitor:

— Hai, dom'le, dumneata totdeauna ai fost pesimist.

„Tovarăşii membri ai Comitetului Central şi tovarăşii invitaţi sunt rugaţi să-şi ocupe locurile în sala de şedinţe!"

Le ocupăm. Reintră şi *dânşii*, urmaţi la distanţa necesară de membrii Prezidiului. Resculări, rescandări, reaplauze. Întrucât „a fost atinse toate problemili" se propune suspendarea discuţiilor şi trecerea la concluzii. Votăm. „În-unanimitate-s-a-hotărât..."

Se ridică Ceauşescu. Toţi, cu mişcări precipitate, arată că sunt pregătiţi să noteze. („Nu vă supăraţi, l-am întrebat odată pe un vecin, ministru, prim-secretar sau om de ştiinţă, de ce notaţi? Mâine apare în ziar, se poate studia în tihnă, reveni asupra pasagiilor de excepţională valoare teoretică şi practică..." S-a uitat la mine ca la un nebun.)

Concluziile durează, invariabil o oră şi jumătate. Cuvânt cu cuvânt ceea ce spune de şase-şapte ani. Cald. Bioxid de carbon. Timpul se dilată, interminabil. Trag cu ochiul la hârtia vecinului: *„prevederi-*

programe-trebuie- de-a face totul-nu se admite-atrag în mod serios atenția-activitatea din toate domeniile de activitate – 95,47%...

— ... pe noi și noi culmi de progres și civilizație, spre visul de aur al omenirii, COMUNISMUL!

Urale:

Ceaușescu-pecere!

Ceaușescu-paaace!

Ceaușescu și poporul!

El salută cu aerul acela de boxer biruitor și trist. Ovații. Transpirația curge gârlă pe cefe roșii. Pleacă. Ea după el, greoaie. Ecoul mai vuiește un timp în timpane. *Se* dă drumul la aerul condiționat. *Se* iese. Afară, tovarășii *se* lasă gemând ușor pe pernele mașinilor. O iau și eu pe jos spre casă.

Mai sunt câteva zile până la începerea Revoluției, la Timișoara.

*

— Îți dau un sfat prietenesc, spuse Criticul. Lasă-te de ficțiune și scrie-ți memoriile.

— I-am mulțumit, mi-am luat manuscrisul și am plecat. Ca totdeauna, spre casă, pe jos.

Poate că are dreptate, dar și în cazul acesta pe cine interesează povestea unei vieți irosite, inevitabilele justificări meschine, atunci când realitatea, simpla realitate...

... atunci când „visul de aur“ este repudiat și blestemat, ca o maladie rușinoasă a Istoriei, când V.I. Ulianov (zis LENIN), întemeietorul primului stat al muncitorilor și țăranilor, conducătorul și învățătorul proletariatului mondial, așteaptă la frigider ca mumia sa, scoasă la mezat, să fie achiziționată de vreun miliardar american excentric, când Partidul Comunist, cel mai puternic, mai temut și mai numeros partid din lume este desființat chiar de 7 Noiembrie, ziua epocalei sale victorii și milioanele sale de membri cotizanți, în loc să tragă din nou cu tunul de pe crucișătorul Aurora *și să ia cu asalt Palatul de Iarnă, cad în genunchi în bisericile orașului rebotezat Sankt-Petersburg și cântă* Boje țaria hrani, *când steagul roșu de sângele a multe milioane de eroi, călăi și victime e coborât de pe turnul Kremlinului și în locul lui se ridică cel alb-albastru-roșu al Matiușcăi Rasia, când Zidul Berlinului, simbolul biruinței Armatei Roșii, cea* nepobedimmaia *e dărâmat sub ochii nici măcar uimiți ai urmașilor acesteia, când – eveniment de mult mai mică importanță – un bătrânel și o bătrânică, având cu câteva zile înainte o putere incomparabil mai mare decât a tuturor*

întemeietorilor, voievozilor și regilor noștri la un loc și al căror nume a fost împodobit, timp de un sfert de secol, cu toate odăjdiile verbale imaginabile, — sunt împușcați ca niște câini vagabonzi la peretele unui closet militar, când atâtea milioane de oameni au pierit sacrificați pe altarul lui „degeaba“ ca până la urmă vechea noastră cunoștință, Istoria, să facă un efort disperat de a se întoarce exact în punctul de unde a luat-o razna...

... Ce-i rămâne scriitorului, la capătul trudei sale inutile, decât să se întrebe:

SFÂRȘIT?

CUPRINS